Juego completo

~~13-7-1-6.~~ ~~Est 12 1~~

~~19-6~~

BIBLIOTECA E. F. San Roman

~~S. Roman - 2 - tab. Inc. 11~~

1- 7- 9

4. 1 3 7 (Inc nº 11)

Incipit ſummula confeſſionis vtiliſſima:
in qua agitur quomodo ſe habere debeat
confeſſor erga penitentem in confeſſioni
bus audiendis: quam edidit Reuerendiſ
ſimus vir: ac ī criſto pater dominus fra
ter Antonius archiepiſcopus florentinus
ordinis fratrum predicatorum.

ACADEMIA DE LA HISTORIA BIBLIOTECA SAN ROMAN

Defecerunt ſcrutātes/

ſcrutinio pſalmus .lxiij
Scrutinium quidem eſt
confeſſio in quo et penitens ſcrutatur cō
ſcientiam ſuam: et confeſſor cū eo. Scru
tans ergo eſt confeſſor qui in hoc poteſt
tripliciter deficere. Quia vel per malici
am abſoluendo quem ſcit non poſſe: vel ꝑ
ignorantiam neſciendo diſcernere inter le
pram et lepram et quem poſſit vel nō poſ
ſit abſoluere vel per infirmitatem concu
piſcētie inde ſumendo occaſiones malorū
ex auditu dū incaute ſe habet. Unde Au
guſtinus de peni.di.vi.c.i. Caueat ſpiri
tualis iudex vt ſicut non cōmiſit crimen
nequitie: ita non careat munere ſcientie.
Ex quibus verbis innuitur ꝙ confeſſor
ſiue ſacerdos dꝫ habere illa tria ex auto
ritate Augu. preallegata. Primo poteſ
tatem in foro cōſciētie vt.ſ. ſit iudex ſpi
ritualis. Secundo conſeruare puritatem
vite ſue: ne cōmittat crimē nequitie.
Tercio habere ſufficientem ſciētie clari
tatē vt non careat munere ſcientie.

Capitulum primū de poteſtate ſeu auto
ritate confeſſoris: et quis poſſit vel non
poſſit audire confeſſiones.

Notādum pri
mo eſt ꝙ nō ſacerdos: et ſi poſ
ſit audire confeſſiones in caſu
mortis nōn tamen abſoluere poteſt: al' ſi
abſoluit vt ſacerdos indicatiue ſecundū
quoſdam incurrit irregularitatē: ſicut ſi
celebraret. In hoc tamen eſt dubium: qr
non eſt in iure expreſſum: ſicut de celebrā
te. Unde non videtur irregularis. extra d
ſen.ex.c.is qui li.vj. Ibi.n.dicitur ꝙ nō
īcurrit quis irregularitatē ꝓpter aliqd
delictum: quando non eſt in iure expreſſū
et cōfeſſus tali nō ſacerdoti tēetur iterū
confiteri: ratio eſt qr ſolis ſacerdotibus
dictum eſt. Quorū remiſeritis peccata
etc. Jo.xx. Nec tamē a quolibꝫ ſacerdo
te poteſt quis abſolui: ſꝫ a proprio aut al
terio de licētia eius. Unde dicitur de peni.
et remi.in.c. omnis. ꝙ quilibet ſemel in
anno confiteatur omnia peccata ſua pro
prio ſacerdoti et de pe.di.vj.c. placuit.
Ratio eſt quia non poteſt quis ſoluere uł
ligare eum qui ſibi confitetur niſi habe
at iuriſdictionem ſuper eum. Si autē ſit
proprius prelatus et non ſacerdos: ſicut
curatus et epiſcopus: nō ſacerdos poteſt
abſoluere per aliū cōmitendo hoc alteri.

Sed nota ꝙ proprius ſacerdos aliter
intelligitur: cum dicitur ꝙ quilibet de
bet confiteri proprio ſacerdoti: et aliter
cum dicitur ꝙ de licentia proprij ſacer
dotis poteſt alteri confiteri. Nā primo
caſu dicitur proprius ſacerdos quicūqꝫ
habet poteſtatem abſoluendi ordinariaꝫ
vel delegatā ſiue ſit cōmunis: ſiue ſit ſin
gularis: quia actor ſequitur forū rei: ſed
eſt in electione eius quem forū de multis
ſequatur: niſi ſit actio realis in qua ſequi
tur forum rei de qua agitur. Et quia in
foro penitentie idem eſt actor et reus: in
de eſt ꝙ idem ſe ipſum poteſt accuſare
coram quocunqꝫ cōfeſſore de omnibus:
qui illum poſſit abſoluere de crimine vbi
cūqꝫ cōmiſſo quia huiuſmodi abſolutio
non reſpicit territorium: ſicut alia ratio
ne rei vel delicti. Propter quod dicit
hoſti. ꝙ quilibet habꝫ tres ſacerdotes
proprios ordinarie.ſ. curatum de cuius

parrochia ē:epiſcopū ſuū et papam. Sꝫ in ſecūdo caſu proprius ſacerdos de cuius licentia poteſt alteri cōfiteri:ītelligitur ſtrictius ille qui de iure ſuo ordīario hoc habꝫ:nō ex cōmiſſione. Et ſic ītelligitur .c.omnis equiuoce loqui de proprio ſacer dote ſꝫ omnes. Nam conſtat ꝙ ad implē dum illud preceptum de confitendo ſemel in anno omnia peccata ſua proprio ſacer doti:ita ſufficit cōfiteri vicario curati: ſicut ipſimet curato. Et tamen ad confi tendum alteri non ſufficeret accipere licē tiā ab eius vicario ſicut ſufficeret ab ip ſomet curato. Unde reſpectu primi vica rius eſt proprius ſacerdos:ſed non reſpec tu ſecundi:unde et ſi poſſit quis confite ri vicario curati:tamen ipſe vicarius nō poteſt dare licentiam illi ꝙ alteri cōfite atur.hec Pe.de pal.in .iiij.di.xvij.

Capitulum ſecundum de ordinario confeſ ſore quo ad eccleſiaſticas perſonas et cle ricos.

Sciendum ē ꝙ papa quia non habet ſupe riorem a criſto:nec a cōſilio quoqꝫ habet proprium confeſſorem quē duxerit eligendum qui autoritate criſti poteſt eū abſoluere:vel ligare in foro pe nitentiali:non autem in foro exteriori: quia ipſe non poteſt ligari vinculo excō municationis a quo indigeat abſolui:et propter hoc nō oportꝫ a criſto ſibi cōmit ti quia tamen poteſt ligari vinculo pec cati ſicut et alii:propterea indiget reme dio ſicut et alii:quia nec criſtus dimiſit eum ſine remedio:ideo hoc conceſſit vt ſi cut a principio quilibet poterat quēlibꝫ volentem ſe ſibi ſubiicere abſoluere:ita et nunc quo ad illū qui nulli eſt ſubiectus ſicut papa. Si vero excōmunicatus eliga tur in papam anteqꝫ conſentiat ſuperi or habet a quo abſolui poteſt:ſed ſi pri us aſſentiat abſolui poſtea nō poteſt:ſed nec indiget quia nulli legi ſubeſt. Unde lex poſitiua que arcet excōmunicatū a cō munione fidelium et perceptione et colla tione ſacramentorum ipſum non ligat ꝓp ter quod excōmunicatio nō impedit elec tum nec electionem ipſam.

Qui vero ſunt de familia pape habent ſū mum penitentiarium proprium ſacerdotē cum papa:quia nulli alii ſubſunt. Secus eſt autem de capellanis eius qui per mun dum ſunt diſperſi:qui ꝓpter hoc nō ſunt ab aliis exempti.

¶ De cardinalibus.

De cardinalibus autem qui ſunt epiſcopi ipſi non minus habent qꝫ alii epiſcopi ꝙ ſcꝫ libere poſſunt eligere Idem ſi ſunt legati:quia ſunt prelati vel exempti. Si vero ſint ſimplices cardina les nec epiſcopi nec legati. Dicit hoſti. eos non habere:niſi papam et ſummū pe nitentiarium:et qꝫuis imediate ſunt ſub papa:et per conſequens exēpti non tamē poſſunt ſibi eligere confeſſorem ſine ipſi us aut ſūmi penitētiarii licentia quia nō ſunt prelati:ſed coadiutores prelati et paſtores:lꝫ ſint preſbiteri cardinales:et ideo tutius eſt ꝙ habeant licentiam a pa pa.

¶ Familia.

Familia vero cōmenſalis eorum de licētia eorundem cardinaliū poſſunt ſibi eligere confeſſorē:quia de conſuetudine ſunt ſub diti eis:ſiue ſacerdotes ſint:ſiue nō. Vel forte ſūmus penitentiarius quia eſt qua ſi curatus reſpectu omnium manſionario rum curie pape quorum ipſe papa eſt qua ſi epiſcopus proprius.hec pe.pal.in.iiij.

¶ De patriarchis et aliis.

Patriarche ar chiepiſcopi epiſcopi habēt proprios ſacerdotes ſuos im mediate ſuperiores:vt epiſcopus archie piſcopum ille primatem:ille patriarcham

Ali: papam:et hoc niſi ſint exempti:nihi lominus omnes iſti poſſunt ſibi eligere cō feſſorem.extra de pe.et remiſ.c.fi. Qui poſſunt eos abſoluere non ſolum de occul tis:ſed etiam de manifeſtis:et notoriis e tiam archiepiſcopo inuito:et etiam a vī culo excōmuīcationis maioris et minoris et mutare vota:et relaxare iuramenta:et omnia alia propter que non eſſet conſulen da ſedes apoſtolica:lz hoſti.dicat contra rium:et illud contrarium tenz frater Bar tho.in piſanella. Confeſſio.iij.parrafo.xvj. Nec obſtat ꝙ in illo.c.fi.nō fit mē tio niſi de abſolutione a peccatis quia cū intentio pape ſit ipſis epiſcopis quibus eſt graue ſemper ad archiepiſcopū recur rere et grauius ad papam:ita prouidere eis per confeſſorē ab eis electum ſicut ꝓ uiſum eſt inferioribus epiſcoporum ꝑ ip ſos epiſcopos. Ideo de oī peccato et uin culo de quo poteſt epiſcopus abſoluere in feriorē et electus ab eo poteſt ipſū abſol uere et ī oī caſu in quo poteſt epiſcopus diſpēſare cū īferiori:et ille cū epiſcopo qr ibi eadē ratio et idē ius. Et ſicut be ne dicit hoſti. Iſtud priuilegiū nō ꝑdit per hoc ꝙ venit Romam: quia ibi nō diſ tinguitur vbicunqʒ ſit. Sed ſi deſinit eſ ſe epiſcopus:puta quia cedit loco et dig nitati forte perdit priuilegium datum e piſcopis quia ipſe non plus habʒ epiſcopi dignitatē. Si vero cedit loco et nō dig nitati non perdit. Ratio quam aliqui ꝓ bant ꝙ confeſſor ab epiſcopo electus non poteſt eum abſoluere a vinculo excōmuni cationis eſt:qr nō habʒ poteſtatē niſi ex electione epī. Sed ad hoc reſpondetur ꝙ non ab epiſcopo eligente:ſed a iure cōmi tente habet poteſtatem ille ſicut qui eli guntur ab illis qui per litteras penitētia riorum habent ꝙ poſſint ſibi eligere con feſſorem ab ipſis penitētiariis:nō ab eli gentibus habet autoritatem. Sicut cū epiſcopus cōmitit fratribus quos prior eligit ipſi ſunt cōmiſſarii prelatorum nō eligentium. Et qd etiam dicunt ꝙ ſi ille electus ab epiſcopo in confeſſorem eſſet excōmunicatus minori nūqʒ cū eligeretur ad hoc poſſit abſoluere:quia ligatus mi nori lʒ poſſit conferre ſacramenta non ta men eligi. Reſpondetur ꝙ non valʒ iſtud quia intelligitur de electione ad dignita tem imo et ſi quando ab epiſcopo eliga tur cōfeſſor eſſent tunc ambo ipſe et elec tus ligati maiori adhuc non īpediret fac tum dummodo quando electus ille qui ab ſoluit non ſit ligatus maiori nec ſuſpēſus Dec. Pe.de pal.in.iiij.di.xvij.q.iij.

Prelati exempti habent ſimile priuilegi um cum epiſcopis in eligēdo libere cōfeſ ſorem:nam ex quo ſunt exempti et prela ti:ſicut multi ſunt abbates: ex hoc ipſo habent iſtud priuilegium:qr graue eſſet eis ſemper adire papam nouum pro licen tia confitendi. Si autem ſic ſunt exēpti ꝙ non prelati non habent iſtud priuilegi um. Verbi gratia. Omnes ſubditi colle gii exempti ſeculares vel regulares:qd ē exemptum in capite et in membris:hi enī immediate ſuis prelatis confiteri poſſūt non aliis niſi de licentia ipſorum. Si au tem ſic ſunt exempti ꝙ citra papam nec decanum nec prepoſitum habent qui ha beat curam ipſorum:et ad hoc nō poſſūt ſibi eligere:ſed petunt hoc ipſum a papa vel eius penitentiario cum aliis nullus poſ ſit eos abſoluere.

Abbatiſſa quid poſſit in ſpiritualibus.

SImiliter nulla abbatiſſa q̄zuis iura epiſcopalia exerceat ponendo officiales:niſi ī hoc ha beat ſpeciale priuilegium: q̄ntūcunqʒ ex empta non poteſt hoc habere: quia non ē prelata cum non habeat claues iuriſdicti onis:et ꝙ eius officialis excōmunicat qd per ſe ipſa non poteſt:non eſt autoritas ipſius:ſed pape. Similiter quicūqʒ pre eſt quibuſcūqʒ ex cōmiſſione alterius:et eſt delegatus:non poteſt dici prelatus:ū

de q̄ntūcūq₃ exemptus: quia tamen no e
prelatus nō habet hoc priuilegium: puta
ſupprior in religione: vel prior non con
uentualis: aut conuentualis ſub abbate:
non per electionem: ſed ab ipſo abbate ex
conſilio ſeniorum poſitus vel inſtitutus:
niſi forte q̄ndo mortuo abbate vel priore
ipſi fuerint quaſi ordinarii: quia tunc ac
tio ſurrogata habet priuilegium eius in
loco cuius ſurrogatur: ſed prior qui per
electionem canonicā inſtituitur prelatus
eſt: et ideo ſi eſt exēptus habet idem pri
uilegium: propter qđ non oportet ꝙ con
firmans det ſibi poteſtatem eligendi con
feſſorem: ſicut nec confirmans vel conſe/
crans epiſcopum. Nec obſtat decretalis
ne pro dilatione extra de pe. et re. Iſtud
enim priuilegium de eligendo confeſſorem
equaliter conceditur epiſcopis et minori
bus prelatis exemptis.
Unde cū epiſcopi licet inmediate ſubſint
archiepiſcopis: nihilominus ſine eorum
licētia hoc poſſunt etiā qui ſunt nō exēp
ti ergo et priores hoc poſſunt: lʒ ſubſint
abbatibus vel maioribus ſine licentia eo
rum cū ſint ordinarii. Si autē ſunt ī dig
nitate conſtituti: non tamē prelati: ſicut
cantor theſaurarius ſacriſta et huiuſmoī
perſone non habent priuilegium q̄zuis ex
empti. Si vero eſſent prelati: ſed non eſ
ſent prelati in foro penitētiali: ſicut ſūt
archidyaconi de pari concurrentes cum e
piſcopis in foro cauſarū adhuc non puto
eos habere hoc priuilegiū: ſed ſolos pre
latos: hoc dico qui habent curam anima
rum. Sicut autem dixi de epiſcopis ꝙ q̄ʒ
diu ſunt epiſcopi quo ad dignitatem reti
nent hoc priuilegium: ita de iſtis q̄ʒdiu
ſunt ī prelatione: et ſimiliter qui electus
ab eis poteſt agere cum eis abſoluendo et
diſpenſando quicquid poteſt epiſcopus
ſi ei ſubeſſent. Sic electus ab epiſcopo
non poteſt tantum quantum archiepiſco
pus excepto in ſententia lata a ſuperiori
contra eos: puta ab archiepiſcopo cōtra
ſuffraganeum ſuum ad abbate contra pri
orem conuentualem ſibi ſubditum: ab hu
iuſmodi enim nō poteſt abſoluere electus
talis confeſſor.
Quicunq₃ enim poteſt eligere vno electo
ſiue mortuo: ſiue non mortuo poteſt aliū
mutare ad placitū et eo ipſo ꝙ talis qui
poteſt eligere confitetur alicui: videtur
ipſum eligere: quia plus eſt factis et mē
tis intentione eligere q̄ʒ verbis. iij. q. vj.
. c. i. et de maio. et obe. c. legebatur. Hec
Pe. de pal. vbi ſupra. Inferiores prelati
non exempti: ſi ſubſunt immediate epiſco
po ipſum ſolum habent cum ſuperioribus
pro proprio ſacerdote: ſicut abbates deca
ni prepoſiti: et archiepiſcopi rurales: cu
rati vero decanos rurales et epiſcopum:
quādo ille decanatus eſt ānexus cure. Si
militer priores qui ſunt ſub abbatibus il
lis: ſubſunt et epiſcopis: nō prelati vero
ſubſunt īmediate ſuis curatis: ſiue abba
tibus: ſiue prioribus: ſiue decanis: quan/
do ſunt de collegio vł ſimplicibus curatis
Quando in parrochiis ſuis cōmorantur.
Clerici vero chorales ſubſunt ei qui pre
eſt choro: ſiue ſit cantor ſiue ſuccintor ī
exterioribus. Sed quantum ad forū cō
ſcientie ſolus decanus videtur curatus eo
rum. Hec pe. de pal. vbi ſupra di. xvij.
Capitulum tercium cui debeant laici or
dinarie confiteri.

i Mperator ſe/
cundum Hoſti. de ātiquiſſima cō
ſuetudine confitetur capellanis ſuis: ſʒ ſi
cut dicitur extra de pe. et re. c. ij. li. vj.
Nulla conſuetudine introduci poteſt: vt
preter ꝓprii ſacerdotis licētiam aliquis
poſſit ſibi eligere confeſſorem niſi de licē
tia pape. Rex habet epiſcopum ſiue ar
chiepiſcopum: in cuius ciuitate eſt ſedes
regni: dicitur autem ſedes vel metropolis
regni non in qua plus moratur: ſed iniun
gitur et coronatur.
Principes minores ſi habēt ſub ſe ciuita

t[8] plures:ſimiliter a ſede principali duca
tus vel comitatus domicilium ſortiuntur
Sed ſi habent vnam ciuitatem alia prin
cipaliorem ab vtroqꝫ epiſcopo vel metro
politano licentiam confitendi capiant ſe
cundum hoſti. Sed hoc non eſt verū q̄n
tum ad metropolitanum:quia nullus ſub
ditus ſuffraganeoruꝫ eſt ei ſubditus īme
diate niſi quādo viſitat:ſꝫ ſolum ipſi ſuf
fraganei. Unde cum dominus illarū ciui
tatum in temporalibus ita ſubſit epiſco
pis in ſpiritualibus:ac ſi eſſet ſeruus ſi/
cut dominus caſtri ſubeſt in ſpiritualibꝰ
curato. Jdeo ſicut metropolitanus non
poſſet dare licentiam confitendi homini
habenti domos in dioceſi ſuffraganeoruꝫ
ita nec principi.

De illo vero principe qui habet dominiū
in d'uerſis dioceſibus:ſed non ſuper ciui
tates videtur ꝙ ipſe m̄lto magis ab ipſis
epiſcopis petere debeat hoc .ſ.ī cuius di
oceſi habet principaliter dominiū: uł ab
utroqꝫ ſi eq̄liter ī duabus. Nam abſurdū
eēt ꝙ a tot curatis haberet petere:quot
in ſuo dominio includuntur.

Domini uero qui ī eadē dioceſi ī diuerſis
uillis habent dominium ſi in una habent
principale dominiū in q̄ nō ſit niſi una ꝑ
rochia tātū ſiue unꝰ curatus tātū illi ui
detur ſubeſſe. Sꝫ quando nulliū habet do
minium ī illa uilla que ſub ſe non cōtinet
plures parrochias maxīe ſi una nō eſt pri
cipalior altera: tunc nulli curato ſubeſt
ſed īmediate epiſcopo. Si uero in una uil
la ſit principale dominium in qua non eſt
niſi una ꝓchia tantū: uel ſunt multe et
una principalis curatus illius eſt ſibi pro
prius ſacerdos citra epiſcopatum.

Balliui ſi nullibi haberēt māſionē niſi ſe
cūdū ꝙ aſſiſtere requirūtur mō huc: mō
illuc diſcurrunt: ubiqꝫ confiteri poſſent
uel epiſcopis ciuitatū:uel curatis in quo
rū parrochiis hoſpitiū eligunt. Si uero
principaliter alicubi degunt:ibi curatum
habēt illū in cuius parrochia hoſpitium
ſuū ſitum eſt. et ſic de prepoſitis. licet ha
beant domos parentum extra balliuā:et
ſeneſchaldiā:uel prepoſituram. quia per
hoc officium quaſi cōtrahēdo ſortiūtur
forum.

Ceteri uero burgenſes:et alii laici nō in
poteſtate cōſtituti illis curatis ſubſunt ī
quorū ꝓchiis degunt pricipaliter. Vel
ſi in duabus equaliter in qua tūc manent
q̄ndo cōfiteri uolūt illius parrochie ſunt
hec. Pe. de pa. Regulariter ergo confeſ/
ſio fienda eſt proprio ſacerdoti. unde di
cit Jnno. in. c. Ois. extra de pe. et remiſ.
Si quis alieno ſacerdoti iuſta de cā cōfite
ri peccata ſua uoluerit:licētiā priꝰ poſ
tulet. et obtineat a ꝓprio ſacerdote cū a
liter ipſe nō poſſit ſoluere uel ligare. hec
ibi.

Capitulum quartum in quo notātur octo
caſus in quibus quis pōt alteri confiteri
q̄ꝫ ꝓprio ſacerdoti ſine eius licentia.

Et nota ſecun/
dum. pe. de pa. caſus octo in qui
bus quis poteſt alteri cōfiteri q̄ꝫ ꝓprio
ſacerdoti ſine eius licentia quos ponit
Hoſtienſis in ſumma.

Primus per indiſcretionē ſacerdotis pro
prii et ſub hoc caſu cōprehēditur quādo
ipſe ſacerdos proprius eſt ſolicitator ad
malū:uel reuelator cōfeſſiōis:uel ē talis
ꝙ ex confeſſione īminet periculū cōfiten
ti uel confeſſori. Jn hoc igitur caſu dicit
Hoſti. ꝙ eo ipſo habet licentiam a iure a
lium adeundi de peni. di. vi. c. Placuit.
Sed alii dicunt ꝙ tūc debet petere licen
tiam ab eo uel a ſuperiori quia. c. Omnis
dicit ꝙ quādo ex iuſta cā uoluerit alteri
cōfiteri:petat licētiā a ꝓprio ſacerdote
Et q̄ꝫuis quidam hoc ītelligāt niſi ex cul
pa ſua hoc ꝓcedat:uidetur tamen melius
etiā ſi hoc ſit ex culpa ſua. quia culpa ſu
a nō debet alteri nocere puta ſuperiori.
Sicut ꝓprio ſacerdote mortuo:uel exco-
municato: non eo ipſo licet ire ad alium:

ſed oportet recurrere ad epiſcopum: ſi ſu
perior adiri non poteſt uel etiã ſi eſt eq
defectuoſus tum quia ad papã non eſt fa
cilis recurſus eo ipſo ad alium ire poteſt
Quãdo ergo proprius ſacerdos oĩno ĩdiſ
cretus: et ineptus ẽ: et qui tũc nõ poteſt
adiri ſine licẽtia petita: uel ſaltẽ cũ licẽ
tia petita et non obtenta poteſt ire ad a
lium dico aute petita. quia et ſi ſit ĩndi
gnus audire: non eſt tamẽ ĩpotẽs cõmit/
tere. et ĩ hoc. ſ. ꝙ debet petere licẽtiã ab
ipſo: uel ire ad ſupiorẽ. Cõcordat Tho.
Pe. Alber. Inno. et Vul. Quod ſi nega
tur ab eis licẽtia tũc dicũt predicti ꝙ ĩ
dem iudiciũ eſt de eo quod et de illo qui
non habet copiã cõfeſſoris. Unde magis
deb3 eligere laico cõfiteri: nec ĩ hoc trãſ
greditur precepta eccl'ie. quia precepta
iuris nõ ſe extendũt ultra charitatẽ: nec
etiã fit iniuria ſacerdoti quia priuilegiũ
meretur amittere qui cõceſſa ſibi abuti
tur poteſtate.
Sed pe. de pal. dicit ꝙ tũc poteſt libere
ire ad alium ut patet ſupra. Et ſi nõ poſ
ſet aliũ habere: et neceſſitas ĩmineat. di
cunt predicti doctores ꝙ cõfiteatur pec
cata ſua ĩ genere ſine eo de quo poſſet ma
lum prouenire.

Secũdus caſus.

Secundus caſus eſt qñdo parrochianus
trãſtulit domicilium ſuũ quia tũc deſinit
eẽ parrochianus primi ſacerdotis: et fit
parrochianus illius ad cuius parrochiã
ſe trãſtulit. Sed ſi in duabus parrochiis
haberet domũ: et in una mãeret tempore
eſtiuali: ĩ alia uero tẽpore hyemali: utro
biq3 ſortitur forũ nõ ſimul: ſed ſucceſſiue
ſecundum ꝙ habitat modo hic: mõ illic
et hic tũc recipiat ſacramẽta ubi tũc ha
bitat alias ibi.

Tercius caſus.

Tercius caſus eſt cũ eſt uagabũdus: nec
habẽs: nec petens domiciliũ tũc iſte po
teſt cõfiteri cuilib3 curato: uel epiſcopo
in cuius parrochia eſt imo etiã nõ cura
to uidetur quia nulli ſubditus: ſ3 ſubdi
ſe cui uult. Nam oĩs ſacerdos poteſtate3
habet ordinis et iuriſdictõis ex ſua ordi
natione. Sed ſubditos hab3 ſolũ eos qui
ſe ei ſummittũt niſi ꝙ ſecũdũ iura qui ſe
ſemel alicui ſummiſit: factus eſt eius par
rochianus: nec poteſt ſe aliis ſummittere
quouſq3 de primo ſe ſubtrahat ſĩpliciter:
niſi de uolũtate illius. Unde dicitur extra
de pe. et remiſ. c. fi. permittimus eligere
.q.d. iure dĩno licebat eis eligere. ſed e/
lectione eis ſubtracta ꝑmittimus relaxã
tes retẽtionẽ ꝙ poſſit eligere Unde ĩ dic
to. c. Placuit de. pe. di. vi. dicitur. Sine
cõſẽſu eius: cui primo ſe cõmiſit. et poſte
a cui penitẽs cõfeſſus eſt.

Quartus caſus.

Quartus caſus eſt ſi querit domicilium
qui ſe conferat quominus ſe alibi habeat
Et de peregrinis quidẽ dictum eſt ꝙ ſi ſi
ne licentia curatorũ et epiſcoporũ ꝑfec/
ti ſunt: nil priuilegii habent in hoc. Si
aũt de licentia epiſcoporũ et curatorum
ꝑfecti ſunt: eo ipſo habent licentiã iter/
pretatiuã confitendi: cũ ſine confeſſione
digne ꝑegrinari neqãnt. Si etiã ſupueni
at paſca: cõicare poſſunt ꝑpter eandem
licentiam implicitã: et de caſu epiſcopali
abſolui. quia epũs non retinendo ſibi au/
toritatẽ licẽtiando ꝑegrinos ex hoc ipſo
uidetur eis dare licentiã confitendi de ca
ſibus epãlibus ſicut curatus de ꝑrochia/
libus.
De mercatoribꝰ aũt ſi nuſq3 hẽrẽt domi
ciliũ: niſi ſemp ſeqñdo nundinas: idẽ iudi
ciũ eſt qđ de uagabũdis. et idẽ ſi in loco
ſuo tenent hoſpitiũ: ſed nõ declinãt illuc
in paſca coĩter. non. n. tunc uidentur ſibi
habere domiciliũ quo ad ſacramenta. Et
idem de familia principis: uel balliui qui
nũq3 in eodẽ ſtatu ꝑmanent. ex quo licet
ipſi teneant hoſpitiũ alibi nec tamẽ illuc
declinant niſi ad horam. iſti uagabũdi cẽ
ſentur. idẽ de familia ẽpiſcõpi laica quia
non ſic habet ius in ea ſicut cardinales.

Sed ſi eſſent de dioceſi ipſa de eius licentia cōfiteatur. Si aūt d alia ex quo eius hoſpitiū diuiſerunt quia p dioceſim uagātur reſpectu illius dioceſis uagabūdi reputātur ut de licētia epiſcopi illius: uł cuiuſlibet curati ad cuius parrochiā ueniūt confiteri poſſunt. Cōcordat in hoc .ſ. ꝙ peregrini: negociatores: et alii uiatores ſi nō habēt licētiam a ſuis curatis uł epiſcopis: uł ſine licētia eorum iter arripiunt nō poſſūt abſolui ab aliis. Inno. Hoſti. et Vuł.

Quītus caſus.

Quintus caſus eſt rōe delicti. vi. q. iii. c. Placuit. qđ quidā dicunt eē uerū tūc ſolum quando pp hoc eſt excoīcatus quia ſi eēt excoīcatus a prelato loci illius pp illud peccatū ſic cōſueuit fieri ī furtis et huiuſmōi quorū ignorāť autores. mittēdus eſt talis ad excōmunicatorē abſoluēdus ab eo. ſed ſi peccatum eſt occultū et propter hoc nō ſit excōmunicatus poteſt de hoc confiteri ꝓprio ſacerdoti ut dicitur in ſumma piſana. Franc. zaba. refert. laudł. tenere ꝙ curati: et etiā fratres ad miſſi ad audiēdū cōfeſſiōes ſ; formā clemētine dudū poſſūt audire: et abſoluere peccata cōmiſſa non ſolum in dioceſi: ſed etiam extra territorium dioceſis: dū tamē cōfitētes ſe poſſint illis cōfiteri. i. ꝙ ſint illius dioceſis uel parrochie quo ad curatos.

Sextus caſus.

Sextus ratione ſtudii ut ſcolares etiā ſi nō ſint moraturi niſi p annū ī ſtudio: uel quia nō habent plus de ſpacio uł ab epiſcopo: uł capitulo de cuius licētia ibi ſūt uł quia ſic diſponūt: uł de ꝓchia ī parrochiā mutāť. De illis uero ſecularibus qui ueniūt de oī parte regni ad parlamētū pariſius: cū rex reputet ſe ſiſcū nō recognoſcēs ſupiorē ī toto orbe uideť ꝙ ibi poſſint cōfiteri epiſcopo: et curato ī quorū parrochiis domos cōducūt. ſicut olim ī tēpore īpatorū rome erat ibi cōis patria. et quicūq; illuc ueniebat: habebat iudicē ſuum. ſ. pretorē pegrinū. Sed cōtrariū eſt uerū. ſ. ꝙ nō poſſunt abſolui ratione parlamenti ſi nō habent licētiam a ſuis prelatis. quia rex pariſius non habet poteſtatē ī ſpūalibus: nec ī ceteris ꝑtibus regni.

Epiſcopus aūt poteſt in ſpiritualibus ſoli ſue dioceſi. Solū enī rome ubi eſt ſedes pape ī ſpiritualibus oībus eſt patria cōis ſicut ecclīa cathedrał oībus de dioceſi. unde ī curia romana ſicut curato ſuo ſummo penitentiario de omni loco mundi pōt cōfiteri: et penitētiariis ſimplicibus ſicut uicariis ſui curati.

Septimus caſus.

Septimus caſus ē rōe neceſſitatis: q̄ndo eſſet in mortis articulo tunc omnis ſacerdos ab ecclīa nō preſciſus autoritate fit proprius ſacerdos. extra de offi. ordi. c. Paſtoralis ex hoc quod habetur d cōſe. di. iiii. c. Sāctū uidetur ꝙ etiā laicus in huiuſmōi neceſſitate poſſit etiā excōmunicatum recōciliare eccleſie: ſi nō eſt ipſe preſciſus: nō tamē poteſt abſoluere a peccatis audiendo cōfeſſiones.

Octauus caſus quē ponit Hoſti. eſt ſi ſacerdos nō proprius ponat ſpem ī ratihabitione ꝓprii ſacerdotis: ſed ut dicitur ī ſumma piſana et bene. Iſte caſus cōiter nō tenetur cuius rōnē aſſignat. pe. de pa. Nulla enim ratihabitio confirmat ſacramentum quod nullum fuit. quia etſi nō ī ſacramentis ratihabitio ſaltem pape ualere poteſt. quia illam ſolennitatem mutare poteſt: ſicut de eccleſia per non epiſcopum dedicata ſola ratihabitione pape dedicata uel recōciliata reputatur. extra d conſecra. ecclīe. c. Aqua. tamen in ſacramentis ualere non poteſt. quia ille papa mutare nō poteſt. quia regula iuris eſt ꝙ ratihabitio retrotrahitur: et mādato compatur quando a ſolo mandato et a principio res agi poteſt. in talibus autem locū non habet: quando. ſ. eſſentia ſacramenti

deficit. quia tūc totum iterandū ē.
De eſſentia autem abſolutionis eſt ptās iuriſdictionis: quā ptātem erga talem nō habet ex hoc ponit ſpē ī ratihabitiōē
Quis poſſit cōmittere: et quis non audientiam confeſſionum.
Capitulum quintū.

n Ota ſecundū3 pe. de pa. ī quarto. di. xvij. ꝙ oīs ſacerdos proprius qui iure ordinario poteſt audire confeſſionem: poteſt hoc ipſū alteri committere. quia habet cauſam meri imperii. et quia quicunq3 per electionē habet curam animarum eſt ordinarius idō oīs talis poteſt licentiare quēlibet ſubditum cure ſue alteri confiteri. Item ordinarius eſt quicunq3 ex officio ſibi annexo hoc habet l3 non ſit per electionem.
Item gerēs uicem curati per legem uel conſuetudinem: ſicut factus prior per abbate3 qui uiuente abbate erat delegatus non potens ſubdelegare eo mortuo uel amoto eius uices in oībus obtinens eſt qſi ordinarius delegatus qntum ad hec unde licētiare pōt ſibi ſubditos de cōfeſſione.

De Archipreſbitero.

Archipreſbiter ciuitatis de quo iura loquuntur: uidetur ꝙ ſit ordinarius ſicut ſi eſſet prebenda ſacerdotalis cui ex officio eſſet annexu3 officium audiendi confeſſiones illorum de dioceſi extra ciuitatem et multo magis ſi de ciuitate. Sed ſi penitentiarius non habet hoc officiu3 ex ſua prebenda: ſed ex cōmiſſione uiue uocis epiſcopi: qui reuocat quando uult quia iudicium ſoluitur uetante eo qui iudicare iuſſit talis eſt delegatus: et non ordinarius.

De Archidyacono.

Archidyacon⁹ licet ſit iudex ordinarius de cōſuetudine: non tamen in foro conſciētie niſi ſit ſacerdos et tunc audit ex cōmiſſione unde non poteſt ſubdelegare.

De legato.

Legatus eſt ordinarius in utroq3 foro unde ſicut in exterioribus dat iudices de legatos: et habet ſuos penitentiarios.

Summus penitentiarius.

Summus penitentiarius eſt ordinarius in ſpūalibus tantū. unde habet penitentiarios ſuos: et cōcedit etiam licentiam eligendi cōfeſſorem. Sed ſimplices penitentiarii pape q3uis ſint delegati pape q ſolus eos ponit non ſummus penitentiari⁹ poſſunt quidem oēs audire de toto mūdo ſed non poſſunt ſumere adiutores nec etiam dare licentia3 eligendi cōfeſſore3.

Decanus.

Decanus ruralis qui etiam archipreſbiter uocatur ſi iſte decanatus eſt ānexus alicui cure ſpāli reputatur ordinarius in parrochiis ſui decanatus poſt epiſcopū Supracuratus uidetur etiam ordinarius curatorū: et ſic curati de licētia eius non ſolum epiſcopi poſſunt cōfiteri. Si aute3 epiſcopus: ſeu archidyacon⁹ cōfert illu3 decanatū modo huic modo illi curato uidet̄ delegatio. et hoc reſpectu cōmunium caſuū. Nā reſpectu caſuū epiſcopalium tam de curato q3 de decano quibus de ſpāli gratia committit abſoluere. de illis uidetur diſtiguendū an ſint retēti de iure uł cōſuetudine: et tunc in illis nłlum ius haberet de ſe inferior epiſcopo. Unde cuicunq3 illos cōmittit autoritate delegata illos abſoluit.
Item nota ꝙ poteſtas iuriſdictionis eſt una apud plures: et non apud quemlibet inſolidū: tunc nō poteſt quilibet per ſe eam cōmittere ſine conſenſu aliorum. Sed qđ omnes tangit ab omnibus debet approbari. Unde ſi capitulum ſede uacāte gerat uices epiſcopi in temporalibus: nullus de capitulo etiam decanus poteſt ponere officialem ſine cōſenſu aliorum: ſed capitulum de cōſēſu maioris partis.
Poteſtas autem abſoluendi a peccatis una et eadē poteſt eſſe apud plures: et nō penes unū: ſicut penes capitulum ſede uacante quando habet poteſtatem eius in

ſpūalibus:dico quantum ad cōmiſſionē
non quantum ad executionem.quia cōfeſ
ſio ſoli eſt fienda.Unde totum capitulū
non unus canonicus ponet penitentiariū.
Sed quando iuriſdictio perfecte:et in/
ſolidum remanet apud quelibꝫ.tūc qui/
libꝫ eorum cui vult poteſt cōmittere.et
minor ſine maiore.multo magis ecōuerſo
Et quia poteſtas abſoluēdi que eſt apud
curatum papā:et epiſcopum non eſt una
ſed quilibꝫ poteſt per ſe audire ſine cō
ſenſu alterius ita etiam quilibꝫ eorum/
ſine cōſēſu alterius poteſt cōmittere al
teri. Unde uicarius curati ſine licētia
epiſcopi poteſt audire cōfeſſionē illorꝫ
.ſ.qui ſūt ſubditi curatorꝫ et non aliorū
et multo magis ecōuerſo.ſ.de licētia epiſ
copi audire eorum confeſſiones qui ſūt
ſubditi curatorum ſine licētia:uel cōſen
ſu eorum.

De hoc extat bullata declaratio Clemen
tis:et Alexādri.poſt cuius bullationē/
nullus pariſius dixit contrarium. Qui
autē ex cōmiſſione ſolum audit cōfeſſio
nes:non poteſt alteri cōmittere audien
tiam cōfeſſionum.

Quomodo:et quando curatus:uel p̄ſbi.
ter parrochial' poſſit dare:uel denegare
licētiaꝫ alteri cōfitēdi ſubdito ſi petat
illaꝫ.Capitulum ſextū.

n Ota ſecundū/
.pe.de pal'.i.q̄rto.di.xvij.ꝙ ſi par
rochianꝰ petat licētiā alteri cōfitēdi inde
terminate:nō det curatus.niſi ſit veriſi
mile ꝙ penitens nō eligeret niſi eque bo
nū:uel meliorē.Si vero noīat ſibi aliū
de quo veriſ'e eſt ꝙ ſit eque bonus:ul' me
lior ad cōfeſſionem audiēdaꝫ:nō neget
quia forte habet peccatū quod erubeſcit
cōfiteri ſibi:et priꝰ moreref ſine cōfeſ
ſione q̄ꝫ ſibi cōfiteref.Si uero appet ꝙ
nō eſt eq̄ bonus:aut ꝑ famā aut ꝑ viſuꝫ
ſue pſone ꝑ cōuerſationē pſonarū ſibi cō
fitētiū que minus religioſe cōuerſaf et
tūc ſimpliciter debꝫ negare inodeſcēdo ꝙ
ille nō poteſt eū abſoluere quod tamen
intel l'r cum ille ad quē uult accedere par
rochianus nō habet autoritatem niſi ex
cōmiſſione ipſius curati declarando etiaꝫ
ꝙ ipſe eſt paratus eū audire.ſi tamen eſt
tal' ꝙ ad hoc ſit ſufficiens ul' etiam ꝙ ē
paratus ſibi dare vnū. aliū loco ſui i quo
caſu bene videat ut det ſibi ad hoc ſuffici
entem .Nā ſi inſufficientem daret ſibi i
putaref detrimētum quod inde ſequeref
oui ſue.quia ſcdm iura qui parū diligēti
ſocio ſuā rē cuſtodiendam cōmiſit:facili
tati ſue imputare debet ſi periit.Si au
tem ille petitꝰ a parrochiāo:ul' diffama
tus habet poteſtatem ſuperioris puta/
quia eſt vicarius epiſcopi:uel cōfeſſor de
putatus in ordine minorum ul' predicato
rum et huiuſmōi nō ꝓpter hoc ꝓhibē/
dus eſt ſimpliciter·quia iudex malus:uel
delegatus nō perdit iuriſdictioneꝫ ſuam
ſed debet dicere petēti nō expedit tibi/
ut tu uadas ad illū:uel ad aliū:nec ibi dē
de voluntate mea nec aſſenſu:nec licētia
Sed ipſe habes poteſtatē ab alio maiore
vnde non poſſum tibi prohibere ſed para
tus ſum te audire uel per vicariū:ul' ex/
traneū idoneum:et ſecūduꝫ hoc ſoluitur/
inſtātia illius regule.ſ.ꝙ nō poteſt eſſe
paſtoris excuſatio ſi lupus oues comedit
et paſtor neſcit q̄a hoc verū eſt quando
paſtor ſcire debet:et poteſt.Et licꝫ aliq̄s
ſemꝑ debeat reputare alium meliorē ſe/
ſimpl'r:nō tamen quātum ad oīa puta/
quātū ad officium hoc uel illud.Itē ſuſ
pitiones habere poſſumꝰ non ad iudicā
dum proximum:ſed ad cauēdum nobis.
Nam ſi video pauperem non iudicabo fu
rem tamen ne forte ſit fur:cuſtodiā rem
meam ab eo:et ſic in ꝓpoſito.tamen ſi/
contrariū nō appareat plus debet homo
preſumere de his quos papa:uel epiſcopꝰ
per totam dioceſim preficit:q̄ꝫ de ſe q̄a
deputaf ad vnā paruā parrochiā.

De religioſis q̄ nō poſſunt audire cōfeſ

ſiones ſine licētia prelati ſui capl'm .vij.

n Ota quod reli

gioſus nō debet audire cōfeſſio
nes etiam illorum qui habent licentiam
ſibi eligendi cōfeſſorem quemcunq3 etia3
ſi haberent a papa ſine licētia et autori
tate ſui ſuperioris. qa ſine ſuo ſuperiori
velle: et nolle non habet. patet hoc per ſi
mile extra de elec. c. Si religioſ9 .li. vi.
to huiuſmodi officiū. Vbi dicit̃ ꝙ elec
tioni de ſe facte non deb3 nec poteſt aſſen
tire ſine licentia ſupioris ſui. Sed ubi
papa nominati3 eligit religioſū ad aliqd
officiū preſumit̃ noſcere perſone īduſtriā
vnde non requirit̃ alterius licentia: ſiue
ꝓ inqſitiōe: ſiue pro predicatione: ſiue
pro audientia confeſſionū: ſiue pro pre
latione: ſiue alio quocūq3 officio. Sed
ex hoc ꝙ papa daret alicui licētiā ꝙ poſ
ſet ſibi eligere quēcūq3 etiam religioſū
pro audiendo confeſſiones: ul' pro predi
catione. ex iſta tali licentia nō debet reli
gioſus audire confeſſiones vel predicare
ſine licētia ſui ſuperioris: vel prelati vl'
abbatis. argumentū ad hoc. extra de Iu
de. c. q3 ſit laudabile. ſi tamē in dicto ca
ſu audiret religioſus ſine licētia ſui ſupe
rioris: vel prelati: teneret abſolutio. ita
ꝙ non eſſet reiteranda talis cōfeſſio. q3
uis malefaceret talis ſic audiēdo. Pe. de
pal'. vbi ſupra. q. qrta.

De poteſtate audiendi confeſſiones at
tributa fratrib9 predicatorū: et minori
bus a iure ꝑ textū clemētine Dudū. §.
ſcdo de ſepul'. quomō fieri poſſit: et quo
modo exponitur. Capitulū octauū.

n Ota textū cle

mētine Dudū. §. ſcdo. de ſepul
turis. Vbi dicit̃. Statuimus et ordina
mus: vt in ſingulis ciuitatibus et dioce
ſibus in quibus loca fratrū ordinis pre
dicatorū: et minorū cōſiſtere dignoſcūt̃
et in ciuitatibus: dioceſibus: et locis ip
ſis vicinis in quibus loca huiuſmōi non
habētur magiſtri: priores prouīciales or
dinis predicatorū aut eorū uicarii: et ge
nerales prouīciales: miniſtri: et cuſtodes
minorū ad preſētiā prelatorum eorūdē
locorū ſe cōferāt per ſe: vel per fratres
quos ad hoc idoneos fore putauerint hu
militer petituri. Vt frates qui ad hoc e
lecti fuerint in eorū ciuitatibus: et dio
ceſibus confeſſiones ſuorū ſubditorū cō
fiteri ſibi uolētiū audire libēter valeāt
et huiuſmōi cōfitentibus prout ſm deū
expedire cognouerint penitētias īpone
re ſalutares: atq3 eiſdem abſolutionis be
neficium impēdere de licētia: gratia: et
beneplacito eorū. Deinde prefati magiſ
tri prouinciales: et miniſtri ordinū pre
dicatorum eligere ſtudeant perſonas ido
neas: et ſufficiētes: vita ꝓbatas: diſcre
tas: honeſtas atq3 ꝑitas ad tam ſalubre
miniſteriū exequendū quas ſic ab ipſis
electas repreſentēt: vel faciāt repreſen
tari prelatis. Vt de ipſorum licētia gra
tia: et beneplacito in eorū ciuitatibus:
et dioceſibus huiuſmōi ꝑſone ſic electe
confeſſiones audiant ſibi confiteri uolē
tiū: et īponant penitētias ſalutares: et
beneficiū abſolucionis impendāt prout
ſuperius eſt expreſſum extra ciuitates:
et dioceſes in quibus fuerint deputate
per quas eas: et nō per prouincias volu
mus deputari: cōfeſſiones nullatenus au
diture. Numerus autē ꝑſonarū aſſumē
darū ad huiuſmōi officiū exercēdū eſſe
debet prout vniuerſitas cleri: ac populi
multitudo: vel paucitas exigit eorūdē.
Et ſi idem prelati petitā licētiā confeſſi
onum audiendarū cōceſſerint illā prefa
ti recipiant cū gratiarum actiōe. ꝙ ſi
forte dicti prelati quēcūq3 ex huiuſmōi
fratribus preſentatis eiſdē ad huiuſmōi
officiū nollent habere: vel nō ducerēt ad
mittēdū eſſe āmoto vl' ſubtracto loco ip
ſius ſimiliter eiſdē preſentādus poſſit a
liis ſurrogari. Si vero idē prelati prefa

tis fratribus ad cōfeſſiones ut premitti tur audiēdas electis huiuſmōi exhibere licētiā recuſauerint nos ex tūc ipſis ut cōfeſſiones ſibi confiteri libere volētiū liciteq3 audire valeant et beneficiū ab ſolutiōis impendere gratioſe cōcedimus de aplice plenitudine poteſtatis. Per huiuſmōi aūt conceſſionē neqq3 intendi mus perſonis: ſeu fratribus ipſis ad id taliter deputatis poteſtatē in hoc impen dere ampliorē q3 in eo curatis: ſeu parro chialibus ſacerdotibus eſt a iure cōceſſa. niſi forſan eis ecclīarū3 prelati uberiorē in hac parte gratiā ſpālē ducerent faciē dam. Petituri. Pau. pōt peti hec licē tia a prelatis extra ſuū territoriū quia ē voluntarie iuriſdictiōis. Cuſtodes. glo. priores ergo cōuētuales quo ad predica tores: et guardiani quo ad minores hoc non poſſunt. Humiliter. Pau. Si petaf iſta licentia aſpere nō videtur ſatiſfactū cōſtitutiōi. et ideo iterū eſſet repetēda pter omiſſionem forme. Miniſtri. glo. Nota q de vicariis priorū prouincialiū et de cuſtodibus non repetit de quibus p miſit licet ergo illi petitionē poſſint fa cere de qua premiſit: nō tamē electionē de qua hic loquitur. Preſentari. glo. er go perſonalis preſentatio fieri d3. nam dicif pſes q prebef ſenſib9 corporis. ff a cit de pe. di. i. in principio. Idem dicit Pau. ſup verbo repreſentēt. Exigit. glo Si vero epiſcopus cōtēdat cū fratribus dicens minorē numerum ſufficere: recipi at epus numerum qui ſibi videf. de reli quis recurraf ad arbitriū boni viri. i. iu dicis. ff. de verbo. obli. l. Cōtinu9. Cōceſ ſerunt glo. quā licentiā ſine cauſa reuo care nō poſſunt. c. Decet de reg. iure. li. vi. Surrogari. glo. Si non recipitur iuſ ta de cauſa. quia. ſ. non eſt taľ qlis ſupra deſcribitur ſibi iputēt: qui malū elege rūt. et ſic poſſet oēs recuſare cū nō ſunt apti ſ3 ſi ſine cauſa: hoc ſuccedit licētia pape. Recuſauerunt. glo. Si nō recuſat

expreſſe. ſed non dat nec negat videtur q locum haberet hoc priuilegiū poſt tri nam monitionē: vľ requiſitionem p. c. i. extra de ſup. ne. plato. Volētiū. glo. for te non intellexit de religioſis qui ſcđm ſtatuta ſuorū ordinum platis ſuis confi teri debent libere. glo. denotat q non eſt neceſſe habere licētiā ſacerdotis prochi alis. cuius contrariū dicit Jo. mo. ſed ei non ſtatur. Impartiri. glo. abſoluti er go non habēt neceſſe vlteri9 cōfiteri p prio ſacerdoti nec obſtat. c. Oīs in prin cipio de pe. et re. quia illud itelligif de eo qui alteri non eſt confeſſus legitime Jo. mo. dicebat contrariū. ſed male di xit. Idem Pau. ſ. q abſq3 licētia parro chiaľ ſacerdotis pōt quis alteri confite ri. nec tamē ex hoc ſequitur q ſint cura ti iſti. rō ē ſm glo. quia nec ipſi fratres ſunt aſtricti ad executionem: vel exerci tium iſtorū actuū: nec fideles ſunt aſtric ti ut in his ad eos recurrant. Item nota ut dicif in ſūma piſana et bene q pōt ep9 acceptare fratres ad audiētiā cōfeſ ſionum: et hoc ſine ſolēnitate pdicta pre ſentationis ſi vult cōittēdo eis iuriſdic tione3 ſuam quia etiam ſine iſto priuile gio poſſet eis dare licētiam audiendi.

De effectib9 q ſequūf ex cōmiſſione audientie confeſſionis alteri facte. Ca pitulū nonū.

e

X cōmiſſione aūt alteri facta de audiētia con feſſionū ſiue predicto mō: ſiue p aliū modum ſequūf iſti effect9. vt dicit pe. de paľ. in quarto di. xvij. Prim9 quidē. quia taľ cōmiſſarius pōt audire: et ab ſoluere alteri9 licentia minime requiſita nec ille qui vult confiteri tenef petere licētiā a proprio ſacerdote. ar. efficax. extra de procur. c. Is qui. li. vj. Nec obſ tat q curat9 d3 cognoſcere uultū pecoris ſui. nam uultū exteriorē poterit cognoſ cere ſicut et prius et etiā intueri: et cor

rigere fraterna correctione : et paterna admonitione ſicut pri⁹. et q̄ntū ad exte riorem vultū attinet nō min⁹ honeſte vi uūt qui cōfitentur fratribus q̄ꝫ qui con fitēt̄ ſecularib⁹ curatis. Quantum ve ro ad interiorē vultum melius poterunt reddere ratione de confeſſis fratribus et huiuſmōi : q̄ꝫ de confeſſis ſibi vel ſuo vi cario quia de īteriori vultu parrochiano rū q ſe reſpuerunt : et ſine licētia ſui ui carium pape : vel epī elegerunt. non ha/ bent reddere rōnē. qa per eū nō ſtetit / quomin⁹ eos audiret : et inſtrueret. ſed per ſuperiorem q eis coadiutores dedit et per parrochialē q eū elegit. hoc Pe. de pal. Dicit etiā Tho. ꝙ ſi alicui conce datur ptās a ſuperiori iudice confeſſio / nes audiēdi parrochianorū alicui⁹ cura/ ti. ex hoc nō fit illi preiudiciū. qa ptās iuriſdictiōis nō ē cōmiſſa alicui in fauo/ rem ſui : ſed ad utilitatem proximi et po pulorū et dei honorē. Idem etiā tenet Jo. an. i. c. Si epus de pe. et re. li. vj. in prima glo. Idē etiā tenet Jo. an. in cle. Dudū de ſepul. vt ſupra patuit. Et ꝙ nō teneatur petere licentiā a ſuo curato q vult ipſis fratribus cōfiteri. Idē tenet expreſſe pau. Unde glo. Ber. que hoc di cebat dānata fuit tanq̄ꝫ falſa p. Clemen tem q̄rtū. in quodam priuilegio qd inci pit. Quidā temere.

Secūdus effect⁹ hui⁹ cōmiſſionis ſꝫ dic tum Pe. eſt ꝙ cōmiſſari⁹ pōt audire con tra prohibitiōes alteri⁹ prelati in quo ē differentia inter ſuperiorē : et inferiorē nā inferior contra inhibitioēꝫ ſuperioris non pōt alicui cōmittere ſicut nec p ſeip ſū audire eū ita ꝙ poſſit eū ſuſpendere / ab audientia cōfeſſionū per aliū : ſicut / pōt per ſemetipſū : et econuerſo autē cō tra īhibitionē īferioris ſuperior pōt ita cōmittere ſicut pōt audire eo inuito. Si militer ſi eſſent duo curati de pari : et u/ terq̄ꝫ inſolidū vn⁹ contra inhibitioēm alte ri⁹ pōt audire : et cōmittere. quia par in

parē nō haberet īpiū. Quādo ergo inferi or prohibet ne ſubdit⁹ cōfiteat̄ cuicūq̄ꝫ ſine ſui licētia dꝫ excipe : niſi ſuperiori : vel eius vicario. al̄ temere agit. niſi lō/ queretur talibus qui bene ſciūt ꝙ non ī tendit : vel non pōt prohibere q̄n confite ant̄ tales ſuperiori ſuo. Sicut in religio nibus cū prior prohibet ne quis confite atur de tali peccato ſine licētia ſui. Cer tum eſt oībus ꝙ non intendit quin poſſit confiteri magiſtro ordinis : vel prouīcia li : vel eorum vicariis. quia ſi prohiberet ſpuerem⁹ ei in faciē. et multomagis ſup prior qui nō pōt dare licētiam alteri con fitendi cum ſit vicari⁹ homīs q̄ꝫdiu pri/ or viuit. ſi inhiberet ne quis ſine ſui licē tia cōfiteretur. et cetera. derideret̄. Sed mortuo : vel̄ āmoto priore vices ei⁹ gerit per conſtitutiones. vnde reputat̄ ordina ri⁹. Curat⁹ ergo prohibens ſubdito ſuo ne alii confiteatur : debet excipere epūm papam legatum : ſūmum pnitētiariū : et archiepm dum viſitat : et habentes ab / eis poteſtatē. Epus vero non dꝫ excipe re omnes predictos : niſi ſeipſum : et ſic quilibet excipiat ſuos ſuperiores a tali ꝓhibitione.

Terti⁹ effect⁹ h⁹ cōmiſſionis eſt ꝙ tene tur curatus ei eucharistiā miniſtrare : et etiā alia ſacramenta. ex quo dicit ſe con feſſum illi qui potuit eum abſoluere : nec eſt abſurdum ꝙ det eucharistiam illi cu/ ius tamē conſciaꝫ ignorat. ſed cum eque bona et tuta conſcia : imo tutiori pōt eū cōicare qui confeſſus eſt ſine ſui licentia habenti poteſtatē : ſicut illū qui confeſ/ ſus eſt de licētia ſua : vel ſibi. quia nec etiā vicari⁹ curati releuat ſibi confeſſio nem cū idem curatus dat illi cōmunioēm vnde equaliter ſcire debet conſcietiā cō feſſi vicario ſuperioris ſicut ſcit conſci/ entiā tal̄ confeſſi vicario ſuo. Et debꝫ cu ratus p̄ſumere ꝙ meli⁹ confeſſus eſt qui cōfeſſus eſt ei q̄m papa : vel epus elegit in confeſſorē per totum mundū : vel dio/

ceſſim ſuam q̄ȝ qui confeſſus eſt illi quem
elegit ipſe prouidendo de ipſo ſuis ſubdi
tis cum epus non debeat hoc cōmittere /
niſi viris potētibus opere : et ſermone
ut de offi. ordi. c. Inter cetera : vel etiā
q̄ȝ ei qui confeſſus eſt illi quē elegit ipe
proprio arbitrio de licētia curati genera
lis : et hoc niſi cū eſſet excōicat⁹ vel no/
torius pc̄ōr. nam tunc anteq̄ȝ det eucha
riſtiā dȝ ei clare cōſtare de abſolutione /
ab huiuſmōi .

Quart⁹ effect⁹ eſt ꝙ pc̄ā cōfeſſa habē
ti talem cōmiſſionem non tenetur iterū
cōfiteri ꝓprio ſacerdoti ut declarat Jo.
viceſima ſcd̄a in extra uaganti que inci
pit . Vas electionis .

Quint⁹ effect⁹ eſt ꝙ per hāc cōmiſſio/
nem fit iudex qui prius non erat . Cū. n.
ad abſoluendū requirat̄ ptās ordinis :
et iuriſdictionis. lȝ ab hn̄te ordinem : et
iuriſdictioēm vl' iuriſdictioēm tātū poſ
ſit hec audiētia cōmittit haberi ordinē
lȝ nō habeat iuriſdictionē puta ſiplici ſa
cerdoti ita nō curato ſicut curato nō ta
mē econuerſo. Sacerdos non curat⁹ poteſt
hoc cōmittere : vel curato : vel ſacerdoti
et rō diuerſitatis ē quia nō eq̄liter hec/
due ptātes tranſfūdūtur .

Habens. n. ordinē ex ſola cōmiſſione nō
tranſfert ordinē : ſed ſolum ordinatio ſa/
cramentalis trāſfert . ſiue ſit iudex. ſiue
non. ſed iuriſdictio ab habente eā ordi/
narie : ſola cōmiſſione tranſfertur īdiffe
renter priuato q̄ nullam habebat : et ei
qui habebat aliquā ſed nō iſtā reſpectu
iſti⁹.

Sext⁹ effect⁹ eſt ꝙ qui audit confeſſio
nem non iure ſuo perdit ptātē ſuam dele
gante mortuo : vel āmoto : et idē forte ē
ipō excōmunicato vel ſuſpenſo niſi in cō
feſſione iā inchoata quā audiuit . extūc
quaſi ex iure ſuo : ſicut etiā perdit ptā/
tē illo reuocante . quia ſoluitur iudiciū
prohibente illo qui iudicare iuſſit. Vnde
ſicut epō mortuo vl' tranſlato officialis
ceſſat in cauſis ſic debet ceſſare penitētī
arius in confeſſionibus audiendis . niſi ꝙ
abſoluere debȝ de pc̄tis iā auditis glo. i. c
Gratū. et Relatum de offīo. et ptā . iudi.
de le. quia mandatū expirat per mortem
mandatoris . Similiter ſi dedit confeſſo
rē monialibus expirat ptās. niſi eſſet rec
tor earū cui ex offīo q̄ſi prioratus vel rec
torie eſſet audiētia annexa et tūc eſſet q̄
ſi ordinarius . Videretur tamen ꝙ non ſi/
militer ita expiraret ptās delegati delegā
te excōicato : vel ſuſpenſo : ſicut mortuo/
vel āmoto . quia in primo caſu retinet de/
legās iuriſdictioēm licet nō vſum. in ſcd̄o
aūt neutrū retinet.

Ad hoc aūt ꝙ delegatus vtatur iuriſdic
tiōe requirit̄ ꝙ delegat⁹ in delegando qui
dem habeat iuriſdictioēm et uſum eius q̄a
delegare eſt vſus iuriſdictiōis : ſed poſtq̄ȝ
delegauit non requiritur ꝙ habeat vſum/
quia vſus eius nihil facit . ergo et cetera
Poſſet tamē dici probabiliter ꝙ ſi epus
non exiſtens excōmunicatus : vl' ſuſpenſus
inſtituit offi'alē : vel penitentiariū : et /
poſtea excōicet̄ nihilominus vterq̄ȝ pōt
procedere in offīo ſuo . quia vtitur vice e
ius qui iuriſdictioēm habet licet non vſū
per ſe .

Si aūt iam erat excōicatus offi'alis nil a/
git . quia inſtitutio vel cōmiſſio non tenu
it . De penitentiario vero videt̄ ſecus. q̄a
etiam non ſacerdos : vel non conſecratus/
qui minus habet q̄ȝ excōicatus cōmittere
pōt quia non minus eſt cōmiſſio q̄ȝ permiſ
ſio . quia iure ſuo ſacerdos audit cōfeſſio
nem : et cōmitens tātū eſt cauſa ſine qua/
non ꝓpter parrochiarū diuiſionē : et ec/
cleſie ꝓhibitioēm . quādo aūt cōmittens
moritur : vel āmouetur non eſt differen/
tia inter cōmiſſariū in foro penitentiali
aut iudiciali . quia utriuſq̄ȝ ptās expirat
q̄ntū ad negocia non incepta .

Caplm. x. de differentia inter fratres pre
ſentatos ſm formā cle . Dudū . et diffe/
rentia inter ſacerdotes curatos .

f Ratres predic
atores habent priuilegiū ꝙ epis
mortuis qui ipſis ſuā dederunt autē: uel/
cōmiſerunt: poſſūt uti ea autē quouſq3
fuerit prouiſum eccl'ie de paſtore. Item
nota ꝙ per iſtos effect9 non habet cōmiſ/
ſio effectū in pſonis ordinum reprobato/
rū de quibus dicitur i.c.i. de religi.do.li.
vj.hoc Pe.de pal. Nota ulteri9 differen
tiā inter p̄dcōs fratres ſic preſentatos
et curatos. nam predicti fratres ex tali
preſentatiōe: et cōmiſſiōe poſſunt audire
oēs parrochianos oīum curatorū illi9 dio
ceſis vbi ſunt preſentati: ſed non aliarū
dioceſum: et non poſſunt hoc cōmittere a/
licui. Sed curati non poſſunt audire in/
q̄ntū curati niſi parrochianos ſuos tantū
alios non. niſi cum licentia ep̄i vel curato
rum eorum: et poſſunt hoc cōmittere alte
ri. ſ. audire ſuos parrochianos. Nota etiā
aliā differentiam ſm Lan. et Fran. zaba
i. cle. Dudū. nam curati poſſunt audire cō
feſſiones: et eorum vicarii ſibi ſubditorū
in dioceſi ſui ep̄i: et etiā extra dioceſim.
ſed fratres electi et preſentati ſm formā
cle. Dudum. de ſepul. de qua ſupra nō poſ
ſunt audire ſeu abſoluere extra dioceſim
vbi ſunt preſentati: et ſi fec9 fieret q̄zuis
confeſſi poſſent ex ignorātia excuſari. ta
men quo ad eccl'iā non eſſent abſoluti. li/
cet ſi conſtaret eis deberent iterū cōfite
ri eis et īfra dioceſim abſolui a predictis
S3 ſi ſine predicta ſolēnitate cōmitteret
fratribus ab ep̄o vel a curatis autoritas
audiendi confeſſiones ſimpliciter: tūc poſ
ſent etiā extra dioceſim audire ſicut alii
uicarii eorūdem. De caſibus ep̄is reſer/
uatis nec curati: nec dicti fratres preſen
tati poſſunt abſoluere niſi inq̄ntū fuerit
a dioceſanis conceſſum.

De caſibus multiplicibus ep̄o reſuatis/
de quibus agitur in fine clemen. Dudum
de ſepul. capitulū. ii.

ſ Ciendū quod
varie ſunt opiniones doctorum in
dictis caſibus. Aliqui enī ponunt plures
aliqui pauciores. Unde materia ipſorum
caſuū non eſt bene clara. et in ſūma piſana
dicitur ꝙ Benedict9 papa. ii. in extraua
ganti inter cūctas declarauit q̄tuor eſſe
caſus ep̄ales de iure. Prim9. ſ. peccatū cle
rici per qđ incurriſſet irregularitatē. Se
cūdus de icēdiariis. Terti9 de pctō p qđ
inducenda eſt ſolēnis penitentia. Quart9
de excōmunicatis maiore excōmunicatiōe
Item declarauit quinq3 eſſe caſus ep̄is re
ſeruatos de approbata conſuetudine. Pri
mus eſt peccatū homicidii volūtarii. Se/
cundus eſt peccatum falſariorū. Terti9 ē
peccatum violantiū eccl'iaſticā libertatē
Quart9 eſt peccatū violātiū eccl'iaſticā
immunitatem. Quint9 eſt peccatum ſorti
legorum: diuinatorum et incātatorum.
Quamuis aūt dicta extrauagans fuerit
reuocata p cle. Dudum. extra de ſepul.
tamē q̄ntū ad dictos caſus nil innouatum
fuit. et ſi alia ibi cōteta ſint. et ſic videt
ꝙ adhuc illi remaneāt: et additur in piſa
nella ꝙ poſſunt nihilominus epiſcopi in ſu
is epiſcopatibus caſus eis reſeruare. put
videtur eis expedire. ſicut poſſunt conſti
tutiones facere et multomagis conſiliū ſy
nodale: vel prouinciale a quorū ſentētiis
religioſi nō ualent abſoluere. Jo. An. i. c.
Si epiſcop9 de pe. et re. i glo. iij. li. vj. pre
dictis caſibus addi poſt crimen enorme:
et publicū homicidiū et ſortilegiū oppreſ
ſionem puerorū etiā ex caſu: inceſtum:
Corruptiōem monialium: Coitū cum bru
tis: matrimonium clādeſtine contractum/
vel cōtra interdictū eccl'ie: periuriū: fal
ſum teſtimonium Blaſphemiam dī: et ſanc
torum. Hoſti vero in ſūma ponit omnes/
predictos caſus: et addit pc̄tū3 cōtra na
turam. et etiam qđlibet enorme qđ parti
cularis vel generalis conſuetudo reſeruat
ipſis epiſcopis in quibus aliquādo epiſco

pi remittūt peccatores ad ſedē apl'icam / propter enormitatem criminum : et ad / terrorem aliorum . Hec hoſti . Ego tamē non legi adhuc eſſe aliqđ peccatū pciſe i/ ta enorme a quo non poſſit abſoluere ep̄s ſubditum : dum tamē non habeat aliq̄3 ſen tentiā excōis ānexā : q̄3uis aūt poſſit ab ſoluere ſi aliquādo ad curiam mittāt bene faciunt.

Wil' . duran . et Speculator in reporto rio ſuo ultra predictos caſus addit alios ſ. deflorātes virgines ui oppreſſas vel ſe / ductas . Contrahentes poſt votum caſ titatis emiſſum . Fornicationē cū iudea : vel ſarracena . Cōcipientem prolē p adul teriū : quam uir credit ſuam . Procurātem aborſum : vel ſterilitatem in ſe : vel alio . Contrahentes matrimoniū poſt ſponſa lia iurameto firmata . Cognoſcentē carna liter baptizatā ab eo : vel cuius confeſſi/ onem audiuit . Tenentem ad baptiſmū : vel confirmationē filios vel filias extra neci tē. Baptizātē pprios filios extra necitē Verberātē patrem vel matrem : Et vſura rios . et tandem ſic concludit . tot caſus po nere nil aliud eſt q̄3 ſacerdotū ptātē reſtri gere que eis plenarie data eſt a criſto . Vn de breuiter dico ſacerdotes omnia poſſe / quo ad forū ſpūale . que non ſunt ſpāl'r in iure epis reſeruata et que non ſunt ipſis ſacerdotibus directe vel per aliquā conſe quētiam interdicta . Arg . c . at ſi . extra de iudi . et . c . Nuper . de ſen . exco . Hoc tamē fateor . q̄ vbicūq̄3 fuerit aliqđ graue de lictum vel enorme ſuperioris eſt iudicium requirendum . et idem dico in omnibus ca ſibus in quibus eſt generalis conſuetudo/ eccl'ie q̄ ſint ipis epiſcopis reſeruati .

Concluſio . Jo . đ lignano

Jo . de lignano i declaratiōe q̄m facit ſup c . Ois . de pe . et re . probat et concludit ex dictis imediate p vul' . et ſpecu . et . ex cle . Dudū fratres predicatores : et minores preſentatos pro audientia confeſſionum / poſſe abſoluere ab omnibus caſibus pec/ catorū . exceptis preciſe illis qui in iure reſeruantur epis . Sed a caſibus quos epiſ copi ſibi reſeruant : vel de conſuetudine ſue dioceſis : vel ex ſuo beneplacito : vel per conſtitutiōes ſuas ſynodales vel pui ciales poſſe abſoluere etiā ſi epiſcopi dic tos caſus non concedant et probat ſic cle. Dudum de ſepul' . ſtatuit q̄ dicti fratres non poſſint abſoluere niſi a caſibus a qui bus poſſunt curati abſoluere qui eis per / mittūtur a iure niſi ipſi epiſcopi vellēt a liqđ plus conferre eis . Sed et Wil' . di cit q̄ nō obſtāte q̄ doctores ponant mul/ tos caſus epiſcopis reſeruatos . curati enī poſſunt abſoluere ab omnibus occultis q̄ non ſunt in iure epiſcopis reſeruata : et nō ſunt ipſis ſacerdotibus directe vel per ali quam conſequentiā interdicta . Licet ergo epiſcopi poſſit reſeruare certos caſus q̄ đ iure cōpetunt inferioribus : nō tamen hoc poſſunt ſimpliciter niſi in duobus caſibus f3 Wil' . dupliciter . ſ . directe . ſ . cū aliq̄ fuerit legitime in crīe deprehenſi : q̄ meri to fuerint tali ptāte priuandi . Secūdo in directe . ſ . per aliquā conſequētiā . ut cū aliquis caſus euenerit in quo ad utilitatē coēm expediat q̄ talē caſum retineat : et non aliter . xxv . q . ſcdo . c . De eccl'iaſticis Non autem expedit vtilitati cōi reſerua re tot caſus . ſed hoc eſt ponere laqueos in via ſalutis . Sed ſi aliquis velit defen / dere plures caſus poſſe epiſcopos rationa biliter reſeruare quo ad ſacerdotes paro chiales cū ſint de foro epiſcoporum : et eo rum conſtitutionibus ſubiecti : tamen hoc non poſſunt facere epiſcopi erga predic / tos fratres qui exēpti ſunt : nec eorum or dinationibus ſubiecti . ut extra de exceſſ. pla . c . Nimis praua . Cum ergo nō poſſint dicti fratres abſoluere a caſib⁹ reſeruatis in iure epiſcopis . ut dicit in dicta cle . Du dum . ergo poſſunt ab oībus aliis abſolue re : vȝ de cōſuetudine reſeruatis particula ris loci : vel ſynodali conſtitutione unum negando aliud tacendo conſenſit . di . xxv .

c. Qualis .nec poſſunt prelati dictam con
ceſſionem reuocare: vel defalcare nec di/
recte negando licentiam audiendi. quia /
nihilominus habent eã ꝑ cle. Dudū. nec ĩ
directe prohibẽdo parrochianos ne confi
teantur eis extra de priuile.c. Quãto nec
ꝑ retẽtioẽm multorum caſuū quia fieret
in fraudem legis: qd fieri non debet. ut.c.
Conſtitut9 .de cõceſ.preben. Sileat ergo
Jo.mo.hic qui dicit ꝙ ſi ep9 põt artare/
ptãtẽ ordinariam curatorum. põt multo/
magis artare ptãtẽ extraordinariam ip/
ſorum fratrum quia qd per ſuperiorẽ cõ/
ceditur per inferiorẽ artari: vel reuoca
ri non põt. ut di. xxi.c. inferior. Ad conſ
titutioẽm aũt cle. de priuile.reli. vbi dici
tur ꝙ a caſibus ordinariis reſeruatis quẽ
q̃3 abſoluere non preſumant. reſpondendū
eſt ꝙ hoc intelligendum eſt de caſibus in
iure reſeruatis. ſicut intẽdit cle. Dudū.
non aũt per conſuetudinẽ uel ſtatuta alio
rū prelatorū. quia illa remouet papa in /
dicta cle. Dudū. a quibus poſſunt dicti
fratres abſoluere. et per conſequens vide
tur q̇cq̇d dicat̃ ꝑ modernos vel antiquos
d talibus caſibus ꝑ epos reſeruatis totū
reuocatur per cle. Dudum. ſpãliter q̃ntū
ad dictos fratres. Si. n. conſtitutio poſte
rior licet nõ faciat mẽtionem de priori ip
ſam reuocare noſcatur.c. Licet. de cõſti.
li. vj. multomagis reuocare debent dicta
doctorū ſi in cõtrariū promulgentur. Hec
Jo. de ligna.

Sed Fran. zaba. poſt landul. dicit ꝙ de
caſibus epalibus non põt dari doctrina /
cum dependeat ex cõſtitutionibus ipſorū
eporū et doctrina. Et q̃uis Landul. di
cat ꝙ habens irregularitatem quã ſolus
papa tollere põt non põt abſolui a pecca/
to ãte diſpenſationem. Fran. zaba. dicit
cõtrariū. ſ. ꝙ põt abſolui a peccato rema
nente macula irregularitatis.

Quia ergo non eſt clarū qui ſunt caſus e /
piſcopis reſeruati ĩ iure cõi. iõ tutior via
eſt in huiuſmõi ꝙ fratres ſi poſſunt ſciãt
ab epo quos caſus vult ſibi reſeruare. et
de illis non ſe impedire. omnes vero alios
caſus ſibi faciant concedere.

Certum eſt aũt ſm omnes ꝙ abſolutio ab
excõmunicatiõe maiori reſeruatur epis
Item diſpẽſatõ: vl' cõmutacio votorum.
Item relaxatio quorūdã iuramẽtoꝝ. Diſ
penſatio vero incertorum an ꝑtineat ad e
piſcopum: vel ad alium habes ſupra in ſe/
cūda parte ſūme. ti. de reſti.c. q̃rto et ibi
diffuſe.

Frãc. zaba. in cle. Dudum. ĩ glo. ſuper uer
bo conceſſa. dicit glo. Jo. an. landul. paul'
Stephã. et zen. tenere ꝙ epus poſſit re/
ſeruare caſus de quibus curati poterant ã
te hanc conſtitutionem. Dudum. abſolue
re. ita ꝙ reſeruatio preiudicet fratribus
ideſt ꝙ etiam non poterunt tunc ab ipſis
reſeruatis caſibus abſoluere qd ẽ contra/
hoc qd hic dicit Jo. de ligna. Et intell'r /
iſta reſeruatio caſuum epalium d actibus
exterioribus cum effectu et non de interi/
oribus. vz ſi quis deſiderauit vel etiã que
ſiuit aliū occidere iſtud homicidiū cordis
non eſt de caſibus reſeruatis epis.

Dicit etiã pe. de pal. ꝙ inceſt9 qui cõmit
titur a pueris qui non habent vſum ratio/
nis non eſt de reſeruatis epis. quia nec ꝑ
hoc toll'r virginitas: nec cauſat̃ affinitas

Cap'm. xii. de ſacerdote q abſoluit aliq̃m
a caſu a quo non poteſt abſoluere.

e **Nota quod ſi**
confeſſor quicũq3 aliq̃m abſolue/
rit de aliquo peccato a quo non põt: ſiue
quia eſt reſeruatus epo: ſiue q̃a nullã ha
bet autoritatem q̃uis grauiter peccet.
precipue quãdo abſoluit ſcienter: vel ex/
ignorantia iuris craſſa. tamẽ ex hoc non
incurrit aliq3 cẽſuram: vel excõmunicati
onẽ: ſiue ſit cleric9 ſecularis: ſiue religio
ſus. talis ab ſoluẽs ſm Fran. zaba. et zen.
Sed tenetur illū quem ſic abſoluit auiſa
re de errore ſuo ſi cognoſcit vl' põt inueni
re. ille tamen quo ad deū excuſatur dum /

hoc ignorat. Et qd dictum eſt q confeſ/
ſor debet illum auiſare quem abſoluit cum
non poſſet. itellr quādo fieri nō pōt ſine
ſcandalo notabili. vnde i cōcilio Baſilien.
quidam multum periti habita ſuper hoc /
collatione dixerunt q talis confeſſor pe/
tat autoritatē a ſupiori ſuper hoc caſu a
quo non potuit abſoluere. et tamen abſol
uit. qua habita vocet illū quem abſolue /
rat: cum non poſſet: et p aliquem modū
cooptū interroget de aliquibus que ſibi
eſt confeſſus qi volens ſe meli⁹ informare
ac ſi plene non intellexiſſet. et ſi que alia/
criminalia poſtea cōmiſit. et ſic ab oib⁹
iterū abſoluat de tūc alias auditis et pri⁹
Vel ſi magnū ſcandalum ex hoc timeretur
ſic q predictus modus ſeruari non poſſet
abſoluat abſētē ſi ab vltima confeſſione
creditur perſeueraſſe talem in gratia. aut
ut aliis placuit: cum ex hoc timeretur no
tabile ſcandalū eueniri: cōmittat criſto /
ſūmo ſacerdoti. pſerti quādo multitudo ē
ſic neglecta: vel multum diſtat a loco vbi
eſt confeſſor.

Sed ſi religioſ⁹ abſolueret aliquē ab ali
qua ſentētia excōmunicationis: ſuſpenſio
nis: vel interdicti in iure poſita incideret
in excōicatōem: a qua non poſſet abſolui
citra ſedē aplicā cle. Religioſi. de priuil.
Sec⁹ ſi abſolueret a ſententia hois. quia
tunc non incurreret ſm Pau. q̄zuis graui/
ter peccaret. Sed clici ſeculares abſoluen
do a ſentētiis iuris: q̄zuis et ipi male faci
ant: non tamen aliquā incurrunt cenſurā

Capitulū. xiij. an in generali conceſſione
contineatur ſpālis.

n Ota etiā quod
vt dicit Jo. an. ſup. c. Tua nobis
in glo. extra de offi. uic. Si ep⁹ dedit vi /
cariū generalē et in mandato aliquid ex /
preſſit de his que requirunt ſpāle manda/
tum ſequuta generali clauſula. et omnia
alia que per nos poſſumus etiā ſi mādatū
exigāt ſpāle ſm hoſti. ſatis videt q tat
etiam poſſit ſpālia ad inſtar procuratoris
ſec⁹ ſi aliquid de ſpālibus non fuiſſet ibi
expreſſum. hec Jo. an.

Quod videtur intelligēdū q̄ntū eſt de vir
tute verborū: et in foro cōtētioſo. nam
ſi in foro cōſcie aliter conſtaret de intēti/
one conferētis autoritatem q ille intede
rit hoc. etiā ſi non expreſſiſſet aliquid in
generali conceſſione intelligeretur ſpālia
xxij. q. v. c. Humane. et hoc idem dici pōt
de autoritate data ab epo confeſſoribus.
quia. ſ. dicēdo. do uobis autem meā in cō
feſſione. nō itellr ppter hoc conceſſiſſe
caſus ſuos niſi alicui cōſtaret. q p hec uer
ba generalia intendit caſus ſuos concede/
re: ſed dicendo iſtum et illū: et omnes ali
os meos caſus tūc intellr totū dediſſe.

Caplm. xiiij. quid poſſint penitētiarii cu/
rie romane.

c Nota quod/
penitentiarii minores in curia poſ
ſunt abſoluere vndecūq3 venietes ab oib⁹
caſibus peccatorū: et ſentētiis epis reſer
uatis. habent. n. autoritatē qi epiſcopalē
in foro penitētie: et maiorē quo ad quoſ
dam caſus excōis: et diſpenſationis. Sū
mus vero penitētiari⁹ adhuc habet maio
rem in pluribus aliis caſibus excōis: et /
diſpenſationis.

Capitulum. xv. quid fiendū quando con /
feſſor non intelligit penitentem.

n Ota uero quod
cum cōfeſſor nō itelligit penitē/
tē: aut experiētia ligue: aut ex dormitiōe
aut ex diſtractione mentis ad alia applica
te: vl ex alia cauſa ſm Jo. neapo. in quoli
b3. q cū ſacramentalis confeſſio preexi/
gat confeſſionem. confeſſio vero iportat
reuelationē que non pōt eſſe relatione vni
us. ſ. confitentis et pceptione alteri⁹. ſ.
confeſſoris. quia ſi alterū iſtorū deficit
in prefato caſu credo de illo peccato non /
eſſe factā confeſſionē: et perconſequens/

non ĩpendi abſolutionē .hec ille. Si tamē non hoc facit et confeſſus quidem de hoc / nō perpendit abſolutus eſt coram deo: nec tenetur iterare quouſq; neſciat illum non percepiſſe: ſeu intellexiſſe peccata ſua: et hec vera ſunt de peccatis grauibus.i. mortalibus que ſunt de neceſſitate cōfitēda. non autem de uenialibus ad que quis non tenetur de neceſſitate: et vbi talia modica raro obaudiūtur ab eo q alias cognoſcit perſonam.

Explicit prima

pars que fuit de poteſtate ſeu autoritate confeſſoris. Incipit ſecūda pars q̄ erit de ſcīa ipi9 q̄ erit duplex. primus. §. ſ. q duplex eſt clauis ordinis. ſ. ſcie: et potentie.

d Icto de poteſtate cōfeſ

ſorum .nūc videndum eſt de ipſorum ſcīa. Eſt.n. duplex clauis ordinis ſ. clauis ſcientie: et clauis potentie. Unde criſt9 petro dixit. Tibi dabo claues regni celorum. Math.xvj. Nota tamen q iſta ſcientia non dicit clauis: ſed ipſa poteſtas diſcernendi: atq; examinandi: ſiue cognoſcendi in foro conſcientie: et poteſtas determinandi: ſeu diffiniendi cauſam.i. ligādi: et ſoluendi dicit clauis potentie. Iſta vero duplex poteſtas eſt vna in eſſentia: ſed duplex in effectu. Sciētia autem acquiſita non eſt clauis: ſed bene iuuat uti claui. et de his clauibus habes. di.xx. per totum.

Quanta ſcientia requiratur in confeſſione. §. ſcdo.

e Equātitate ſci

entie cōfeſſoris. quantam. ſ. oporteat eū habere peritiā dicit Aug9 de pe. di.vj.c. Oportet ut ſpūal iudex ſciat cognoſcere qcquid debet iudicare.

Dicit Tho. in. q̄rta. di.xvij. in expoſitione littere. hec ſcientia et ſi non ſit maior. tamen debet eſſe tanta ut ſciat diſcernere inter peccatum: et non peccatum: et peccatum mortale: et veniale: et ſi in aliquo eſſet dubitatio ſciat dubitare .ut poſſit ad peritiores recurrere. Alb. autem q̄rta dicit q non tenetur ſacerdos ſcire diſcernere niſi in cōi que ſint capitalia: et que mortalia cōmunia: et que venialia ex genere. ſed hec neſciēs dicit idem: puto q peccat mortaliter talis audiendo: et eum inſtituens plus peccat q̄; ipſe: et eum permittēs inſtitutum miſtrare: ſi ſua intereſt talem prohibere. Dicit etiam q in perplexis caſibus ſacerdos ecclīe parrochialis debet eſſe ita diſcret9: ut talia difficilia eſſe ſciat: nec eſſe procedendum in eis ſine ſuperioris conſilio: vel autoritate .hec Alb. in. quarta.

Gul. durān. in ſūma ſua dicit q quotiens confeſſor ſe ingerit ad confeſſiones audiēdas. totiens ſe offert ad reſpondendum de quolib; et interdum de caſibus inopinatis: et alias inauditis et queſtionibus ſeu caſibus valde perplexis .debet ergo confeſſor ſcire diſcernere inter peccata et differentias peccatorum. Unde ſcire debet / confeſſor ſi ea que exprimit ſibi penitens ſint peccata vel non. puta An bella principum: et ipſorum exactiones ſint licita vel ne: et vtrum cōtractus qui fiunt ſint liciti: vel illiciti. et quando ad reſtitutionem teneatur: et quando non. et an ei debeat prohibere cōmunionem: vel concedere quia ſi confeſſor iudicat licitum qd eſt illicitum tam confeſſor q̄; penitēs in foueā cadunt. niſi forte probabilis ignorantia eum excuſet. puta ſi habet aliquem doctorem autenticum et famoſum cuius opinioni innititur. Unde ſi confeſſor non eſt expertus in caſibus ita q nec nouit dubitare nec per ſe iudicare cum periculo anime

ſue audit confeſſiones .hec Wil.

Pe. de pal. in. qrta. di. xix. oſtendit maio rē ſciam requiri in eo qui ſe ingerit: qꝫ in eo qui ponitur ad hoc a ſuperioribus ſuis ex obedientie iniunctione. et de prio pōt intelli dictum rigoroſum Wil. duran. de ſo dictū Tho. et Alber. Dicit. n. ipe Pe. Omnis ſacerdos habet clauem ſcientie et potentie. i. autoritatem diſcernendi: et potentiam ligandi: et ſoluendi. licet mul ti non habeant ſcientiam debitam et econ uerſo. Multi non ſacerdotes habent ſciam qui non habēt autoritatem diſcernendi. ſcdi quidem ſine peccato: ſed primi cum peccato ſuo ſi hoc procurarent. alias ſi in uiti ponerentur excuſati ſunt. ſi propo ſuerunt impedimentum nec ſunt auditi/ Munus. n. i. iudicium iudicandi neceſſari um eſt. et poteſt ad hoc compelli. ſ. ad of fitium iudicandi. et ad prelationē carēs ſcientia: et tunc non peccat. ſicut in religi onibus conſuetum eſt fieri. Et qd dicit/ Gre. ꝙ ſi indignus eſt non debet obedire et ſi dignus debet obedire. intelligendum eſt de illo qui habet defectus qui ſunt iu ris videlicet irregularitas. et tunc non de bet obedire niſi ab eo per diſpenſationem moueat. alias tenetur religioſus obedire alioquin quilibet religioſus bonus qui re putaret ſe indignum refugeret et ſic ſoli ī digni promouerentur et ponerentur.

Qui vero non coactus ſed ſpōte accipit/ poteſtatem ſiue prelationis: ſiue audien di confeſſiones non habens ſufficiētē ſciē tiam peccat. Sed qui inuitus et coactus non accipit: ſed ſuſcipit non peccat. vnde ſine peccato ab inſcio haberi: et ſuſcipi/ pōt. ſed accipi non poteſt poteſtas iudicā di ſine peccato. hec Pe. Si tamen in eo eſ ſet tanta ignorātia ꝙ oīo inept9 eſſet qa nec etiam ſcit que Tho. et Alb. dicunt ſu pra. credo ꝙ nō excuſaretur a peccato eti am ſi ex obia iniuncta poneret ſe ad id ad qd oīo ineptus ē cū periculo animarū

An confeſſor teneatur ſcire an peccata in confeſſione audita ſint mortalia vel ve nialia. § .iij.

u

Trum autē cō/ feſſor teneatur ſcire de omnibus/ que ſibi dicūtur in cōfeſſione an ſint mor talia vel venialia.

Henricus in quolibꝫ ſic reſpondendo diſti guit. Peccata ſunt ī duplici genere. Que dam ſunt peccata quia probibita. quia ſi nō eſſēt probibita non eſſēt peccata. ut/ ſunt omnia que ſunt ꝺ iure poſitiuo. ut au dire miſſā die dominico. ſemꝉ in āno confi teri et cōmunicari: et huiuſmōi. Et talia tenetur quilꝫ confeſſor ſcire niſi habeat/ cauſam rōnabileꝫ que eū excuſet. ut ſi for te tempore probibitionis erat in terra lō ginqua vel in carcere. Alia ſunt peccata non quia ab homine probibita. ſed quia/ de natura ſui mala ſunt etiam ſi non probi beātur. et horum quedam ſunt capitalia ut Superbia. Luxuria. et cetera. Hec enī ſunt quaſi elementa et principia que de ne ceſſitate quēlibet cōfeſſorē ſcire oportet Quedam vero ſunt peccata que ſunt ſpe/ cies peccatorum capitalium: ut illa que re cipiunt horum predicationem. ut fornica tio: et ebrietas. et huiuſmodi. Fornicatio vero luxuria quedam eſt. et ebrietas que dam gula. et horum peccatorum ſpecies: quedam ſunt que importāt malum de ſubſ tantia ſui actus: eo ꝙ ſtatim nominata ha beant ānexum malum ut fornicatio. et de talibus etiam confeſſor ſcire tenetur vtrū ſint mortalia: vꝉ non: ut venialia. Quedā vero de ſubſtantia ſui actus non habēt de formitatem: ſed ex libidine faciēte. ſicut cognoſcere vxorem propriam nō eſt pecca tum de ſe tamen poſſet quis vxorem cū tā ta libidine cognoſcere ꝙ eſſet peccatum/ mortale ut ſi eam cognoſceret: ſi etiā non eſſet uxor eius. et de talibus non oportet. ꝙ confeſſor ſciat vtrum ſint mortalia: vꝉ venialia. quia nec confitentem frequēter ſcire oportet. .b.

Alia ſunt peccata que ſunt filie peccatoꝝ capitalium :ut illa peccata quorum fines terminantur :et ordinantur ad fines capitalium ſicut dolus:et acquiſitio rei iniuſte: et de talibus peccatis frequenter opiniones ſunt contrarie inter doctores:et de talibus non tenetur ſimplex curatus non ordinarius ſcire vtrum ſint mortalia vel non. Curatus autem ordinarius ut epiſcopus :et archiepiſcopus :et ceteri alii ſuperiores prelati tenentur ſcire. quia ipſi ſunt purgatores :et tenentur alios purgari facere et illuminare : et ideo tenentur ſcire nouum :et vetus teſtamētū.hec ille.

Caueat autem confeſſor ne ſit preceps ad dandam ſententiam de mortali quando nō eſt certus et clarus.et vbi in aliqua materia varie opiniones ſunt q̄ȝ plurium et ſolennium doctorum .vtrum ſit licitum vel illicitum .ſicut de non ſoluendo decimas vbi non eſt conſuetudo .parati tamen ſunt ad dandum ſi eccl'ia peteret qđ quidam dicunt eos eſſe in ſtatu dānationis .ut Jnno.Alii vero dicuntꝙ non . ut Tho.Jo.an.et Archi .et de emptione iurium montis Florentie :vel impreſtitis venetorum qđ quidam dicunt eſſe vſuram .alii licitū dicunt :et multis huiuſmodi.Conſulat tamen ſemper ꝙ tutius eſt a talibus abſtinere extra de ſpō.c.juuenis .non tamen contemnet contrarium facientes: ſeu contrariam opinionem tenentes.nec propter hoc deneget abſolutionem .Sed ut dicit Wil'.dicat confeſſor ꝙ illud faciendo non eſt tutum ſed dubium:et ideo bene ſibi prouideat.Si autem omnino conſcientia confeſſoris dictaret illud eſſe mortale . et non poſſet conſcientiam deponere qđ tamē debet:ad conſilium ſapientum recurrat : et nullomodo debet facere cōtra cōſcientiā quia peccaret mortaliter.xxviij.q.i.c.deinceps . § .ex his iuncta glo.Sed cum illud tale eſſet contra cōmunem opinionem doctorum .et cōmuniter ſic ſeruatur a ſapientioribus.q̄ȝuis aliquem doctorem audiret contrarium tenere non debet illi de leui adherere.

Quomodo vero quis debeat deponere in hoc conſcientiam erroneā vel ſcrupuloſaȝ habes ſupra in prima parte.ti.ſcđo.c.De conſcientia.

Quod iteranda eſt confeſſio in ſex caſibꝰ §.quarto.

ſCire etiaȝ tenetur confeſſor qui ſunt illi caſus in quibus tenetur quis iterare confeſſionē. et ſunt quatuor ſm Pe. de pal'.duo vero ſunt ex parte confitentis.

Primus ſm Pe. Tho.Ray.Hoſti.et omnes alios.ſ.quando aduertenter tacet aliqđ qđ eſt mortale :vel credit :vel probabiliter dubitat eſſe mortale.ex verecundia:vel alia cauſa iniuſta tunc etiam mortaliter peccat cōmittendo fictionem in ſacramento :et notabilem irreuerētiam .et iterare tenetur talem confeſſionem.Si tamen talis confitetur eidem cui et prius.et ille habet ī memoria peccata eius ſufficit dicere illud occultatum et illam fictionē ſm Wil'.duran.imo etiam ſi non haberet in memoriam .ut patet in fine q̄rti caſus Sed ſi dimitteret ex aliqua iuſta cauſa. puta quia probabiliter dubitat eum ſolicitantem ad malum de quo confitetur:vel reuelatorem confeſſionis :vel dicendo id cum ſit confeſſor manifeſtaret peccatum qđ audiuit.puta ſi iniuſte abſoluit . cum non debeat :et in his caſibus non habendo copiam niſi talis confeſſoris cui confitendo aliquod predictorum ſequeretur. tunc ſatis videtur ꝙ ſit excuſatus .Dicit etiam predictꝰ Duran.ꝙ ſi ex ignorātia craſſa et ſupina aliqđ retinuit mortale. quia noluit cogitare de ſuis peccatis . te

netur totum iterare. Secus ſi ex ignorantia probabili. quia tunc ſolum illud qđ / dimiſit.

Secundus eſt ſm Tho. et Pe. quando nō impleuit penitentiam ſeu ſatiſfactionem iniunctam pro mortalibus ex contemptu: vel ex negligentia et eſt oblit⁹ eius. ſi. n. eius recordaretur adhuc poſſet perficere et tunc perficiendo iterare non tenetur: et precipue quando non eſt ſibi prefixus terminus quem non poſſit tranſgredi. q̄3/uis ſibi ſit declaratum in quo ipſā debeat facere: vel in alio tempore ipſam ſupplere eo ipſo autem ꝙ facit ſibi propoſitum nō implendi penitentiam ſibi iiūctā pro mortalibus ex negligētia: vel contemptu. peccat mortaliter quia tenetur ad illam ſub precepto. Secus vero eſt de penitētia iniuncta pro uenialibus ad quam non tenetur de neceſſitate ſm Tho. Idem ſi penitētiam iniunctam pro mortalibus dimitte/ret ex impoſſibilitate: puta infirmitate: et huiuſmodi. Poſſet tamen penitentia iniuncta ab vno confeſſore mutari ab alio/ cui confiteretur etiam ſine audientia peccatorum illorum pro quibus erat impoīta ſm Pe. de pal. de hoc infra vide.

Terti⁹ caſ⁹ ſ3 Pe. Tho. Ray. et Hoſti. ē ex parte cō feſſoris. quādo videlicet notabiliter eſt ignorans ſacerdos: ita ꝙ neſcit diſcernere inter mortale et veniale de cō/munib⁹ peccatis et precipue cum penitēs habet caſus intrincatos et difficiles. Concordat Duran. et addit et hoc niſi peni/tens ſit peritus: et inſtruat confeſſorem. Cum autem vadit ad eum quem ſcit idiotam et ignorantem tenetur iterare. Hec / Duran. Quod videtur intelligendum quādo poteſt habere alium ſufficientem. nam ſi alium habere non poteſt et multomagis quando eſt in periculo mortis poteſt et deb3 confiteri ei quem habet. Vnde Aug⁹. dicit de pe. di. vj. Qui vult confiteri ut inueniat gratiam ſacerdotem querat ſcien/tem ſoluere et ligare.

Quartus caſus eſt ex parte confeſſoris. Eſt autem in impotentia abſoluendi ſm / Pe. Tho. Ray. et Hoſti. qđ poteſt eſſe / dupliciter ſm Pe. de pal. et Duran. Vel quia habet poteſtatem artatam abſoluendi. quia. ſ. ab aliquibus peccatis non poteſt abſoluere ſuperiore reſeruante ſibi illos: et tamen ab ill' de facto abſoluit. Et confeſſus illi cum ei conſtat tenetur iterū confiteri. non quidē omnia ſm Pe. đ pal. ſed illa tantum de quibus nō potuit abſoluere: aut hoc ē qa nullam habuit poteſta/tem. et hoc quia non erat ſacerdos. q̄3uis reputaretur. vel quia nō ſubditus: vel / quia intruſus: aut quia excōmunicatus: vel ſuſpenſus ab offiō huiuſmodi. et abſolutus a tali cum illi hoc conſtat tenetur iterum confiteri. quia realiter nō eſt abſolutus q̄3uis ignorantia facti excuſet eum in conſpectu dei ac ſi eſſet abſolutus dum neſcit ſecundum Thomam. in quolib3. Sed Pe. de pal. in quarta. di. xvij. q. vj. ſic diſtinguit et notabiliter. quia aut impedimentum qđ habet abſoluens eſt iuris diuini vel humani. Si iuris diuini videlicet. quia nō fuit baptizatus talis: vel non ordinatus. et in hoc caſu abſolutus a tali tenetur iterum confiteri hoc ſcito. nec papa poſſet de contrario diſpenſare. Si ve/ro impedimentum eſt iuris humani. puta quia ſuſpenſus eſt vel excōmunicatus. et huiuſmodi. tunc impedimētum aut eſt notorium aut occultum. Si notorium. puta quia manifeſte vel publice verberauit clericum. propter qđ eſt excōmunicatus notorie aut manifeſte intruſus. ſ. propter cōceſſionem ſecularium poſitus in eccleſia / curata: et non per canonicam conceſſionē propter qđ titulum non habet: nec poteſtatem ſuper parochianos illius eccleſie. et talis confeſſus iſti tenetur iterum confiteri hoc ſcito. Si vero impedimentum ē

occultum. tunc autem confitens ſcit illud impedimentum: aut neſcit. ſi ſcit confitē do illi tenetur iterum confiteri: et peccat mortaliter cōmunicando illi in diuinis. Sed ſi neſcit impedimentum. qđ etiam a liis occultum eſt et hoc ignorantia facti. puta quia percuſſerat clericum nullo vidē te: tunc non tenetur iterare. Argumentū ad hoc de ſcientia ſerui quilibet putabatur publice que rata eſt. Sed ſi hoc neſciret ignorantia iuris puta quia ſcit illum percuſſiſſe clericum ſed credit nihilominꝰ ipſum poſſe audire confeſſiones non excuſatur propter hoc quin teneatur iterare confeſſionem. ſecundum Pe. de pal.

Quintus caſus in quo quis tenetur iterare confeſſionem ſecundum Pe. de pal. vbi ſupra. eſt impedimentum ex parte confitentis ſcitum: vel oblitum: vel ignoratū probabiliter. puta quia erat excōmunicatus maiori: vel minori excōmunicatione. licet neſciret: et cum poſtea ſciuit tenet iterum confiteri abſolutus. quia ligatus excōmunicatione abſolui non potuit a peccatis. et probabilis ignorantia preſeruat a culpa et a pena irregularitatis: ſed non facit eum non eſſe excōmunicatum. propter qđ ſi tunc eligeretur. ut ſibi beneficium conferretur: ignorantia non faceret ꝙ ſibi aliquod ius acquireretur. c. Aplice. extra de cl'i. exco. mi. Eſt autem minus capax ſacramentorum a quorum participatione directe excluditur q̄ȝ quorumcūqȝ aliorum et ideo abſolutio nl'la. Et dicit idem Pe. ꝙ in hoc caſu etiam in aliis in quibus quis tenetur iterare confeſſionem ſi confiteretur eidem: non oporteret iterare peccata explicite: ſed ſolum implicite. dicendo peccaui in illis que alias vobis dixi. ſicut ſi nulla fuiſſet abſolutio de facto. Dillata. n. abſolutio per multos dies fieri poteſt. etiam ſi ipſe oblitus fuerit dum tamen penitentiam ei prius innotuerit. quia ſi non taxaſſet penitētiam tunc oporteret ad memoriam reducere ut moderaretur iuſte propter qđ remittens ad epiſcopum ſi non abſoluat debet penitentiam innoteſcere: quam poſt reditum abſoluens iniungit dicens. facias qđ tibi dixi. quia ligare non debuit anteq̄ȝ ſolueret. ita et i propoſito. hoc Pe. Pal. etiam dicit ꝙ penitentia non requirit tantam continuitatem agendorum et dicendorum: ſicut alia ſacramenta. Sed in vna die poteſt fieri pars confeſſionis et in alia die altera: vel in vna die confeſſio audiri: et in alia impendi abſolutio et iniungi penitentia peccatorum.

Sextus caſus eſt quando quis facit cōfeſſionem in mortali: ſeu ſine propoſito abſtinendi. ſed quia iſte caſus habet varias opiniones et ſatis difficil'e ſic declarabit' in ſequenti. §.

An ualeat confeſſio ab incontrito facta ut eam iterare non oporteat. §. v.

u Na ex conditionibus confeſſionis eſt ꝙ ſit lacrimabilis. i. cum dolore ſeu diſplicentia de peccatis ſaltem ſecundum rationem. Unde querunt doctores. Utrum confeſſio facta a non contrito. quia. ſ. non dolet ſufficienter: vel non proponit ſe abſtinere a peccatis valeat ita ꝙ non teneatur eam iterare. et reſpondet Pe. de pal'. in quarto di. xvij. ꝙ ad arg. hoc eſt triplex modus dicendi. Primus eſt ꝙ non valet ad remiſſionem culpe nec pene: nec tunc: nec recedente fictione. vnde et tunc tenetur iterare. et hec opinio Goff. in quolibȝ. Ray. et Hoſti. in ſumma. Bonauē. in. quarto Duran. Rob. Olchot. Uincen. in ſpeculo hiſtori.

Secundus modus dicendi eſt ꝙ talis confeſſio valeat ad remiſſionem culpe quādo impenitens confitetur et abſoluit. licet tunc non recipiat fructum confeſſionis. tamen recedente fictione recipiet. ſicut dici

tur de baptiſmo : et ratio huius forte eſt
quia ſicut in baptiſmo imprimitur cara/
cter ad quem recedente fictione ſequitur
gratia. ita in penitentia imprimitur qui/
dam ornatus ad quem recedente fictione
ſequitur gratia. Et hec eſt opinio Pe.
Tho. Ricar. in quarto Jo. et Ber. in glo.
videtur etiam eſſe de Pe. di. i. c. Menſurā
§. ſequenti. Dicit enim ꝙ non eſt neceſſe
ꝙ peccata que ſemel ſacerdoti confeſſi ſu
mus eadem denuo confiteamur.

Eſt et tertius modus dicendi concordans
ambas. Aut enim talis non habet intētio
nem confitendi ſacramentaliter : et abſol
uendi. ſed deridendi. aut habet intentio/
nem confitendi. In primo caſu non libera
tur a precepto diuino de confeſſione. quia
ſine intentione non poteſt ſuſcipi eſſentia
ſacramenti qđ conſiſtit in viſu vnde tene
tur iterum confiteri. Si autem intendit
tunc diſtinguendum eſt. quia intendens i/
plere preceptum et ſuſcipere verum ſacra
mentum qđ eccleſia confert : aut nullam
habet penitentiam de ſuo peccato aut ali
quam : ſi nullam : tunc penitentie ſacramē
tum non ſuſcipit quia poteſtas huiuſmodi
ſacramenti eſſentialis que cōſiſtit in actu
ſuſcipientis eſt actus interior. vnde ſine
eo non eſt. ſicut non eſſet matrimonium : ſi
quis intenderet verum ſacramentum ſuſci
pere non tamen cōſentire niſi in carnalem
copulam et ad tempus. Sed ſi aliquam ha
bet penitentiam de peccatis ſuis : tunc ite
rum diſtinguēdum eſt. quia aut talem ha
bet penitentiam ꝙ ſufficit cum ſacramen/
to. puta attritus accedit ad confeſſionē
ex quo fit ibi contritus ui clauium. vnde
fugatur fictio : et ſic non habet dubium
quia et ſacramentum ſuſcipit et effectum
eius. ſ. remiſſionem peccatorum. vnde non
tenetur iterare et ſimiliter imo fortius/
ſi accedit contritus. Si uero habet talem
penitentiam ꝙ nō ſufficiat cum ſacramen
to ad gratiam. quia nec etiam attritus ac
cedit. tunc eſt vera opinio Tho. ſ. ꝙ rece
dente fictione tunt incipit valere cōfeſſio
et nō tenet confiteri niſi fictionem ſuam.
puta ſi habuit quendam dolorem imꝑfec
tum. ſed non ſufficienter diſcuſſiſſet con/
ſcientiam ſuam. putabat autem diſcuſſiſſe
q̄ntum ſufficiebat : vel ſi dolebat de pecca
to preterito nō proponens cauere in futu
ro aut econuerſo : vel dolor non erat maxi
mus ſicut debebat : ipſe tamē ſecūdum cō
ſcientiam ſuam non erat fictus licet ſecun
dum veritatem eſſet : et ſic nihil celauit
qđ crederet mortale. et per conſequens ſe
cundum ſuū iudicium concurrebāt omnia
que erant neceſſaria. poſtea autem certifi
catus de errore ſue conſcientie penitet de
illo defectu. Poteſt igitur opinio Tho.
multis modis ſaluari. vno modo loquendo
de eo qui fictus eſt priuatiue non poſiti/
ue. quia. ſ. habet dolorem : ſed ita imper
fectum ꝙ nec cum ſacramēto actu ſuſcep
to ſufficit ad cōtritionē nihilominus tamē
hāc imperfectionem que eſt fictio non cō
fitetur. quia credit eſſe ſufficiēter diſpo
ſitus : et ſic non ſcienter celat peccatum
qđ fuit in hoc quia. ſ. non examinauit cō
ſcientiam ſuam ſicut debuit. et ſic qđ erat
error iuris diuini non tollit fictionem reſ
pectu vltimi effectus ſacramenti. quia im
probabilis. vnde non excuſat. ſed tamen
eo ipſo quo error tollit fictionem que ex
cludit eſſentiam ſacramenti : vnde verum
ſacramentum fuit. tali ergo qui verum ſa
cramētū ſuſcipit : ornatus imprimitur : ſꝫ
gratia non datur. ſed poſtea quando red/
dit ad cor et recolit ſe non bene feciſſe de
bitum ſuum ex neglīa ſua oblitum. tunc i
cipit valere confeſſio : et non tenetur con
fiteri illa que prius confeſſus fuit ſicut/
fictus. quia non fuit dimidiata ex inten/
tione : ſed ſolum illam fictionem tenetur
iterum confiteri. Si autem fuiſſet fictio
poſitiue. quia. ſ. non dolet : et ſcienter ce
lat fuiſſet confeſſio nulla : vel ſi confeſſꝰ
fuiſſet non debuiſſet ſibi dari abſolutio

ſed ſi data e fuit. dubium eſt utrum or
natus ſit impreſſus quo caſu Tho. non po
teſt intelligi. Secundo modo poteſt in
telligi opinio Tho. quando eſt poſiti/
tiua fictio q̄ntum ad hoc ꝙ non dolet nec
proponit abſtinere. tunc iſta fictio nō oc
currit ſibi ut confitenda: nec actu cogita
uit ꝙ teneatur eam cōfiteri. tunc enim ſi
cut de peccato qđ occurrit quidem. ſed/
non credit ꝙ ſit peccatum: aut ꝙ ſit mor
tale et de neceſſitate confitendum: perin
de eſt ac ſi fuiſſet oblitus per negligentiā
nec feciſſet debitum ſuum de ſcrutādo con
ſcientiam ſuam in quo caſu ſolum illud cō
fitendum eſt. et eſt verum ſacramentum.
licet ſit hic ignorātia iuris diuini. et hoc
modo poteſt ſuſtineri dictum Tho. xxij.
di. ar. i. in ſolutione vltimi arg. vbi dicit
ꝙ ignorantia iuris diuini non excuſat a/
fictione et ſic talem uocat fictū. Tertio
modo poteſt ſuſtineri opinio Tho. loquen
do de illo qui confitetur eidem cui pꝰ. et/
tunc non oportet iterare confeſſionem pri
mam factam ei licet fictam etiam ſi ipſe
ſacerdos non recoleret peccata prius ſibi
dicta. quia nec quando confeſſio integra
eſt oportet ꝙ recolat actu a pricipio uſqꝫ
ad finē et maxime quia hoc ſufficit. ſ. ab
ſoluere ab omnibus et iniungere peniten/
tiam pro fictione: et pro aliis ꝙ tunc faci
at penitentiam ſibi iniunctam. Item pau
lopoſt dicit idem ipſe Pe. de pal. ꝙ cū cō
fitēs exprimit fictionem ſuam. puta dicit
ſe non poſſe: vel non velle proponere abſ
tinere in futurum quem abſoluit ſacerdos
q̄zuis nullomodo debeat abſoluere. alias/
peccaret abutens claui: nec valeret ſibi/
tunc illa abſolutio. tamen ex quo intendit
abſoluere et ſacramentum verū conferre:
uidetur ꝙ conferat: et ſi tunc non habet
effectum propter illius indiſpoſitionem.
habebit tamen poſtea quando conteretur
vel ex expectatione: vel diſpoſitione: or
natu manente. Et ſi dicatur ꝙ q̄zuis ſit/
ibi forma non tamen materia. ergo non ē
ſacramentum. materia enim eſt peccator
contritus. Dicendum ꝙ quando ſibi ſua
fictio non occurrit ut confitenda. tunc nō
eſt confeſſio dimidiata. et quando ſuā di
cit fictionem cum aliis peccatis eſt confeſ
ſio integra: et ſic materia perfecta cui ma
terie poteſt imprimi forma qđ ſi fiat ve/
rum ſacramentum erit q̄zuis fieri non de
beat: ſicut ſacerdos habens hoſtiam ſuper
altare pollutū nō deberet quidem celebra
re: ſi tamen celebrando verba proferret
euchariſtia vera eſſet. peccator enī eſt ma
teria ſed immunda niſi ſit ſaltē attritus
vel confeſſio ſine attritione eſt materia
immunda. Hec Pe. de pal.

De attritiōe et contritiōe.

e **Quia dictum**
eſt de contritione et attritione/
quomodo penitens ſuper ipſis debeat in
ſtrui a cōfeſſore. Ideo de ea clarius dicen
dū ē. Nota ergo ſm Tho. in. iiij. di. xvij.
ꝙ differētia eſt inter attritionem et con
tritionē. nam attritio importat quandā
diſplicentiam de peccatis ſed imperfectā
vnde attritū. i. aliquo modo tritū. ſed cō
tritio importat perfectam diſplicentiam
de peccatis. vnde contritum. i. ſimul totū
tritum. et in puluerē redactum. Eſt autē
contritio ſm Pe. in iiij. di. xvij. dolor vo
luntarie aſſumptꝰ pro peccatis cū ꝓpoſi
to confitendi. et ſatiſfaciēdi voluntarie
et ſm eundem ea. di. oportet ꝙ contritio
habeatur de omni peccato mortali. et rati
o eſt quia in omni peccato mortali eſt ac/
tual' auerſio voluntatis a deo. et quia cō
traria contrariis curantur. ideo opꝫ ꝙ in
ōi remiſſione peccatorū ſit actual' cōuer
ſio ad deum. et auerſio a peccato. et hoc
dicit cōtritio. de peccatis aūt oblitis ſuf
ficit contritio generalis cū conatu ad re/
cordandum et dolendū. dolere etiam debꝫ
de obliuione peccatorū que contingit ex/
neglīa. Si aūt queratur ſi ſpālis cōtritio
đ quolibꝫ peccato req̄raꝛ vl' ſufficiat una

generalis ꝑ oib⁹. ſic reſpondet Tho. in iiij. di. xvij. ꝙ q̄ntū ad principiū cōtritio üs. ſ. cū quis de peccatis ſuis cogitans do let. et ſi non dolore cōtritionis ſaltem do lore attritionis opꝫ ꝙ ſit ſpāl' dolor de/ peccatis que quis habꝫ in memoria. ſꝫ q̄n tū ad terminum qui eſt dolor iaꝫ gratia in formatus: ſufficit ꝙ ſit vna cōis cōtritio de oībus. tunc. n. mot⁹ ille agit virtute oī um diſpōnū precedentiū. et quia nemo ſit vtrū habeat gratiā que requirit' ad con/ tritionē. iō nemo pōt eſſe cert⁹ de ſua con tritione. nec per conſequens de remiſſione Et dicit Ricar. in. iiij. di. xvij. ꝙ ſi confi tens in peccato mortali eſt attritus de ſuo peccato ut ꝓbabiliter poſſit preſumere ſe eſſe diſpoſitū non peccat abſolutionē reci piendo. imo frequenter virtute clauiū ꝑ ſuſceptionem abſolutionis format' ſua at tritio et fit cōtritio. Itē nota ꝙ duplex eſt contritionis dolor ſm Tho. et Pe. in. iiij. di. xvij. ſ. intellectualis q eſt quedam ꝑfecta deteſtatio peccati ſm rationē. et dolor ſenſibilis q eſt dolor excitat⁹ in par te ſenſitiua cum alteratione: et affliccio/ ne corporis. Primus dolor reqrit' de neceſ ſitate ad remiſſionem peccati et ille etiā ſolus eſt ſufficiens. quia ſicut peccatum/ mortale ſufficienter cōmittit' ꝑ ſolū actū voluntatis: et per complacentiā delibera tam rationis. ita ſufficienter deſtrui pōt per deteſtationem voluntatis: et diſplicē tiam rōnis et hoc eſt etiam in poteſtate/ noſtra ꝑſuppoſita gratia.

Secundus dolor. i. ſenſibilis etiam valet ad remiſſionem peccati: ſed non eſt neceſ ſarius. ſed de perfectione contritionis. nec eſt in poteſtate noſtra etiam ꝑſuppoſi ta gratia. Item dolor intellectualis nō po teſt eſſe nimius ſicut nec charitas a qua ꝓ cedit poteſt eſſe nimia. ſed ſenſibil' pōt eſ ſe nimius. et iō opꝫ ꝙ ſumat' ꝓ menſura d bita ad conſeruationem ſubiecti ſicut ex ieiuniis et aliis corporis afflictionibus. Item nota ſm Tho. in. iiij. di. xvij. ꝙ ve ra contritio ſemꝑ debet remanere in habi tu. i. ꝙ ſemꝑ debꝫ habere iſtā diſpōnē ꝙ quando recordatur de peccatis cōmiſſis habeat diſplicentiam. ſaltem ſm rōnem. Item ſm Pe. in. iiij. di. xvij. dolor maior intellectualis debꝫ eſſe de maiori peccato habitualiter: non actualiter. ſi conſidere tur peccata in cōi inq̄ntū ſunt offenſa dei ſed etiam in ſpāli dolor dꝫ eſſe maior de ma iori peccato. quia maiorem rōne doloris/ habet maius peccatū. Dolor vero ſenſibi lis coueniēs etiā eſt ut ſit maior de maio ri: q̄ꝫuis non ſit de neceſſitate. Item ſm/ Tho. in quolibꝫ. et Inno. contrit⁹ debꝫ magis diligere deū q̄ꝫ ſeipſuꝫ. cl'pa aūt eſt contra deum. pena vero eſt contra ſeipſuꝫ. Ideo debet cōtrit⁹ eligere poti⁹ omnē pe nam ſuſtinere q̄ꝫ deū offendere. Deſcende re aūt ad hanc penam: vel ad aliam nō te net'. imo faceret fatue deſcēdendo ad iſta ꝑ ticularia: vel aliū ſuꝑ hoc ſolicitando.

Sexdeci cōditiones que requirūtur in oī bona confeſſione.

p Onit aūt Tho. in. iiij. di. xvij. ꝙ confeſſio bona debꝫ habere ſexdeci cōditiones que in his contine't verſib⁹.

Sit ſimplex: humil': cōfeſſio pura fidelis.
Atqꝫ frequens: nuda: diſcreta: libens ve recunda.
Integra: ſecreta: lacrimabil': accelerata.
Fortis: et accuſans: et ſit parere parata.

Sit ſimplex. i. non recitet in confeſſione niſi id qd ꝑtinet ad declarationē ſui pc̄i et etiam q̄ntitatem: et non alie hiſtorie/ miſceantur.

Sit humilis ut ſe miſerum ac peccatorem cognoſcat ſine fictione.

Pura. i. recta intētione. i. ut nō repute't bonus: vel laudetur ab hominibus. Fidel' i. vera. et ſine ulla falſitate. ut non dicat que non fecit: vel etiam habeat fidem de/ remiſſione peccatorum ſuorum ſi vere ip ſum penitet.

Atq3 frequens .i.ſepe confiteatur .iſtud tamen eſt de bene eſſe cōfeſſionis et non de neceſſitate.
Nuda ut.ſ.non īuoluat obſcuritatem ver borum :ſed dicat verba ut intelligaꝑ pec catum ſuum cum circunſtantiis ſaltem ne/ ceſſariis.
Diſcreta.ut maiora cū maiori pondere di cat :vel non plura ſimul : ſed diſtincte lo quendo:et dicendo numerū ſi fieri vel ſci re pōt .Vel etiam ut diſcreto et ſufficiēti ac perito cōfeſſori confiteaꝑ pctā ſua.
Libens. voluntaria .et non coacta timo re Verborum vt pueri vel timore pena rum tpraliū :vel infernaliū principaliter
Verecunda .ut erubeſcat:et non ſe iactet vel mente glorietur propter ſeculi vani/ tatem aliquā.et pcipue ibi cōfūdatur ra tione.reſpectu diuine maieſtatis offenſe
Integra.ut nihil retineat d his q̄ cōmiſit precipue de mortalibus.
Secreta.ut nō publice ſ3 occl'te ſacerdoti dicat peccata ſua q eū poſſit abſoluere.
Lacrimabil'. ut doleat de peccatis cōmiſ/ ſis et deteſtetur ea ſaltem intellectu rati/ onis.
Accelerata .ut q̄3 citius pōt cōmiſſo pec cato cōfiteaꝑ.hoc tamē ē d bene eſſe. For tis .ut nihil dimittat pre uerecūdia.
Et accuſans ſe :et non alios.nec in confeſ ſione ſe excuſet :et alios inculpet. Et ſit parere parata. i.adimplere penitentiam ſibi iniunctam :et facere ea que habet ne ceſſario facere .ut aliena reſtituere ſi ha/ bet .et huiuſmodi.

Explicit pars.ij.que eſt de ſciētia que requiritur in confeſſore. Incipit pars.iij. de bonitate confeſſoris. Et primo q̄liter confeſſor duo debet habere .ſ.timorē dei. et zelū animarū. §.i.

De bonitate con feſſoris ī ſe:et in exercitio tal' of ficii. Dicit Aug.de pe.di.vi.c. Qui vult confiteri. Sacerdos ante quem ſtatuitur oīs langor in nullo illorū ſit iu/ dicandus que in alio iudicare eſt propt9 Iudicans enim aliū qui eſt iudicandus cō demnat ſeipſum.cognoſcat igiꝑ ſe et pur/ get in ſe qd videt alios ſibi offerre. Cu/ ret ut a ſe proiiciat qcqd ī alio damnoſū repit aīaduertat qdem qd dicitur. Qui ſine peccato eſt veſtrū et cetera .iō enim liberauit peccatricem. quia non erat qui piiceret lapidem .quō lapidaret q ſe lapi dandū cognoſceret .nullus .n. erat ſine / peccato in quo intelligiꝑ omnes fuiſſe re os.nam venialia peccata ſemper remitte/ bāꝑ p cerimonias. Si qd ergo peccatū ī eis erat criminale erat. Deteriores ergo in hoc ſunt ſacerdotes ſe prius non edifi/ cantes illis q dnūm obſeruabant inſidiis Aug.Scd3.n.Tho.et Alb.audiens cōfeſ ſionem cum conſciētia mortal' peccati mor taliter peccat .tamen effectum ſacramēti confert cum ſacramento :ſi non eſt pciſus vel ſuſpenſus q̄ntūcūq3 alias malus. Vnde Aug .i.q.i.c. Dictū ē a domino. Numeri. ad Aaron .Vos ponite nomen meum ſup filiis Iſrael :et ego dominus benedicā e/ os ut gratiā traditā3 p miſteriū ordina ti transfundant hominibus. nec volūtas ſacerdotis prodeſſe vel obeſſe pōt .ſed me ritū benedictionem poſcētis. Quod aūt dicitur ea .q. Remiſſionē peccatorū non dant auari:et ſimilia.intelligitur ſm glo. vel ſimpliciter de pciſis :vel ſi intelligaꝑ de toleratis.tales non dāt ex merito vite i.non ſunt digni dare.
Duo q̄ deb3 habere confeſſor.

Deb3 aūt confeſ ſor pcipue habere duo. ſ.timorē vnde fiat circūſpectus et zelū animarū un de ſit ſolicit9 circa ea que neceſſaria ſunt Quantum ad primū conſiderare d3 q ipſe eſt mare eneum in templo domini.ubi laua bant ſacerdotes:et leuite aīalia offerēda in ſacrificiū .vnde ex immūditiis a quib9 illa abluebāꝑ efficiebāꝑ immūdi .Vnde /

Greg. in paſtoralibus dicit fit plerūq̄ʒ ut anim⁹ paſtoris audita tentatiōe ouis et ipſe tentetur. et ideo cū timore et tremore debʒ poni: et non ſe ingerere: et cū leuitate et cū riſibus inſtare. Unde in figurā Moyſes. ut dicitur Exo. xxxviij. fecit labrū eneū de ſpeculis mulierū in quo lauarēt ſacerdotes ſancta ſanctorū ingreſſuri: et ſignificat ſcripturā ubi ſunt exēpla ſanctarū aīarū ad quā debet ſepe inſpicere ad videndū maculas ſuas et itelligēdū iſidias dyaboli. Unde ſubdit Greg. vbi ſupra hec neq̄q̄ʒ ſunt timenda paſtori quia deo penſante cūcta ſubtiliter. tanto facilius liberat quis a ſua: q̄nto miſicordi⁹ tentatione fatigat. Quantū vō ad zelū dicit Greg. nullū ſacrificiū ita deo acceptū eſt. ut zelus aīarū: et fructū huiuſmōi oſtendit iaco. c. v. ubi p⁹ ꝓmulgationes confeſſionis dicit. Qui cōuerti fecerit pctōrē ab errore vie ſue: ſaluabit animā ei⁹ a morte. et charitas operit multitudinē peccatorū.

Non aūt minus trahūt ad deū p confeſſionem aīe. quādo diligenter fit q̄ʒ per p̄dicatores moderno tēpore. ut experientia docet. debet ergo nō tardare qui vocatur ad huiuſmōi.

Quomodo ſe habere debeat cōfeſſor erga penitentē. et de quibus interrogandū eſt in confeſſione. et ibi verſus decem p̄ceptorū decalogi. et vſus ſeptē peccatorū mortalium. et in confeſſione tria debet obſeruare interrogando cōfeſſor. § .ij.

Dicit Aug. de pe. di. vj. c. i. poſt mediū dicens. Diligens inquiſitor ſubtil' iueſtigato ſapienter: et q̄i aſtute interroget a peccatore qui forſitan ignorat vel pre uerecūdia vellet occultare. cognito aūt crīe varietates eius non inueſtigare dubitet: et locū et tēpus et cetera. quibus cognitis aſſit beniuolus paratus corrigere: et ſecū on⁹ portare. dulcedinem in afflictione: pietatem in alterius crimine. diſcretionem in varietate. adiuuet confitentem orando et alia ꝓ eo bona faciendo. ſemp iuuet leniendo. conſolando: ſpem ꝓmittendo. et cum op⁹ fuerit etiam increpando. doleat loquendo. inſtruat operādo. ſit particeps laboris ſi vult eſſe particeps gaudii doce at pſeuerantiā. Hec Aug.

Ex his verbis Aug. patʒ nō ſufficit audire confeſſionem eorū que ſibi dicunt a peccatore et ipſum non interrogare: niſi eſſet pſona in his bene perita et ſciētiata que ſufficienter ſcit dicere que opʒ. Sed cum perſone cōiter ſint groſſe ī iſtis: etiā ille que ſunt in aliis negotiis mundi: vel ſcientiis acute. Jdeo pmittendum eſt dicere vnicuiq̄ʒ id qđ vult: et eo ordine quo vult. et de peccatis que per ſe ſufficienter dicit non eſt iterū interrogandus: ne moleſtes eum in quo non oportet. Sed ſi aliqđ non bene intellexiſſet precipue de mortalib⁹ faciat ſibi iterū declarare. ut melius intelligat. De his vō que non plene dixit. puta quia non dixit circunſtantias neceſſarias: vel numerum. interroga eum de his ut plene dicat q̄ntum eſt neceſſariū De illis vero peccatis que non dixit. nec ſcit per ſe dicere interroga eū.

Quo ordine fieri debeant interrogationes: et de quibus.

Ed Ray. et hoſti. in ſūma dicunt interrogationes fieri debēt de ſeptem vitiis capitalibus: et eorū ſpēbus filiabus. de quibus habes ſupra diffuſe in. ij. parte p totū. non tamen eſt interrogandū de omnibus. ſʒ pl⁹ et minus ſm conditionem perſonarū Sicut aūt qui confitet non habet neceſſe tenere magis vnum ordinem q̄ʒ aliū dicēdo peccata ſua. ita nec confeſſor interrogando. tamen ad melius memorie cōmēdādum. de quibus debet interrogare. et de quibus iā interrogauit ne amplius habeat triplicare. cōgruū ē tenere aliquem or

dinem .et ſi placet īterrogare de dece pec
catis q̄ continētur in iſtis verſibus
Unū cole deū .Nec iures vana ꝑ ipſum ·
Sabbata ſanctifices .Habeas in honore
parentes .Non occiſor eris.Fur.Mechus
Teſtis iniqu9 Non ulli nuptā .Nec rem /
cupies alienam .Declarationem horū ver
ſuū habes infra·

Poſt vero interrogationem ſuper decē p
ceptis conueniēs erit interrogare ſup ſep
tem vitiis capitalibus que hoc verſu con
tinentur .

Ut tibi ſit vita ſemp ſaligia vita.In iſta
dictione Saligia ſunt ſeptem littere a qui
bus incipiunt nomina ſeptem capitalium
vitiorū.per.S.vero intelligit Superbia
ſub qua cōprehenditur vanagloria .per
A.auaritia.per.L.fetida luxuria.per.I.
inuidia .p.G.gula.per.I.ira .per. A.ac
cidia.Sed anteq̄ꝫ interroget de peccatis
prius querat de excoīcatione maiori.et ſi
inuenit eū aliq̄ ſententia irretitum .ſi ha
bet autoritatem ſup hoc abſoluat prius .
Si uero non habet autoritatem remittat
ad eum qui poteſt eum abſoluere .

In īterrogationibus fiendis tria debent
obſeruari .

t Ho.in.iiii.dicit ꝙ confeſſor tria debet obſeruare
in īterrogationibus fiendis .

Primū eſt ꝙ non interroget omnes de oī
b9 ſed interrogent pſone de peccatis que
conſueuerunt reperiri in hominib9 illi9 cō
ditionis et ſtatus.Ut ſtipendiarii de rapi
nis et incendiis.Clici de ſimonia:et horis
omiſſis :adoleſcentes de luxuriis et huiuſ
mōi.Unde a principio confeſſionis decens
eſt interrogare confitentem de conditiōe
ſua:de exercitio :et ſtatu .an clericus :an
laicus :an ſolutus :vel coniugatus et hu/
iuſmōi ut prudentius inde poſſit formare
interrogationes .Et q̄ntum eſt temporis
ꝙ fecerit vltimam cōfeſſionē .et ſi fecit
penitentiā ſibi iniunctā :et vtrū in ſtatu
gratie :vel pcti mortalis .Secūdū qd de
bet obſuare confeſſor eſt ut interrogent
ipi a remotis de peccatis et in genere non
in vltima ſpecie et mō peccati ſubito .Ut
ſi neſciebat tale peccatū coīttere illd adi
ſcat .et ſic inducatur in tētationem.Uer
bi gratia .Si fatet ſe coīſiſſe vitiū luxu
rie non ſtatī interroget cōfeſſor ſi ſeipſū
ſuis manibus polluit et huiuſmōi : ſed ita
paulatī interroget de mō et circūſtantiis
talis peccati coīſſi et huiuſmōi .Tertiū ē
ꝙ in peccatis carnalibus non deſcendatur
nimis ad particulares circūſtantias non
neceſſarias quia hoc eſt ſeipſum ī tētatio
nem inducere et ad inuentionem peccatoꝝ
docere eos qui ignorant .et aliquādo poſt
ea talia referuntur ī plateis in deriſum et
ſcandalum ſacerdotū.verbi gratia.Si uir
fatetur polluiſſe mulierem extra vas debi
tum.non vlterius querant confeſſores in q̄
parte corporis et quō .quia iā habet vlti
mā ſpeciem pcti .alias vero turpitudines
quas miſeri homines inueniunt:ipſimet ſi
volūt exprimant .

De circūſtātiis peccatorum.et ibi uer
ſus earum .et ꝙ circūſtantie ſunt in quin
cuplici ſpecie . §.iij.

ſ Ed nota quod confeſſor non ſolum debet interro
gare de mortalibus.ſed etiam d circūſtā
tiis que aggrauant : vel alleuiant. Unde
Inno.in.c.Oīs .de pe.et re.dicit . Sit di
ſcretus ſacerdos :et caut9 ut more periti
medici ſupinfundat vinum:et oleū vulne
ribus ſauciati diligenter inquirens pecca
ta:et eorum circūſtantias quibus diligē
ter et prudenter inquiſitis intelligat q̄le
ei debeat prebere conſilium : et cuiuſmōi
remedium debeat adhibere diuerſis vten
do experimentis ad ſanandū egrotū .hec
ibi.Ad illd facit qd dicit Aug9.de circū
ſtantiis peccatorum de pe.di.v.c.Conſide
ret qualitatem crīs :in loco :in tēpore :in
perſeuerātia :in perſone varietate .quali

hoc fecerit intentione et ipſius vitii mul tiplici executione. Oīs iſta varietas con fitenda eſt et deflenda. Dolendum eſt non ſolum quia peccauit. ſed quia ſe virtute et gratia priuauit. doleat aliorū vitam in ſuam fuiſſe corruptam. ſ. ſuo exemplo et cōmodum qđ dediſſet proximo ſuo exem plo bono. doleat de triſtitia quam intulit bonis peccando: et de letitia quam eis nō adhibuit. hec Aug⁹. Que omnia intellige ſ3 ꝙ declarātur hic. Illas autem circūſtā tias que trahunt peccatum in alteram ſpe ciem oportet neceſſario cōfiteri ſm Tho. Alb. et alios doctores. Alias. n. circūſtā tias confiteri cum ſint peccata venialia perfectionis eſt virtutis non tamen eſt ne ceſſarium. Pe. de. pal' in. iiij. di. xvj. dicit ꝙ numerus circūſtantiarum compreben ditur hoc verſu. Quis quid vbi per quos quibus. ſ. auxiliis cur quotiens quomodo quando. Ray. vero addit octauam. ſ. quo tiens. et ubi. in verſu dicitur quibus auxi liis ipſe dicit per quos. Dicitur ergo qꝫ pro uarietate pſonarum: et ſtatus: etatis ſapientie. et ordinis. et ſic fuit grauiſſi mum peccatum Ade. quia q̄nto gradus al tior tanto caſus grauior: et ingratitudo maior. Quid. vtrum malum quia probibi tum vel ex genere ſuo. vtrum mortale vel veniale: an occultum: vel manifeſtum. et q̄ntum ad hanc conditionem grauius fuit peccatum Chaym q̄3 Ade. q̄ntitas. n. gra uis homicidii grauior eſt peccato gule: vl' ſuperbie. Vbi. quia in loco ſacro gra uius peccat'. Per quos quia traxit alios ad peccandum qđ eſt proprium dyaboli: vel quos poſuit mediatores ad malum per petrandum. quia peccatorum illorum eſt particeps. vel cum quibus. pro quibus. et contra quos. Quotiens. non ſolum q̄n tū ad cōſuetudinem ſed etiā q̄ntū ad nu merum qui numerus refertur ad actionem non ad obiectum actionis. verbi gratia. Si hō in iiuſta cōtrectatione accipiat ſac cum plenum mille florenis. eſt tātum vnū furtum. Si autem tres florenos accipiat diuerſis actibus ſucceſſiue erunt tria fur ta. quia in ipſo actu eſt peccatum ſemper eſſentialiter. et ideo non poteſt vnū in plu ribus actibus. Cur. an ex infirmitate: vl' ignorantia: vel elatione. vel quali inten tione fecerit. quia mortalia peccata tra hunt ſpeciem a fine. ideo hoc diligenter ē explicandum Qui. n. furatur ut mechetur magis dicendus eſt mechus q̄3 fur. et ta men vnum peccatum eſt in vno actu. ſed habēs plures deformitates. Quomō natu rali ul' inatali. qa ſēp ē grauiꝰ ī eodē ge nere. ſ. agendo q̄3 patiendo. Quando. ſi ī ſacro tempore. puta diebus feſtiuis: vel alio tempore. et de perſeuerantia in pctō

Circūſtantie pctōrū confitende ſunt in multiplici genere.

a D declaratio nem huiꝰ. ſ. quando circūſtantie peccatorum ſunt confitende ſic dicit Pe. de pal'. Circūſtantie ſunt in quincuplici ge nere. prime ſunt que non alleuiant nec ag grauant. ſicut ille que nullam important conuenientiam vel diſconuenientiam ad rationem nec ex ſe nec ex ſuſpitione. ut fu rari cum manu dextra vel ſiniſtra et iſtas confiteri eſt ſuperfluū. Secunde ſunt q̄ alleuiant. ſ. que important conuenientiā ut facere malum ex bona intentione vel ig norantia. et iſtas confiteri eſt imperfectū niſi fieret ſcandalum confeſſorū. Tertie ſunt que important diſconuenientiam ex ſuſpitione. ut furari multum et iſtas con fiteri eſt pfectum. quia aggrauant pecca tum. niſi imineret periculum ſui vel cōfeſ ſoris: vel alterius tertii. Sed quia non mutant ſpeciem. nec aggrauāt in infinitū nō eſt neceſſarium eas cōfiteri ſm Tho. Sed pe. dicit ꝙ q̄3uis iſta ſit cōis opinio tutior tamē ē alia. ſ. ut confiteatur eas ſ. cum notabiliter aggrauant. ut furari cē tum multo grauiꝰ eſt q̄3 furari unū. Quar te ſunt que aggrauant et mutant ſpeciem

non tamen in infinitum grauant ut quāꝺo vtrumqȝ eſt veniale .vel quanꝺo primum eſt mortale ſecūꝺum veniale .ut in ſpecie bus gule quarū vna aꝺuenit alteri.et ſunt quanꝺoqȝ veniales.et quanꝺoqȝ mortales et iſtas confiteri non eſt neceſſarium .nec illuꝺ ē contra hoc qđ ꝺicit Tho.et coīter alii .ſ.ꝙ que mutant ſpēm neceſſario ſunt confitenꝺe quia loquitur ꝺe illis que ſunt mortalia ratio autem quare nō eſt neceſſa rium eas confiteri eſt iſta quare circūſtan tia eſt confitenꝺa neceſſario.non quia mu tat ſpeciem .ut patet in ueniali .ſeꝺ quia mutat in infinitum .ut patet in mortali. Seꝺ circūſtantia non mutans in infinitū nūqȝ aggrauat in infinitum.quia inteꝺit penas :et non extenꝺit .extenſio.n. eſt in finita .nec poteſt creſcere .ſeꝺ intenſio ē finita et ſemper poteſt creſcere . Nulla er go talis que non mutat :ſeu aggrauat in / infinitum eſt neceſſario confitenꝺa. Quin te mutant et quanꝺoqȝ aggrauant in infi nitum.ut quanꝺo veniali acciꝺit .puta aꝺ / gulam ſtuꝺioſe preparatam aꝺꝺitur ebri etas :vel notabilis anticipatio hore in ie iunio ſine cauſa. Seꝺ vtrū in religioſo ſit mortale qđ alteri eſt veniale . ꝺicenꝺū ꝙ non .puta ꝺicenꝺo verbum ocioſum et hͦi niſi ſpeciem mutaret.quia nubere:vel vel le nubere .qđ ſecularibus non eſt peccatū ſi hoc fiat cauſa prolis generanꝺe :vel ve niale propter voluptatem eſt mortale reli gioſo profeſſo :clerico:vel orꝺinato.quia ſacrilegium eſt non autem primi motus lu xurie:furti vel inuiꝺie.quia nullus vouet ſe non habiturum primos motus qui non / ſunt in noſtra poteſtate .hec pe. ꝺe pal.

Circūſtantie que trahunt peccatū aꝺ a liuꝺ genus ſunt confitenꝺe .

c **C nota ſecūꝺū**

Tho.ī quaꝺam epiſtola ꝙ ille cir cūſtantie ꝺicuntur trahere peccatum aꝺ aliuꝺ genus.et iꝺeo ꝺe neceſſitate confitē ꝺe que habēt ſpecialem repugnantiam aꝺ aliqđ preceptorum ꝺiuine legis . Sicut / furtum ſimpliciter repugnat huic precep to. Non furtum facies .Si uero fiat fur tum in loco ſacro circūſtantia loci illa re pugnantiam habet aꝺ aliuꝺ preceptorum qđ eſt ꝺe veneratione ſacramentorum et / aꝺꝺitur noua ſpecies pctī.et ſic ꝺ aliis.

Peccatum cōmiſſum ꝺie feſto trahitur aꝺ circūſtantiam aliā.

d **Icit Nicho.ꝺe**

lyra ſuper Exo.ꝙ peccatum mor tale cōmiſſum ꝺie feſto habet ſpecialem / repugnantiam aꝺ illuꝺ ꝺe ſanctificatione feſtorum:et ſabbati.quia magis eſt opus ſeruile opus peccati qȝ opus manuale . O pus autem ſuile ibi prohibetur .et ſic eſt mortale vltra propriam ꝺeformitatem ſue materie.ex hoc ꝙ cōmittitur in ꝺie feſto habet aliam ꝺeformitatem quam oportet confiteri .et in fine ꝺicit iꝺem Tho. ꝙ il/ luꝺ qđ ꝺicitur circūſtātias non habentes peccatum aꝺ aliuꝺ genus :ſiue ſpeciem nō eſſe ꝺe neceſſitate confitenꝺas:non eſſe re ferenꝺum aꝺ numerum peccatorum et eius ꝺem ſpēi .quia numerum tenetur confiteri ſi poteſt quia non eſt vnum ſeꝺ multa . et hoc nota ꝺiligenter .

n **Ota tertio qu/**

oꝺ cum cogitatio cum ꝺeliberatio ne rationis in actum peccati mortalis.ſ.ꝺe liberanꝺi illum actum agere :etiam abſqȝ opere ſit peccatum mortale.iꝺeo aꝺ ſingu las peccatorum ſpecies poſt peccata opis interroga etiam ꝺe peccatis cogitationū illius peccati tantum. et ꝺe peccatis oris et cum opus alicuiꝰ peccati et ꝺeliberatio mentis aꝺ illuꝺ agenꝺum abſqȝ opere ſit e iuſꝺem ſpeciei ſpāliſſime.ſeꝺ ꝺiffert ſecū ꝺum maius minus uel perfectum et imper fectum quia.ſ.maiꝰ peccatum eſt in opere qȝ in ſola cogtatione .iꝺeo etiam ꝺe circū ſtantiis huiꝰi cogitationum interrogāꝺū eſt:puta Si ꝺicit penitens ſe conſenſiſſe

cogitationib9 luxurioſis.quia hoc poteſt
eſſe multipliciter :et in diuerſis ſpēb9.i
deo interrogetur de q̄litate ipſarum cogi
tationum .ut ſi deliberauit tale peccatum
cōittere cum ſoluta .quia tunc fornicatio
eſt .ſi ipſe ſolutus eſt :aut cum coniugata
quia tunc adulterium eſt .aut cum conſan
guinea .quia tunc inceſtus eſt : et ſic de a
liis luxurie ſpecieb9:et aliorū vitiorū.

peccatum diuiditur in tria.

P Ro aliquali de claratione predictorum .nota qđ
dicit Tho.i.ſe.q.lxxij.ꝙ peccatum diui
ditur per hec tria .ſ.peccatū cordis :oris
et operis .non ſicut per diuerſas ſpecies
completas.ſicut differunt ſpē.bos .et leo
et capra .ſed ſicut per diuerſos grad9 pec
cati .ſicut domus in fundamentum diuidi
tur in parietem et tectum ſicut in ſpēs in
cōpletas .Conſumatio igitur peccati eſt ī
opere.vnde peccatum operis habet ſpeciē
cōpletam .ſed prima inchoatio eius eſt q̄ſi
fundatio in corde.Secundus gradus eius
eſt in ore ſm ꝙ homo prorumpit facile ad
manifeſtandum conceptum cordis .Terti
us gradus eſt in conſumatione operis.pa
tet ergo ꝙ hec tria pertinent ad vnam ꝑ
fectam ſpetiem cum ab eodem motiuo pro
cedant .Iracundus .n.ex eo ꝙ appetit vi
dictam prius turbatur in corde. ſecundo ī
verba contumelioſa prorumpit.tercio pro
cedit ad facta iniurioſa ut percuſſionem
et hui9i.et ſic de aliis q̄buſlib3 ut luxuria
Nec tamē ſic intelligendū eſt peccata cor
dis eſſe ſpēs incōpletas quaſi nō ſint mor
talia .imo quando in eis eſt conſenſus deli
beratiu9 ad actus q̄ ſe ſunt peccata mor
talia tales cogitationes ſunt peccata mor
talia .et ſi non ita grauia ſicut peccata o
peris ut dictum eſt et quādo ſunt ſimul co
gitatio cum locutione et opere vnum eſt
peccatum ut patet de luxuria et aliis pec
catis .quando ħo quodam tempore delibe
rat fornicari :et alio tempore diuerſo et
diſtanti fornicat̄ ſunt duo peccata mor
talia .De delectatione vero moroſa aliq̄d
dicetur ſuo loco·

Regule quinq3 cognoſcēdi peccatū mor
tale a veniali.

a D cognoſcēdū vero quando peccatum eſt morta
le vel veniale nota quinq3 regulas .
Prima eſt quando amor :vel affectio ad a
liquam creaturam.ſ.ſe vel aliam tantū cre
ſcit :vel eſt tam magnus ꝙ in eo conſtitui
tur vltimus finis .i.ꝙ nec actu : nec habi
tu ordinat illam creaturam :aut ei9 dilec
tionem:aut etiam ſe ipſum ſm deum.et vl
let cum tali creatura contentari :et nō cu
raret deum offendere aut eius precepta
tranſgredi propter illā creaturam . ita ꝙ
ibi eſt aliq̄l contemptus dei:ſi non formal
tamen interpretatiu9.et eſt fruitio crea
ture .quia preponitur creatura deo.vnde
cum aliquis vellet hic cū creatura ſemper
manere nō curando de eterna beatitudine
licet nō ſint ſemper rudes de hoc interro
gandi:vel tētandi . tamen talis amor cre
ature ſemper eſt peccatum mortale .Quā
do autem aliquis diligit aliquam creaturā
pluſq̄3 deum ſed propter hoc nollet deū of
fendere aut eo carere nec ei9 amicitiā pde
re talis amor creature eſt peccatū morta
le . Secunda regula ſatis concordat cum
precedenti .ſ.cum notabiliter cōtra dilec
tionem proximi aliquid cōmittitur . tunc
eſt mortale peccatum . quando vero non :
tunc eſt veniale .quando vero aliquid fit
contra dilectionem dei poteſt attendi pe
nes hoc qđ repugnat charitati vel aīcitie
quam debemus ad deum habere ſuper oīa.
quando autem aliquid fit contra dilectio
nem proximi poteſt attendi penes iſta pre
cepta legis nature .ſ.qđ tibi non vis fieri
alteri ne facias .et qđ tibi rōnabiliter et
ex debito vis fieri alteri facias :et poteſt
etiam attēdi penes ſcandalum actiuū :qđ
ego īfero proximo meo per mala exempla

ſed inquantum importat aliquid cōtra di lectionem: vel quantum ſit illud ſcādalū ad hoc ꝙ ſit mortale non preciſe determi natum eſt. quia in modico facere contra ꝓximum non eſt moꝛtale. aut in paruo ſcan dalizare. vnde quilibet attendat ſeipſum qd ſibi vellet fieri et quod ſibi nollet fie ri: et ꝑ qd factū et nō factū ſoluere inter ſe: et ꝓximū ſuū amicitiā quā ſimꝉ habēt Tertia rꝉa quando omittuntuꝛ cōtra pre ceptum dei et eccleſie: vel legis nature: vel ſuperioris que precepta ſunt de neceſ ſitate ſalutis uel contra votum publicum vel priuatum: vel contra iuramentum lici tum et tunc eſt mortale peccatum. quando vero citra tunc non eſt mortale.

Quarta regula cum aliquid fit: vꝉ cōmit titur: vel oīttitur contra conſcientiam ve re vel falſe dictātem aliqd peccatum moꝛ tale vel contra conſcientiam formidātem pꝛobabiliter: vel dubitatiue an aliqd pec catum ſit mortale. tunc ſemper eſt morta le ſi cōſcientia nō ſit ſufficiēter īſtructa.

Quinta regula de actibus intꝰ manentibꝰ quādo quidem ſolam habet cogitationem de aliquo q̄ntumcūq₃ turpem: vel malam abſq₃ cōplacentia ſeu delectatione vel cō ſenſu. tunc nunq₃ eſt peccatum mortale vꝉ nullum: vel veniale. quando vero ē conſen ſus in actu. qui eſſet peccatum mortale. tunc ſemper eſt peccatū mortale. quia deꝰ voluntatem pro facto acceptat. quando autem cum cogitatione: aut complacentia eſt delectatio moroſa in aliquo turpi ſpāli ter in libidinoſis. tunc eſt mortale ſm dic tum Aug. etiā ꝙ non ſit conſenſus in actū ſm hoc dictum Aug. iudicium eſt d pecca tis interioꝛibus. ad qd etiam facit diſtic tio ſupra poſita de ſenſualitate et ratiōe et de peccatis preuenientibus et ſequenti bus deliberationem. Applicādo igitur ſep tem vitia capitalia que non ſemper ſunt mortalia. ſed ſunt male radices in homine ex quibus oriuntur ſeptem venialia.

Que debeat ſeruare et ſcire confeſſoꝛ vti lia et neceſſaria in ipſo exercitio confeſſio nis. § .iiij.

(v)Ltra excōnem iuris cōmunis ſciat confeſſoꝛ ſi pe nitens incidiſſet in ſententiam conſtituti onis ſinodalis. ideo debet inueſtigare de conſtitutionibus illius dioceſis. ſi quas habeꝛet: vel etiam prouintie: vel legatō nis. ut melius poſſit penitentibus prouide re. Diligenter queꝛat de numero peccati quotiens incidit in id vel illud. quia homi nes ſepe tranſeunt illud leuiter. et de cir cūſtantiis neceſſariis: et de peccato qd al teri iam rite confeſſus eſt non queras cum non teneatuꝛ niſi in caſu in quo tenetuꝛ cō feſſionem iterare. de quo plene ſupra ī ti. precedenti et non ſolum de peccatis opere perpetratis. ſed etiam de peccatis coꝛdis et de numero eorum: que perſone paruipē dunt interrogādum eſt. Et quia ſm Tho. i. ſe. peccatū cogitationis et operis in ea dem materia ſunt vnius et eiuſdem ſpeciei ſed differūt ſm magis et minus. quia. ſ. peccatum operis eſt grauius peccato cor dis. Ideo etiam interrogandum eſt de ſpē et circūſtantiis neceſſariis peccatorū cor dis. verbi gratia. Si dicit ſe in mente ſo lum deliberaſſe mulierem cognoſcere. iter rogandum eſt vtrum ſolutam: vel nuptā virginem: vel aliam: et qua die. et hoc qa ipſi faciunt illud peccatum eſſe diuerſe ſpēi. Et ſi mulier facias eam ex trāſuerſo ſtare: nec faciem eius aſpicias. quia faci es earum ventus eſt urens ait propheta. Sed nec virum decet frequentet aſpicere in facie: ne eum erubeſcere facias vltra q₃ oportet. viroſq₃ graues et ſapientes dulcius et vrbanius op₃ reprehendere. ru ſticos groſſos: ac idiotas durius. ne pecca ta ſua paruipendant ex leuitate ſermonis Stimulatos dē ex dolore. et deſperatione q̄ntūcūq₃ peccata cōmiſſa ſint grauia con fortare et animaꝛe expedit inducendo exē pla dauid. Magdalene. Pauli. Petri. La

tronis et hui9i .iuratos et ſe excuſantes aggrauare peccata eorum oſtendendo eoꝝ pericula exemplo Ade.Saulis.Iude et huiuſmodi qui ſe ipſos deſperarunt.

Nota ſm.M.Vbe.li.de of.ordi. ꝙ illorū confeſſiones prius ſunt audiende.et libentius qui magis indigere putantur vł quia raro venire ſolent:vel quia ſunt extranei vel quia ſunt in maiori ſtatu.vel de quoꝝ confeſſione ſperatur vtilitas futura.

Quomō ſe habere debeat confeſſor audiēdo mulieres.

i Dem dicit de/ audientibus mulieres.caueant ne niſi in publico audiant:et niſi ab aliquo videantur.nec multum imorētur:niſi q̄n/tum neceſſitas cōfeſſionis requirit:et eis que nīs frequēter cōfiteri volūt aſſignēt certum tempus extra qđ ipſas nō audiāt nec aliis colloqis ſe eis exponāt:et ſemꝑ duris verbis et rigidis vtātur circa illas potius q̄ȝ mollibus.hec ille.Et hoc cōtra illos qui quotidie audiunt mł'ierculas:et faciunt eis longas predicationes:vnde a/mittunt multum temporis:et ſcandalum/ ſeqtur cōmuniter in ipſis et in populis.

Qualis et q̄nta d'beat iiūgi ſatiſfactio ſeu penitentia a confeſſore penitentibus: et qualiter ſe habere debeat penitentias iiungendo.

n Ota quod pro quolibet peccato mortali erat regulariter ſeptēnis penitentia iniungenda ſeu imponenda.ut habeť.xxij.q.i.c.Predicādum in glo.et.xxxiij.q.ij.c.hoc ipſū et.§.ſequenti.qđ ſeruabatur antiquitus et iſta ſeptēnis penitentia magis vł min9 aſpera ſm varietatem crīnū maiorum vel minorum et circūſtantiarum et cōpūctionis erat.quia vt dicit Hiero9.Apud deū non tantum valet tēpoꝛis menſura q̄ȝ doloris.nec tantum abſtinentia ciborum q̄ȝ/ mortificatio criminum.de pe.di.i.c.Menſura.Sed hodie penitentie omnes ſunt arbitrio confeſſoris taxande conſideratis circūſtantiis criminum et perſonarum.et huiuſmodi.extra de pe.et re.c.Deus qui. Dicit etiam leo papa.xxvj.q.vij.c.Tempora penitudinis tue moderātis arbitrio ſunt conſtituenda.prout conuerſorū aīos ꝓſpexeris eſſe deuotos.Ray.Vuł.et Specuł in ſuo repertorio hoc tenent.et generalis conſuetudo ſic ſe habet.nec ē contra id quod dicit Greg9.de pe.di.v.c.Falſas penitentias.dicimus que non ſm autoritatem ſanctoꝛū patrū pro q̄litate criminū ponuntur.hoc enī intelligiť ſm Ray.cū ſine neceſſitate rōnabili differreť penitētie antiq̄t9 taxate.nam vltra illam cōem penitentiam ſeptēnem pro quolibet moꝛtali peccato in genere ponuntur alie penitē/tie maiores vel minores pro certis peccatis.prout habetur in diuerſis capituł decretalium et decretorū.q̄ q̄a coīter non dātur hic non pono que pleni9 habētur in ſūma confeſſorū libro.iij.titulo.xxxiiij.q. xxxv.titulo de pe.et re.vbi ponuntur caſ9 xxxvj.de hui9i.Eſt autem ſatis rōnabił cauſa non dandi hui9i penitentias indiſpoſitio penitentiū.et etiam aliquādo nō ſufficeret temp9 vite.Nā vt Ray.et Hoſti. dicunt.debet confeſſor talem dare penitētiam quam veriſiłr credat illū implere. ne ipſam violando deteri9 ſibi cōtingat ꝙ ſi magna peccata cōmiſit.et dicit ſe penitere.ſed non poſſe aliquā durā penitentiā facere.animet eum ad hoc cōfeſſor ei oſtēdendo grauitatē peccatorū.et per cōſequens penitētiam penarum ſibi propter hoc debitarū:et ſic tandem iniūgat ei penitentiam quam libenter ſuſcipiat.et ſi ſacerdos nō pōt gaudere de oīmoda purgatōne ei9.ſaltem gaudeat ꝙ liberatū a ge/hēna tranſmittit ad purgatoriū.Itaq̄ȝ ut dicit Hoſti.Confeſſor nullomō debet permittere peccatorē deſperatum a ſe recedere.arg.xxvj.q.vj.c.Preſbiter.ſed poti9 imponat ei vnū pater noſter:vel aliud le

ue. et alia bona que fecerit vel mala q̄ tolerauerit ſint ei in penitētiā. Concor. Tho. in hoc. Hoc tamen ſane intellige. vȝ ſi ipſū alias penitꝫ. et dicit ſe paratū facere qđ debꝫ ſꝫ hoc onꝰ penitentie ſufferre non poſſe. tunc propter hoc q̄ntūcūqȝ deliq̄rit. nō debet dimitti ſine abſolutiōe: ne ſe deſperet. Sed ſi dicit ſe non poſſe dimittere odiū uel caſte viuere: vel alienū non velle reſtituere: vel artem dimittere quā ſine mortali peccato exercere nō pōt: vel aliud huiꝰi: cū poſſit. nullomō debꝫ abſolui ſm Tho. pe. đ pal. Alb. quia ut dicit Gregꝰ. ij. q. iij. c. Tūc vera ē abſolutio ſacerdotis cū interim ſeq̄t arbitriū iudicis. ij. q. i. c. Deꝰ oīpotens. q nunq̄ȝ abſoluit de pe. di. i. c. Neminem. Sacerdos aūt nullā debꝫ cōmittere falſitatē in ſacramētis veritatis ūde et de pe. di. v. c. Fratres noſtros admonemꝰ. ut falſis penitentiis aīas laicorū decipi non patiant. falſas penitentias dicit cū ſic agit de vno ut non recedat ab altero. Verū ſi talis peccatū pur uult confiteri debꝫ audiri eius cōfeſſio. ut dicit extra de pe. et re. c. ꝙ quidam et ſibi aliq̄d debꝫ iniungi. non tamen abſoluendo eū: ſed ei declarando ꝙ ꝓpter hoc nō ē abſolutus. ſed tamen ſatiſfaciat ꝓcepto ecclie ānualis confeſſionis fiende. et hortet eū ꝙ faciat omne bonum qđ poteſt. ut deus cor eius illuſtret ad penitentiam. ut dicitur de pe. di. v. c. Falſas et ſic non eſt dimittendus ſine confeſſione ne deſperet. qđ ſi inſtet ꝓ abſolutione oſtendendo ſcandalū: et deſperationem ſi non abſoluatur. nullomodo debꝫ ei aſſentire. licet tamen ei declarare ꝙ fieri non poteſt: nec iuuaret eum. Et ſi ꝑmanet in ſcandalo. non eſt curandum. quia eſt ſcandalum phariſeorū. ij. q. iij. c. Inter verba.

Qualiter ſe habere debeat confeſſor penitentias iniūgendo penitentibꝰ.

i

Primonendo penitētias ne vileſcat autoritas eccleſie. arbitret cōfeſſor. et ne ꝑtās clauiū contēnat. de pe. di. i. c. Sunt q arbitrant. l. di. c. Abſit. et. c. Si quis ꝑpoſtera. minꝰ malū ē ſi pur cōtingat errare ꝙ erret dādo minus paruā q̄ȝ nimis magnā. ut dicit Chryſoꝰ. xxvj. q. viij. c. Alligant. quia ut ibi dicitur. Meliꝰ ē reddere rōnem deo de nimia miſīcordia q̄ȝ de nimia ſeueritate Si enī ē benignus deꝰ ut qđ ſacerdos uult eſſe auſterꝰ. exemplū habemꝰ a criſto ut dicit Ray. Qui nulli unq̄ȝ graue īpoſuit penitentiam: ſed dixit. Vade et ampliꝰ noli peccare. et ad hoc maxime debꝫ attendere confeſſor excidere ab eo cauſas et occaſiones peccatorū. puta ſi conuerſatio eiꝰ cū aliquo: vel aliq̄ eſt occaſio ei alicuiꝰ ruine debꝫ īponere ſibi ꝙ dimittat ſi pōt et huiꝰi. de pe. di. iij. c. Satiſfactio. Aliq̄ndo īponere pōt ei loci mutationē q ei ē ad ſcādalū ſi fieri pōt. di. lxxxj. c. Valȝ aliq̄ndo tamē res ſic ſe habet ꝙ fieri nō pōt.

Contraria penitentia debꝫ īponi delicto.

i

Tem īponēda eſt penitētia cōtraria ad malū qđ cōmiſit ſm Ray. vȝ ſuperbo opera humilia Guloſo ieiuniū. Auaro elemoſine et huiꝰi quia contraria cōtrariis curantur. de pe. ij. c. ij. Quod intellige ſi creditur illum uelle et poſſe perficere. hoc enim eſt ad bene eſſe imponere magis iſtam q̄ȝ illam. Item ſi eſt negligens ad audiēdū vbū dei ſibi pōt iiungere ſm Ioh. ꝙ audiat certum numerū ꝑdicatōnū. debꝫ tamē cauere confeſſor ne det talē penitētiā ꝑ quā fiat alteri preiudiciū. puta ſi ſuo iiūgat lōga ꝑegrinatō vel ieiuniū ꝓlixū. ita ꝙ eiꝰ dominꝰ recipet detrimētū de ſuitio ſuo. Si etiā īponeret vxori ut daret multas elemoſinas. dabit đ bonis uiri: ſi pafernalia nō habꝫ.

Pro pctō occlto nō debꝫ dari manifeſta penitentia.

i

Tē pro pctō occulto nō ē manifeſta penitētiā iiūgēda. ſ. tal' ut poſſit īde oriri aliq̄ ſuſpitio ꝑcī cōmiſſi.

e ❡ nota ſecun/
dum.Jo.an.ſuper cle.dudum.de
ſepul.ſuꝑ verbo audire ꝙ prius debet ſa
cerdos imponere penitētiā q̄ȝ facere ab/
ſolutionē a peccatis quod ꝓbat ex ipſo
textu cle.q̄ prius loquitur de penitentia
iniūgēda:poſtea de abſolutione:tū etiā
ex rōne:quia cū abſolutio ſit cōplemētū
et forma in penitētia:prius dȝ eſſe ſatiſ
factio que eſt pars materialis penitētie
ſaltē in actuali ꝓpoſito vt expreſſa ſatiſ
factione:que dȝ īponi per ſacerdoteȝ ac/
ceptet eā penitēs ſicut cōfeſſꝰ eſt:et do
luit:et inde ſequitur abſolutio. Sed cō
trariū dicitur eſſe de cenſi.c.fi.vbi dici/
tur ꝙ archiepiſcopi poſſunt in viſitatōe
abſoluere et penitētias īponere ergo hoc
de neceſſitate nō ꝓcedit.quia tamē cōi/
ter fit cōtrariū:vt ſcȝ priꝰ abſoluatur et
poſtea iniūgatur penitētia.quōcūqȝ fi/
at:vel āte vel poſt ſufficit.Preſuppoſit
eni confeſſor illū habere ꝓpoſituȝ eā fa
ciendi ꝙ ſibi iniūget cuȝ ipſuȝ peniteat.
Secūduȝ Joh.ſi penitētē abſoluis cuius
generalē confeſſionē audiuiſti abſoluas
eum:et a penitentijs oblitis iniūctis ab
alijs ſacerdotibus:et ſi aliq̄rū penitētia
rum iniūctarum memor ſit ꝙ non imple/
uerit eas: ſi iudicaueris expediens com
mittes eas niſi eſſet in caſu a quo non poſ
ſes abſoluere.
De ꝑmutatione penitētie hēs ſupra.ti.
precedenti.c.fi.vbi etiam multa de ſatiſ
factione.Memoriale dicēdū penitēti cir
ca penitentiam fiendam.

c Autuȝ eſt etiā
ſibi declarare et ꝑmittere:ꝙ ſi a
liq̄ die ex obliuione vł negligētia dimit
teret penitētiaȝ impoſitā: puta ieiuniuȝ
vel orationes:et huiuſmodi ꝙ poſſit alia
die commutare.
Et ſȝ Pe.de pal.conſulēdū eſt diuitibus
et nobilibus ꝙ querāt ꝑticipatōem bo/
norū que fiūt in religionibus: in quibus
ſunt et plures penalitates q̄ȝ alibi:et ma
gis deo accepte:et ꝙ in penitētiaȝ impo
natur eis ꝙ nō ſoluȝ q̄ facient ꝑ ſeipſos:
ſed etiā q̄ procurabūt ab alijs:et omnia
quorū ſpāliter ſunt ꝑticipes. Dicit etiā
Pe.de pal.in.iiij.ꝙ debet cōfeſſor cū mi
norē penitentiā debito imponit: īnoteſce
re ei ꝙ illa penitentia ſibi īpoſita non eſt
digna:ne decipiatur putans ſufficere:ſed
ꝙ deberet ꝓ quolibet mortali ſeptēnem
agere penitētiā:quaȝ ſi hic non perficit
in purgatorio luet. Si tamē ꝑ illam de/
clarationē crederet eū incidere in deſpa
tionem: non debet ſibi hoc dicere.
Quid fiendū quando penitens nō confi/
tetur peccatum aliquod mortale quod
confeſſor ſcit eſſe in eo.

d C confitēte au
tē qui nō cōfitetur aliquod mor
tale quod nouit de eo cōfeſſor ex eo ꝙ nō
reputet illud peccatum. Dicit Goff.in
quolibȝ.ix.ꝙ ſi eſt certū illud eſſe morta
le:tunc quicūqȝ cōfeſſor debet ei facere
conſcientiā de eo:cū confeſſor ordinetur
ad vtilitatē eius. Sed vtilitas eius eſt
ꝙ ſciat ſtatū ſuum:nec debet eū abſolue
re:ſed reputare euȝ indignū et indiſpoſi
tuȝ ad recipiēduȝ abſolutionē dū manet
in tali ſtatu. Sed ſi dubiuȝ eſt vtruȝ ſit
mortale:et opiniones ſunt doctorū diuer
ſe:videlicet vtrū ſit licituȝ emere reddi
tus ad vitā:tūc auteȝ confeſſor eſt ordi
narius eius: ita ꝙ tenetur confeſſionem
eius audire:et tūc ſi ſit opinionis illius
ꝙ illud nō ſit peccatū debet euȝ abſolue
re ſimpliciter. Si auteȝ credit ꝙ ſit pec
catū debet ei facere conſcientiā ꝙ confi
tens ſe diligenter informet de illo facto:
vtrū ſit peccatuȝ:ſed dato ꝙ ille nō vel
let recognoſcere illud eſſe peccatū:nihi/
lominus ex quo eſt ordinarius tenetur eū
abſoluere:nec debet euȝ reputare inhabi
leȝ ad abſolutionē:quia hoc ex errore et

non ꝑterua opinione procedit. Ordina rius autē abſoluēdo debet ſequi cōmune iudiciū eccleſie nō ſuum. Si autē ſit cō feſſor delegatus qui in nullo tenetur con fitenti niſi velit: ſi credit illud eſſe mor tale nō debet eū abſoluere quia ex mera volūtate dependz vt abſoluat: vel dimit tat. dz. n. ſequi ꝓpriū iudiciū in abſoluē do: et peccaret ſi abſolueret. hec Goffr. Sacerdos dicitur ſoluere vel ligare tri/ pliciter et de modo et forma abſoluendi parrafo ſexto

n Ota tādē ſecū dum Ray. ꝙ ſacerdos dicitur ſol uere vel ligare tripl'r. Vno mō per oſtē ſionē ideſt oſtendendo ſolutū vel ligatū dico cum abſoluitur: lz. n. ſit peccator ꝑ contritionē a deo abſolutus: tamen in fa cie eccleſie adhuc manet ligatus: et ſic ī telligitur. c. quātūlibz. de. pe. di. pri. alio mō ligat ſacerdos dando penitentiam ad quaz obligat peccatorē: et ſoluit: cuz pe/ nam ſibi debitā dimittit: vel ad ſacramē ta admittit. de. pe. di. pri. c. multiplex. Tercio mō per excōicationē et abſoluti/ onē ab ea. ii. q. ter. c. Nemo ſit. tamē ſit ſm Pe. abſolutio a peccatis realiter per miſteriū ſacerdotis. nō quidem principa/ liter et autoritatiue: quia hoc eſt ꝓpri um dei. de. pe. di. pri. c. verbū. Nec ſolum oſtenſiue quia et hoc faciebāt ſacramen ta veteris legis: ſiue teſtamenti: nec ſolū deprecatiue quia ſic magis abſolueret bo nus laycus: q̄z malus clericus: nec ſolū ꝑ cōtritionē cōfitētis: quia tūc nūq̄z quis efficeretur ibi de attrito cōtritus. Sed operatur inſtrumētaliter abſolutō ad re miſſionem diſponēdo ad gratiam: et niſi opponatur obſtaculū ſit de attrito cōtri tus: et iā contritio adauget gratiā. Hec Pe. de pal. cui cōcor. Tho. et ſit hoc vir tute clauiū que dicūtur plures in effectu quia vna eſt poteſtas diſcernēdi: alia diſ finiendi. Vna tamē eſt eſſentialiter. ſcz poteſtas iudicandi in foro anime collata a deo et in anima impreſſa delibiliter ꝑ ſuſ ceptionē ſacerdotij. Hec pe. Secūduz ve ro ray. Nota ꝙ triplex eſt iudicium. ſcz dei. Petri. et celi. In primo abſoluitur peccator ꝑ contritionē. In ſecūdo. ſ. iudi cio petri. i. cōfeſſionis ꝑ abſolutōez: ſi ta men prius ſit abſolutus a deo ſaltē ordi/ ne: alioquī nō. vnde dicitur. xxiiii. q. pri. c. manet petri priuilegiū: quādo ex equi tate fertur iudicium. In tercio ideſt iu/ dicio celi ideſt curie celeſtis abſoluitur per approbatōem. de. pe. di. pri. Alio mō et alijs verbis dicitur triplex iudicium. Primū dei. Secūduz petri in eccleſia mi ilitanti. Terciū ſurſum in eccleſia trium phanti. Primū eſt quo deus mundat ani mā in cōtritione et hoc precedit reliqua duo. ſcz tempore dignitate et effectu: eſt enī ille qui claudit et nemo apit. aperit et nemo claudit. Secūdū quod ſequitur poſt illum eſt iudiciū ſacerdotis: qui au/ toritate clauium ligat uel ſoluit eo modo quo paulo ante dictū eſt. Terciū quod ſequitur eſt iudicium approbōis ſcz celeſ tis curie et angelorum.

Forma verborū abſoluēdi penitētem.

d Icit pe. de pa. ꝙ homo: quia ignorat vtrū vnq̄z fecerit vnā ꝑfectam cōfeſſionem expe/ dit ꝙ in omni confeſſione ſacramentali: prius omnia ſua peccata ſpālitez enumera ta ſequatur generalis clauſula. ſcz de om nibus alijs mortalibus et venialibus con feſſis et nō confeſſis ac oblitis: dico me/ am culpā et ſic ſequitur abſolutio: et ſic valebit ad remiſſionē culpe et pene etiā mortalis et ſcite ac etiā oblite: ad quam tamē non tenebatur: al's in ſpāli confite/ ri iterū: quia. ſ. ſufficiēter cōfeſſus ē.

De forma et vi verborum que requirun tur in abſolutione.

f Orma autē ab

ſolutionis ſm Tho. in tractatu de forma abſolutionis eſt hec quãtũꝫ ad ſubſtantiam. Abſoluo te. et conſueuit addi ego: et a peccatis tuis. et ſi nõ diceret ſubintelligeretur. quia .n. in ſacramentis verba habent efficaciãꝫ et inſtitutionem tenenda ſunt determinata verba cõſonãtia inſtitutioni diuine dicenti. Quecũqꝫ ſolueritis. et iſta verba cõueniũt. ego te abſoluo. Idem Inno. et Hoſti. De iſta: et alijs formis diuerſis abſolutõis ab excõe et peccatis dicet' ĩfra in fine iterrogatorij. Solet autẽ papa aliquãdo tantã facere gratiam quibuſdã: vt ab oĩbus cẽſuris et penis ſimplr iuris: et ab hoĩe latis poſſit abſolui ĩ foro ſaltẽ conſcĩe: et tũc cõfeſſor põt iſta forma uti quam a curia rõana habui: et uſus ſum.

¶Forma abſolutõis ab oĩbus cẽſis: et penis: tã a iure q̃ꝫ ab hoĩe latis.

d **E plenitudine**
ptãtis aplice cuius autoritate ꝑ preſenti gero. Abſoluo te ab oĩbus cẽſuris eccl'iaſticis ſentenciis et uicul' excõnũ: ſuſpenſionũ: et interdicti tã ab homine q̃ꝫ a iure latis necnon ab oĩbus negligentiis: et defectibus cõmiſſis in ſacramentorum adminiſtratione officiis actibus tuis: uel nomine tuo factis ſupplẽdo de ſolita aplice ſedis clementia oẽs defectus eorũdẽ. Aboleo et oẽꝫ maculã ĩfaĩe et ĩhilitatis vndecũqꝫ cõtractis: diſpẽſo qꝫ tecũ ſuꝑ omni irregularitate: ſimonia ĩ ordine: et beneficio actiue uel paſſiue quacũqꝫ occaſiõe ul' cauſa: etiã circa te ĩ collatõe ordinũ et aliorũ ſacramẽtorũ ꝯtractis ſeu cõmiſſis. Reſtituo et hĩlito te ad ſtatũ: famã honorẽ: et executõnẽ officiorũ eccl'iaſticorũ quorumcunqꝫ ac ad oẽs gradus dignitatũ et honorũ ad beneficia eccl'iaſtica habita: et habẽda et tibi: et his q̃ habes de nouo ꝑuideo relaxãdo tibi fructus quos male ꝑcepiſti ſeu leſa cõſcĩa ex eiſdẽ ac alia q̃ in ludo ex ſucceſſione ac alias ad te ꝑuenerunt q̃ ſubiacẽt reſtitutõi vage ĩ forma pleniſſima. In noĩe patris et filii et ſpũs. ſ. amen. Si autẽ aliquis dubitat an ꝑ iſtis ſpãl' exigatur forma abſoluẽdi neceſſaria quia ſede aplica habent priuilegium ꝙ ĩ articulo mortis dũtaxat ſemel poſſit abſolui. et habere plenã remiſſionem oĩum ſuorum peccaminum. i. a culpa et a pena. ut alii exprimunt requiritur ſm ꝙ a magiſtris tam ĩ cõcilio cõſtãtienſi q̃ꝫ baſilieñ dictũ fuit ꝙ nõ. Sed ſufficit ꝙ ea oĩa et ſingula faciat pro quibus prefata ĩdulgẽtia datur ꝑut in bullis ul' priuilegiis talium exprimitur. nec putet aliquis ꝙ quando in articulo mortis fuit ſemel abſolutus plenarie et uſus eſt ſemel illo priuilegio ꝙ poſtea in alio articulo mortis uti illo iterũ valeat. niſi papa latiorẽ autoritatem daret. quã dat quãdo ponit ꝙ in articulo mortis dũtaxat ſemel et ita reſponſum eſt in concilio cõſtãtiẽſi alio a clariſſimis uiris pluribꝰ de hoc requiſitis. Nec mirũ quia priuilegiũ de indulgẽtiis tantum ualet uel dat quantum ſonat non autem extẽdi debet ultra.

Quid fiẽdum quando confeſſor abſoluit peitẽtẽ de quo non debuit.

ſ **Ed quid de cõ**
feſſore qui abſoluit confitentem de quo non debuit aut ex ignorantia uel uerecundia uel feſtinatione uel huiuſmõi et confeſſor poſtea experit' ſe erraſſe nũquid tenetur cõfitẽti hec dicere. Reſpõdetur ſm oẽs ꝙ cõfeſſus excuſatus ẽ et corã deo abſolutus iteri ꝙ neſcit lꝫ cõfeſſor nõ dicat. Quid ergo faciet. Collatio facta fuit de hoc cũ ml'tis notabilibus doctoribus theologie in cõcilio baſilieñ. Nã quidã dixerunt ꝙ ꝯfeſſor dꝫ autoritateꝫ a ſupiore ĩpetrare abſoluẽdi eũ et ſi ſine magno ſcãdalo fieri poteſt: vocare nõ abſolutũ: et ſibi dicere ac eũ abſoluere pꝰ auditã confeſſionẽ

uel ſi magnū ſcandalū timeretur abſoluat
eū abſētē ſi ab ultima cōfeſſione adhuc
ſpaꝰ eſſe in gratia. Aut et aliis placuit
ſi notabile ſcādalū timeretur ſūmo ſacerdo
ti deo cōmittat et ſolā condignā penitē
tiā p̄ eius negligētia peragat cōfeſſor.
preſertī quando multitudo ſic eſt neglec
ta: uel multi eorū diſtāt a loco ubi ē cō
feſſor.

Quid de cōfeſſore qui nō itelligit peni
tētē.

q **Uid etiā ſētiē**
dū ē de eo qui cōfitetur et cōfeſ
ſor nō itellit eū aut ex dormitōe aut ex i
pitia uel diſtractiōe nimia uel ſili cā. Reſ
pōdet. Joh. de bar. theologꝰ ātiquꝰ doc
tor ī quolibꝫ ſuis. Sacramētal abſolutō
iō exigit cōfeſſionē. oīs uero cōfeſſio i
portat reuelationē q̄ nō pōt eē ſie rela
tōe uniꝰ et pceptōe alteriꝰ. cū ergo alte
rū iſtorū deficiat. ſ. pceptō ſacerdotis ī
prefato caſu de illo peccato nō credo eſſe
cōfeſſionē. et p̄ ꝯſeqns nec īpedi abſolu
tōnē. hec. ipſe. Sed iſtud uidetur debere
intelligi ubi obaudita ſunt peccata gra
uia q̄ ſunt de neceſſitate ſalutis cōfitēda
non de aliis que cadūt ſub cōcilio: et ubi
talia modica obaudiūtur raro ab eo qui
al noſcit perſonā An pētēs teneaꝰ itera
re penitētiā ei iiūctā in peccato morta
li factā in toto: uel ī parte. Et an dicta
penitētia taliꝰ facta ei ualeat in foro
militātis ecclie. § ..vii.

u **Trum uero pe**
nitētiā ſeu ſatiſfactōnē īpoſitā
p abſolutōnē debitam ī peccato mortali
factā uel ī toto ul ī parte teneatur hō i
terare. Sup hoc ſunt uarie opīones. Jn
hoc tamē oēs cōcordāt q ſatiſfactō fctā
ī mortali ita nō ualet ſicut nec alia opera
facta ī mortali ualēt in foro dei ad tollē
dū vel minuēdū debitū pene p̄ pccis ad
quod ordinaꝰ omnis ſatiſfactio. quia cū
non ſit ī amicicia cum deo nō pōt eſſe ac
ceptū tale opus ipſi deo ſic factum.
Sed utrum ualeat ī foro ecclie militātis
ita q nō teneatur eā iterare. Jn hoc eſt
uarietas opinionū. Et aliqui dicūt q te
netur iterare: quia cū non potuerit ſatiſ
facere deo: nec eciam potuit ſatiſfacere
ſacerdoti qui ī pſona dei illud ſibi iiūxit
Sed Pe. tarā. Et. Joh. pi. uidetur ſim
pliciter dicere ſine diſtictōe q tal nō te
netur iterare tales ſatiſfactōes. quia
ſatiſfecit in foro ecclie militātis in quo
date ſūt et ubi non iudicatur de diſpōe i
teriori. Jdē uidetur ſentire Vincen. ī ſpe
culo hiſtoriali. li. viiii. Et. d. Annibal ī.
iiij. et p̄ iſta opiniōe uideꝰ ſatiſfacere ī
poſitio ſeptēnis penitētie q̄ regulariter
fiebat p̄ quolꝫ mortali ātiquitꝰ. ut. xxii
q. i. c. Predicandū. Et ueriſimile eſt q ī
tanto īteruallo aliqd mortale cōmitte
bāt. unde ſi oportuiſſꝫ iterare fuiſſꝫ laqū
īponere animabus. Tho. uero cū Alb. ī.
. iiii. diſtīgunt de ſatiſfactiōe. dicit enī
q q̄dam ſatiſfactōes ī quibus remanet a
liquis effectus ī ſatiſfaciētibꝰ etiā poſt
qꝫ actus ſatiſfactōis trāſitut ī ieiunio re
māet corporis maceratio: uel deliberatō
et ex elemoſina ſubſtātie diutō. et tales
ſatiſfactiones in pccō non opꝫ iterare.
quia q̄tum ad illud quod ex eis remanet
p penitentiā ſequētē accepte ſūt. Alie
uero ſunt ſatiſfactiones que nō reliquūt
effectū ī ſatiſfactōe. poſtqꝫ trāſit actus
ſicut in orōe et huiuſmōi. Actus. n. in
terior qui totaliter tranſit nullo mō uiui
ficatur. unde opꝫ q tales ſatiſfactōes
iterentur. Eadē opinionē tenet Pe. de
pal. magis declarās. dicit. n. q ī ſatiſfac
tionibus habentibus effectū derelictū
poſt opus. ut elemoſina priuationē e
ris Jeiuniū corporis debilitationem et
huiuſmodi. ſi poſtea peniteat: et perſe
ueret. Sicut baptiſmal caracter habet
effectū recedente fictione. ſic et iſtud de
relictū ex ſacramento quod operatur ex

ope operato icipit ualere ex ſequenti e/
ius approbatōe et ſacerdotis ꝛatihabiti
one.cū illum uere penitet:et non ex ſipli
ci uiuificatione qa opus operās mortu
um nūq̄ȝ uiuificatur.et ſic illa penitētia
ſatiſfacit.nō ſolū in foro eccl'ie:ſed etiā
in foro dei q̄ȝtū ad illud deꝛelictū .ut nō
opoꝛteat iteꝛaꝛe:ſicut ieiuniū elemoſina
et huiuſmodi.Sed ſi non habent effectū
deꝛelictū. ut oratio.tal' penitentia facta
in mortali nullo mō ſatiſfacit quin hic
uel alibi oporteat ſatiſfacere.quod uide
tur intelligendū in foro dei. quia nec ra
tione ipſius operis cū facit. nec ratione
deꝛelicti cū poſtea penitet eū:cū nō hēat
effectum derelictū :ſed in foro eccl'ie ſa/
tiſfacit.qa non eſt neceſſe eā iterare ſi
uult eſſe in ſtatu ſalutis.poſtea penitēdo
ſicut neceſſe habebat ipſā implere cū fu
it ſibi impoſita.Unde idē Pe.dicit pau/
lo ſuperi⁹ ꝙ q̄ndo homo eſt de oīb⁹ cōtri
tus et confeſſus:et accipit penitētiā cū
abſolutione ſi recidiuās pagat eā in mor
tali ipſe quidē ſe liberat ab iniunctione
ſaceꝛdotis:nec incuꝛꝛit peccatum inobedi
entie quod icurreret ſi eā nō perfeciſſet
quia non eſt fortius uinculū confeſſionis
q̄ȝ dei:uel eccl'ie. Sed in mortali exiſtēs
implendo preceptū di .ſ. de honore parē
tū :uel preceptum eccl'ie ut d ieiunio et
d elemoſina ab illo abſolute ſe liberat.
ergo et cetera.hec Pe.Cum ergo penitē
tia iniuncta ordinetur ad tollēdum vel
diminuendum debitū pene temporalis ta
lis qui penitētiā ſibi īpoſitā nō habētē
effectum derelictū ut oꝛationes perfecit
in mortali ſi reuertitur ad penitētiā.et
tandem moritur in ſtatu gratie: ex quo
illā nō iterauit cū per ipſā nil ſit ſolutū
de debito pene temporal':ſoluet eā in puꝛ
gatorio :niſi ꝑ alia bona hic ſatiſfaciat.
ꝙ ſi non reuertatur ad penitētiam qui
penitētiā perfecit in mortali q̄ȝcūq̄ȝ ſi
ue habentē effectū ſiue non habentē de
relictū ſoluet illud debitum ī inferno ſē
per :ſicut ille qui moritur cū mortalib⁹
et uenialibus de utriſq̄ȝ ſoluet penā eter
nā in inferno . q̄ȝuis .n.pro ueniali debe
atur pena temporalis que finē habet ta
mē per accidēs eſt ꝙ ueniale puniatur in
inferno pēa eterna.ſ.ratione ſtatus quia
in inferno nulla eſt redēptio .non.n. eſt
ille ſtatus expiādi culpā ad quā ſequituꝛ
pena.et iō ſemꝑ remanente culpa ueniali
durat et pēa.Ita tenet Tho .in.iiij.di.
xxii.Sed de pena temporali debita pro
mortali poſt contritionē.Pe.de pal'. ſic
declarat in.iiij.Peccator poſtq̄ȝ eſt deo
reconciliatus eſt debitor pene finite :nō
qualrcūq̄ȝ ſoluēde : ſȝ in ſtatu gratie in
quo ſolū eſt deo accepta .alioqn eſt debi
tor pene tāte:q̄ȝtā meretur culpa:et illa
eſt infinita .Unde peccatori per ſe debe/
batur quidem pena infinita ſi erat in moꝛ
tali .ſȝ mutata fuit in temporalē ſuppoſi
to ꝙ perſeueraret in amicicia . accepta/
uit.n.deus abſolutionē a pena eterna:et
impoſitōnē pene finite ſub cōditione :ſi
in gratia fieret.Et ſi queratur q̄re deus
magis acceptauit abſolutionē a culpa ſi
ne conditione q̄ȝ abſolutionē a pena .di/
cendū eſt ꝙ culpa trāſit et macula trāſit
et gratia ī momēto aduēit ſȝ ſatiſfactio
futura eſt .Futuris autē ſolȝ conditio ap
poni:nō aūt preſentibus nec preteritis
uel ſi apponatur :certa eſt . quia ſi eſt in
gratia pro tūc non pōt eſſe ſie gratia. I
deo remiſſio culpe fit ſine conditōne:ut
fit ſimpliciter :quia conditio exiſtit .
Unde ſicut per ſacramentum non remitte
retuꝛ cl'pa niſi adeēt gꝛatia ſic nec poſtea
per ſatiſfactionē remittitur pena niſi ad
ſit gratia .Talis ergo dimiſſa culpa pu/
nietuꝛ in inferno pena infinita non ꝑꝑ cō
mutationē finite in infinitū:ſed quia de
bitor eſt pene infinite ex quo non ſoluit
penam finitam ſub conditiōe qua debuit
ſicut perdens priuilegium cleri incidit de
foro meriti ad forum ſanguinis . ſic qui
declinat forum eccl'ie incidens in mortale

ad forum iuſticie exteriantis inuenit pe nam eternã. Hoc quod dicit Pe. uidetur intelligendum de eo qui penitẽtiã iniũc taȝ non habentẽ effectũ derelictũ factã in mortali: ſcito ab eo: uel de quo dubita bat: contẽnit iterare: uel etiam cum cre dit uel dubitat ſe debere iterare ex negli gentia dimittit: et ex labore recuſans hic et in purgatorio facere emendã deo. Sed ſi quis dimittit iteratõeȝ tal' peni- tentie ex ĩpoſſibilitate. quia ei deficit tempus: vel credit ſe eam feciſſe in ſtatu gratie uel ſi fuerit in mortali cognito ab eo: vel etiam ſi ſcit ſe eã feciſſe in morta li iterare facit per alium quem credit bo num: vel etiam ſi nec per ſe nec per aliũ iterat credit ſibi ſufficere ad ſalutẽ ꝙ impleuit ſibi iniũctã intendẽs ꝙ hic mi- nus fecit ſatiſfacere in purgatorio. et ſic deo facere emẽdam per huiuſmodi omiſſi onem tal' nõ damnatur. Unde et ipſe Pe. dicit di. xlv. q. ij. ꝙ qui facit penitentiã iniunctam in mortali pro ſe pro tanto nõ tenetur iterare. quia põt in purgatorio ſatiſfacere. Et ſi dicatur ꝙ uidetur incõ ueniens ꝙ tãtum quis puniatur pro pec- cato dimiſſo ſicut pro non dimiſſo. quia pena eterna: et ſic non videtur in aliquo profuiſſe contritio et confeſſio. Reſpon det Pe. ꝙ lȝ tantũ puniatur extenſiue nõ tamen intenſiue. ſicut pro uno peccato i ta diu q̃ȝ pro mille ſȝ non tã acerbe. Si etiam partẽ penitentie fecit. ſ. in ſtatu gratie. et unus dies remanſit pro illa die eternam luet penam ſi non penitet. ta men non tã acerbe ac ſi nunq̃ȝ contritus nec confeſſus eſſȝ. nec in aliquo ſatiſfeciſ ſȝ al' peccatum rediret. hec Pe.

Remedium tutius ſiue conſilium dandũ penitenti qualiter perficere debeat peni tentiam ſibi iniũctam. et que penitẽtia debeat ſibi dari ſecurior.

n Ota tamen ꝙ dum quis facit penitentiam ſibi iniunctam: ſi labatur in mortale. q̃ȝ uis bonum ſit q̃ȝcitius cõfiteri. tamen cũ per ſolam contritionẽ peccatum dimitta- tur et gratia reſtituatur q̃ȝcito ipſe con teritur etiam anteq̃ȝ cõfiteatur proſeq̃n do dictam penitentiam etiam ſi ſit tal' pe nitentia que non reliquat effectum poſt ſe in foro dei realiter ſatiſfacit. quia in ſtatu gratie eſt. vnd' in nullo tenet' itera re. Ad tollendũ autẽ oẽ dubium tutius uidetur ꝙ confeſſor: et ſi dat penitẽtias diutinas det penitentias ut ieiuniorum e lemoſinarum peregrinatõnũ et huiuſmo- di prout req̃rũt peccata. non tamen iniũ gat diuturnas penitentias orationum. et precipue his de quibus põt dubitari de recidiuo.

De celatõe confeſſionis: et d' penitentia ſacerdotis confeſſionẽ reuelãtis. § . viii

n Otat tho. i. iiii di. xxi. ꝙ audiẽs confeſſionẽ te- netur celare audita in ipſa. quia in ſacra mentis id quod gerit exterius eſt ſignum eius quod gerit interius. vnde ſicut deꝰ hõi confitenti tegit peccatum interius. ita et ſacerdos debȝ celare exterius. und' tanq̃ȝ uiolator eſt ſacramenti reuelator confeſſionis. Eſt et alia ratio quia. ſ. per hoc hoĩes magis trahuntur ad cõfeſ ſionẽ et ſĩplicíꝰ confitentur. ũde et ſi ex hoc aliquod periculũ futurum ĩmineret et hoc ſolũ ſciret ꝑ confeſſionẽ. ut de he- retico qui corrumpit fideles uel de matri monio illicito quod aliqui uolũt contra- here: uel de proditiõe ciuitatis fienda. non propter hoc debet reuelari confeſſio ad impediendũ malũ. ut quidã dixerũt ſed falſum eſt. Debet aũt monere eos q confitentur ut obuiẽt uel deſiſtãt. et pre lato dicere ꝙ uigilet ſuper gregem ſuũ: et hm̃oĩ ſine ulla reuelatõe. Hec tho. Quod ſi iudex inquireret ab aliquo an ſciat aliquid de illa materia per confeſſi onẽ: vel per alium modum. Dicit Ual'

ꝙ ſi nō pōt alio modo declinare iniquū iu dicē. pōt reſpondere. nihil inde ſcio: quod ſubītellr ut homo uel etiam nihil ſcio per confeſſionē. quia ſubitellr tibi reuelandū. Sic exponitur illud Math. xxiiij. c. De die illo et hora nemo ſcit. nec filius hoīs et ſubītelligitur reuelandū uobis Pōt et hoc uariare homo. cum nō adducitur in teſtimonium niſi ut homo. et idō abſqꝫ leſione cōſcīe pōt iurare ſe neſcire id quod ſcit tantū ut deus. Sed neqꝫ ēt ſꝫ Pe. de pal. i. iiij. di. xxi. per licentiam uel preceptū cuiuſcūqꝫ ſuperioris ſcūꝫ etiam pape ſub pena excōis non lꝫ reuelare confeſſionē. quia ſigillū confeſſionis eſt de iure dīno: et de neceſſitate ſacramēti. Papa aūt lꝫ aliqñdo diſpēſet ī preceptis diuinis ut in uotis: quorum redditio eſt de iure diuīo. nō tamen poteſt diſpēſare in ſacramentis. ſ. ut quis nō baptizetur uel confirmetur uel non cōfiteatur. et quod dcūꝫ ē celatōeꝫ cōfeſſionis eſſe de neceſſitate ſacramenti non ſic ītelligitur ꝙ ſit uerū ſacramentum: etiam ſi ipſa confeſſio nō celaretur. quia utiqꝫ eſſet ſacramentum etiam ſi ſacerdos reuelaret quia nec ſic eſt de neceſſitate ꝙ deus tegat: quod ſi nō ſatiſfaciat: deus non tegit: ſꝫ reuelat ad penam: aut ſi accedat fictus: deus non tegit. et nihilominus ſacerdos tenetur celare. ſꝫ dicitur celatio confeſſionis de neceſſitate ſacramenti. quia natura ſacramenti neceſſitat eū ad celādū: natura dico et q̄ꝫtū ad id quod eſt ſacramētum quod ſit in occulto ſolus cum ſolo. et q̄ꝫtum ad id quod eſt ſacramentum et res. ſ. penitentia interior que etiam eſt occl'ta et quantum ad rem tātum que eſt remiſſio peccatorum per quā tecta ſūt peccata. Nota ſm Pe. de. pal. quia quod dicit Tho. ꝙ occl'tatō confeſſionis eſt dē eſſentia ſacramenti nō ſic eſt intelligendum ꝙ ſit eius materia uel forma eius. ſed ꝙ eſt de natura eius obligatio ad occl'tatōnē: ſicut ſi diceremus de eſſentia leuis eſt ferri ſurſum uel de eſſentia matrimonij eſt reddere debitum. i. obligatio ad ipſū. Eſt aūt peccatum mortale reuelare confeſſionē. quia eſt contra ius diuinū et poſitiuū. unde et grauiter punitur ab eccl'ia. Penitentia confeſſoris confeſſionē reuelantis.

ſ **Acerdos reue**lās confeſſionē de iure antiquo debet deponi: et toto tempore uite ſue ignominioſus peregrinari. de pe. di. vi. c. Sacerdos. Sed ſecundum. c. Oīs. de pe. et re. debet deponi. et ad agēdā perpetuam penitentiam ī monaſterio arto ītrudi. Sed ſꝫ hoſti. faciet penitentiam certo tempore et exīde aliam. Sed hec penitentia imponenda eſt quādo q̄s in iudicio conuīcitur de hoc uel fatetur de iure. nā al' in foro penitentie uidetur eē arbitraria. ſicut pro aliis peccatis. Quāuis autem poſſit confeſſor de licentia penitētis manifeſtare eius peccatum alteri ſm Tho. et Pe. non tamen debet uti licentia tali. niſi ad euitādum aliquod malum. tenetur tamen ille cui aliquid reuelatur de licentia penitentis illud celare. niſi forte peccator uelit ꝙ ille abſolute et libere ſciat. Licentia tamen quam dat penitens confeſſori de reuelatione pcci q̄ꝫtūcumqꝫ general' non intelligitur niſi ad bonum cōfitentis ſm Pe. de. pal. Sed nota ſm eūdē ꝙ ſi iudex diceret alicui capto pro maleficio da licētiā cōfeſſori ꝙ dicat ſi tu es confeſſus de hoc uel de illo nō tenetur dare. nec ex hoc contra eū debꝫ haberi ſuſpitio de delicto. quia forte hoc facit propter uitandum ſcandalum. ſed et ſi daret licentiam: ſic licentiatus debet dicere peccatum illud ſi eſſet commiſſū. Item ſi precipeſet prelatus alicui confeſſori ꝙ diceret ſibi peccatum alicuius quod eſt oīo occultum. etiam ſi confeſſus dediſſet licentiam illi ꝙ diceret: nō tenet' dicere neqꝫ obedire ut reuelet illud. q̄a prela

tus nō ē iudex occultorū. imo etiā ſi cō/
feſſ9 eſſꝫ diffamat9 de illo peccato: et p i
famiā pueniret illd ad cognitionē iudi/
cis q̄zuis ipſe cōfeſſ9 iterrogat9 a iudice
ſiue prelato teneret ſe maīfeſtare. tamē
confeſſor eius etiam habita licentia ab e
o dicendi. non tenetur dicere iudici ſibi
precipiēti ut dicat. et ſi ſcit nec debꝫ. q2
fori non ſunt commiſcendi. ſ. penitētiař
et contentioſus. Sed ſi confeſſor ſcit pec
catum alicuius. non ſolum per cōfeſſionē
ſꝫ etiam per aliū modum. puta quia uidit
uel audiuit per talez et talē modū poteſt
dicere ꝙ illud uidit uel audiuit. dūmō
nō dicat ſe ſcire illud per cōfeſſionē: nec
refert utrū prius per confeſſionē audi/
uerit. et poſtea per alium modum ſciuerit
et econuerſo. In quo caſu. ſ. ſi prius ſci/
uit peccatum ante confeſſionem non opꝫ
ꝙ proteſtet ſe non recipere illud in cōfeſ
ſione quia ſine proteſtatione poteſt dice
re q̄ztum ſcit extra confeſſionem: nec ta/
men dꝫ hoc dicere ſine magna cā et rōa/
bili. Itē ſecundū eūdē Pe. cum cōfeſſio
non auferat confeſſori ius ſuum: nec con
ferat ei ius nouū i alio foro quicqd uide
tur confeſſori faciēdum uel omittēdū ꝓ
bono ipſius confitentis: uel pro bono cōi
poteſt facere uel omittere dūmō ꝓpter
hoc non reueletur confeſſio ad quod ſo/
lū obligatur. lꝫ alias illud non eſſet fctū
rus. Unde ſi per confeſſionem prioris: uř
alterius ſcit abbas ꝙ non expedit priori
tenere monaſteriū: et ſit talis qui ař ad
libitum poteſt āmoueri. expectet quouſ/
qꝫ ſine nota reuelationis poſſit eum āmo
uere. et tūc ſtatī āmoueat. Cū. n. ex audi
entia confeſſionis non obligetur ad ali/
quid niſi ad celandum. et ſi obligaretur
ad aliquid hoc eſſꝫ ad medēdum aīe peni
tentis ſicut medicus abſqꝫ tamen reuela
tione confeſſionis. ex quo aliquem in cu
ra ſuſcipit: tenetur ſibi dare remedium
contra recidiuū. et ſic in propoſito q̄zci/
to poteſt āmouere āmoueat quē etiam ſi
ne hoc āmouere poterat.
Si aūt tař erat q non ſic iuſta cā āmoue
ri poterat cū audiētia confeſſiōis nullū
ius ſibi prebeat i alio foro i quo nō ɔſtet
ſibi ut iudici: ammoueri non poteſt.
Idē Tho.
Itē quia prelat9 licentiā intrādi ciuita
tē ſiue uillā ſubdito dare poteſt ad libi/
tū: uel negare. lꝫ ař non eſſꝫ negaturus
propter periculū quod ex ſola confeſſio/
ne nouit: negare poteſt. dū tamen ex hoc
ſuſpitio non oriatur. In occulto tamen
ſemꝑ monere poteſt illū qui ɔfeſſus ē q2
hoc non eſt reuelare confeſſionē. Similr
curatus ꝓpter confeſſionē poteſt negare
cōionē quando eā dare ař teneť ut i paſ/
cate. ař ſic dicēs: tibi nō teneor nūc da/
re: nō obiiciēs de crimine cōfeſſo. non/
ꝓpter hoc dicitur reuelare confeſſionē.
Sꝫ ſi alicui cōquerēti contra ſuū parro
chialē ſacerdotē. quia non uult ſibi dare
eucariſtiā. ipſe ſacerdos corā aliis dice
ret ꝙ hoc facit. quia habet peccatum a/
quo nō poteſt abſoluere. et ipſe nō uult
ire ad epiſcopum. hoc eſſꝫ reuelare cōfeſ
ſionē: quāuis ipſe non intēderet hoc q2
grauitatem peccati expreſſit. hoc Pe.
Et idē ē cū dicit ſe audiuiſſe quēdā no
minando eū: et non abſoluiſſe. Similiter
de epiſcopo qui p confeſſionē nouit cor/
ruptōez moiař q̄ petit benedictōnē. quia
aut ē caſus i quo tenetur: et tūc negare
nō debet. quia ſi per confeſſionē eiuſdē
ſibi cōſtat: non tamen ſibi cōſtat ut iudi
ci i illo foro i quo ſicut ab ordiario mōa
ſterii petit moniař benedictionē. et qlꝫ ꝑ
ſeipſa. Si autē hoc ſcit p cōfeſſionē ei9
qui uiuit uel qui eā corrupit. nō ſuffici
ēter conſtat: etiam ſi extra confeſſionē
dicat. unde negare nō dꝫ. Si autē aliter
ſcit. nō tenetur benedictionē impēriri: et
poteſt ſine reuelatione cōfeſſionis nega/
re ita cōfitēti ſicut nō cōfitēti. et quod
dictū eſt de benedictione monialium. ſ.
uirginū. Idē eſt de benedictione abba/

tiſſarum vbi virgines coīter benedicū/tur ſm quoſdā q dicūt. ꝙ lȝ aliq poſſit eē abbatiſſa uidua. ſicut Paula mater Euſtochii. tamen abſurdū eis videtur ꝙ mōialibꝰ benedictis poſſit abbatiſſa pre eſſe carēs illa benedictione. ſicut et ſm iura profeſſis nō dȝ nouitia preferri ī ab batiſſā: imo nec profeſſa tacite: nec ex/preſſe de elec. c. Indenitatibꝰ in principi o. li. vi. q̄a tamen qd nō eſt prohibitū cō ceſſū eſt. iō uidſ ꝙ benedictō abbatiſſa rū q̄rūcūqȝ nō requirat virginitatē ma gis q̄ȝ abbatū: cum nō ſit iure cautū. ſi/cut de benedictiōe virginū. Pe. de pal. Siłr quia hō habet liberā electionē per ſolā cōfeſſionē. lȝ p ſolā cōfeſſionē ſciat aliquē īdignū ad prelatōnē ad quā eli/giſ q̄ȝ alr putabat dignū nō dȝ eligere ex cōſcia ſibi ſic dictāte. quia eligendo ſci enter dignū: uł īdignū negociū gerit in ter ipm et deum. Und poteſt etiā ex his que ſcit ut deꝰ iudicare. ita et ī ppoſito ſȝ bene putarē ꝙ patereſ peās iuris. pu/ta ꝙ eſſȝ priuatus iure eligendi: et a fruc tibus per trieniū ſuſpēſus: qui eligeret illū quē ſcit ut deus īdignū: ſȝ neſcit ut hō quia de his q̄ ſcit hō: ut deus: ſolū deū habet ultorē: nō hōīeȝ et huiꝰmōi. Pe. Quāuis aūt dimidiādo cōfeſſionē nō ſit ibi ſacramentū: tenetur tamen ſacerdos celare. quia ps eſt ſacramenti. Pe.

Qui teneāſ ad ſigillū ꝯfeſſiōis. §. viii.

Dicit. Pe. de/pal. ubi ſupra ꝙ ad celādū cōfeſ ſionē tenetur is qui cōfitetur licite: uel illicite: mediate: uł īmediate. ūd et nō ſa cerdos q ī caſu neceſſitatis audit d mor talibꝰ et ueīalibꝰ. Itē iterps q̄n p ſe pe nitēs adhibet. Itē qui caſu audit. Item cui de licētia cōfitentis reuelatur. Itē qui ſe cōfeſſorē fīgit. Itē q latēter ab ſcōditꝰ cōfeſſiōes audit: quod ē ſacrile giū et iīuriā facit ſacramēto. Itē cōfeſ ſor anteqȝ abſoluat. et ēt quando nō ab/ſoluit tenetur celare. Itē nota ꝙ cū qs recipit aliqd ſub ſigillo cōfeſſiōis: quā uis ei non fuerit confeſſus dicēs illd. ta/mē dbet ita ſecretū tenere ac ſi habeɼet ī cōfeſſiōe nō quidē rōe ſacramēti qd ī bi nō ē. ſed rōne pmiſſi. ſi promiſit illd ſic celare. hec ſm Tho. et Pe. de. pal. Di cūt tamē Tho. et Pe. ꝙ hō nō dȝ aliqd d facili recipe ī cōfeſſiōe. Addidit quo qȝ Pe. d pal. ꝙ qui tradidit: uł accepit ī cōfeſſione aliquid qd nō ē cōfeſſio uid tur facere irreuerētiā ſacramēto cū nil ſit eq celādū eo qd ſcitur in cōfeſſione. Simłr cū quis accepit ab aliquo cōſiliū recōmēdās ut illud teneat ſecretū tene/tur ad celādū. et frāgēs qdlibȝ iſtorum ſigillorū: ſiue ſecreti: ſiue confeſſionis peccat mortałr. Ea tamē q̄ quis recipit ſub ſigillo cōfeſſiōis et nō ī cōfeſſione: nō plꝰ obligāt q̄ȝ ſi quis iurat tenere ſe/cretū aliquid. Und cū aliquis quādo iu rat celare aliqd malū quod manifeſtādo eū aliis poſſit īpediri: et illd malū aufer tur. ut pditio aliq̄ et huiuſmodi: teneſ manifeſtare nō obſtante iuramēto. xxij. q. iiij. c. Inter cetera. Ita et qd accepit ſub ſigillo cōfeſſiōis: et nō ī cōfeſſ. oe. Ad q̄ ſe extēdat ſigillū cōfeſſiōis. §. ſi.

Dicit Tho. in. iiij. ꝙ directe nō niſi ad illa q̄ cadūt ſub ſacramētali confeſſiōe. Indi/recte aūt nō ſolū ſe extēdit ad ea q̄ au/diuit ſub confeſſione ut pccā. ſȝ oīa alia per q̄ poſſit pccōr: uł pccūȝ dprehēdi Ut ſi diceret ꝙ nō abſoluit eū. vł tale cuius impedimētū cognouit per cōfeſſio nē ſolū. nō eſt tał uxor. nihilominus ali a ēt que ī confeſſione dicūſ nō ptinētia ad confeſſionē ſūmopere ſunt celāda. tū pter ſcādalū: tū pter pronitatē que ex conſuetudine ſequiſ ad dicendū audi ta in confeſſione. Tho. Pe de pal. melius pſequiſ iſtā materiaȝ dicēs ꝙ directe et principałr pccā cōfeſſa et circūſtātie

inq3tū huiuſmodi: et perſona tertia cū/ q̄ quis confitet̄ ſe peccaſſe cadūt ſub ſi/ gillo cōfeſſionis l3 quidā hoc neget d̄ p̄ ſona cū q̄ quis confitet̄ ſe peccaſſe. qd̄ ta mē ipſe reprobat: et quando p̄ locutōnē de pccis cōfeſſis poteſt deueniri per ſe: ul̄ per accidens directe uel idirecte: ul̄ p̄ quecūq3 aliū modū i aliquā cognitōne3/ ul̄ dubitatione3 uel opiatōe3 vl̄ ſuſpitio ne3 d̄ confeſſione: ul̄ iq̄3tū poteſt ei eue nire d̄trimētū i aīa: ſiue i corpore: ſiue i fama poſſeſſionibus ul̄ aicis: ul̄ poteſt p̄pter hoc ſcādalū i ꝑlo generari: uel ꝯ feſſio magis odioſa ul̄ nimis dilata ul̄ ma gis oneroſa: ul̄ minus precioſa reputari: d3 cōfeſſor ab huiuſmodi locutioībus ab ſtinere. et qa raro ul̄ nūq̄3 poteſt cōtige re qn ex reuelatione peccatorū i confeſſi one ſcitoru3: et nō p̄ aliā uiā poſſit ſeq aliqd̄ d̄ predcis icōuenietibus. q̄3uis for te nullū cōtingat: d3 mltū cauere ꝙ non dicat pccā audita i cōfeſſione q̄3tūcūq3 generalit̄ loq̄t̄ ul̄ quomō dicat. hoc Pe. Et magiſter Vmbert9 dicit ꝙ cauēdū ē ne ūq̄3 dicat qs i ſermōe ul̄ alia locutōe. Ego audiui hūc caſū i cōfeſſione: nec ū q̄3 ēt d3 dicere ꝙ i illa abbatia ul̄ caſtro ul̄ uilla: uel ciuitate i q̄bus audiui cōfeſ ſiones fiūt mlta pccā et huiuſmodi. qa p̄pter hoc credūt ſiplices ꝙ hoc ſit re/ uelare cōfeſſionē. q̄3uis nō reuelet̄ p̄ ta lia uerba. Ne ex huiuſmodi locutiōe poſ ſet pccū3 alicuius de prebēdi. dicēdo aūt Iſtē ē mihi cōfeſſus ſua pccā: nō ē reue- lare. qa nil ponit i palā. qa ſi dixerimus qa pccū3 nō habem9 et cetera. Sed dicē do ſibi fuiſſe cōfeſſū de magnis et multis pccis hoc ē reuelare confeſſionē ſm Pe. Bona aūt alicuius opa que qs ſcit ex con feſſione. puta qa eſt uirgo: uel qa nūq̄3 peccauit mortalit̄ et hui9modi l3 dicere n. qa ex hoc ꝙ ung laudat̄ d̄ huiuſmodi q̄i alterius pccū3 reuelet̄ cū nō laudatur de eodē. qa qd̄ de uno dicit̄ de alio nega tur. di. xxv. c. Qual. Vnde ſi de du obus cōfitētibus dicit cōfeſſor ꝙ ē vir/ go. eſſ3 ſtati ſuſpitio cōtra aliū ſi idē nō diceret. Vnde. Pe: de pal. iſta dicit. et magiſter Vmbertus dicit ſipl̄r abſtinē/ dū ab h9i locutiōibus addēs et ꝙ cōfeſ ſor d3 cauere ne ūq̄3 per aliq̄d genus pcī oſtēdat cōfitēti minorē familiaritatē ul̄ ſignū minoris dilectōis. Alia q̄ dicūtur i cōfeſſione nec pccā: nec ualētia ducere i manifeſtatōnē cōfitētis puta ꝙ i tali terra ſūt bona uina nō cadūt ſub ſigillo confeſſionis.

Quid fiēdū quando confeſſor idiget cō ſilio ſuper uno caſu.

n Ota etiā quod quando cōfeſſor idiget cōſilio al teri9 niſi habeat licētiā a cōfitēte d̄ pſo na maifeſtāda d3 loq̄ ita obſcure: et cau te et a remotis ut nullomō cōſulens ū q̄3 poſit imaginari de pſona. Vnde d3 cō ſiderare perſonā et tēp9 idoneū. nā quis audierit unū cl̄icū adueniētē ſi cōfeſſor uadat ſubito ad iterrogādū de aliqua ſi moia: et h9modi. nōne ſatis p̄babiliter et q̄i uiolēter habebit ille ſuſpicari de il lo cl̄ico: et iō i h9modi magna cautela ē adhibēda. ꝙ ſi cōfeſſor neſciret uel nō poſſ3 caſū exprimere ſup quo idiget cōſi lio qn ille cōſultor itellēret pſonā. et il/ la nō uult ſciri d3 ire ad aliū p̄ cōſilio. ꝙ ſi aliū ſufficiērē habere nō pōt nō ſe itro mittat. Vnd̄ Pe. de pal. dicit. Si nō poſ ſ3 cōfiteri pccū3 p̄priū niſi dicēdo aliq̄d pccū3 p̄ qd̄ maifeſtat̄ cōfeſſio alterius. nō d3 illd̄ cōfiteri. et ſi eſſet mortale qa ſufficit tūc cōtritio cū p̄poſito cōfitēdi quādo ipē habebit copiā tal̄ ſacerdotis cui illud pccū3 ſuū cōfitēdo nō manifeſ/ tet̄ alterius cōfeſſio. Ratio eſt quia for tior eſt obligatio ad celandum q̄3 ad con fitendum. Si qs aūt i confeſſione reue/ lat debita ſua et credita ſua et hui9modi et quādo: et ā ſacerdos poſſit al̄ reuelare uide de hac materia plene i. iij. p̄te ſūme

Explicit Tractatus de confeſſoꝛe. In/
cipiũt Vndecī excōēs reſeruate ſedi ap̄lī
ce tā a iure q̄3 p̄ ꝓceſſū: ſiue p̄ extraua
gātes. et breuiter recollecte. Deinde ſe
quūt excōes reſuate ep̄is uniuſcuiuſq3
dioceſis.

d E iiicientibus

manus uiolētas uł temerarias in
clicū uł religioſū uł mōialē: uel alterā re
ligioſā pſonā papał ē abſolutō: ſi iiuria
ē enormis. hui9 tamen declaratōnē uide ī
iiij. parte ī titulo de excōnib9. et. xvii. q.
iiij. c. Si qs ſuadēte dyabolo ī decretis.
De icēdiariis eccłiarū uł aliorū locorū
ſacroꝛū uł religioſorū: uł citeriorū ē pa/
pał excōicatio: poſtq̄3 ſūt denūciati. ſ3
per ep̄m pōt abſolui ante denūciatōnē. de
hac uide ī. c. Cōqſti. et ī. c. Tua nos extra
de ſen. exco.
De effractorib9 p̄dictorū locorū ſacro/
rū qui et poſtq̄3 fuerīt denūciati ē abſolu
tō papał. ſ3 ante denūciatōnē ē ep̄ał ab/
ſolutō. extra de ſen. exco. c. Conqſti.
De icēdiariis aliorū locorū nō ſacrorum
de cōſulētib9 aut fautoꝛib9 qui tales non
ſūt excōicati a iure cōi: ſ3 ſunt excōicā/
di. Si tamē fuerīt excōicati aliquo iure
particulari. puta excōe ſinodali uł ab ho
mie et fuerīt denūciati ē papał abſolutō.
uide de hoc ī. c. Tua. de ſen. exco.
De falſantib9 lrās papałs uł falſis ſciē
ter utētib9. extra de crie fłi. c. Dura.
De apponētibus manū ad corrigēdū et
mīmā litterā: uł pūctū mīmū ī his litte
ris exceptis his q̄bus eſt cōmiſſū. ē papa
lis abſolutio ſecūdum Hoſti. per ſētenti
am curie latā.
De fingētibus nouā hereſī uł iā dānatā
ſeqntib9. iiij. q ī. c. ī. et. ij. extra de here. c
Ad abolēdam et nūc ē caſus papalis per
extrauagātē Martini quinti. ut p3 ī ꝓceſ
ſu ipſius ānuali.
De ſciſmaticis: et p̄cipue de ſeqntibus
ſciſma Petri de luna: et ſucceſſorū ei9 et
fautoꝛū ipſius ſciſmatis eſt papał abſolu
ti per ꝓceſſū curie.
De credētibus receptatoribus defenſo
ribus et fautorib9 hereticorū eſt papał
abſolutō. et quō ītelligāt iſta noīa. uide
ī ſūma. ti. de. excōib9. ī. iiij. pte ſūme.
De cōmittētib9 ſimoniā ſiue pro ordini
bus: ſiue pro beneficiis uł officiis uł p̄la
turis eccłiaſticis: uł pro ingreſſu in reli/
gionē: uł pro aliis ſpūalibus ē abſolutio
papał per extrauagātē Martini qnti. ui
de de hac. ī. ii. parte ſūme. titulo. de ſimo/
nia.
De faciētib9 pactū uł promiſſionē uł re
cipiētib9 ex pacto uł promiſſione occłta
uł maīfeſta aliquid et pūū pro aliq̄ iuſti
tia uł gratia pro alio uł ꝓ ſe in cauſis iu
dicialib9: ſeu pro litteris obtinēdis ab a
p̄lica ſede. eſt papał abſolutō per extra
uagātē Bonifacii. viii.
De ſciēter utētib9 talibus gratiis uł lit
teris ſic obtētis eſt abſolutō papał per
extrauagātē Bonifacii.
De piratis et quibuſcūq3 alios ī mari de
p̄dantibus ē papał abſolutō per proceſ/
ſum curie.
De ipedietib9: depdātibus: uł iuadēti
bus adducētes uictualia ſeu alia ad uſū
roāe curie neceſſaria: uł ne talia deferāt
aut adducātur ad curiā et de defendēti/
bus talia faciētes ē abſolutō papał p ꝓ
ceſſū curie.
De capiētibus: detinētibus: depdātib9
romipetas et peregrinos ad urbē romam
accedētes. tā cauſa deuotōis q̄3 pegrina
tōis. et ſilr ī ea mozantes et recedētes
ab ipſa ē abſolutō papał p proceſſū ānu
alē q fit ī curia. Et ſilr de dātibus cōſili
um et fauoꝛē ad talia ſupdcā faciēdū eſt
papał abſolutō per ꝓceſſū.
De portātibus arma: equos et alia neceſ
ſaria ad ipugnādū criſtiāos uł trāſmit
tētibus: ſeu galeas et naues uēdētibus
uel ī piraticis ſarracenoꝛū gubernatōnē
exercētibus uł dātibus auxiliū cōſilium

et fauore͂ i diſpe͂diu͂ terre ſancte. extra de iudeis. c. Ad liberada͂. et e͂ caſus papal̕ p extrauaga͂te͂ Cleme͂tis et per proceſſum curie.

De porta͂tibus e͂t uictualia: et alia q̄cu͂ q; mercimoi͂a in Alexandria͂ ul̕ in alia loca ſarracenoru͂: terre egypti: ul̕ mittentibus ipſa ul̕ de ſuis portubus ut eis deferant̕ extrahe͂tibus ul̕ extrahi permitte͂tibus: aut da͂tibus auxilium et fauore͂ et eſt papal̕ abſolutio per proceſſum Curie.

De porta͂tib9 predicta ul̕ aliquo mo͂ predictoru͂ et ad hoc opera͂tibus ad oe͂s terras ſoldano ſubiectas eſt papal̕ abſoluto͂ per extrauaga͂te͂ Cleme͂tis.

De eu͂tibus ad terra͂ ſca͂; e͂t cauſa deuotoi͂s ſeu uoti ſine lice͂tia ſedis ap̄lice. et eſt abſoluto͂ papal̕ ꝑut reperi in libro penite͂tiarie ſu͂mi penite͂tiarii: qui et ipſe hoc poteſt.

De i͂ſecutoribus cardinaliu͂ hoſtiliter et eſt excōicato͂ papal̕ per. c. Felicis de pe/nis libro. vj.

De ba͂nie͂tib9 ep̄os: uel capie͂tib9 et inſecutorib9: ul̕ hoc fieri ma͂dantib9 aut facta ab aliis rata habentib9 uel in his da͂/tib9 co͂ſiliu͂ et fauore͂: ul̕ ſcie͂ter tales d fe͂de͂tib9 eſt papal̕ abſoluto͂ per. c. Si. quis. de pe͂is. i. cle.

De exe͂tera͂tib9 ul̕ fruſtra co͂cide͂tibus: ſeu decoq̄re ul̕ icidere: aut oſſa de carnib9 euellere preſume͂tib9 cuiuſcu͂q; defu͂c/ti. ut ei9 oſſa ad ꝑtes alias deferat̕ e͂ papalis abſolutio per extrauagantem Bo/nifacii.

De occupa͂tib9 uel detine͂tib9 uel hoſtiliter diſcurre͂tib9 ꝑ ſe ul̕ ꝑ aliu͂ directe ul̕ indirecte ſub quocu͂q;. ti. uel colore ciuitates terras: loca uel iura ad romana͂ ecc̄lia͂ ꝑtine͂tia: et adhere͂tib9: fautorib9: ac defe͂ſorib9 eoru͂ eſt abſoluto͂ papal̕ ꝑ proceſſum curie.

De his q̄ occaſi͂oe ſe͂te͂tie excōnis ſuſpe͂ſi͂ois ul̕ ite͂rdicti late da͂t lice͂tia͂ eos graua͂di q̄ ea͂ tuleru͂t: ul̕ ſuos i͂ perſonis re/b9 uel bonis illoru͂ quoru͂ occaſi͂oe late ſu͂t: ul̕ qui eas obſua͂t ul̕ q̄ taliter excō/mōicatis cōicare uolu͂t. niſi lice͂tia͂ ipſa͂ i͂tegre reuoce͂t. Siı̄r qui dicta lice͂tia uſi fuerit uel e͂t ſine lice͂tia hoc fecerit ſuo motu excōne͂ incurru͂t. in q̄ ſi permanſit per duos me͂ſes eſt papal̕ abſolutio. uide de hac i. c. d. dnis. i. ij. parte

De his qui cogu͂t alique͂ celebrare i͂ loco i͂terdcto͂ ul̕ ad audie͂du͂ co͂uoca͂t excōicatos ul̕ i͂terdictos: uel prohibe͂t eis ne moniti exea͂t. et de his qui mōiti no͂ exeu͂t. cle. Grauis. de ſe͂te͂tia exco.

De his qui i͂ponu͂t i͂ terris ſuis noua pe/dagia et e͂ excōicatio papalis per proceſſum curie.

De laicis recipie͂tib9 in rōana curia lit/teras domini pape de manu alicui9 niſi de manu domini pape ul̕ bullatoru͂ ul̕ nu͂cii recipie͂tis de manu ꝑctoru͂.

Excōnes papales co͂cerne͂tes religioſos: religioſaſq;.

De clericis et re

ligioſis i͂duce͂tib9 ad noue͂du͂ iura͂dum: ul̕ promitte͂du͂ de elige͂do apud eos ſepultura͂: uel ut ea͂ ulteri9 no͂ mute͂t ia͂; electam excōicatio e͂ papal̕ ꝑ cle. Cupie͂tes. de pe.

De religioſis qui abſq; ſp̄ali lice͂tia proprii ſacerdotis ſole͂ni͂zare͂t matri͂oia aut mi͂ſtrare͂t ſacramentu; eucharıſtie uel extreme unctōis. cle. i. de priuil. re. e͂ excōicatio papalis.

De religioſis qui excōicatos a ca͂one abſolu͂ut a caſib9 no͂ co͂ceſſis aut qui abſoluu͂t a ſente͂tiis ꝑ ſtatuta ſynodalia ul̕ ꝑuicialia ꝓmlgata aut abſolu͂ut a pena et a culpa eſt excōicato͂ papal̕ per cle. i. de/priui. re.

De inquiſitorib9 hereticoru͂ q̄ odio gratia ul̕ lucro et amore co͂tra iuſtitia; et/co͂ſcia; omiſerint co͂tra que͂pia͂ procedere: ul̕ ipſa; hereſi͂ alieis imponerent: aut i͂ponere͂t ꝙ i͂pedire͂t offiu; ſuu͂ eſt excōi/

catio papalis p cle. Multorum .de here.
De mēdicātib9 professis qui trāseūt ad aliquā religionē monachale3 excepto ordine cartusiensiū .et recipientib9 tales sciēter est excōicatō papal' p cōstitutōnem Martini factam cōstantie.
De clicis sciente et spōte cōicantib9 excōicatis a papa in diuinis est excō papalis secūdū Hosti. Ista excōicatō tamen habet dubium. extra de sē. ex. c. Significauit.
De participātib9 in crīe ppter quod aliqs est excōicat9 aliq̄ pdctarū excōnū ē excōicatō papalis per.c. Si concubine. extra de sen .exco.
De his qui absoluūt ab aliq̄ predictarū excōnū citra sedē aplicā .preter q3 in articulo mortis: q talr absoluti si nō se repsētēt q3citi9 possūt ei a quo possūt absolui ul' mittāt p absolutōe reincidūt i eandem .s. papalem excōnē p.c. Eos. de sē .exco.li.vi.
Excōnes epis ex iure reſuate.

D E uerberantib9

clicos: religiosos uel moiales seu talib9 man9 uiolētas iniicietibus seu temerarias ē epal' excōicatō si fiat leuis iiuria talib9 per.c. Peruenit.extra de sē exco.
De his q initunt' ordinationib9: seu alienatōib9 a scismaticis factis ē episcopalis .p.c.i.extra de scisma.
De his q usurpāt de nouo uacātiū ecclīarū mōasteriorū uel aliorū piorū locorū custodiā seu guardiā: titulū aduocatōis seu defensiōis q̄ pprie sūt noia patronat9 uel ipsorū locorū uacantiū bōa occupāt: uel regalia .i.collectā q̄ fit rōe regis uel imperatorū seu tributū regi debitū .ut.c.Generali.de elect .li.vi.
De clicis uel mōachis ipsorū locorū uacātiū q hoc fieri pcurāt.et hec excōicatō cū priori habet': excōicatō ē epal' p .c. Generali .de elec.i.vi.

De his q ab ecclīiis: uel psonis ecclīasticis p se uel p aliū suo noie ul' alieno p psonis uel reb9 q̄s nō cā negociatōnis deferūt ul' deferri faciūt seu trāsmittūt exigūt aliqd pedagiū ul' guidagiū ē excōicatō epal' p.c. q̄3q3.de censī.li.vi.
De his q fecerit statuta cōtra libertatē ecclīe et q scipserit ea: et q sūt ptātes cōsules: rectores et cōsiliarii locorū ubi dicta statuta: seu ēt consuetudies edite sūt: ul' suate et qui suare ea fecerīt et fm ea iudicauerīt ul' q in publicā formā redegerint iudicata ē excōicatō epal' p c. Nouerit de sen.exco.
De rectorib9 ciuitatū facietib9 exactōnes idebitas clīcis religiosis ul' ecclīis eorū .si postq3 fuerint moniti nō desistāt ē epal' excōicatō per .c. Non minus extra de imu .eccl'.et c. Aduers9 cōsules.
De his q absolutōnē ab aliq̄ excōicatōe uel reuocatōne3 ei9 suspēsiōis uel iterdicti extorquēt p ui ul' per metū .n3 ualȝ absolutō: s3 icurrūt nouā excōe3 ē epal' excōicatō p.c.i.de his q̄ ui met9 fiūt li.vi.
De his qui p assasinos. i.quosdā ifideles q ex falsis suis opiōib9 de facili mittebāt' ad occidēdū cristianos. et q iterfici fecerint uel mādauerīt aliquē cristianū: etiā si mors nō fuerit subsecuta. et receptatorib9 et defēsorib9: et occultatorib9 eorū ē excōicatō epal' p.c. Pro humāi de hoīci.li.vi.
De ptātib9: capitaneis: rectorib9 consulibus iudicib9 cōsiliariis: et aliis officialib9 q statuta faciūt: scribūt: uel dictāt p que qs cōpellat' soluere usas uel solutas nō repetere ē epal' excōicatō. cle. Ex graui.de us'.
De his q occasiōe sētētie excōnis uel interdicti late dāt licētiā grauādi illos q tulerūt eas uel suos in psonis uel reb9. hic tamen casus est epal' usq3 ad duos mēses ab icursiōe sētētie .ab inde uero ē papal' excōmunicatio per. c.quicūq3 de sen exco.li.v.

De his q iudicāt ſtatuta edita in fauore uſurariorū: et q habent ſup hoc ptātē. niſi ſtatuta ipſa ðleuerīt: aut ſi ea pmiſe rīt obſeruari. Unde illi q faciūt capl'a cū iudeis ut domini: et coītates cōtinētia q poſſit fenerari: et q nō poſſit repeti ī iudicio uſure extorte ab eis et h9i iudeſ ī cidere in hāc excōnē. et domini q ea faciūt: et ciues q cōſulūt. cle. Ex graui de uſ.

De his q cōcedūt repſalias cōtra pſōas eccl'iaſticas ſpāl'r aut generaliter eſt ei pal' excōicatō per. c. Si pignoratōes de / iur. et dā. da. li. vi.

De rectorib9 ſecularib9 uel qb9cūq3 officialib9 eorū q cognoſcerēt de crīe hereſis aut captos liberarēt uel dioceſanorū ul' īquiſitorū offiīu3 impedirēt eſt epal' per. c. Ut inqſitōis de here. li. vi.

De his qui ſciēter cōtrahūt matrimonia in caſib9 nō cōceſſis et phibitis cōſan/ guitatis et affīitatis: et de cōtrahētib9 cū moialib9 eſt epal' ut. cle. Eos de conſā gui. et affi.

De dnis tpralibus q ſubditis īterdicūt ne prelatis: uel pſonis eccl'iaſticis qcq3 uēdāt ul' emāt ab eis bladū molāt: panē coquāt et h9i obſeqa exhibere preſumāt eſt epiſcopalis excōicatō per. c. Eos. de imu. eccl'. li. vi.

De his q impediūt qn corā iudicib9 ec/ cl'iaſticis uel legatis ul' ordinariis in caſib9 q ad eos pertinent illi q cōquerūtur iuſtitiā poſſit obtinere excōicatō ē epal' p. c. Quoniā de īmu. eccl'. li. vi.

De his q cōpellūt īpetratores litterarū apl'icarū uel alios recurrētes ad forū eccl'iaſticū ī cauſis q̄ de iure uel ātiq cōſuetudine ad ipſū pertinēt uel ad deſiſten/ dū uel litigādū de eis ī foro ſuo ſeculari grauando iudices eccl'iaſticos ul' īpetrā/ tes ſeu litigātes ſeu uolētes corā eis litigare: uel grauādo ppinquos eorū uel capiētes res uel eccl'ias taliū: uel quocūq3 alio mō dctō. c. Quoniā ē epal'. et ſimil'r d dātib9 ɔſiliū et fauorē: et auxiliū ad oīa predctā in duobus. §. precedētib9.

De his q prelatos capl'a ſeu alias perſo/ nas eccl'iaſticas cōpellūt ad ſummittēdū laicis ul' ad alienādū bōa īmobilia ſeu iura eccl'iarū. et ſimil'r laici qui uſpant ſibi illicite huiuſmodi et ſi nō ɔſtiterīt poſtq3 fuerit admoiti ē epal' excōicatō p. c. hoc cōſultiſſio. de re. eccl'. nō alie. li. vi.

De his qui figūt fraudulenſ aliquē ca/ ſum p quē aliquis iudex mittat ad aliq3 mulierē p teſtimonio eſt excōicatō epal' per. c. Mlieres. de iu. li. vi.

De his q uocātur ad dirigēdas mōiales ī electōib9 niſi abſtineāt ab his per que poſſet diſcordia nutriri eſt excōicatō e/ pal' per. c. Indenitatib9. de elec. li. vi.

De his q grauāt cl'icos uel alias pſonas eccl'iaſticas ad q̄s ſpectat aliqua electio p eo q rogati ſeu alias īducti: eū p quo rogabāt ſeu inducebāt noluerūt eligere ul' cōſāguineos eorū aut ipas eccl'ias ſeu loca beneficii ſeu aliis bōis ſpoliādo ſeu alias īiuſte perſeqndo. c. Sciāt cūcti. de elec. et eſt epal' excōicatō.

De his q loquūſ ſecrete ul' mittūt ſcripturas ul' nūciū alicui cardiali quādo ſūt recluſi occaſiōe electōnis pape ē epal' excōicatō per. c. Ubi piculū de elec. li. vi.

Et de dominis et rectorib9 et offialibus qui īminēte dctā electōe nō ſeruant ipā cōſtitutōnē per. c. Ubi periculū.

De his q procurāt q cōſeruatores dati ſe intromittāt de his q̄ nō licēt. i. de aliis q̄3 de maīfeſtis iniuriis: et uiolētiis ē excōicatio epal' per. c. Statuimus. de offi. dle. li. vi.

De dominis rectoribus ad regimē urbis rome et electis. et fautorib9 q fecerīt cōtra cōſtitutōnē ſup hoc fctā3 ē epal' excōicatō p. c. Fūdamēta de elect.

De electis magiſtris: doctorib9 uel ſco/ larib9 tractātib9 cum aliquo ciue bono niēſi de cōducēdo hoſpitiū irreqſitis īq/ linis niſi tp9 cōductōnis fuerit elapſum eſt epal' excōicatō per. c. Ex reſcripto. ex

tra de locato.
De doctorib9 ſeu magiſtris q̄ ſcienter il los religioſos q̄ diſerūt habitū docēt lit teras.ſ.legē:uł phiſicā ē excōicatō epał per.c.Ut piculoſa.ne clici.uł mo.li.vi.
De domiīs uł rectorib9 tēporalib9 qui nō fecerint obſuari ea q̄ ſtatuūt cōtra inſecutores cardinaliū ſeu alicui9 de faī lia eorū uł pape ē excōicatō epał per.c. felicis.ꝺ pe.li.vi.
De his q̄ īpediūt uiſitatores monialiū uł canonicarū.ſi moīti nō deſiſtāt ē epał excōicatō p cle.Attēdētes.de ſtatu.mo.
De īpugnātibus litteras pape ante coro natōez ei9.et ē Benedicti pape.ii.
De qb9dā mlierib9 q̄ bighine dicūt et ꝺ religioſis fauētib9 eas ī illo ſtatu.et e rāt iſte certū habitū aſſuētes nłli obīaz pmittētes nec renūciātes ꝓpriis: nec rłā habētes lz qbuſdā religioſis ſpālr ī hereāt:de here.c. Ad noſtrā.Nec ītelli gūt ſub noīe ille q̄ etiam bighīe:uel ueſ tite dicūtur ꝺ penitētia beati Dominici ut patz in declaratōe Johāis.xxii.et idē dicit de tertio ordine bti ffrāciſci.imo ex illa cle.uidet dici bighine ille excōi cate q̄ habent illos errores ibi poſitos q̄ cū ſapiāt hereſī eſt hodie forte caſus pa pał.et eſt cōtra tales bighinas.
De his q̄ abſoluti ab excōicatōe in arti culo mortis uel ꝓpter aliud impedimētū nō repſētāt ſe q̄zciti9 cōmode poſſūt ei a quo debebāt abſolui.q̄a reicidūt in eādē de ſen.exco.c.Eos.
De participātib9 cū excōicato in crine ꝓpter qꝺ ē excōicat9 dādo ei cōſiliū et fauorē.c.Si cōcubine.de ſen.exco.
De his q̄ abſoluūtur a ſede apłica:uł le gatis.et īiūgit eis q̄ ſe repſentēt ordi nariis uł ał ſuſcepī ī penitētiā et paſſis ī iuriam:ſeu ał obligati eis qbus ſciēter ſatiſfaciāt:ſi hoc nō faciūt cū primū cō mode poterūt.q̄a reincidūt in eādē ſen tētiā dctō.c.Eos.
De illis q̄ cōtumaciter aſſerūt rōanā ec cłiā nō eſſe caput oīū ecctiarū nec ei tā q̄z capiti eſſe obediendum.di.19.c. Nulli fas.
De his q̄ ſepeliūt corpora ī citeriis tpre interdci in caſib9 nō cōceſſis a iure cle. Eos.de ſepul.
De his q̄ excōicatos publice: aut noīati interdctōs uel uſurarios manifeſtos ſci ēter ſepeliūt in citeriis dctā cle.Eos.
De clicis q̄ manifeſtis uſariis ad exer cēdū fen9 domos locāt:uel alio titulo cō cedūt eſt excōcatio epał per.c.Uſarū de uſ.
De eo q̄ nō eſt elect9 a duab9 ptibus car dialiū et ſe gerit ꝓ papa.c.Licet.ꝺ elec
De mōacis:et canoīcis regłarib9 archi dyaconis: decanis:ꝑpoſitis plebais: cā torib9 et aliis clicis ꝑſonatū habētibus aut etiā qbuſcūqz p̄ſbiteris q̄ audiūt le ges:uel phiciā eſt epał excōicatō p.c. Nō magnopere cli.uel mo.
De religioſis q̄ tēerarie ubicūqz habitū ſue religiōis dittūt excōicatō eſt epał p c.Ut piculoſa.ne clici uł mo.li.vi.
De religioſis q̄ accedūt ad ſtudia niſi a ſuo plato cū cōſilio maioris partis cōuē tus licētia ſibi ſit cōceſſa dctō.c.Ut pe riculoſa.li.vi.
De religioſis q̄ decimas debitas ecctiis ſibi appropriāt uel uſpāt:ſiue qui nō p mittūt ſolui ecctiis decimas de aīalib9 familiarū:et paſtorū ſuorū uel aliorū ī miſcētiū ipſa aīalia gregibus eorū tales ſi non habent adminiſtratōes et benefici a ſūt excōicati.ſi habent ſūt ſuſpēſi ni ſi reqſiti deſtiterīt infra mēſez cle.Reli gioſi.de deci.et ē epał excōicatō.
De mōachis et canonicis regularib9 non habentibus aliquā adminiſtratōnē qui ſe cōferūt ad curas principū ſīe licētia ſu orū prelatorū ut dānuz aliquod īferant ſuis prelatis aut mōaſteriis: et qui ſine licētia arma tenēt infra ſepta mōaſterii eſt epał excōnicatio.per cle.Ne ī agro de ſta.mo.

De religioſis uł moīalib9 ꝓfeſſis et cłi/
cis in ſacris ordinib9 cōſtitutis q cōtra/
hūt matrimoniū de fctō ē excōicatō epał
cle Eos .de cōſā.et affi.
De inquiſitorib9 hereticorū qui pretex
tu officii inquiſitōis quibuſuis modis il
licite pecuniā extorquēt: uł ſcienter bo/
na eccłiarū ob delicta cłicorū fiſco eccłie
applicāt nec poſſunt abſolui niſi quib9 ex
torſerit pℓe ſatiſfecerit de pecuia eſt e/
pał excōicatō .cle.Nolētes.de here.
De religioſis q nō ſeruāt interdictū qđ
ſeruat ſctā mater eccłia rōana.ut cle.ex
frequētib9 .de ſen .exco.
De religioſis q cōfitētib9 ſibi nō faciūt
cōſciā ſciēter đ đcīs ſoluēdis tałs ab of
fiō p̄dicatōis ſūt ſuſpēſi.donec cōmode
pōſſit faciāt eis cōſciā.et ſi iterū predi/
cant ſūt excōicati epali excōe.Et ſilr đ
religioſis qui dicūt aliq uerba ut retra/
hant audiētes a ſolutōe deciarū eſt epał
excōicatō p cle.Cupiētes .de pe.
De religioſis mēdicātib9 qui domos ad
habitādū: uel loca de nouo reciperēt aut
de nouo recepta mutarēt: uł alienarēt.c.
i.De exceſſi.prela.in clemētinis.
De fratrib9 mīorib9 q tēpore interdcti
recipiūt ad diuia fratres uel ſorores de
tertio ordine ſcti Frācīſci eſt epał excōi
catō .c.Cū ex eo.de ſen.exco.i clemētis.
Ingrediētes mōaſteria moīaliū ordis p̄
dicatorū extra caſus neceſſarios q decla/
ranť in cōſtitutōib9 ſuis .puta ad dādū
ſacramēta infirmis ad medēdū eis ad re
parādū edificia et hui9modi nō habita
licētia a papa uel a magiſtro ordinis ſūt
excōicati nec poſſunt abſolui niſi a papa
uel a magiſtro ordinis uł ab alio cui fue/
rit cōceſſa tał abſolutō ut patʒ in bulla
ipſi9 ordīs cui9 bulle trāſūptū uidi ego
Ingrediētes mōaſteria monialiū ordis
mīorum extra caſ9 neceſſarios cōceſſos i
cōſtitutōib9 ſuis ſine licētia pape uł mi
niſtri ordis excōnē dioceſanis reſeruatā
incurrūt ꝓut audiui a qbuſdā fide dig/
nis.Nota ꝙ ab excōib9 q̄ fiūt ab homīe
ſiue a iudice rłariter nō poteſt qs abſol
ui niſi a ſuo excōicatore: uel ab habēte
plenariā iuriſdictōnē ſup eū uel a ſupio
ri ſuo niſi in articulo mortis .
Itē nota ꝙ fratres p̄dicatores et uolen/
tes ingredi eorum religionem poſſunt ab
ſolui a p̄latis ipſi9 ordinis a ſētētiis ex/
cōis: ſuſpenſionis et interdicti.latis ab
hoīe: uel a iure ſaltē ab illis quorū abſo
lutō reſeruať epō.De materia omniū ſu
pradictarū excōnū tā pōtifici ſūmo: qʒ e
p̄is uniuſcui9qʒ dioceſis tā a iure: qʒ per
extrauagātes: et ꝓceſſus curie.Vide ple
nius et clari9 ac diffuſi9 ſi uis uidere i ti
tulo de Cēſuris eccłiaſticis in q̄rta parte
mee ſūme . ſiue cōpilate per me fratrē
Antoniū arhiepū Florētinū.et ſic eſt fi
nis oīū caſuū tā ſūmo pontifici qʒ epīs
reſeruatorum .

p Rimo notādū

ē ꝙ ſunt due ſpēs excōnis.ſ.ma/
ioris: et mīoris .Excōicatō maior ſēper
eſt pccūm mortale: et tał primo eſt ſepa/
rat9 a deo et nō poteſt cōicare pro aliq
utilitate aīe ſue .Scđo ē ſeparat9 a ſctā
eccłia.i.a cōione et ꝑticipatōe fideliū.
exceptis his caſib9 q ſup ſpecificati ſūt
et ſunt qnqʒ in quib9 ipſe excōicatus non
poteſt ꝑticipare qui cōtineť in hoc uer/
ſu.Si ꝓ delictis anathema qs efficiatur
Os orare.uale.cōmuio.mēſa negať.Qui
ſic intelliguť . Os .i. locutio .Orare .i.
oratō cū aliis in eccleſia .Cōio .i.cōuni/
catō ſacramētorū .Vale .i.ſalutatō.Mē
ſa.i.cibus et pot9.Excōicatō uero minor
aliquādo ē mortale pctūm: aliquādo ue/
niale . ſʒ anteqʒ dicať quādo ſit mortale
uel ueniale noto pri9 ꝙ nouē modis hō
poteſt incurrere excōnē minorē . Primo
quādo qs ꝑticipat cū excōicato excōi/
catōe maiori aliquo illorū modorū ſupi9
dictorū .Scđo quādo qs cōmittit ſacri/
legium. ſicut q furatur in eccłia uel ī ea

illicitū qd facit. Tertio quādo quis eſt publicꝰ cōcubinariꝰ uel fornicator. Quarto quādo qs acceptat aliq̄ꝫ eccl'iā a laico et illā ſic tenet. ut. xxvi. q. ij. c. Si quis. Quito quādo qs eſt ſimōiacus q eſt etiā excōicatꝰ excōne maiori. Sexto ſ'ꝫ quoſ dā quādo ī bello in iuſto contra criſtia nos exercet qs artē balliſtarū: aut ſagittarū. Septio oppſſores īopū et paupum publici pdōes: publici uſarii: meretrices q oēs largo mō loqndo poſſunt dici excōicati ꝑ q̄ꝫto taliū oblatōes nō debēt adit ti ad altare ſctūꝫ domini. Octauo illorū qbꝰ denegaſ eccl'iaſtica ſepultura. ſicut ſunt illi q moꝛiūſ ī toꝛmētis q dato ꝙ pe nitētes moriātur nō ponūſ in cimiterio Sil'r etiam diciſ de illis q nō cōicāt ſel' ī ānō ſ ie neceſſitate et cā. ut. c. Oīs de pe. et re. Nono oēs publici peccatores. Oēs aūt caſꝰ ſupradictos poīt Jnno. Ray. et Hoſti. et in quolibꝫ pdctorū caſuū pōt abſoluere ſ'iplex ſacerdos et eps. pteꝛq̄ꝫ forte in ſimonia et excōe maiori. Jn primo ergo caſu. ſ. in ptcipatōe cū excōicatis maiori excōne poteſt hō peccare mortal'r et uenial'r. Mortaliter tripl'r. Prīo quando ptcipat in eodeꝫ crīe ꝑpter qd ipſe eſt excōicatꝰ dādo cōſiliū auxiliū et fauorē: rōe cuiꝰ pccūꝫ cōmittitur. Secūdo quādo ptcipat cū excōicato in aliquo alio crīe mortali ab illo ꝑpter quod ipſe eſt excōicatꝰ. Sed in primo caſu nota ꝙ ptcipāscū excōicato in eodē crīe ut dctūꝫ eſt īcurrit excōnē maiorē. ſ'ꝫ ī ſecūdo modo cadit tātū in minori excōicatōe: etiam ſi mortaliter peccat. Tertio q cōicaret cū excōicato maiori excōicatōe ī ſacramētis. puta accipe corpꝰ cꝛiſti cū eo: ul' ſacros ordines incurrit excōicatōnē mīorē peccat tamē mortal'r. Jn aliis aūt caſibꝰ ſupradictis nō peccat qs ptcipādo cū excōicatis. niſi pro quāto aliqs in cōtēptu precepti et prohibitōis facte audacter cū excōicato et ad libitū cōuerſareſ aut in ſalutādo: aut ī loqndo

ſine neceſſitate: aut in morādo uel cōicādo. Sꝫ nota ꝙ ſacerdos recipiēs aliquē excōicatū maiori excōe ad offiūꝫ eccl'ie aut ad ſacramēta: aut ad eccl'iaſticā ſepulturā nō ſolū mortaliter peccat. ſ'ꝫ ſubito ē ſuſpēſꝰ ab admīſtratōe et ſibi ē īterdictꝰ ītroitꝰ eccl'ie quouſq̄ꝫ ſit abſolutꝰ et efficiſ q̄i irregularis. et ſi taliter īterdictus moriatur non debet poni in cimīterio nec debet propteꝛ tīorē ſacerdos deſiſtere quin talē excōicatū expellat de ecclēia. quia nō excuſaſ rōe timoris. niſi talis eſſet timor q poſſet cadere in cōſtātē uirū. tūc. n. ſ'm quoſdā excuſaſ ab interdctō. Hoſti. aūt dicit ꝙ beatus erit tal' ſacerdos ſi ſe pparet ad martiriū. Nota igiſ quō hūiſti ꝙ ī nouē caſibus homo cadit ī excōnē mīnorē: rōe cuiꝰ ſeparatꝰ eſt ab effectu ſacramētorū. et quātū ad deū. Nā pctūꝫ mortale āiāꝫ ſepat a deo. et excōicatus quōcūq̄ꝫ eſt in pctō mortali: pteꝛq̄ꝫ ptcipādo cū excōicato maiori excōicatōe in loquēdo: ſalutādo: orando: cōicādo et comedēdo. in quibꝰ caībꝰ ſ'ꝫ Tho. hō nō pccāt mortal'r. niſi ꝑpter cōtēptū. dato ꝙ excōicatōnē incurrat. et iō q eſt in peccato mortali quōcūq̄ꝫ a l'r eſt excōicatꝰ etiam q̄ꝫtū ad eccl'iā eſt ſepatꝰ ab effectu. i. a gratia: et ſacramētis. qa nullꝰ qui eſt in pctō moꝛtali cū ſit idiſpoſitꝰ poteſt cōſeq gratiā ſpꝰ ſācti poteſt tamē ītrare ī eccl'iā: ſtare in offīo diuino. et ēt poteſt cū aliis in aliis ptcipare: ſ'ꝫ nō poteſt pacē in eccl'ia recipe cū pax ipſa ſit loco cōmuniōis. Sed hec oīa pleniꝰ habēſ in decretis et decretalibꝰ: et in ſūmis iō cū expedit uidere q̄re diligētiꝰ in ipſis.

p Oſtquāꝫ ille qui uult cōfiteri dixit ex ſe ea que uoluit de pctīs ſuis ſi nō dixit ſufficiēter. qd q̄i ſēper accidit inteꝛrogādus eſt p'l'e de his q̄ nō dixit ꝑut uidebiſ fore expediēs. Si ueꝛo modicū uel minꝰ dixit potes inteꝛro

gare f3 ordinē infra poſitū .V3.primo ꝺ
decē pceptis.poſtea de uitiis capitalib9
nō aūt oēs de oībus .ſed de illis q̄ ſolent
in talibus reperiri . et non ſolū de iſtis
pctis interrogādi ſūt . ſ3 de oīb9 circūſ/
tātiis peccatorū ꝓut ſupra ſatis eſt oſ
tēſū .Nō tamē eſt neceſſe de quol3 pctō
mortali oēs circūſtātias pdictas cōfite
ri:ſed ſolū illas que trahūt pctū3 in aliā
ſpē3 q.ſ.habēt ſpālē3 deformitatē oppoſi
tā alicui pceptorū . S3 et de numero pec
catorū mortaliū .ſ.quotiēs mortale pec
catū cōmiſſū eſt in q̄lib3 pctōrū ſpe di
ligēter interrogādū eſt .

Incipit prima ps de modo iterrogādi pe
nitētes a cōfeſſore f3 decē pcepta legis
Primū pceptū cōtiet tria capl'a.primū.

u Nū cole deu3

circa hoc primū pceptū ſic po
tes interrogare.et primo de uotis.

De uotis.

n Ota ſecundū/

magiſtrū ſētētiaru3 di.xviii.ꝙ
uotū ē teſtificatio q̄dā ꝓmiſſiōis ſpōta
nee q̄ fit deo de his que dei ſunt .et fieri
deb3.Vl' breui9 f3 Tho . Votū eſt ꝓmiſ
ſio ꝺo facta de aliquo qꝺ ſit deo acceptū
ad quod req̄rūt' tria .ſ.deliberatō uolū/
tatis :ꝓpoſitū :et ꝓmiſſio.ultimū oritur
ex ſcꝺo :ſcꝺū ex primo.Si trāſgreſſus ē
ſeu omiſit īplere aliqꝺ uotū licitū : et ſi
aduertēter cū poſſit:eſt ſēp mortale:et
totiēs quotiēs frāgit . Sec9 ſi ex obli/
uiōe uel quia non poterat ut infirm9 ie/
iunare et h9i.

Si uouit ſe aliq̄d mali fctūru3:ut uidic/
tā ul' maioris bōi īpeditiuū ut nō ingre
di religionē hoc eſt mortale :et ſine aliq̄
diſpēſatōe d3 illud infrīgere.

Si nimis tardauit īplere ꝓpter qꝺ a me
moria excidit oīo : uel ueit ad ſtatū non
ualendi implere cū pri9 potuiſſ3 mortale
uidet' .Idē quādo dimiſit ꝓpoſitū implē
di:cū tamen poſſ3 alias mora implēdi uo
tū :quādo ſibi nō pfixit tps non uidetur
mortale niſi mora eēt ualde nimia :et ni/
ſi ex hoc ei imineret periculū nō ualēdi i
plere .ut de uoto īgrediēdi religionē3 cū
tamen nō haberet cā3 legitiā3 cogentē
dilatōis tūc etiam eſt mortale. Si fecit
uotū de re licita ut ꝺ elemoſina ieiunio
et h9modi . ſ3 ob malū finē puta ut poſ/
ſit facere uidictā adulteriū et h9i morta
le peccatū ē nec tenet' illud implere . Si
fecit uotū abſtinētie et hui9modi et du
bitat utrū poſſit implere uel nō et ſine
diſpenſatione ul' cōmutatōe ſupioris cū
poſſit facil'r recurrere ad eū uel ad cōfeſ
ſorē ſuū pro cōſilio frāgit .mortale uidē
tur .Nota tamen ꝙ uiri poſſunt irritare
uota uxorum . ſ.abſtinētie pegrinatiōis
elemoſine et acceſſus ad talē locū et ma
xime uotū elemoſinarū ſi nō habēt niſi
dotē abſq3 alia ſupiorū diſpēſatōe .et ſi
fiat tal' irritatio etiam ſine cā rōnabili
a uiro āmō nō tenetur uxor implere tali
a uota .Dubiū ē de uoto hieroſolimitāo
q͡a hoc in fauorē fidei emittit' .

De irritatiōe uotorū impuberū et filio
rūfamilias et religioſorū . uide in ſcꝺa
pte ſūme .ti.ultio.

Si habens uotū caſtitatis :ul' religionē
intrādi et matrimoīu3 cōtraxit.mortale
eſt:et nō poteſt cōſumare illud abſq3 mor
tali pctō .q͡a adhuc pōt illud implere:et
debet ante cōſumatōnē matrimonii .poſt
cōſumatōnē uero reddere tenet' debitum
etiam interpretatiue petēti.S3 exigēdo
ſemper peccat mortal'r .unde cōſulēdū eſ
ſet ei petere ſup hoc diſpēſatōnē a papa
ſm Vul'.poſſ3 etiam epus diſpēſare. niſi
eſſet tal' cōtinēs:et obſeruās ipſū.

Si fecit uotū ſtultū et irratōabile.ut ie
iunare in dominica die uel nō pectiare ca
put :uel lauare in ſabbato: et huiuſmodi
mortale nō eſt:ſ3 prohibēdum eſt illud i
plere.

De uoti trāſgreſſione.

e ¶ nota quod a trāſgreſſiōe uotorū poteſt de/iure cōi et cōſuetudine cōfeſſor abſolue re/qa nō eſt de caſibus reſeruatis. Sȝ d diſpēſatōe et cōmutatōe uotorū nō pōt ſe itromittere ſine ſpāli coīſſiōe dioceſa norū uel alteri⁹ q poſſit illā dare.

Epi aūt in oībus poſſunt cōmutare uł diſ pēſare. niſi in uoto caſtitatis uel religi/oīs et trib⁹ uotis pegrinatoīs .ſ. hiero/ſolitani ad ſctūȝ iacobū: et ad limia aplo rū .i. Romā ī qb⁹ uotis papa uel ſūm⁹ pe nitētiari⁹ ſoli diſpēſant uł cōmutāt.

De uotis habes in ſcda pte ſūme.

De ſuſpſtitōibus .c. ſecundum.

ſ Si fecit ipſe uel fieri fecit aliqd malẽficiū ſeu iux ta uulgare malias ī quib⁹ ſēp fiūt incā tatōes occulte uel maifeſte: demonuȝ in/uocatōes. qd ſemp eſt mortale et dignū morte corporali.

De incantatōibus.

ſ Si fecit uel fie ri fecit uel procurauit aliqȝ incā tatōnē cū ſacramētalib⁹ eccłie. ut aqua baptiſmali: uel oleo ſctō et h⁹i. ob ſaita/tē uel aliam cāȝ ē mortale et grauiſſimū.

De adoratōe creaturarū.

ſ Si adorauit a liqȝ creaturā faciēdo orōnē ad eā. ut ad lunā: ſolē et ſtellas cū primo ap parēt et h⁹i eſt mortale pctūȝ.

De diuinatioīb⁹.

ſ Si fecit uel fie ri fecit aliquā diuiatōnē ad iue niēdū furta uel ad ſciēdū occulta uł fu/turū quod ſibi cōtigere poteſt ē mortale

De arte notoria.

ſ Si didicit artē notoriā uel uſ⁹ ē ea ad ſciēdū aliq uel ſi uſus ē arte nigromātica. mortale ē et ſi habet librū inducēdus ē ut eū cōbu rat. ał nō eſt abſoluēdus. ſicut eſt liber Almadel: Sexiphoras: et alii libri cōbu rendi ſunt. quia mortale eſt uti eis.

De cōſtellatioīb⁹.

ſ Si ex cōſtella tioībus uel plāetis ſub qbus na/tus eſt aliqd iudicauit determinate de cō uerſatōe ei⁹ Idē ſi ex phiſonomia. Crede re eni hoīnē ex fato uel cōſtellatōe uł cō plexiōe cogi ad bonū uel ad malū eſt he/reticum.

De ſortibus.

ſ Si uſus ē ſorti bus diuinatoriis qd eſt mortale ex leuitate aūt ueniale.

Si dedit aliqd turpe uxor uiro ad come dēdū uel alteri ut amaret eā uel fecit uł dixit aliqd turpe ad h⁹i eſt mortale. in/terrogādūȝ eſt quid fuit illud.

De incantatioībus.

ſ Si fecit uel fie ri fecit aliquā incātationē ob ſa nitatē cōſequēdā. et quādo hoc fit ſcien do eē phibitū eſt mortale coīter. quādo uero ex ſimplicitate fieret putādo eſſe bonas orōes uidetᷣ ueniale. Sȝ ſi nolet in futurū abſtinere negāda eſt ei abſolutō. qa ex obſtinatōe et malitia uidetur eſſe mortale. et interrogādū eſt de uerbis q bus utūtᷣ et de obſeruātiis quas addūt.

De breuib⁹.

ſ Si fecit uel fie ri fecit uel uſus eſt breuib⁹ que coīter ſunt ſupſtitioſa ex uerbis uel car/ta in qua fiūt uel mō iponēdi uel portan di uel tēpore ſcribēdi: et iuēta ſupſtitōe

R. ACADEMIA DE LA HISTORIA BIBLIOTECA

earū īponēdū ē ꝙ cōburāt et ſi nolēt nō ſunt abſoluēdi. quia tūc eſt mortale. Si uero putabāt talia eſſe licita tāq̄ꝫ orationes :ueniale uidetur.

De obſeruatioībus tēporū.

ſI obſeruauit unam diem magis q̄ꝫ aliā in non incipiēdo aliqd tāq̄ꝫ malum. ut dies egiptiaticos :uel diē in quo occurrit decapitatio ſcti Joānis baptiſte :uel diē aſceſſiōis in colligēdis herbis. et huiꝰmodi ueniale uidꝛ. quādo ex ſimplicitate hoc fit ſiue ſcribēdo aliq̄ uel portādo ad ſuſpendēdū in aliquo loco. ſi ſimpl'r credit ueniale ē. Si uero hec crederet aīo obſtiato tūc mortale eſſꝫ talia obſeruare.

De ſomniis.

ſI obſeruauit ſōnia faciēs aliquas orōes et obſeruatōnes et poſtea ex his q̄ ſomniat uolendo de futuris et occultis iudicare et ꝓnūciare mortale ē. al' aūt ſine obſeruatōe adiūcta adhibere fidē nimiis ſōniis peccatū eſt. et ſi ex ſe nō ſit mortale tamen ꝑiculoſū eſt. quia ſic dyabolꝰ multos decipit.

Si ex effuſiōe olei de lucerna uel cracitatione aliquarū auiū uel ululatu canū uel magnitudine et cōtinuitate uētorū et hꝰi eſtimauit aliquid mali euenturum quod fatuum eſt.

Si exiſtimauit mulieres cōuerti ī gatas uel alia aīalia. et ire de nocte et ſuggere ſanguinē puerorū et huiuſmodi. qd ē impoſſibile niſi deo. et iō fatuū eſt credere.

De hac materia diuinatōnū : īcātatōnū et oīū ſupſtitionū uide luce clariꝰ ī decretis. xxvi. cauſa ꝑ totū.

De blaſphemia multiplici dei : et ſāctorū c. iij.

ſI blaſphemauit deū. vꝫ dicendo eū non eſſe iuſtū :et oīa iniuſte diſponere :et eſſe acceptatorē ꝑſonarū uel nō uidere q̄ fiunt uel nō curare de actibus hoīnū uel prouidere :uel ſine merito pūire :et flagellare eū :uel nō poſſe iſtud uel illud facere et huiuſmodi. qdlibꝫ horū eſt mortale cū aduertit quod dicit et intelligit.

Si blaſphemauit deū uel aliquē ſanctū q̄ proprie dicit' maledictio. ut maledictus ſit et cetera. ut fit ex ira ſemꝑ eſt mortale ſi aduertit ipſa uerba.

Secūdū p̄ceptū de iuramētis et ꝑiuriis et habet. c. duo. Primū.

nEc iures uana ꝑ ipſū. p2io. de ꝑiurio. Si iurauit in aliq̄ curia corā iudice mendacioſe mortale ē q̄ꝫ tūcūq̄ꝫ al' haberet iuſtā cauſam et q̄ inducit ad hoc aduertēter ut iudex aduocatꝰ :procurator et huiuſmodi mortaliter peccat.

Si iurauit etiam extra iudiciū in cōi ſermone quacūq̄ꝫ ex cauſa ul' leuitate ul' utilitate ul' iocoſitate uel qualicūq̄ꝫ mō nō ſolū ad ſctā dei euāgelia et ꝑ corpꝰ criſti et ſanctorū. ſed etiam ꝑ fidē :per deū ſi deꝰ me adiuuet. per uirginē mariā : ꝑ crucē :ꝑ aīmā ſuā et huiꝰmodi. hoc ſemꝑ eſt mortale quādo aduertit ſe iurare et falſū dicere. et totiēs quotiens ſic iurādo aduertit.

Si iurauit aliqd pro certo de quo dubitat utrū ſic ſit mortale eſt. et p̄cipue iurādo in iudicio.

Si iurauit ꝑpetrare aliquid qd eſt mortale. ut facere uidictā :nō dimittere cōcubinā :ſeruare iniuſta ſtatuta :tenere ſecretā iniq̄ꝫ cōiuratōnē mortal'r peccauit nec debet illud ſeruare.

Si iurauit tenere ſecretuꝫ aliqd quod ē tractatū in cōſilio :uel aliud qd nulli eſt nociuū. ſi aduertenter maīfeſtat peccat mortaliter ipe et qui ſtimulat eū ad manifeſtādū ſciēs illud eſſe ſecretū.

Si iurauit ſeruare ſtatuta alicuius ciui/

tatis uel uniuerſitatis aliqͦ ſcie̅ter ex il
lis transgredie̅do ſtatutis peccat morta
liter.
Si tame̅ aliquod ſtatutu̅ eſt abrogatu̅
per contraria̅ co̅ſuetudine̅. quia quoti-
die per omnes fit co̅trariu̅ et diu. no̅ ui
detur periur⁹ ſi no̅ ſeruat illud eo ꝙ non
habet vi̅ ſtatuti. di. iiij. § leges.
Si iurauit p aliqm modu̅ opprobrioſu̅ p
dei me̅bra ul' ſanctoru̅. ut faciu̅t ribaldi
mortaliter peccauit. qa blaſfemia repu
tatur. xxij. q. i. c. Si qs per capillum.
Si p̄miſit ſe aliqd facturu̅ licitu̅ in ho
nore̅ dei uel alioru̅ ſanctoru̅: ſi no̅ inte̅de
bat obſuare mortaliter peccauit. Si au
tem inte̅debat obſeruare ſed uenie̅te ter
mino quo deb̅ ipl̅ere no̅ ſeruat p̄miſſum
cu̅ tame̅ poſſet: licet cu̅ i̅co̅moditate ſua
peccauit mortaliter. niſi ille cui promi
ſit ante terminu̅ relaxet iurame̅tu̅: quod
facere poteſt ſi p̄miſſum i̅ illi⁹ utilitate̅
ta̅tu̅ cedat. na̅ ſi in utilitate̅ alioru̅ uel i̅
honore̅ dei et ſanctoru̅ no̅ poteſt ille rela
xare: ſ3 ad ep̄3 ul' papa̅ pertinet relaxatio
uel co̅mutato̅. ſi aute̅ no̅ poteſt i̅plere ex
cuſat' a peccato pro tunc cu̅ no̅ poteſt.
Si qs etiam p̄mittat cum iurame̅to ſe a
liquid facturu̅ qd no̅ eſt alicui⁹ importa̅
tie boni ul' mali ut mater de uerbera̅do fi
liu̅ uel de bibe̅do: uel no̅: et huiuſmodi ui
det' ueniale iuratio et piurato̅.
Si iurauit ſine cauſa ro̅abili pro qbuſcu̅
q3 minimis dice̅do etiam ueritate̅ ue̅iale
eſt: niſi faceret in conte̅ptu̅. et induce̅d⁹
eſt ut abſtineat p̄pter pi̅culu̅ periurii.
Si induxit alique̅ ad iura̅dum: que̅ o̅io
credebat falſum iuraturu̅ mortal'r pecca
uit. niſi eſſet iudex hoc facie̅s ex officio
ſuo ſecu̅dum iuris ordine̅.

De adiuratio̅e. c. ij.

D **E adiuratio̅e**
que e̅ inducere aliqm ad aliqd
facie̅du̅ ob inuocatione̅ alicui⁹ rei ſacre
et ſi eſt p modu̅ coactio̅is inte̅dens eu̅ o
bligare p modu̅ iurame̅ti ad aliqd facie̅
du̅. ut ad ſupiores et alios in qb⁹ no̅ ha
bet ptate̅m. eſt mortale. ſicut adiurato̅
Cayphe co̅tra dominu̅. Ad ſibi ſubditos
uero eſt licita eo caſu quo liceret eis p̄ci
pere alias no̅. et tu̅c adiurat⁹ tenetur il
lud facere uel dicere. al' eſſet mortale ſi
cut tra̅ſgreſſio precepti.
Si adiurauit p̄latos: uel ſocios: ul' infe
riores. p modu̅ dep̄catio̅is inte̅de̅s redu
cere ad iurame̅tum ad aliqd boni facien
dum: no̅ e̅ malu̅ ul' ueniale.
Si leuiter et ſine cauſa eſt adiurat⁹ non
facie̅s illud no̅ peccat. Tho.
Si adiurauit demo̅es p modum p̄cis uel
ad fie̅du̅ aliqd ab eis uel aliquid obtine̅
dum auxilii eſt mortale. niſi quis faceret
ex familiari co̅ſilio ſpirit⁹ ſancti: ul' niſi
ex quada̅ ſimplicitate quere̅s ab obſeſſis
a dyabolo ſ3 p modu̅ coactio̅is licet eos
adiurare ne nobis noceat.
Si adiurauit creaturas irrato̅abiles ne
dyabolus eis utat' i̅ noſtru̅ nocume̅tu̅. l3
Si aute̅ ut demon operet' in eis mortale
eſt ut inca̅tatores ſerpe̅tiu̅.
Si in ca̅tilenis et turpibus fabulis miſ
cuit deu̅ et ſcto̅s et i̅ narratio̅ibus turpi
bus et amatoriis eſt mortale. alias uenia
le niſi faceret in co̅te̅ptu̅ dei.
Tertiu̅ p̄ceptu̅ de obſeruato̅ne feſtorum
co̅tinet duo. c. Primum.

ſ **Abbata ſanc**
tifices. Quia q̄3tu̅ ad determina
to̅ne̅ dieru̅ iſtud p̄ceptu̅ eſt de iure poſi
tiuo. io̅ hic a̅nectere potes de ieiuniis ec
cl'ie et de auditione miſſe.
Primo ergo ſi fecit aliqd manuale op⁹
dieb⁹ dominicis et feſtiuis: uel al' precep
tis ab eccl'ia extra neceſſitate̅. qa morta
liter peccauit ſi p notabile ſpacium. ſec⁹
ſi fueret aliqua pu̅cta. Si uero ex neceſ
ſitate v3 qa hoſtes expecta̅tur ul' uenii̅t
inundato̅nes aquaru̅ et huiuſmodi. tunc
licer3 remouere blada et ſupellectilia et

b9i .et debēt obſeruari de ueſpera in deſ pera .i. de ſero ad ſero .de.cōſe.di.iij.c. Pronūciādum .et hic requiritur magna prudentia in conſulendo.

Si uendidit uel emit diebus feſtiuis non comeſtibilia de die in diē.ut panem:uinū caſeum :carnes et huiuſmodi.mortaliter peccauit.

Si per modum negociationis non in caſu magne neceſſitatis.In nūdinis tamen ex quo prelati eccl'iarum tollerant.ſi non dimittūt audire miſſā ſecūdum Pe.de pal. uidentur excuſari qui mercantur ī dieb9 feſtiuis .ſ.a peccato mortali.

Si fieri fecit aliquod predictorum a ſuis filiis :diſcipulis : ſeruis :laboratorib9 ſine neceſſitate.peccat mortaliter mādās et exequens . Si tamen mandās ſeu magiſter uel patronus non habet neceſſitatem .ſed diſcipulus eius uel ſeruus uel ruſticus habet neceſſitatem . ita ꝙ aliter non poſſet uiuere .uel quia diſcipul9 nō obedit aliquando magiſtro in his diebus dendendo uel faciendo aliquod exercitium eius artis pro aliquo tempore.Et nec iſte nec alius de illa arte ul'r conduce re eum ſecū et aliud exercitium neſcit facere uidetur ipſe excuſari.

Nam ſi in obſequium eccleſiarum paupcularum aliquando licet aliquid laborare diebus feſtiuis ſecundum doctores.q̄to magis licet pro ſuſtentatione uite eius ī neceſſitate .tutius tamen eſſꝫ eligere aliquam artē ſi poſſꝫ.

Similiter de ſcriptorib9 pro pretio et cōficientibus inſtrumenta et iudicantibus et facientibus lōgas dietas non cauſa cupiditatis:ſed neceſſitatis.quia non bene aliter poteſt fieri.

De barbitōſoribus et huiuſmodi. Medicinalia autē ſemper licet facere et medicari et talia vendere.

Si per totū diē feſtiuum vacauit ludis: uenationibus :aucupiis :choreis et aliis uanitatibus mundi. Frequēter enī in his occurrunt mortalia peccata et ſi ō ſe iſta nō ſint mortalia .ꝙ etiam mortale peccatum diebus feſtiuis cōmiſſum ſit graui9 patet .et ideo de huiuſmodi confitendum eſt.

De auditione miſſe diebus dominicis:et feſtiuis.

Si nō audiuit totam miſſaꝫ dieb9 illis:ſed omiſit uel ex cōtemptu uel ex cupiditate lucrandi uel cauſa eūdi ad ſolatium uel ad cōuiuia:ſeu ex negligētia uel ignorantia craſſa.mortaliter peccauit.et totiēs quotiens dimiſit.Idem ſi audiuit ſed non totam dimittēdo notabilem partē.de cōſe. di.i.c.Miſſas.Secus uero eſt ſi modicaꝫ partem miſſe dimiſit.ꝙ autem quis audiat in parrochia ſua uel alibi miſſam propriam de die uel aliam audiendo uel nō intelligendo verba uel non audiendo.quia ſummiſſe dicitur.ul' audiat alibi ſeu a cōcubinario ul' ſimoniaco et h9mōi.uel nō ſimoniaco et concubinario ex quo prelati non prouident ſuper huiuſmodi non videntur ſimplices ſolicitandi.ſed dimittēdum conſcientiis eorum ubi talia abundant ſecundum Pe.de pal.et vul.duran.

Dimittens uero auditionē miſſe ex infirmitate uel ex tali occupatione quam non poteſt dimittere.ut ſeruire infirmo uel a lia iuſta cauſa.puta quia manet ī caſtris excuſatur.

Excuſantur etiam puelle que dimittūtur a parentibus domi non tamen euntes ad choreas:vidue etiam que manent in domo clauſe per menſes non excuſantur .ſecus ſi per dies.xv.uel per menſem.

De obſeruatione ieiunioruꝫ capitulū .ii.

Si quis dimittit ieiunia eccl'ie uel quadrageſime : quatuor temporum:et uigilias feſtorum chriſti ac apoſtolorum et ſanctorū poſt .xxi.ānum peccat mortaliter niſi ha

beat cauſam legitime eum excuſantem uł ſaltẽ exiſtimet ſe habere puta cum eſt ſa/ tis debilis uel uidetur ſibi eſſe propter quod credit non poſſe ieiunare ſine nota bili corporis detrimento .licet ſecundum uarietatem poſſit talis nõ uidetur de fa/ cili cõdẽnãdus de mortali ex quo parat⁹ erat obedire pcepto ſi credidiſſet ſe poſ ſe .aliter eſt mortale .et totiens quotiẽs dimiſit aliquẽ diẽ ieiunii quilibet enĩ di es eſt ſub uno peccato .et inde.xxi.ãnum inducendi ſunt iuuenes ad ieiunãdũ .ſed etiam interrogandu; eſt de numero dierũ quos dimiſit :et qua decauſa.

Si uero notabiliter anticipauit horã co/ medẽdi .puta circa horã tertiã ſine cau ſa legitima non eſt ieiuniũ.unde et mor/ tale.hora autem cõgrua ẽ eſſe nonam.tar dare autẽ poſt nonã non eſt uitium.niſi fi at ex ſuperſtitione.

Si cum ieiunauit ex ſtatuto ecclie uel ex uoto :uel ex iniũctione confeſſoris come dit de ſero fruſtrum panis uel de plibus fructibus :aut confectionibus uel de uno genere tantum:ſed in magna quantitate ieiunium fregit.

Si uero aliquid cõfectionum ſũmit ĩ par ua quantitate non ſoluit ieiunium . niſi fieret in fraudem ad nutriendũ ſed ſum mendo aliquid fructuũ:per modum medi cine.ne ſcilicet uinum lauet ſtomacum.nõ uidetur eſſe malum.

Poteſt autem quis in die pluries bibere ſumpto prandio et non frangit ieiunium niſi fiat in fraudem ut dctũm eſt.

Debiles et multum laborantes itineran/ tes:peregrinantes pregnãtes ac nutrien tes pauperes et huiuſmodi. quomodo et quando a ieiunio excuſentur. uide pleni/ us in ſumma.

Quartum preceptum de honore parentũ et habet duo capitula. Primũ.

b Abeas ĩ hono re parentes.quere primo.Si di/ xit uerba contumelioſa uel opprobrioſa parentibus :mortaliter peccauit .et mul tomagis ſi uerberauit etiam leuiter.

Idem ſi parentes irriſit.

Si blaſfemauit uel maledixit ĩpis deſũc tis et uiuis.

Si non obediuit eis ĩ licitis ex cõtẽptu peccauit mortaliter etiam in paruis reb⁹ ſecus ſi ex negligentia in rebus non mul/ tum ponderis.

Si non prouidit neceſſitatibus eorum cũ poſſet mortale eſt.

Si non impleuit legata facta ab eis ad/ pias cauſas.ſed multum diſtulit propter ĩcõmoditatem cum tamẽ poſſet peccauit mortaliter.

Si non reuerenter ſe habuit :ſed cõtẽp/ ſit uł dure locutus eſt uel prouocauit ad iram:uel non ſupportauit eos :uel diligẽ ter non prouidit.ueniale eſt.

De gubernatione familie .c.ij.

ſ I non proui dit magnis neceſſitatibus uict⁹ et ueſtitus filiorum uxoris:ſeruorum cũ poſſet ex auaritia uel crudelitate mor/ tale eſt.

Item ſi propter hoc illegitimos filios miſit ad hoſpitale uel ſeruos qui ſibi be ne ſeruierunt.

Si nõ adhibuit diligẽtiam ad hoc ut bo ni eſſent :et mãdata dei et eccleſie obſer uarent ut de confeſſione cõione auditio/ ne miſſe de honeſtate et h⁹modi.et ſi no tabilem ĩ hoc cõmiſit negligentiã nõ cu. rando uel non corrigendo.mortale eſt:uł ueniale graue.

Si dixit uxori uerba contumelioſa uocã do ſcortum et huiuſmodi .uel uerberauit aſpere ſine cauſa rationabili ſʒ ex ĩiuria mortale eſt.ſecus ſi alias ei dura et aſpe ra uerba loquitur.

Si uxor contendit cum uiro in licitis re/ bus nolẽs obedire ex hoc prouocans eũ ad blaſfemandum deum uel ſanctos :uel

ad aliud grāue inconueniens mortale eſt
ſi eſt occaſio data ad hoc .

Si uir permittit uxorē facere uanitates
aut ornatus :uel tripudiatus et hꝰmodi
et alia multum prouocantia ad laſciuiam
mortale uidetur.ſi uero non uidetur mul
tū exceſſus ueniale.

Mater que mittit filias ad choreas et a
lias mundi uanitates:et nō ducit ad miſ
ſam confeſſionem cōmunionē peccat mor
taliter.et nō uidetꝰ poſſe excuſari a mor/
tali .

Si dominus uel domina non prouidit ne/
ceſſitatibus corporalibus ſeruorum e tā
cillarum et infirmos mittit ad hoſpitale
et non curat de honeſtate eorū : uel non
dat eis habilitatem ad cōfitendū cōmu/
nicandum :audiendi miſſam cū poſſit uel
facit in feſtis laborare.mortale ē ī quoli
bet horū .

Si nimis dure uel nimis remiſſe alias ſe
habuit ī gubernatione familie in quo om
nes delinquūt etiam perfecti cōmuniter
ueniale eſt .di .xxv.c.Qualis .

Quintum p̄ceptum de homicidio.c.unū.

On occiſor e
n ris .et primo quere Si occidit
extra ordinem iuris aliquem uoluntarie
uel preter intentionem a caſu dando ope/
ram rei illicite .ut in ludo noxio.ut ad ſa
xa uel etiam rei licite ſꝫ non adhibēdo de
bitam diligentiam :ut proiiciendo tegu/
las de tecto mortale eſt . et caſus epiſco/
pis reſeruatus.

Item ſi ex neceſſitate euitabili: et etiā
ineuitabili ad quam peruenit ex culpa .
puta quia adulter eſt īuentus a uiro mu/
lieris adultere qui ut mortē euaderet eū
occidit .interrogandum eſt de cauſa ho/
micidii .

Si iudex occidit aliquem innocētem ſecū
dum iura uel aliquem nocentem ſed pre/
ter ordinem iuris uel ſecūdum proceſſū
ordinarium . ſed nō habens legitimum
dominium :uꝉ habens poteſtatem:ſed nō
ex iuſticia ſed ex uindicta uꝉ auaritia uel
crudelitate .et eſt caſus epiſcopalis .niſi
in ultimo pūcto .

Si mulier grauida queſiuit aborſum per
medicinas uel labores uel per alium mo/
dum etiam ſi non ſeq̄tur effectus eſt mor
tale in ea et in quocunqꝫ conſulente et o/
perante ad hoc non tamen eſt caſus epiſ
copalis .

Si uero ſequitur effectus et puerperiū
erat formatum in utero . homicidium ē
in ea et in coopante et conſulente . unde
caſus epiſcopalis eſt.In aliquibus etiam
locis ſi non ſequitur effectus per ſinoda/
les conſtitutiones eſt epiſcopalis et ali/
cubi eſt excommunicatio .

Si occidit mater filium uel filiam ſpōte
ad occultandum crimen ſuum grauiſſimū
eſt :et multo plꝰ ſi non baptizatum .

Si pater filiam uel frater ſororem forni
cantem .ſi uir uxorem :ſi uxor uirum ꝓp
ter odium uel amorem ad aliquem alium
Si filius patrem uel matrem ex ira uel a
uaritia:uel fratrē frater grauiſſima ſūt
et digna magna penitentia et epō reſer/
uata.

Et nota ꝙ epiſcopi ſolent coīter eos mit
tere qui ire poſſunt ꝓ caſu homicidii ad
penitentiarios curie ad terrorem incuti
endum.Si tamen uolunt poſſunt abſolue
re tales per ſe uel per alios ideo pape nō
reſeruatus.

Si mater uel nutrix ſuffocat filium uel
filiam quem tenet iuxta ſe inaduerten/
ter opprimens eum mortale eſt propter
negligentiam et eſt epiſcopalis.

Si mulier grauida preter ītentionem ab
ortitur : ſi cōmiſiſſꝫ ibi notabilem negli
gentiam.puta quia nimis ſaltauit uꝉ qa
nimis inordinate laborauit. uel propter
īordiatas laſciuias non eſſet abſqꝫ mor
tali peccato .

Idem in uiro uel alio percutiente eam un
de hoc ſeq̄tur.Secus uero ſi nō eſſet ī cā

Si quis etiam non occidit tamen mutilat aliquod mēbrum uel reddit inutile aliter extra ordinem iuris uel uulnerat .uel alias percutit aliquem ex iniuria peccat mortaliter.

Item ſi iniuſte incarcerat :uel tenet per uiolentiam ne liber poſſit abire.niſi faceret per pūctum temporis ad impediendū malum eius .

Si clericum habentem tantum primaꝫ tōſuram eſt excoīcatus .

Si quis uerbo uel mandato . ſ.mandādo perſuadendo cōſulēdo ratificādo uel icitando coopatur aliquod predictorum uꝉ mortem uel corporalem leſionem peccat mortaliter :etiam ſi non ſequatur effectus .Sed ſi ſequitur effectus grauius eſt et ſi percuſſit uel huiuſmodi incarceratꝰ eſſet clericus :uel religioſus in quolibet predictorum caſuū percutiēs uel includens eſt excoīcatus niſi eſſet prelatus eius qui hec faceret cā correctiōīs .

Et ubi in predictis .ſ.mandato conſilio cooperatione uel facto ſi eſſꝫ enormis iniuria facta clerico uel religioſo non poteſt abſolui citra ſedem apoſtolicam uel legatum uel ſummū penitētiariū.

Secus uero ſi non eſſꝫ enormis iniuria .

De huiuſmodi materia habes diffuſe in. iiij.parte ſumme.

Enormis iniuria dicitur quando ad mutilatōnem membri ſeu effuſionem ſanguis magnam.ſ.per uulnꝰ illatū proceſſum fuerit .Aut ſi in epūm uel in abbatem proprium manus uiolenta iniecta ſit . ut.c . Cum illorū .de ſen .exco.Aut .n.dicitur enormis arbitrio boni uiri ex circūſtantiis locorum :temporum perſonarum . ut Inſti.de iure naturali. §.Atrox. Vel ſi eſt facta religioſo.quia non abſoluiꝉ talis citra ſedem apoſtolicam uel legatum eius uel eius ſummū penitentiarium.Secꝰ uero eſt ſi non eſſet enormis.

Si quis interfecerit uel mandauerit uel fecerit interfici aliquem criſtianum per aſſaſſinos .etiam ſi non ſequatur effctūs ē excoīcatus et depoſitus oī gradu ordine et dignitate ſeculari:uꝉ ecclīaſtica.et ſimiliter receptor :et defenſor huiuſmodi aſſaſſinorum.c.Pro humani.de homi. li.vi.Dicūtur aſſaſſini quidam heretici uide de hoc in.iiij.parte ſūme.ti.i.

Si quis deſiderat mortē alterius deliberata ratione in malum alterius. ſiue ex odio :ſiue inuidia:ſiue ex auaritia ut habeat eius bona uꝉ ex luxuria.ut aliam accipiat:uel ex ſuperbia ut in prelatiōe ſuccedat:uꝉ ex accidia ne habeat cauſam gubernādi eum:uel ut ſit magis liber et nō habeat corripiētem :in quolibet horum eſt mortale .Secus autē ſi hoc deſiderat ne ipſemet uꝉ ille deū amplius offenderet uel ne peior efficeretur aut ne bonis perſonis uel eccleſie dei noceat.ſicut tyrāni.

Si uero quis ex impatientia et ira percutit ſeipſū iniurioſe peccat mortaliter et ſi clericꝰ ſit eſt excoīcatus .ſecus ſi ex zelo deuotiōis ad reprimendam carnem uꝉ tentatōes . non tamen licet abſcidere aliquod menbrum·aꝉ peccaret mortaliter et efficeretur irregularis .et ſi eſt clericꝰ eſſet excoīcatus .

Si occidiſſet uel uulneraſſet aliquem in loco ſacro eſſꝫ ſacrilegium et eccleſia uiolata.

Si per uiolentiam etiam ſi ſit officialis eduxerit malefactorem uel debitorem de loco ſacro uel fecerit capi eum peccauit mortaliter.

Si fecit uel fieri fecit torneamētum uel aliud ſpectaculum ubi ſit periculum uite mortale peccatum eſt.

Sextum preceptum de Luxuria actuali et ſpēbus eius .c· unum.

n **On mechaberis** .Luxuria actualis que committitur extra matrimonium ſemper eſt mortale peccatum in oībus ſpēbus ſuis q̄ oēs hic ponuntur .quia diſtincte oportꝫ

eas confiteri: uel interrogare confitētes ſi a ſeipſis non dicunt nullomodo tamen neceſſe eſt interrogare de his ōnibus niſi neceſſitas cogat. ne quis adiſcat quod neſcit ſ3 prout cōuenit perſonis que cōfitentur. et cum habetur ultima ſpecies nō eſt ultra deſcendendum ad alias particulares circūſtantias nō neceſſarias et cauto ac honeſto modo interrogandū eſt.

Si cognouit ſolutus ſolutam que dicitur fornicatio: et ſi eſt meretrix uel ſerua ſua uel alterius: uel uidua et etiam ſi tales induxit ad peccatum.

Si tenuit cōcubinā et quanto tempore. quia ultra fornicatōnē eſt ibi ſcādalum proximorum. quia publicū l3 ſit fornicatio.

Si uirginē defloraruit extra matrimoniū quod dicitur ſtuprū: et ſi ſeduxit eā pro mittendo ducere in uxorē cogēdus eſt in foro cōſcientie uel ducere eā in uxorem ſibi: uel eā dotare ſi poteſt. et iniuriat9 eſt parentibus eiuſdem ſi hoc neſcierūt.

Si ipſe ſolutus cognouit vxorē alterius: uel ipſe uxoratus cognouit ſolutā quod dicitur adulterium. et eſt duplex quādo uterq3 eſt cōiugat9.

Si intulit uiolentiā alicui quod dicitur raptus. et ſi contra uolūtatem parentum grauius eſt.

Si nupte uel uirgini uel moniali grauiſſimum eſt.

Si cognouit cōſanguineam ſuam uel conſanguineam uxoris ſue uſq3 ad quartum gradum conſanguinitatis uel affinitatis et dicitur inceſtus.

Idem de muliere que permittit ſe cognoſci a cōſanguineo uiri ſui.

Si cum moniali ſcelus eſt operatus ul' cū habente profeſſionem caſtitatis: et dicitur ſacrilegium. Idem ſi mulier cū clerico: religioſo: prelato ordinato. et h9i.

Si cognouit cōmatrem uel quam tenuit ad baptiſmum filiam ſpiritualem uel criſma: uel quam audiuit in cōfeſſione. et dicitur inceſtus uel ſacrilegium. Idem de muliere que cum compatre ſe miſcuit uoluntarie.

Si per ſemetipſum uigilās et uolūtari9 ſe polluit et dicitur mollities; ſiue manibus propriis uel aliis modis. de modo nō eſt interrogandum.

Si cū maſculis operatus ē turpitudinem uel femina cū femina uel uir cum muliere extra uas debitum: et dicitur uitiū ſodomiticū.

Si cum brutis operatus eſt nefas et cum quibus et dicitur uitium beſtialitatis.

Si diebus feſtiuis aliquod horum operatus eſt. quia grauius eſt. ſecundū aliquos uero neceſſe eſt confiteri huiuſmodi circūſtantiam quia mutat ſpeciem peccati.

Si in eccl'ia uel in loco ſacro aliquod predictorū cōmiſit. quia dicitur ſacrilegiū et per hoc uiolatur eccl'ia. et ſi iſtud eſſ3 manifeſtū eſſet recōciliāda eccl'ia.

De pctis uero que cōmittuntur in cōiugio. ſ. tactibus et actibus inhoneſtis et oſculis ac uerbis. et huiuſmodi. dicetur i. c. de luxuria.

Nota tamen ꝙ de iure cōi pctā luxurie non ſunt reſeruata epis nec pro aliquo illorū eſt lata ſentētia excōicationis a iure. S3 cōiter per ſinodales conſtitutiōes epiſcoporum aliquos ex dictis caſibus ſibi magis reſeruant. ut inceſtum: ſacrilegium. ſ. cū monialibus aliqui uero epi uitium beſtialitatis. alii etiam uitium ſodomiticum: et quedā3 alia in quibus eſt lata ſentētia excōicatōnis ꝑ ſinodales cōſtitutōes. et iō quere in diocēſibus i q'bus audis cōfeſſiones.

Nonum preceptum de luxuria mentali et eius ſpēbus. c. unum.

Nota quod e cogitatōes cōmittēdi aliquod peccatum luxurie que ſunt cum cōſenſu rōnis ſemper ſunt peccata mortalia et cō

tra hoc preceptū. non desiderabis uxorē proximi tui et sunt diuersarum spēruʒ si/ cut, sunt opa carnalia licet nō ita grauia mortalia sicut op⁹ exterius cōmissum. et cū dicit penitens se habuisse cogitatōes quibus ex rōe cōsensit īterroget cōfes/ sor erga quas psonas et cū quib⁹ habue rit. qa si erga cōiugatā ē adulteriū. Si ad solutā et ipse sit solutus est fornicatō Si cū cōsanguinea. ē incest⁹. Si cū mas/ culo. ē sodomiticū. Si cū uirgine extra matrimonium. est stuprū. Si cū religiosa ē sacrilegiū. Si p uiolētiā est rapt⁹. In terrogādū ēt ē quotiēs habuit h⁹i cogi tatōes ad aliqm. qa totiēs peccauit mor taliter.

Si p interualla temporū hoc fecit vʒ ex rōe desiderat fornicari cū aliq. postea ue ro se occupat ī aliquo negocio ul' cogitat de gubernatōe dom⁹ et hui⁹modi. et ex ī de iterū deliberat fornicari peccat denuo mortal'r. et sic deinceps. Sed si continue uersat' in tali cogitatōe p horas. unū tā tū pctūʒ ē. ſʒ tanto graui⁹ q̄ʒto diuti⁹ p seuerat cogitando.

Itē si mutat cogitatōnes de una persona ad aliā ul' ad diuersam spēm cū eadē pso na deliberās p se de qualibus semp de no uo peccat mortal'r. Unde si cētū mulieres uideret unā post aliā et ad qualibʒ spal'r animū determiat. centū mortalia cōmit/ tit. Sec⁹ si una cogitatōe hoc appetit. q a unū est habens deformitatē tot pctōrū Interrogādū ē si diebus festiuis discur rit p ecc'ias procādo mulieres: et si filo captus ex aliq̄ secutus ē eā: et quāto tē pore. quod dicitur de uiro. Idē dicēdū ē de muliere erga uirum.

De delectatōe morosa ī cogitatōe supra dctūʒ ē i. c. de Luxuria. Si mulier cōten tat' habere amatores et cū ppēdit aliqm uel aliquos pcari: uel eā amare carnal'r. ponit se ad fenestrā uel uadit p aliqm lo cum ut uideat' ab eo uel ponit se in ecc'ia ul' alio loco publico ubi discurrūt iuuēes ad procādum: mortale ē etiam si nō appe tat peccare cū talib⁹ quia occasionē rui ne prestat. extra de iniuri. et dā. da. c. si.

Septimū pceptū De furto nō faciē do et de usura que diuersis moīs fit et ha bet. viij. capitula.

f **Furtum nō fa** cies. De usurpatōe rei aliene. q̄ in hoc pcepto phibetur nota q in oībus īfrascriptis spēb⁹ est mortale peccatū et tenetur ad restitutōeʒ ei a quo res capta ē q si ille ignorat' ul' nō iuenit' paupib⁹ erogāda est et nō solū qui accipit. ſʒ etiā heres eius si tamē de bonis ei⁹ ad eū p/ uenit. c. Michael. extra de usuris.

Circa usuram q̄re primo.

f **Si mutuauit** / pecuniam numeratam uel ali / quid eorum que usu consumuntur ut fru mentum: uinum: oleum: et h⁹i intētione aliquid recipiēdi ultra suū capitale: et il lud pl' qd accepit tenetur restituere.

Si mutuauit sup pign⁹ rei mobil': puta uestis equi: et h⁹i uel īmobilis ut domus agri et huiusmodi. et interī accipit usu fructū pigneris dū alius tenuit pecuniā suā usura est. Excipitur tamē casus quā do gener accipit possessionē in pign⁹ a so cero suo quousqʒ dat sibi dotē et sustinet onera matrimōii nutriendo uxorē suā. ex tra de usuris. c. Salubriter.

Si posuit pecuniā pēes mercatore ul' arti ficē cū intētōe aliqd pcipiendi utilita/ tis lʒ nō fiat pactū de hoc. ſʒ poit ī discre tōne ei⁹ volens in oī cāu capitale suū sal uū usura ē. Sed si uult ita pticipare de dāno sicut de lucro tūc lʒ ēt cū pacto: et in hoc solēt etiā offendere mulieres de do tib⁹ suis: et dicūtur uulgariter deposita ſʒ ē usa. c. Pliqʒ. xiiij. q. iij. ī tex. et glo.

De socedis animaliū.

S in ſocedis
aialiū pecorū boum et hꝰmo/
di ita paciſcitur ut capitale ſit ſaluū eſt
uſura : ſꝫ ſi nō eſt ſaluū ſꝫ nimis grauatur
una ps nō ē uſura : ſed iniuſtitia.
Si in emptiōe fructuū terre : uel aliarū
rerū ex eo ꝙ ante ꝑ aliquos mēſes q̄ꝫ re/
ciperet fructus uł alias res ſoluit pretiū
et propter hoc emit minus iuſto pretio
uel ſi ualebat decē emit pro nouē : uſura ē
Secus ſi faceret hoc. qa uериſimiłr pōt
ēt minꝰ ualere q̄ꝫ illd qd ſoluit dꝫ octo.
De uenditione ad terminū.

S uēdidit ad
credentiā ſeu terminū pānos la
neos lineos de ſerico uł alia q̄cūqꝫ maiori
pretio q̄ꝫ ad cōtantos qa ſi uēdidit ſic
plꝰ iuſto ꝑtio rōe dilatiōis uſura eſt. Si
uero nō uēdidit pł iuſto ꝑtio : ſꝫ nō uult
facere ita bonum forū ei ſicut illi q dat
pecuniaꝫ nūeratam ſibi nō ē uſura. Tho.
et extra de uſuris .c. Nauiganti et .c. In
ciuitate tua.
De cambiis.

S fecit cābia/
miuta puta de uno floreno aureo
ad monetā : uel ecōuerſo accipiēdo aliqd
ſecūdū cōeꝫ curſum nō ē illicitū.
Si fecit cābia realia ꝑ litteras de loco
ad locū et nō ficta eſt licitū moderatum
lucrum.
Si fecit cambia q̄ uulgariter dicūť ſic
ca. ut ꝑ uenetos a libre de groſſi : uſura
ē. quia realr eſt ibi mutuū ſꝫ ſub ſpe lu/
cri. hoc frequētanť florentie.
Si tutor et curator pupillorū : uel procu
rator : et factor cuiuſcūqꝫ pecuniā pupil
lorū uel prōnorum dedit ad uſurā in uti
litatē illorū. ultra peccatū mortalē coiſ
ſum in caſu quo illi nolīt uel negant reſti
tuere. qa illi qui hūerūt utilitatē princi
paliter tenētur. ſꝫ nō reſtituētibꝰ illis te
netur ꝓcurator tutor et curator et hꝰi.
Si quis emit agrū uel domū młto maiori
pretio q̄ꝫ ualeat : intendens ꝙ uenditor
reemat ab eo deducens hoc in pactū : et
ipe iterī fructꝰ recipiat uſura paliata ē
De mutuantibus ſub ſpe.

S quis prop
ter pecuniā mutuatā aliquād
petit uel ſperat principaliter hēre ab eo
aliquod obſequiū uł utilitatem que pre/
tio poſſit eſtimari. ut opa laboratorum
uel boū ad colendū terras uł mutuatoēꝫ
iumētorū : uel aliqd donū : uł ut ꝓcuret
ei officiū uel beneficiū eccłiaſticū uel ſe
cłare. Vel ꝙ det ſibi propter hoc plus de
fructibus terre eius q̄ꝫ colit uſura eſt
Et quād propter hoc non ab eo cui mu/
tuauit : ſꝫ ab alio ut a domino uel a coīta
te recipit utilitatē exīde dꝫ illud paupi/
bus erogare.
De accipientibus ad uſurā.

S quis accepit
mutuo ad uſurā no ad prouidēdū
ſue neceſſitati : ſꝫ ut det ipe ad uſuram uł
ludat : uł ał male utatur peccat mortałr
Idem ſi eū inducit q ał nō erat feneraťꝰ
Pe. de pał.
De faciētibꝰ ſtatuta in fauorem
uſurariorum.

S fieret ſtatu
tū in aliqua ciuitate : uel caſtro
uel in aliquo loco ꝙ uſure ſoluātur : uel
ꝙ ſolute nō poſſint repeti : aut repetite
nō debeāt reſtitui excoīcati ſunt q faci/
unt hꝰi ſtatuta : et q iudicāt ſecūdū ipa
Vnde illi q faciunt capła cū iudeis. ut do
mini et coītates cōtinētia ꝙ poſſint fene
rari. Vel ꝙ nō poſſit repeti i iuditio uře
extorte ab eis et hꝰi uideť icidere i hāc
excōeꝫ. Domini uero q hoc faciūt et ci/
ues q hoc cōſulūt extra de uřis clemētia
Ex graui.

Capitulum.ii.

E emptiõe ue

d ro denariorũ mõtis ut florẽtie:
uel impreſtitorũ ut uenetiis: uel locorũ
ut Janue: q̄a aliqui ponunt contractum
eē uſurarium: alii uero nõ. ſ. cõtrariũ te-
nẽtes. iõ nemini cõſulas ut faciat cõtra
ctũ: factũ uero ſi potes inducere vt p⁹
uel mortẽ ip̄i⁹ uel unius alteri⁹ fiiat et
ſatiſfaciat cōitati uel d't pauperibus. bo
nũ erit.

Si uero nõ uult adherens opinioni cõtra
rie. non facile cõdẽnes: quia in huiuſmo
di ſecũduʒ doctores non eſt precipitãda
ſentẽtia. de his: et aliis ſupradictis hẽs
in ſcd'a parte ſumme. ti. ii. de uſuris.

De fraudulẽtia q̄ multis modis cõ
mittitur. c. iij.

E fraudulẽtia

d que fit: uel in rei ſubſtantia vẽ
dẽdo unã rẽ pro alia: ut uinũ limfatũ ꝓ
puro carnes pecudias pro caſtratis. cera
et aroata cũ aliis mixturis uel in q̄ʒtita
te dãdo menſuras et põdera diminuta. pu
ta ũcias nouẽ ꝓ libra uel in q̄litate ut rẽ
prauã ꝓ bona ut pãnum ferrũ coriũ aro
mata aīalia defectuoſa fructus et h'ōi:
et in his ſi notabil'r dãnificauit ꝓximũ
peccauit mortal'r et tenetur ad reſtituti
onem. Si parum nec plus intendens: veni
al'r: et pauperibus erogetur.

Si vendidit rem aliq̄ʒ m'lto maiori p̄tio
q̄ʒ valebat ſecũdũ coēʒ eſtimatõnẽ illius
temporis aduertenter peccauit mortal'r
et tenetur ad reſtitutõnẽ ſi ꝓxim⁹ nota
biliter leditur. ſecus ſi parum. Jdem ſi e
mit minori pretio q̄ʒ valeat ex ignorãtia
vẽditoris. Si fraudauit iuſtas gabellas
et pedagia tenet' cōitati reſtituere ſi m'l
tũ uel etiã parum: ſʒ tamen intendẽs mul
tum mortale eſt.

De falſificatione. c. iiij.

S quis falſifi

f cauit aliquod iſtrumẽtũ uel fal
ſo ſcienter vtitur ultra mortale tenetur
ad oẽ dãnũ quod inde ſequitur.

Si quis falſificauit litteras papales: ul'
falſificatis ſcienter vtitur eſt excōicat⁹
cuius abſolutio pape reſeruatur.

Si quis ex falſa cã ſuggeſta q̄ expreſſa
non obtinuiſſet beneficium q'd recepit. li
cet nõ ſit excōicat⁹. tamẽ tenet' ad reſti
tutõneʒ eius quod ſic recipit: ſeu ad re-
nũciationẽ beneficii: uel reaſſignationẽ
et huiuſmodi.

Si quis falſificauit moẽtas ultra pctũʒ
tenetur ad reſtitutõnẽ. Jdem ſi falſis ſci
enter vtitur et etiam ip̄e qui h'ōi fuit de
cept⁹.

Si quis falſat menſuras: uel põdera ciui
tatis ul' cōitatis: uel falſis ſcienter vti
tur: ultra mortale tenetur ad reſtitutõ-
nem et õnium dãnorũ ĩde ſequẽtium. Si
q̄s falſat litteras p̄latorũ: ul' ſigilla: uel
aliorũ. ultra mortale tenetur ad ſatiſ fac
tõnẽ õniũ dãnorũ inde ſeq̄ntium. Jdẽ de
f'lſificãte libros uel alias ſcripturas ĩ dã
num aliorũ. Et nota ꝙ cõtra falſificãtes
inſtrumẽta uel cõſtitutiones per ſinoda
les litteras uel alia in aliquibus locis la-
ta eſt ſentẽtia excōicationis.

Excõmunicatio papalis.

S quis in bul-

f lis papalibus apponit uel remo
uet unã litteraʒ uel pũctum ſʒ Hoſti. eſt
excōicatus excōicatõe papali que fit in
curia: nã in iure cōi non hẽtur: et hoc
ſi bulle habẽt vigorem. nã ſi expiraſſet
earũ valor puta quia erat gratia ad tem
pus et expiraſſet ſi totũ raderetur. non
incurreret quis excōicatõnẽ nec in aliq̄ʒ
penã. Ricardus.

Capitulum quintũ de iniuſtitia que
fit in iuditio.

d E iniuſtitia de

ro que fit a iudicibus aſſeſſorib9 aduocatis ꝓcuratorib9 : et notariis : et de qb9 debent interrogari dicetur ifra.
Si oficialis quicūqꝫ dat iniuſtā ſenten/tiam ſcienter uł ex ignorātia craſſa et ſupina tenetur pti leſe ad ſatiſfactioēꝫ oīs dāni. niſi ſatiſfaciat ille ꝓ quo ē lata ſententia. et ſimilr aſſeſſor uel alius qui ad hoc cooperatur : et peccant oēs mortalr.
Aduocatus et procurator qui ſcienter defendit iniuſtā cāꝫ : Si obtineāt ſimilr tenentur parti leſe ad ſatiſfactionē iſolidū Si non ſatiſfaciat clientulus. Idem ſi ꝑdidit iuſtā cauſam ex ignorātia craſſa uł negligētia.
Accuſator et teſtis ſcienter procedentes contra aliquē falſo : tenetur de oī dāno ipſi accuſato : et peccāt mortalr. Domini qui grauāt ſubditos in collectis iniuſtis tenētur ad reſtitutionē et de uitiis eorū de quibus ſunt interrogandi habes i. iij. parte. c. ij.

De furto capitulum ſextum.

ſ I quis rez ali

qꝫ occłte inuito domino non ſolū abſtulit ab extraneo ſꝫ etiam filius parētibus : uxor uiro : ſeruus domino : diſcipulus magiſtro. ſocius ſocio : cōſanguineus cōſanguineo : furtū eſt. ſi ē qd notablr dānum. unde et mortale. et tenetur ad reſtitutionem. Secus ſi quid minimum : ut aliquos fructus et q̄trinū et huiuſmodi.
Si rem ſibi mutuatā retinuit : uł aliā rē alterius uenientē ad man9 eius non reſtituit furtū fecit. niſi ille tātūdem hr̄et de ſuo certitudialr qd nō uult reſtituere.
Si inuenta q̄ nō habentur ꝓ derelicto nō reſtituit : ſed ſibi retinuit : et ſi poſt iquiſitionē nō reperitur cuius ſunt inuēta dꝫ pauperibus erogare. alias eſſet mortale niſi ipi ut indigenti daretur.
De theſauris inuentis multum ſtatur cōſuetudini. Si uſus eſt pignere ad ſui uti/litatem cōtra domini rei uolūtatem. Si uſus ē re cōmodata ad alium uſum q̄ꝫ fuerat cōmodata. uel re depōita ſine licētia deponentis niſi preſumat dominū rei eē contentū tenetur huiuſmodi de illa utilitate.
Si religioſus dedit de bonis mōaſterii ſine licentia ſuperiorū hītā uel preſumptā Idem ſi aliquid occulte recipit : uel retinet : quod ē mortale et ꝓprietari9.
Si prelatus expendit bona ecclie in turpes uſ9 deputata repatōni ecclie : uł pauperibus : uł bona monaſteriorū : peccat mortaliter.
Si aliquis recipit a religioſis aliquid ſine cā rationabili : uel pro turpitudine : uł lucri acquiſitione : uel cā amicitie et parētele ſine aliqua indigentia.

De ſacrilegio quod cōmittitur circa res ſacras. c. vii.

d E ſacrilegio/

quod eſt circa res ſacras. Si impoſuit : uel dedit ſuper hoc conſiliū ut imponerētur collecte clicis ſiue ecclīaſticis perſonis non hītā licentia a romano pontifice et ſi ſecutus ē effectus ultra mortale tenetur ad reſtitutioēꝫ : et niſi poſt admonitionem deſiſtat eſt excōmunicatus.
Si fecit : uel fieri fecit ſtatuta contra libertatem ecclīaſticā : uel conſuluit fieri ultra mortale tenetur de dānis factis : eſt qꝫ excoīcatus ipſe : nec non ſcriptores : et iudicantes ſecundum ea.
Si uſurpauit patronatū de nouo alicuius ecclie uacātis : uel monaſterii : uel loco/rum piorū : uel bona iporū locorum uacātium eſt excōmunicatus.
Si abſtulit res ſacras ut calices et para/mēta de loco ſacro aut rē ſacrā de loco nō ſacro et furās in ecclīa res non ſacras.
Si effregit locū ſacrū ut portas eccleſie uel locum religioſum : uel portas conuentus ultra peccatum et obligationem ad

reſtitutionem tenetur de iniuria et de dā
no et eſt excōmunicatus .et ante denunci
atōnem poteſt abſolui a dioceſano. Poſt
denunciationem uero ſolum a papa uel pe
nitentiario.c.Cōqſti .extra de ſententia
excoīcatōis.

Si fecit incendium ſtudioſe ī loco ſacro
uel religioſo .idem iudicium eſt .ſicut de
effractore .ut dicto.c. Peruenit .Incen
diarii aūt aliorum locorū de iure cōi non
ſunt excoīcati .In aliquibus āt locis ſic
per ſinodales cōſtitutiones.

Si legata facta eccleſiis uel aliis piis lo
cis aut pauperibus non ſoluit integre: et
ſi nimis differt peccat mortaliter: niſi i
poſſibilitas eū excuſet: et alicubi eſt ex/
cōmunicatio ſinodalis.

Si clericus recipit beneficiū ſimoniace
ultra vitium ſimonie oēs fructus illiꝰ be
neficii furtiue accipit et tenet ad reſti/
tutionem. Si prelatꝰ eccleſie ex dolo uł
lata culpa amittit bona eccleſie tenetur
ad reſtitutionem.

Si non dedit laicus decīas ubi cōſuetū
eſt dare: tenetur ad reſtitutionem.

De rapina violenta .c. viii.

r Apina eſt quā
do res iniuſte aufertur per vio/
lentiam. Si rē alterius rapuit ultra mor
tale et reſtitutōnē ad q̄m tenetur debet e
tiam petere veniam ſi cōmode poteſt de i
iuria violenter illata.

Si quis eſt pirata predans in mari quo
ſcumqꝫ īdifferēter ultra mortale et reſti
tutionē ad quā tenetur eſt excoīcatus pa
pali excoīcatione .ut pꝫ per proceſſum q
fit ānuatī in curia cōtra huiꝰmodi. Secꝰ
vero eſt de illis q faciunt hoc preciſe cō/
tra illos cum quibus habent bellum.

Si quis eſt depredatus roīpetas: uel eū
tes uł redeūtes ab urbe rome: uł depda
tus eſt portantes neceſſaria ad uſum cu/
rie eſt excoīcatꝰ a papa.

Si in bello iniuſto depredatus eſt etiam
īimicos ultra mortale et reſtitutionē nō
debꝫ abſolui niſi diſponat in illo et in oī
alio iniuſto nūq̄ꝫ ſe reperire.

Si in bello iuſto abſtulit ab amicis ſic fa
ciūt ſtipendiarii uel ab eccleſiis inimico
rum tenetur reſtituere.

Si inuaſit hoſtiliter: uel diſcurrit per ter
ras eccleſie ultra peccatum: et reſtitutō
nem ē excoīcatꝰ excoīcatōne papali per
proceſſum curie ānualē. Nota ꝙ oēs dā/
tes conſiliū ad aggrediēdū ſiue ſumēdū
aliquod bellū iniuſtū ſine quorū conſilio
nō fuiſſet factum: uel fieri no poterat te
netur inſolidū de ōnibus dānis inde ſecu/
tis. hec Ray: et alii. Si participauit in
crie rapie: uel furti uł alteriꝰ īiuſte dāni
ficatiōis in aliquo infraſcriptorū modo/
rū: qui cōtinētur in his uerſibus.

Iuſſio. conſilium. conſenſus. palpo. re/
curſus.

Participans: mutus: nō obſtās: non ma
nifeſtās .tenetur inſolidū .i. in totum de
oī dāno ſecuto quouſqꝫ iſti qui paſſus ē
ſatiſfactum ſit.

Intellige tamē hoc cum diſtinctione vꝫ
ad primū uerſum de tali iuſſione uel con
ſilio: uel cōſenſu cooperatiōis: uel palpo
i. adulatiōe: uel recurſu .i. receptiōe la/
tronum uel rerū ablatarū tali dico adula
tiōe et recurſu ꝙ ſine hꝰmodi nō fuiſſꝫ
facta rapina: uel damnū. Alias nō tene-
tur niſi iq̄ntū pueniſſet ad eū de re rapta
uel de q̄nto damno feciſſet cum ſuis: uel
q̄ntū pł fuiſſet factum propter aliquod
predictorū ab eo factorū.

Quātum ad ſecundū uerſum nota ꝙ non
obſtās non maifeſtās et etiam mutus te/
netur quādo ſunt officiales et poſſunt im
pedire dānū et non faciunt .alias non te
nentur ad reſtitutōnē lꝫ peccet ſi poſſunt
impedire dānum et non faciunt Tho .in
iiij.di.xxii. Pet. et Alber.

Item etiā pła dicit uł pła de his referū
tur ſuper .c. Sicut dignum de homicidio

Quātum ad participatōnē iſtud fieri po

teſt ml'tipl'r. Vno mō cooperando cum ali
is ad rapiēdū et tūc ad illud tenetur qd
recipit : uel dānificat ſi nō fuit in cauſa
principali : uel quaſi. Scdo modo recipi/
endo per uiam doni de rapina et ad illud
tenetur quod recipit. Tertio mō per cō
ſumatōnē rapine ut uictus veſtitus et hu
iuſmodi : ſicut famuli raptorū et famuli
uſurariorū : uel ipſorū uſurariorum : qui
habent oīa de rapīa : uel uſura : et tenetur
ad illud quod conſumūt. Quarto modo
per dotationē ut maritus q ſciebat ſoce/
rū non habere niſi bona rapta et uſuria
nō poteſt recipere dotē et ſi recipit tene
tur reſtituere. Si autē filia remanet vi
dua tenetur reſtituere dotē quia de alieō
eſt. ſ; ſi neſciebat eē. tūc diuerſa eſt opi
nio inter doctores. Utrum teneatur mari
tꝰ eius uel filia. ſ; filia uidr teneri Qui
to per ēptiōe; rei rapte uel furtiue et ſi
ſcienter fecit ob ſui vtilitatē ultra mor
tale tenetur ad reſtitutōnem ſi inuenit
dominu; rei. Si uero non repit paupibꝰ
erogare tenetur : uel precium eiꝰ : etiam
ſi iā cōſūpſiſſet. Si vero ignoranter ſi/
ue ignorātia iuris ſiue facti a pctō po/
teſt excuſari. S; quando ſcit tenetur ad
reſtitutōnē : ſi nōdum diſtraxit. etiam ſi
ne pretio petito a domino rei : ſ; repetat
a uenditore ſi poteſt. Idem de oībꝰ qui
ſucceſſiue emerēt rē hanc niſi priꝰ diſtra
xerit illā rē quia bōa fide diſtraxerūt uē
dēdo : non tenentur ipſi ſed emēs eā. De
hac materia uide in. ij parte ſumme.

Qui impedit alium iniuſte a cōſecutione
alicuius officii : ul' beneficii : ul' officii ec
cleſiaſtici : uel ſeclaris vbi ſibi erat iam
ius acquiſitum. tenetur ad ſatiſfactōem
talis damni. Si aūt nōdum erat ſibi ius
acquiſitum : ſed erat in uia acqrendi te/
netur ad arbitriū boni uiri q;tum pōt
illud damnum in ipō dubio eſtiari. Simi
liter et qui deiicit iniuſte aliquem ab ob
tento iuſte : uel al'r procurat eiici ſicut
cum iuſte procedit Tho in. iiij.

Qui infert damnum quod in ſpecie reſti
tui non poteſt ut mutilatō membri : cum
quo ille lucrabatur vt; manū in ſcribēdo
virgītatē alteri auferendo pcipue p vio
lentiam : et ſeductionem : mortem inferen
do alicui qui ſolo labore nutriebat fami
liam : ſcienter dādo ad vecturam uel vē/
dēdo equū claudicātem : uel al'r nociuū
et non illi indicādo : unde emptori ſequi/
tur nocumētum : tenet' ſatiſfacere de hꝰi
ad arbitrium boni uiri Si mulier ſuppo
nit ſibi alienum partū : uel concepit de a
dulterio neſciente uiro tenet' uiro d oībꝰ
expēſis factis filio putatio et cōſāguine
is : et filiis : ul' aliis heredibus de his q p
uenerūt ad eā bonis. Non tamē tenetur/
mulier illa manifeſtare factum cū pericu
lo uite ſue. Ray. ſed quomodo agendum
ſit. uide in ſecūda pte ſumme. ti. de reſti
tutionibus.

Si exiſtens camerarius ſiue theſaurariꝰ
comitatus qui vulgariter dicit' camerli
gus ſeu notarius ſeu aliquod habēs offi
cium pro quo eſt ſufficiēter ſalariatus et
nihilominꝰ ab his pſonis cum quibus e/
xequitur officium ſuū puta faciendo ce/
dulas : et huiuſmodi. aliquid exigit uſur
patio eſt. nec puto q excuſet eū cōſuetu
do ſicut nec a rapīa. propter hoc enim ſta
tuntur ſalaria ne petat ab illis. unde et
peccat et d; paupibus erogari. hoc dico
quia difficile eſſet dare tale quid pprijs
perſonis cum quid modicum ſit. ar. xiiij.
q. v. c. Non ſane.

Si cum pecuniis coitatis qs habet in de
poſito negociatur. et ſi quid cū eis lucra
tur per cōtractus uſurarios tenetur reſti
tuere uſuras ei a quo accepit. Si uero p
cōtractum licitum videtur teneri coita
ti ſaltē pro parte. uel partē pauperibus
erogare tenetur.

Si quis īgreſſum in religiōem educit ul'
per uiolentiam uel per pſuaſiones : ultra
peccatū mortale cōmiſſum eſt excoīcatꝰ
cum violētiam infert perſone : et tenet'

illum uel alium inducere ad religionem in ſatiſfactionem. Uel tenetur ipe ingredi ſi non habet impedimentum ſecundum Pet. et Jo.

De eo uero qui omnino intēdit ingredi religionem ſ; nondum ingreſſus reuocatur per aliquem ab illo propoīto: idem dicunt quidam: quādo ſcilicet non ex cauſa iuſta puta quia in illa religione male uiuitur. ſed ex cā rationabili.

Decimum preceptum de deſiderio habēdi res alienas. c. unum.

u Ltra peccatu; operis iniuſte uſurpationis diuerſarum ſpērū de quibus dictum eſt: etiam interrogandum eſt de deſiderio hīto circa res alienas habendas ſeu acquirendas iniuſto modo: quod deſiderium ſiue cogitatio ſi eſt cum conſenſu rationis et alicuiꝰ rei notabilis ſemper eſt peccatum mortale eiuſdem ſpeciei cuius eſt opus illius iniuſte acquiſitionis. Sicut uerbi gratia deſiderans habere per uſuras eſt ſpeties uſure. Si per rapinas eſt rapina. Si per uiam occultam eſt furtum. Si rem ſacrā: eſt ſacrilegium: et ſic de aliis. ideo interrogandum eſt quomodo deſiderauit rem alienam ut habeatur ſpeties peccati que neceſſaria eſt cōfiteri. Jn his tamen peccatis cordis non tenetur ad reſtitutōnem

Nota etiam cum quis aliquem damnificat proximum in minimo: ſi habet propoītum damnificandi in mlto ſi poſſet peccat mortaliter. Unde ementes et uendentes quamcumq; parati ſunt decipere proximum in multo ſi poſſunt commode. mortaliter peccant licet actu in modo decipiant.

Octauū preceptum. Nō eris teſtis iniquus. De mendacio. c. i.

d E mēdacio. Si dixit mendacium pernicioſum. i. ꝙ ſit contra honorem dei ut in his q̄ ſunt fidei uel damnum notabile proximi ſpūale: uel temporale mortale eſt ſecundum Tho. ſcda ſcde uerbi gratia. Si dixit fornicationem uel uſuram nō eē peccatū mortale.

Si negat ꝙ ipſe: uel alius debet dare proximo ſuo quod ipe nouit: et huiuſmodi. ſi dixit mendacium in iudicio interrogatus a iudice: periurus eſt: et mortaliter peccauit ſecundum beatum Tho.

Si dixit mendacium in confeſſione de neceſſario confitendis mortale eſt. Jdem ſi in predicatione ſtudioſe. mortale eſt niſi ex ſurreptione uel ſubita locutione impremeditate.

Si perſona que dicit mendacium etiam officioſum ē perſona autoritatis et magne reputationis ſeu perfectionis: poſſet per accidens tale mendacium eſſe mortale ſi inde ſequeretur graue ſcandalum in mētibus hominum.

Si dixit mendacium iocoſum. i. cauſa ſolatii: ul' officioſum. i. ad utilitatē aliquā conſeq̄ndam ſpūalem: uel' temporalem ſine nocumento alterius ſemper eſt ueniale peccatum: Tho. ſcda ſcde. q. iij.

Si dixit flm teſtimonium contra aliquē in iudicio: uel accuſauit iniuſte: ultra mortale peccatum tenetur de oī damno leſo: et etiam ad reſtitutionem fame ut. ſ. dicat ſe falſū dixiſſe. ſed poſtq; ille ē punitus non tenetur propter periculum qd ei imineret.

De detractione. c. ii.

d Etractio ē per quā auferť fama alterius et multiplr. Si quis imponit alteri aliquod falſum quod ſit notabile: mortale eſt. et tenetur ad reſtitutionem fame: niſi ex hoc immieret ei magnum periculū Tho. ſcda ſcde.

Si ad peccatum alterius quod narrat ad

dixit aliquod notabile ultra peccatum tenetur ad reſtitutōnē fame niſi ex hoc ī mineret ei magnū piculū. Tho. ſcđa ſcđe

Si ad peccatū alterius qđ narrat addidit aliqđ notabile vltra pctū₃ teneť ad reſtitutōnē fāe ſi illđ dctū₃ īportat īfamiā.

Si peccatū alteri⁹ mortale cū eēt occultū ad diffamādum manifeſtauit aliis peccauit mortalr̄: et teneť ad reſtitutōnē fame inq̄₃tū pōt. niſi illud crimē poſtea per aliam uiā eſſet publicatū.

Si peccatū alteri⁹ occl̄tum manifeſtauit nō itendens diffamare: uel aľ nocere ſed ex q̄dā loq̄citate. nō videtur mortale niſi p accidens v₃ ſi ex hoc ſeq̄reť diffamatio illius puta quia audiētes publicāt.

Si accuſauit ī iudicio: uel denūciauit p̄lato crimē alteri⁹ nō zelo iuſtitie. ſed ex maliuolentia peccauit mortalr̄: ſ₃ ad reſtitutōnē fame nō tenetur ſuato ordine iuris.

Si fecit libellos famoſos .i. cedulas ſiue ſcriptas in detractōnē alterius ponēs ī loco publico ut legātur: aut cantiones et h⁹i mortalr̄ peccauit et tenetur ad reſtitutionem fame.

Si peccatū alteri⁹ etiam manifeſtū narrat ex odio et intētōe nocēdi pccāt mortalr̄ ſ₃ ad reſtitutōnē fame nō teneť. Si aūt ex loq̄citate narrat peccat uenialr̄.

Si defectus aliorū q̄ ſunt pctā venialia coīter recitauit ex loq̄citate: uel aliq̄ indignatione: nō ē mortale peccatū niſi ex hoc ītenderet ēt diffamare. Si ſignificauit peccatū alteri⁹ mortale et occl̄tū p̄lato: uel pentib⁹: cōfeſſori: uel aliis q̄ ſunt perſone maťe: ut poſſit meli⁹ puidere: qđ precipue habet locū cum timeť de recidiuo: nō eſt peccatū ſ₃ charitas.

Nota tamē cū q̄s tenetur ad reſtitutōnē fame ſi falſum dixit: v₃ dicere his q̄bus dixit ſe fl̄m dixiſſe: nec excuſať: quia ſit ei verecūdia magna. Si aūt dixit verum nō v₃ dicere illis ſe falſum dixiſſe q̄a eēt mendacium ſed iniuſte et male dixiſſe.

Si quis narrat crimen alterius prout audiuit dicens ſe audiuiſſe ſic ab eo dici l₃ occultum ex loq̄citate uel leuitate non uidetur mortale. nec teneť ad reſtitutionē fame: uel ſi eſt dubium.

Si quis bona facta ab alio dixit mala intentione eē facta videlicet propter ypocriſim et ſuperbiam et huiuſmodi intēdens eum infamare peccat mortaliter. Idem ſi negat bona facta ab aliquo. Si etiam tacet bona que ſcit cum eſt neceſſarium ad liberandum proximum.

Si audiuit īfamationes et diffamatiōes aliorum. Nā ſi hoc facit quia delectatur de infamia eorum peccat mortalr̄.

Si aūt hoc facit quia delectatur de loq̄citate ſed diſplicet ei infamatio aliorum non videtur mortale. In prelatis autem qui poſſunt huiuſmodi prohibere et non faciunt mortale videtur. di. xxv. §. Alias autem Ea demum in gloſa.

De auaritia que eſt primum vitiū capitale.

Incipit ſecunda pars in qua tractatur de modo interrogandi penitentes a confeſſore de ſeptē vitiis capitalibus et eorum ſpetiebus. et primo de Auaritia et habet capl̄a. viiij.

Titulus primus.

Auaritia tripliciter ppetrať. ſ. iniuſte acq̄rēdo: tenaciter retinēdo: et īordinate amādo: habetq₃ multas ſpēs. Primus modus. ſ. iniuſte acquirendi de quo ſupra dictum eſt in capitulo. Non furtum facies. reſtant tamen aliq̄ue de quibus dicetur. Secundus modus retinēdi tenaciter. et Tertius ſcilicet amandi inordinate poſtea inferius ponentur.

De ſimonia .c.i.

ſ Imonia q̄ eſt
circa ſpūalia et ē ſēp mortale pec
catū in oī caſu. Nota q̄ pecunia q̄ recipi
tur ſimōiace: nō debet reſtitui ei qui de
dit: ſed de neceſſitate debet pauperibꝰ e
rogari: uł illi ecclie ī cuius īiuria data ē.
Si dedit pecuniā: uł aliquod aliud qđ pre
cio poſſit eſtiari ꝑ habēdo aliquo ſacra
mēto uł baptiſmo: eucharistia benedicti
ōe nupciarū: pēitētia: ordiatōe criſmate
et extrema ūctiōe: q̄ſi preciū huiꝰ ſacra
mēti: cuius ſignū quādo datur: ut preciū
et fit pactio cū dāte. Jdē preſumitur q̄n
do negatur ſacramētū ſi nō datur pecuia
ſimōia ē nec excuſat cōſuetudo. Secus de
ro ē ſi dat ut elemoſinā et gratis nō coac
tus ſed ſpōte et ad ſuandā conſuetudi
nem non exactus.

Si clicus exiſtēs accepit aliquid tēpora
le ꝑ aliquo ſacramento dato uł dando ut
preciū eius: uł quia aliter nō dediſſet ſi
monia ē. Si dedit aliquid qđ precio poſſit
eſtiari ꝑ aliquo beneficio ecclīaſtico ſi
plici uł curato obtinēdo ſimoniā cōmiſit
ſed ſoluēdo taxā curie et bullas nō reputa
tur ſimoia. Si ꝑ aliquo beneficio ecclīaſ
tico: uł dignitate habēda aliquod tēpora
le dedit ſimoniā cōmiſit: et idē de cōferē
tibus beneficia et officia huiꝰmodi ꝑ tē
poralibus. ſi emit: uł uēdidit aliq̄m capel
lā ecclie ſimōia eſt. Si emit: uł uendidit
ſepłturam ecclīaſticā ſiue ſepulchrū ubi
poitur cadauer: ſiue officium ecclīaſticū
ſimoniā cōmiſit.

Si patronus exiſtēs ꝑ pecunia elegit: uł
preſentauit īſtituēdū ſimoniā cōmiſit.
Si emit: uł uēdidit aliquod ius patrona/
tus alicuius capelle: uł ecclie ſimoia eſt.
Si porrexit preces carnałs ꝑ aliquo idig
no ordinādo uł beneficiādo ſimonia eſt
ſi itēdit ut prelatus rōne precū pricipałr
aſſētiret. Si fuit mediator ad ꝓcuran/
dū alteri aliquod ſpirituale: ut benefici
u: ordinē: et huiuſmodi ꝑ aliquo tēpora
li. Si cōduxit aliq̄m ad predicādū pacti
ōe pecunie et huiuſmodi ſimoniā cōmiſit
et ſilr predicator qui hoc modo accepta
uit ſimoniā cōmiſit.

Si filiā uł cōſanguineam uel ſeruā miſit
ad monaſteriū pactione facta de certa q̄n
titate ꝑ igreſſu monaſterii ſimoiā cōmiſit
necnō moiales niſi forte monaſteriū eſſet
adeo tenue q̄ nō ſufficeret illi prouidere.
De ſimōiis clicorū uide ī tercia pte.c.de
clericis. De hac uero materia ſimoie hēs
plenius ī ſecūda pte titulo precedēti de ſi
monia per totum.

De proditione .c.ij.

p Roditio freq̄n
ter ex auaricia fit. Si prodidit ci
uitatē: uł caſtrū: uł ꝑſonam īimicis ultra
mortale tenetur de ōni dāno inde ſecuto. Si
ꝓdidit res alterius īiuſte auferētibus i/
dem. Si ꝓdidit ſecreta alterius īiuſte ul
tra mortale tenetur de dānis inde ſecutis.
Secus ſi ſecreta iniq ut cōiurationes et
tractatus cōtra ciuitatē: uel nocumēta ꝑ
ſonarum manifeſtat quia tūc benefacit et
facere tenetur. Si recepit aliquid ſub ſi
gillo cōfeſſiōis: ſed nō in cōfeſſiōe: ſi re/
uelat peccat mortałr: niſi illđ eſſet quid
iniquum cui poſſit obuiare māifeſtando.
Et ſi de hoc ꝑpendit quando ꝓmiſit pec/
cauit mortałr. Sed nec dꝫ tenere ſecretū
quia etiā tūc peccaret. Si legit litteras
alterius cauſas vidēr mortale: niſi pone
ret ſpē ī ratihabitiōe mittētis uł eius cui
mittitur.

De acceptione ꝑſonarū .c.iii.

ſ I accipit per/
ſonā in iudicio dꝫ quia magis au/
dit unam perſonā q̄ꝫ aliā: uł credit uni
magis q̄ꝫ alteri nō ſeruato ordie iuris uł
magis declinat ad unā ptē q̄ꝫ ad alteram
ratione amicicie: et huiuſmodi poſſet eſſe
mortale. .e.

Si ī diſtribuēdis beneficiis: uel officiis
eccl'iaſticis: ul' ſecularibus admittit īdig
nos peccat mortal'r et tenetur de dānis īde
ſecutis perſonis.
Si ī faciēdis cedulis q̄ vulgariter dicun
tur ſcrutinia ſciēter admittit īdignū: uel
qui ꝓhiberet admitti ul' excludi dignum
peccat mortal'r.
Si in diſtribuēdis oneribus ul' īponēdis
collectis ciuitatis ſciēter grauat aliq̄ꝫ cō
tra ul' ultra debitū ul' alleuiat peccat mor
taliter et ſi ſolū ex eius deteriatiōe fieret
talis diſtributio: tenetur dānificatis de
dāno. Secus vero ē ſi ponūtur cū eo plꝫes
alii.
Et ſi cū hēret diſtribuere elemoſynas ali
cuius ſocietatis ul' teſtamēti et huiuſmo
di nō fidel'r diſtribuit: et ſi dediſſet nō īdi
gētibus ultra mortale tenetur ad reſtitu
tionem.

De turpi lucro. c. quartū

i Iudex acce/
pit pecuniā ut iudicaret. Aut be
ne iudicaret aut nō iudicaret: aut īiuſte
iudicaret peccat mortal'r et tenetur illam
reſtituere dāti: niſi dediſſet ut male iudi
caret: quia tūc tenetur dare pauperibus.
Idē de teſte ꝓ teſtīoīo falſo ferēdo quia
peccat mortal'r et tenetur reſtituere. Si
fecit īſtrumētū ī fraudē uſ'arū ut notari9
peccauit mortal'r et mercedē quā accepit
dꝫ pauperibus erogare. Si ſeruiuit uſura
rio ī arte uſuraria peccauit mortal'r et ſi
bōa uſ'arii eēnt obligata reſtitutōi nō poſ
ſet retīere ſalariū: ſꝫ debꝫ reſtituere credi
toribus uſ'arii: alias aūt poſſet: ſed illud
dare dꝫ pauperibus de honeſtate tamē: nō
de neceſſitate: niſi ipſe eſſet pauper.
Si recepit pecuniā ꝓ turpitudie ut mere
trix vel mala mulier dꝫ illā paupibus ero
gare: nō tamen de neceſſitate: ſꝫ de conſi
lio honeſto.
Si quis facit aliquā artē: ul' artificiū cu
ius uſus ut plurimū eſt ad mortale. Ut fa
cere taxillos: vel cartas et huiuſmodi/
peccat mortaliter. nec debet abſolui niſi
diſponat illud dimittere. Lucrum uero
ex hoc factum debet pauperibus dare/
ex cōſilio nō precepto. Si diebus feſtiuis
emit: ul' vēdidit negociādo niſi forte ī nū
dis: vel fecit cōtractus al' nō neceſſarios
tūc: vel ſcripſit ul' fecit aliquod māua
le ꝓ lucro ultra peccatū: ſm aliquos dꝫ il
lud lucrum pauperibus dare et hoc po/
tius uidetur de hōeſtate q̄ꝫ de neceſſitate
Si tēpore meſſiū: uel uindemiarum emit
bladū: uel uinū: ul' fructus ut alio tēpore
uendat carius non exiſtēs talis rei negoci
ator: neqꝫ propter aliq̄m honeſtū finē. Sꝫ
pp cupiditatē turpe lucrū eſt: nō tamē
tenetur ī aliquo.
Si accepit aliquid ut aliquē eligeret ad
dignitatē aliq̄ꝫ temporalē ul' officiū ſecu
lare ul' uendidit huiuſmodi officia ſecla/
ria turpe lucrū ē: non tamen tenetur ad
reſtitutionē aliquam.
Si mercator: ul' alius portauit: ul' porta
ri fecit ferrū ligna: et quecunqꝫ mercimo
nia ad terras infideliū non habēs licētiā
apl'icā eſt excōmunicatus excōmunicatōe
papali: īcuritqꝫ alias penas. Ut habes
ī q̄rta parte ti. Per totū. Idē de dātibus
ī hoc auxiliū et cōſiliū. Si negociator e/
xercet negociationes non ad aliquē finē
honeſtū dꝫ gubernare familiam utilitatē
patrie et huiuſmodi. Sed principaliter
ob īmēſā cupiditatē cōmittit turpe lucrū
Nō tamē tenetur de neceſſitate dare lu/
crum paupibus ſꝫ unam ptē de cōſilio et
honeſtate.

De ludo multiplici. Rubrica .c.v.

l Ludus. Si lu/
ſit ad taxillos ul' cartas: uel ad a
liū ludū fortune. Si uicit p fraudem: ul'
per falſos taxillos: ul' mēdacioſe tenetur
illud quod ſic vicit reſtituere amittēti ul
tra mortale commiſſū: niſi ſit quid parū.
Si uicit ab eo qui alienare nō potuit: ut

ſeruo : religioſo : uxore : filiofamilias et huiuſmodi tenetur reſtituere his qui habent curā illorum : et eſt mortale ſi ē quid notabile. Et ſi ex cupiditate acquirēdi ludit.

Si per multā īportunitatē traxit aliū qui non ītendebat ludere : uł retinuit volentē recedere ultra mortale tenetur illi ſi eſt quid notabile. Si acquiſiuit ſeu uicit ꝑ ludū huiuſmodi in locis ubi ꝓhibetur ludus : et mādatur fieri reſtitutio ſiue legibus imperialibus : ſiue municipalibus : et ſeruatꝛ q̄tum ad utrūqꝫ debet tūc fieri reſtitutio illi qui amiſit. Secus ſi leges ille ſunt abrogate per contrariā cōſuetudīē.

Si uicit per ludū ī aliis caſibus exceptis predictis : nō tenetur illi reſtituere qui amiſit : q̄uis poſſit elemoſinalr ſi ſit paup elargiri : ſed dꝫ pauperibus erogare de honeſtate et cōſilio : ſm aliquos tenetꝛ de neceſſitate quod tutius ē. Non oportꝫ tamē tales ſtringere ita ad certā reſtitutionē ſicut ī furtis uſura et huiuſmōi. Secūdūꝫ vero Ray. ſūt queda perſone quibus īdiſtincte tenetur quis reſtituere quicquid ab eis lucratus fuerit ī alee et taxillorū ludo videlicet : furioſi : ꝓdigi : mīores. xxv annorū et maxīe pupilli. Itē mentecapti : ſurdi : muti : ceci : et qui ꝑpetuo morbo laborant quia tales rebus ſuis ſupeeſſe .i. ꝓuidere non poſſunt : ꝑpter quod dandi ſūt eis tutores et curatores. Idē videtur dicendo de ſeruis mōacis et ceteris clauſtralibus et filiiſfāilias qui non habent peculium caſtrēſe vel q̄ſi : et de uxore que non hēt bona parafernalia : et etiā de adminiſtratoribus rerum ecclīaſticarum que ſunt pauperū : et de ſimilibus perſonis. Tamē tales pecuīe nō ſunt reſtituēde eas pdentibus : ſed tutori : curatori : patri : monaſterio : domio : marito : ecclīe : et huiuſmodi. De reſtitutiōe talium vid plenius ī ſumma in .ij. parte de reſtitutiōe ludi. De aliis vero que cōtingūt in ludis ut fraudes blaſphēie amiſſio tēporis et huiuſmōi habes ī capitulis aliis.

De inquietudine. c. vj.

i Nquietudo circa tēporalia acquirēda et cōſeruanda. Si hūit ī mēſa ſolicitudīeꝫ circa huiuſmōi et propter hoc dimiſit aliquid neceſſarium ad ſalutem ut miſſam et huiuſmōi ē mortale. Si vero nō dimiſit neceſſaria ſed remiſſior fuit quo ad ſpūalia veiale eſt. Si habuit nimiā ſolicitudinē circa huiuſmōi ex parua cōfidentia auxiliū dei in ſe nō eſt mortale. Sꝫ videtur veīale Eſt tamē multū īpeditiuū deuotionis et aliorū bonorum ſpiritualiū.

De inhumanitate retiendi tenaciter. .c. vij.

a Uaricia in retinendo tenaciter ſeu inhumanitas nō faciendi elemoſinas corporales īdigētibus quādo pōt hoc verſu cōtinetur. ſ.

Viſito : poto : cibo : redimo : tego : colligo : condo.

Si habens ſupflua quo ad naturaꝫ et quo ad decentiam ſtatus ſui ꝓ ſe et familia ſua non ſubueīt neceſſitatibus aliorū et non extremis : ſꝫ magnis q̄s nouit mortale ē.

Si habēs de ſuperfluo quo ad naturaꝫ et ſi non quo ad decētiā ſtatus ꝓ ſe et familia ſua non ſubueīt paupibus ī extrema neceſſitate quos nouit mortale coīter iudicatur. Sꝫ hic opꝫ multa conſiderare ad bene ītelligendū. Vide de hoc in ſecunda parte titulo precedēti. Si non ſubueīt īdigentibus de induſtria et arte ſua cū potuit. Ut medicus medendo : et viſitādo īfirmos paupes ſine ſalario. Aduocatus ī aduocādo : ꝓcurator ꝓcurando et huiuſmodi videtur mortale.

Si quis nō ſubueīt pauperibus neceſſitates extremas patiētibus : cū poſſet : uł tardauit dare : et exaſperauit pauperes veniale eſt.

Si parauit pauperibus nimis ſūptuoſa :

vel nimia q̃stuantibus ſine cã idigẽtibus vel utẽtibus male elemoſinis peccatũ eſt poti⁹ q̃ꝫ meritum.
Si laborãtibus ꝓ eo in quocũqꝫ miniſterio nimis diſtulit dare eis mercedẽ: ultra cõuẽtiones factas cũ tamen poſſit ſoluere poſſꝫ eẽ mortale ſi icurreret graue damnũ ul' ſcandalũ. Idẽ ſi aliquid defraudauit.

De auaricia amãdi res iordiate. c. viij

n Ota quod ſi quis res ẽt iuſte acquiſitas ita ĩordinate amat ut inhereat ei ut fini: cuius ſignũ eſt quãdo ꝑpter eas non amittendas eſſet paratus facere cõtra aliqd preceptorũ dei peccat mortal'r: quia plus diligit creaturaꝫ q̃ꝫ deũ. Si autẽ nullo mõ vellet facere cõtra ſalutẽ ſuam ꝑpter huiuſmõi tẽporalia: q̃ꝫuis iordinate afficiatur ſeu amet ea veniale eſt.

De ꝓdigalitate contraria auaricie. c. viiii.

ſ I ſuperflue expendit ſuã ſubſtantiã vel ĩ edificiis ſumptuoſis ul' in equis: vel ĩ cõuiuiis ſplẽdidioſis vel frequẽtibus: ul' paleſtris: ul' ludis: vel ornamẽtis: vel turpitudiib⁹ et precipue mulierũ: vel in enſeniis: vel hyſtriõibus et hui⁹mõi pecatũ eſt: et quando eſt notabilis exceſſus ſꝫ eſt ſine cõſenſu eſt veniale: ul' nullũ etiã de re notabili ſecundũ ꝑportioneꝫ ſui ſtat⁹ eſt mortale: ul' in modico ẽ veniale. Deſcendere aũt ad ꝑticl'aria: puta determinare quando ẽ mortale ul' veniale non de facili põt dari iudiciũ certum a quo cognoſcatur.

De inuidia q̃ eſt. ij. vitiũ capitale. Titul⁹. ij. de iuidia et eius ſpẽbus. iiij. et habet capl'a. iiij. c. i.

i Nuidia eſt triſticia de alieno bono inq̃ꝫtũ deſideratur ut dimĩutiuũ ꝑprie excellẽtie: et ſi ſit ex cõſenſu ratõnis mortale eſt: niſi eſſet de aliq̃ re parua: ſicut puer qui ĩuidet alteri puero ꝙ hẽat plures fructus et huiuſmõi. Sꝫ ſi ſit ſecundũ motũ ſenſualitatis: et cũ diſplicentia rõnis eſt veniale: ul' nullũ etiã de re notabili. Interrogãdũ eſt ſecundũ ſtatum de hui⁹mõi ĩuidia. ſ. ſi prelat⁹ alteri prelato ĩuidet de maiori prelatione: vel dignitate. Si eſt officialis de maiori et digniori officio. Si doctor de maiori ſcientia et cõcurſu. Si ſcolaris de acutiori ĩgenio alteri⁹ ſcolaris. Si ciuis de maiori honore et reputatione alteri⁹. Si ſpũalis de maiori fama alteri⁹. Si mulier de alterius marito filiis ornamẽtis pulchritudine et hui⁹modi. Si artifex de artificiis artis ſue et lucro et ſic de aliis. Si quis cũ dolet de bono ꝓximi ſui: non ex eo ꝙ ille habeat ſꝫ de defectu ſuo quia ipſe illo caret contẽtus tamen ꝙ proxim⁹ hẽat: non ptinꝫ ad inuidiã et ſimil'r ſi doleat de bono inimici ex hoc ſolum quia timet ĩde ſibi nocumentũ non ꝑprie pertinet ad inuidiam.

De odio et aliis filiab⁹ inuidie et primo de odio. c. ij.

ſ I habuit odium ad deũ quia flagellauit eum: vel ĩpediuit mala deſideria eius: ul' alia de cauſa mortale ẽ. Si hũit odiũ ad ꝓximũ deſiderãs malũ ei⁹ ut malũ et ſi ẽ malũ notabile qd illi appetit rõe deliberata mortale ẽ: ſiue malũ ſit ĩ pſõa: ul' fama: ul' ſubſtãtia: ul' alio modo. Secus aũt ſi nõ cõſenſit ratiõe: vel ſit quid nõ multũ dãnoſum Si vero deſiderauit malũ alterius vꝫ infirmitatẽ ĩ bonũ eius ut. ſ. bonus efficiat': ul' ne peior: vel ne aliis noceat nõ eſt odium. Interrogãdum et ĩueſtigandũ eſt hoc caute nam laici omnem diſplicentiã ſolẽt appellare odiũ que tamen nõ eſt niſi mõ dicto. Itẽ odiũ contra unũ reputant tantũ unũ peccatũ: ſꝫ nota ꝙ ſicut in aliis ſic in iſto. Quotiẽs reuocãdo iniuriã menti de nouo habuit odiũ ad illum cũ cõſenſu

De inuidia

ratiõis totiẽs peccauit mortalr̃. Interro
gandũ eſt etiã de tẽpore.ſ.q̃ztũ pſeuera/
uit et quãdo frequẽter odiuit. Item ꝙ di
mittat omne odiũ: ſꝫ opꝫ: imo non debꝫ il
li petere veniã quẽ odiuit: ſi peccatũ eſt
occultũ: niſi publice cũ verbis: vel aliis
modis offendiſſet.

De ſuſurratione que eſt ponere diſſentio
nes inter amicos propter malam intentio/
nem.c.iij.

ſ I q̃ſiuit pone
re diſcordiã inter amicos: vel con
ſanguineos dicẽs malũ uni de altero: vel e
contra: vel referens ſtudioſe que poſſunt
cauſare huiuſmodi quia mortale eſt et nu
rus erga ſocrum: et ſocrus erga nurum ſo
lent his vacare. Si dixit aliqua verba un
de orta eſt diſcordia inter amicos: uľ con
ſanguineos: ſꝫ nec hoc ĩtendẽs: ſꝫ incaute
de ſe nõ eſt mortale ſed poſſet eſſe ratione
ſcandali.

Si quis ĩtẽdit diſſoluere malas amicitias
vel cõuerſationem alicuius cũ aliis ne deci
piatr̃ cõgruis remediis non eſt malũ.

De exultatione in aduerſis.c.iiij.

ſ I uidens dã/
na euenire: et mala his q̃bus inu
idit: uľ odiũ hebet letatur deliberato ani
mo de malo illius mortale eſt. Secus aũt ſi
non deliberato aĩo. Letari aũt de malo ini
mici non inq̃ztũ malum eius ſꝫ ĩq̃ztum non
poterit nocere: uľ aľ iniuſte eũ opprimere
poteſt eſſe ſine peccato.

De triſtitia in proſperis.

d E triſtitia in/
pſperis que hoc differt ab ĩuidia
q̃a triſtatur de bono pximi: et pp̃ter hoc
cogitat quando male hẽat: et deſiderat ſꝫ
cõtingit ſepe ꝙ non patitur ille dãna que
ei appetit ſꝫ magis pſpatur: et de hoc triſ
tatur et eſt mortale ubi ẽ cõſenſus ratõis.

De Ira que eſt tertiũ vitiũ capitale
titľs tertius et habet.c.ij.

i Ra eſt appeti/
tus vindicte et vitium capitale:
et frequenter miſcetur cum odio. Si pp̃
ter aliquẽ defectum in ſe: uľ in altero com
miſſum deſiderauit vindictã ſeu punitio/
nem quocũq̃ꝫ ut p ſe: uľ a deo vel ab alio
intẽdẽs ſolum ſatiſfacere animo ſuo irato
et eſt mortale q̃ndo.ſ.ſolum ĩtendit puni
tioneꝫ preter ordinẽ rationis ſi notabile
malum ẽ et cum conſenſu rõnis aľ veniale
ut ira quotidiana in gubernatiõe familie.
Si iratus in ſe ipſum pp̃ter aliquẽ defec
tum turbatur cõtra ſe veniale eſt cõmuni
ter. Si iratus cõtra deum pp̃ter aliquod
flagellum murmurat in corde: uľ ore impa
tiẽter ferẽs: et põt eſſe mortale et venia
le ſecũdum moduꝫ ĩpatientie.

De ĩdignatiõe et aliis filiabus ire.c.ij.

ſ I ĩdignatus/
contra aliqueꝫ non valens audire
eum: uľ videre reputãs eum ĩdignum eo ꝙ
ſibi diſplicuerit cum debuit ſeruire poti/
us eſt veniale cõiter: et ſi propter hoc re
tinet ſibi loquelam: vel aliud ſignum oſtẽ
dit diſplicẽtie q̃a auferenda ſunt propter
ſcandalum pximorum et opinioneꝫ odij.

De tumore mentis.

ſ I excogitauit
diuerſas uias et modos ad vindi/
cãdum ſe de iniuria et his ĩplicauit mentẽ
cogitationibus altercatiuis ſm proceſſum
poteſt eſſe mortale et veniale.

De clamore.

ſ I ex ira clama
uit cõtra aliqueꝫ ĩordinate et cõ
fuſe et furioſe loquẽdo eſt veniale cõiter.

De contumelia.

ſ I dixit alteri
verba contumelioſa vel ĩiurioſa i

pertrantia vitia: vel opprobria animo iniu
rianoi notabiliter ut vocando eum pro
ditorē: vel inhoneſtam pſonam et dicēdo
mala de parētibus et huiuſmodi mortale
eſt. Si dixit verba opprobrioſa familie
ſue: vel diſcipulis: uł ſibi ſubditis cauſa
correctionis: ſi fit modo debito et honeſto
eſt ſine peccato: uł cōiter ē veniale: niſi i/
famatoria diceret et ſequeretur ſcandalū
magnum.

De blaſphemia: et maledictione crea
turarum.

f I blaſphema/
uit animo deliberato aliquem ut
percuteref tali maledictiōe in malū eſſet
mortale niſi hoc affectaret in emēdatiōe
eius. Si vero hoc non deſiderauit ſecundū
ratiōe; ſ; ſecundū ſubitum motū ire eius
cuiꝰ ſignū eſt q̄a ſi hoc contingeret ualde
doleret: ſicut fit a parentibus cōmuniter
veniale eſt.
Si maledixit creaturas irrōnabiles quia
ſi fecit in deteſtatione creatoris: vel i dā
num domini eius eſt mortale. ał veniale: et
ocioſū. Si blaſphemauit animas defunc/
torum ſuorum parētum: vel aliorum homi
num: videtur mortale q̄a videtur itendere
notabile malum. Idem cū ſeipſum maledi
xerit ex ipatientia. Si blaſphemauit dya
bolum malum eſt quia ocioſum ſaltē. De
maledictiōe dei et ſāctorum dictum eſt ſu
pra primo precepto.

De Rixa.

d E rixa per quā
ex ira ſe inuicē hoīes pcutiunt. i.
cū fit animo nocēdi: vel iiuriādi: ut i adul
tis eſt mortale in incipiēte. Idē in pſeq̄n
te animo uidicatiuo secꝰ ſi aīo defendēdi
ſe tantum uł etiā ad exercitiū ut pueri.

De ſeditione.

d E ſeditiōe q̄ eſt
quādo una pars ciuitatis inſurgit
contra aliam ex parte eius qui iniuſte mo
uet eſt mortale cū oībus ſeq̄cibus eius: et
tenetur de oībus damnis inde ſecutis alte
ri parti. Ex parte aūt eius qui reſiſtit ſe
ditioni iiuſte mote contra ſe: vel bonū ci/
uitatis: nō eſt ſecundū ſe peccatū niſi miſ
cantur odia et uidicatōnes prout cōmuni
ter accidit. Quando ex reſiſtētia alteri
parti ſequerentur multa pericula et mala
cedendū eſſet aliter nō euaderet mł'ta pec
cata que in conflictu partiū ſequerētur.
Si quis etiā ita partialis eſt ut guelphꝰ
et Gibelinus ſeu aliter partialis ita obſti
nato aīo ꝙ appetit exterminiū alterius p̄
tis ſeu exiliū per fas et nefas: paratꝰ etiā
in malis ſeq̄ partē ſuā nō eſt ſine mortali
et in malo ſtatu perditionis.

De bello.

f I quis mouet
bellū iniuſtū mortaliter peccat:
et oīs q̄ dat auxiliū cōſiliū et fauorē ſimi
liter mortaliter peccat. De damnis aūt q̄
ibi fiūt: et de reſtitutionibꝰ: et q̄d ſit iuſ
tum: vel iiuſtū bellū vide i tertia pte. c. ij.
De hōicidio dictū eſt ſupra. c. v.

De accidia que eſt q̄rtū capitale vitium.
titulus. iiij. et habet. c. v. Primū. c. de
eadem.

a Ccidia impor/
tat tediū bene operandi.
Si ita contriſtatus et tediatꝰ ē ꝙ habuit
in honorem bona diuina: et i abominatio
ne; ſpūalia: et opera bona ad que tenetur
ut precepta dei: et eccłie: et huiꝰmodi q̄n
do adeſt conſenſus rationis ē mortale. ſ; ſi
habet talē motū tantum ſecundū ſenſuali
tatem cū diſplicentia rationis eſt vēiale.
Si ita contriſtatus ē de morte conſangui/
nei: vel alio cāu ꝙ penitet eū benefeciſſe:
vel propoīt amplius non benefacere mor/
tale eſt.
Si ita cōtriſtatur ꝙ vellet nūq; fuiſſe crea
tus a deo ſeu nō eſſe natus i mundo: uł eſſe

ſicut brutũ animal: uł mori quõcũq3 ſiue bene ſiue male diſpoſit9: dũ modo hic exiret talis triſtitia cũ cõſenſu rõnis ē mortale. Si etiã ita contriſtat᷑ de aliquo cãu aduerſo ꝙ incurrit grandē infirmitatē ꝑ nimiam triſtitiã ꝑdens ſõnũ dimittens cibum: et hui9modi uidetur mortale quando poteſt ſe iuuare contra huiuſmodi.
Si cõtriſtatur ex conſideratiõe bonorũ q̃ habent alii: qbus ipſe eſt priuatus vilipẽdẽs omnia ſibi data a deo: et ide ſumẽs tediũ bene operandi ſecundũ conſenſum rõnis: illa accidia eſt cõiter veniale: et ĩ perſonis ſpũalibus reperitur. Si cõtriſtatur ex hoc ꝙ bona ꝓpoſita que fecit ſepe frãgit: ex hoc incurrit tediũ bene operandi: q̃ſi ſibi uideatur nõ poſſe ꝓficere accidia eſt ĩ ſpũalibus incipiẽtibus deo ſeruire.
Si ex frequẽtia tentatõnũ attẽdatur ĩ laborando: et reſiſtendo veniale eſt ſi tamen reſiſtat in incipientibus cõtigit ſepe.
Si attediatur in bonis operibus: uł bene orãdo opãdo: legẽdo: audiẽdo lectiões: uł predicationes aut dicẽdo officiũ et huiuſmodi nõ tamen dimittit de neceſſitate fiẽda cõiter eſt veniale: et ſatis etiã in ſpũalibus reperitur. Si triſtatur de aliquo defectu magis ex eo ꝙ apparet defectuoſus corã hoĩbus q̃3 corã deo accidia eſt: et frequenter veniale procedens ex ſuperbia.

De filiabus accidie ·c. ij.

De filiabus accidie.

In quibus difficile eſt cognoſcere quando ibi ſit peccatum mortale niſi cum miſcetur cum aliquo peccato ut cũ omittitur aliquod preceptum niſi deprimat ita mentẽ ꝙ tollat charitatẽ dei et ꝓximi.

De deſperatione.

Si deſperauit

de miſericordia dei exiſtimans non poſſe: uł non velle ei parcere etiã reuertẽti ad penitentiã: vel non poſſe abſtinere a peccatis cum adiutorio dei eſt mortale ſecundum deliberationẽ et conſenſum ſecus ſi ſecundũ aliquẽ impulſum tentationis. Si deſperauit ſe non poſſe euadere aliqs miſerias mũdi: vel pericula ꝓpter que decreuit ſe occidere ē mortale: et ſi aliquid ad hoc fecit multomagis.

De malitia.

Si contempſit

diuina: et ſpũalia bona ex triſtitia aggrauante mentẽ mixta cum accidia mortale eſt. Si autem contẽneret et refugeret ea per q̃ poſſ3 vitare peccatu3 quia tunc pertinet ad blaſfemiã in ſpiritũ ſãctu3 ut infra dicetur.

De puſillanimitate.

Si ſubtraxit ſe

ab ilł bonis ad q̃ erat aptus tiore deficiendi ut a ieiuniis ab igreſſu religiõis a prelatiõe iniũcta ab officio predicationis: et audiẽtia cõfeſſionis iĩũcte et hui9modi eſt cõiter veniale niſi eſſet preceptũ in eo quod dimittitur.

De rancore.

Si habuit idiſplicentiã

et tediũ corrigentes eũ ꝓpter correctionẽ ē veniale niſi illos odiret et tunc odiũ ē mixtum.

De ocioſitate que ꝓcedit ex tedio.

Si ſtetit ocioſus

nihil boni opans corporał: uł ſpũale: unde amittit tempus irrecuperabile videt᷑ vẽiale niſi ex ocio addatur aliqd vitiũ quod freqnter accidit et q̃nto tempore ſtetit ocioſus.

De torpore ſeu pigritia bene opãdi.

Si fuit tardus

ad bene opandũ lic3 illđ fecerit tardus ad ecclĩã ad orãdũ ad elemoſinas dandũ: et huiuſmodi cõiter ē veniale niſi ex tarditate omitteretur preceptũ ut qa

cito nō ſubuēit patiēti extremā neceſſita tem cū tenetur: ut infirmo vnde ſequitur mors et huiuſmōi tunc ē mortale.

De euagatione mentis.

Si hūit diſtractionez mentis ī orōne: et fuit ī cā vel cū volūtate euagatur: ul' audiēdo predicationē et diuina: mente cogitauit vana et īutilia ē cōiter veniale niſi addatur aliquod ſpāle peccatū ul' per totū officiū ad qd obligatur ex precepto: uel audit noua: ul' ſi loquit' īutilia: vel ex tedio mutat loca hic īde: vel diſtrahit ſenſus et mēbra diuerſiōde ē veniale coīter.

De neglīa ſeu tepiditate. c iij.

Que eſt remiſſio volūtatis circa ea que dʒ facere. In hac quotidie oēs offendunt ſʒ venialiter niſi omittatur aliqd neceſſariū. Si fuit negligens circa opera miſericordie ſpūalia que hoc verſu continētur.

Cōſule caſtiga dimitte ſolare fer ora.

Nota ꝙ ſub cōſulo comprehēditur doctrina et docere ignorantē precipue ad ſalutē vtilia.

Si fuit negligens ad adiſcēdū neceſſaria ad ſalutē: ut precepta dei et ecclīe generalia. quia huiuſmodi ignorātia non excuſat vel ad eūdū ad predicationē et vtile eſt ī iūgere idiotis ut predicatiōes aliquas audiāt. Si fuit negligēs ad ꝓcurandū ſibi ſacramenta et ſue familie. et ſi ex neglīa et dilatione mortua ē ꝓles ſine baptiſmo eſt mortale. Si infirmus mortuus eſt ſine confeſſione et coīone: ul' extrema unctione cū ex negligētia craſſa procedit. videtur mortale: vel graue veniale ſm ꝙ plus ille indigebat.

Si fuit negligēs ad procurādū ſacramentum confirmationis. Si iterū feciſſet vare ſacramēta baptiſmi confirmationis: ul' ordinē ſcīeter ſacrū: eſt mortale et cōtrahitur irregularitas in ſuſcipiēte. Si fuit negligens ad fraternam correctionez cum tenetur, vʒ de peccato occulto et mortali et īde ſpabat emēdationē: illius tunc eſſet mortale dimittēdo oīo illam. veniale vero retardādo: ul' de his que nō ſunt mortalia. Si nō ſeruauit ordinē debitū in fraterna correctione: ul' nimis aſpere vel tēpore: ul' loco indebito peccatū eſt.

De negligētia cōfeſſionis. c. iiij.

Si diſit ad minus ſemel ī anno cōfiteri ul' ex negligentia: ul' ignorātia mortaliter peccauit. ſecus ſi ex īpotentia vʒ quia nō habet copiā confeſſoris: ſʒ ſi poſtea cū habet copiā cōfeſſoris non ſuppleuit defectū mortale eſt.

Si fecit confeſſionē fictā ſcienter dimittens aliqd mortale: ul' qd dubitabat: vel credebat eſſe mortale etiā ſi nō eſſet mortale mortal'r peccat: et tenetur iterare cōfeſſionez. Si dicit ſe eſſe contritū de omnibus peccatis et diſpoſitū ad abſtinēdū et ſatiſfaciendū cū hoc non ītenderet mortal'r peccauit et tenet' iterare cōfeſſionē. Si penitentiā ſibi īiūctam ꝓ mortalibus ex negligētia omiſit facere: peccauit mortaliter: et tenetur iterare cōfeſſionē ſi eſt illiꝰ oblitꝰ penitētie. Si ſcīeter cōfeſſꝰ ē ei quē ſciunt excoīcatū: ul' ſuſpēſum: vel nō habentē autoritatem. puta quia ſimoniace accepit beneficiū: ul' quia intruſus eſt ꝑ laicā potātem: peccauit mortaliter: et tenetur iterare confeſſionē. Si confeſſus eſt ī excoīcatione maiori exiſtēs quam neſciuit ipſe nec cōfeſſor eius: abſolutus tamen fuit a peccatis: opʒ iterū confiteri quia nō fuit capax abſolutionis tunc ꝑꝑ excōmunicationem.

Si cōfeſſus eſt ei qui non hēt ſufficientē ſcīetiam peccat et ſi fuit adeo ignorās ꝙ neſciuit diſcernere peccata eius precipue cōia tenetur iterare confeſſionem.

De negligētia circa cōmunionē. c. v.

f Qui omiſit com/
municare ſemel in anno.ſ.i paſca
reſurrectionis poſt ãnos diſcretionis pec
cauit mortaliter niſi fuiſſet legitime ĩpe
dit⁹:ut quia alterat⁹ ſtomaco:uł excoica
tus q̃rens tamen abſolutionẽ:vel de licen/
tia ꝓprii cõfeſſoris p aliquot dies differ
ret.et in hui⁹modi caſibus dꝫ ſupplere de
fectũ quando poteſt. Si nõ cõicauit ieiu
nus ita.ſ.ꝙ p⁹ mediã noctẽ aliq̃d ſũpſit
per modꝫ cibi:vel potus peccauit mortałr.
niſi eſſet grauiter infirmus.quia tunc lꝫ.
Si coionem ſũpſit cũ ſtaret cũ propoſito
alicuius peccati mortalis:vel cũ eſſet ex
cõicatus hoc ſciẽs:vel ignorãs ignorãtia
craſſa:peccauit mortaliter.
Si non confeſſus de aliquo mortali pecca
to cõmiſſo:vel aduertẽter ex verecũdia:
vel ĩaduertẽter pp indiſcuſſionẽ conſciẽ
tie uł ex ignorãtia craſſa et ſupiã ſumpſit
cõmuionẽ peccauit mortaliter.
Et nota ꝙ ſi quis oĩttit confeſſionem vel
cõmunionẽ in tẽpore ſtatuto conari debet
cõfeſſor ut ĩducat eũ ad ſupplẽdum defec
tum:niſi ſit oĩo nõ bene diſpoſitus.
Item cũ repit aliquẽ deditũ vitiis turpi
bus et alis uſqꝫ ad finẽ q̃drageſime:cau
tum videtur ne ſubito admittat eũ ad cõ
munionẽ. ſed prolonget ſibi tẽpus per ali
quas ebdomadas. de aliis vero defectibus
qui cõſtitutũtur circa cõionẽ et miſſam.uide
in tertia parte de clericis. Si exiſteus ex
coĩcatus maiori ſciẽter participauit audi
endo diuina in eccłiis:aut ſacramẽta per
cipiendo peccauit mortaliter.
Si participauit ĩ crimine cum aliquo pp
quod ille cum quo participauit erat excõ
municatus:vꝫ q̃a verberauit cłicũ ut.c.
Si concubine. de ſentẽtia excõicationis.
Uł ſi aliquis cłicus ſubiicit ſe alicui laico
verberandũ ad placandũ eũ de iniuria ſi
bi illata cłicus ille efficitur excoĩcatus.
quia participat in crimine cum verberãte
pp quod ẽ excõicatus et mortale ẽ ut.c.
Contingit de ſen. exco.
Si exiſtẽs excoĩcatus maiori ſciẽter parti
cipauit cum aliis fidelibus etiã extra di/
uina precipue in his que continentur hoc
verſu.
Os:orare:vale:cõmunio:mẽſa negatur.
Et ſi fecit ex contẽptu contra ꝓhibitionẽ
ſuperiorũ peccauit mortaliter.ał venial̃r
et efficitur excoĩcatus miori a͛lqua põt ab
ſoluere omnis qui habet eũ audire in con
feſſione.
Excipiuntur tamen qnqꝫ caſus in quibus
licet ꝑticipare cũ excoĩcatis.qui cõtinẽ
tur in hoc verſu.
Utile.lex.hũile.res ignorata neceſſe.
Hec anathema quidem faciunt ne poſſit
obeſſe.
Quos vide in. iiij. parte ſumme.
Quint⁹ titulus deĩani gloria habet.iij.
capła.Primũ.c.de inani gloria.

d De iani gloria q̃
eſt quĩtũ capitale vitiũ importãs
inordinatũ appetitũ laudis humane ſeu in
ordinatã complacentiã eius cui offertur.
et cũ fit aliquod opus principał̃r pp lau
dem ꝓpriã amittitur eius merces et pec/
catũ ĩcurritur:et interrogandũ eſt ſm ſta
tum hoĩnũ de diuerſis materiis in quibus
hoĩes querũt ſibi laudem.vꝫ a doctore de
ſcientia:et doctrina. a ſcolari de ingenio:
et diſputatiõe.a rectore de regimĩe. a mu
lieribus de ornatu et huiuſmodi.
Si queſiiuit laudẽ:et gloriã de opere pec
cati mortalis mortaliter peccauit.ſi ſecun
dum rationẽ deliberatã hoc egit. ſecus ſi
ſecundũ motũ ſenſualitatis:vel etiam ſi
de aliquo veniali gloriatur.
Si opera ſua de genere bonorũ:ut ieiunia
elemoſine et huiuſmodi q̃ſi oĩa ad laudem
hũanã fecit:mortale videtur:cũ ibi conſ
tituit finẽ.ſecus ſi aliquid horum aliq̃n.
Si ita inordinate accepit laudẽ de aliquo
opere ꝙ pp eã conſeq̃ndã paratus erat fa
cere contra aliquod preceptorũ peccauit

e.v.

[ſ.q. de inani gloria]

mortalr. ī aliis aūt caſibus vicef veiale.

De immodeſtia ornatus. c. ij.

d E immodeſtia ornatus q̄ pcedit freq̄nter ex in/ani gloria: l3 etiā ex aliis cauſis poſſit procedere. et pcipue mulieres iuuenes de hoc interrogāde ſunt. ſ. de ornatu capillorū: fucorū. gēmarū veſtiū pretioſarum. et fode raturis: et caudis earū: et planelis nimis altis: et coronis capitis et huiuſmodi: ī q̄bus aliq̄ndo eſt mortale aliq̄n veiale. Si uſus: uł uſa eſt fucis: uł aliis ornamentis ad ornationē et inanē gl̄iā: ſi de huiuſmodi ſupbiuit: uł gl̄iata ē: mortale eſt. ſi tā tam delectationē hūit ad laudē et gl̄iam illam q̄ nō curauit trāſgredi mādata dei: et eccleſie.

Si uſus: uł uſa eſt fucis et aliis ornamentis ad inducendū hoīes ad ſui cōcupiſcētiā extra matrīoniū mortale ē īdubitatū.

Si ita īordinate delectatur in huiuſmodi ita q̄ etiā ſi ſciret hoīes ex ſui ornatu ſcā dalizari. idē trahi ad ſui cōcupiſentiā non curans de ruina pximi mortale eſt.

Si ad complacendū viro ſuo uł ad inueiēdum virū ſi eſt inupta: uł ne deſpiciatur ab aliis: uł ex aliqua leuitate uſa eſt fucis vel aliis ornamētis ſuperfluis de ſe nō eſt mortale ſ3 potius veiale. niſi hic ſit notabilis exceſſus ī huiuſmodi ut poſſit iudicari de occaſiōe data aliorū ruine: et non tamen accepta quod ē difficile iudicare.

Si hūit nimiā diligētiā et ſtudiū et tempus ad ornādū ſe: vel fecit exceſſum ī portatura veſtiū ultra ſuū3 ſtatū: vel conditionē: vel nō ſecūdū morē patrie: vel veſtibus nimis delicatis peccatū eſt.

Capitulū. iij. de filiabus īanis glorie Et primo de ypocriſi.

ſ I ſiulauit ſāctitatē habere per ieiuniū orationem et huiuſmodi cum malus eſſet ſi hoc egit ad conſeq̄ndā laudē humanā cōſtituēs ibi finē mortale eſt. al. veniale. niſi aliud vitiū adiungatur.

Si ſimulauit ſanctitatē p ypocriſim itēdens aliquid q̄d ſit cōtra honorem dei: uł vtilitatē pximi. ut ſeiare errores: adipiſci īdignus eccl'iaſticā dignitatē. decipere ei3 pximū temporalr: uł ſpiritualr: mortale eſt.

Si ſimulauit ſanctitatē exiſtēs malus ut detur ei elemoſine ſicut ſctō viro: vel pcurationes eccl'iarum ut cerretāi et ſimilia mortalr peccauit.

Si ſimulauit maiorē ſanctitatē q̄3 hūit: vel occultauit ſuū defectu3 ad edificationem pxiorū nō eſt peccatū: vel leue veniale eſt: aut ſi hoc facit ob aliquā vanitatē vel inanē gl̄iam eſt veniale.

De iactantia.

ſ I laudauit ſe/ipſum de aliquo opere peccati mortalis mortaliter peccauit. Si autē de opere veniali venialr peccauit q̄ztum ē de ſe.

Si laudauit ſe de aliquo opere bono v3 de virtute: de ſciētia: de induſtria: uł diuitiis: vel potentiis et huiuſmodi ex ſuperbia et inani gl̄ia mortale eſt uł veiale ſecūdū radicē ipſius ſuperbie: uł inanis gl̄ie unde pcedit. Si laudauit ſe cōtēnendo alios ut phariſeus publicanū mortale eſt. Si aūt ex aliq̄ leuitate uł u tilitate cōſeq̄nda veiale: uł nullū eſt.

De Jronia.

ſ I vilificauit ſe verbis: uł factis pl'q̄3 ſentiat ī ſe ipſo: in mente dicēs aliqua mala de ſe que ī ſe nō cognoſcit veiale ē et dicif ironia.

De contētione.

ſ I quis contē/dit aduerſus aliū cōtra veritatē ſciēter in rebus alicuius importantie mortale ē. ſecus in reb⁹ puis: et īaduertēter.

Si cōtēdit p ueritate: ſ3 nimis īordinate

cōiter eſt veīale. ſ3 poſſet ibi eſſe tāta in
ordinatio ꝙ rōe ſcādali ſeqntis eſſet ibi
mortale.

De diſcordia.

ſ **I habens trac**
tare aliqua cū aliis ī cōi nolit cō
cordari cū aliis de his que ordinantur ad
honorē dei: uł ꝓximorū utilitatē. ex eo ꝙ
male afficitur ad eos: uł ut oſtēdat ſe plꝰ
ſcire q̄3 alii mortale ē. ſecus aūt ſi nō con
cordat. v3 qa ſibi videtur eſſe magis ſm
deū et rōne3 qđ ipſe itēdit: qa tūc uł nō ē
peccatū: uł leue niſi ſit nimis ꝑtinax.

De pertinatia.

ſ **I fuit pertiax**
in ſentētiis ſuis diſcrepans a cōi
ceterorū cōſilio: vel iudicio cōiter eſt ve
niale ꝑiculoſum: et iductiuum erroris.

De ſingularitate nouitatum.

ſ **I fecit ſingu/**
laritates: vel nouitates ī cōuerſa
tione vite: uł veſtibus: uł cerionijs: uł ali
is adiuentionibus peccatū ē: et ſi adinue
nit aliq̄3 malam conſuetudinem: omnia ei
imputantur.

De inobedientia.

ſ **I non obedi/**
uit ſuperioribus ſuis ſpiritualibꝰ
vel tēporalibus legibus canonicis: uł ciui
libus rōnabiliibꝰ: et ſi qdem trāſgreditur
ſuperiorū ordinatiōes habētes uī precep
ti quādo mandatur ſeruari verbo: uł ſcrip
to in virtute ſancte obdiētie: uł ſub pena
excōmunicatiōis: uł carceris: uł aliis pēis
grauibus: et huiuſmodi eqpolētiis pecca
uit mortaliter. In aliis vero ordinationi
bus ſimplicite facłis trāſgrediēdo eſt ve
niale niſi fiat ex cōtēptu. qa tunc mortale
q̄3tumcūq3 leuibus.

De gula. vj. titu. et habet. c. iij.
. primum. c.

g **ula eſt ſextū**
capitale vitiū et importat ī or
dinatū appetitū ſeu delectatio
nē circa cibū: et potum.
Nota qnq3 ſpēs ſeu modos qui cōtinētur
in hoc verſu. Pre. ꝓpe laute nimis arden
ter ſtudioſe. Si comedit: uł bibit extra
horā debitā ſine rōnabili cā et urgēte.
Si eſt uſus cibis: uł potibus lautis nimis
et delicatis ultra cōditionē ſui ſtatus. ali
ter enim decet comedere infirmū q̄3 ſanū
ciuem quā ruſticum.
Si comedit: uł bibit in nimia q̄ntitate ſe
cundū exigētiā ſue complexionis qđ enim
uni parū ē: nimiū eſt alteri. Et plus cōe
dere ī die ieiunii q̄3 altera die nō eſt de ſe
malū ꝑ una comeſtione.
Si comedit: vel bibit cū nimio ardore gu
le ſeu cum nimia complacentia contentus
magis ſatiſfacere delectationi gule q̄3 ne/
ceſſitati prouidere.
Si adhibuit: vel adhiberi fecit nimiū ſtu
diū et diligentiā circa cibaria delicata pre
parāda ut cū uariis ſaporibus et diuerſis
modis. et huiuſmodi. In his oībus ſpecie
bus: vel modis gule tunc eſt mortale. quā
do delectatio gule q̄ritur ut finis: paratꝰ
facere cōtra precepta ut ſatiſfaciat delec
tationi gule. Vel cū comedit uſq3 ad cra
pulā: vel vomitū aduertenter. ſicut fit a
pleriſq3 in carniſpriuio: uł vtitur aliquo
cibo ex quo veriſimiliter credit incurrere
magnā leſionem perſone. In aliis vero ca
ſibus cōiter eſt veniale.
Si comedit carnes in q̄drageſima: uł in a
liis ieiuniis ecclie: uł ī. vj. feria aut in ſab
bato per totū annū niſi urgente cauſa ne
ceſſitatis vel infirmitatis peccauit morta
liter ſi ſine conſilio medici.
Si uſus ē lacticiniis tempore q̄drageſime
ſine cauſa īfirmitatis et de conſilio medi/
cine peccauit mortaliter. In aliis uero ieiu
niis ecclie ſeruari poteſt mos patrie q̄3tū
ad uſum lacticiniorū qui mos ſi nō appare

6 · de gula

qr tutius eſt abſtinere.

De ebrietate.

ſ Si bibit uſque ad ebrietatē aduertens ſe nimis bibere: uł potentiā vini ſufficientē ad īebriandū: uł de hoc dubitās ꝓbabiłr peccauit mortałr: ſecus ſi ignorauit potētiā vini. ut Noe.

Si fuit cauſa inebriationis alterius aduertēter īducēdo ad nimiū potum: vel ponendo ſal ī vino et hui9modi: mortałr peccauit. ſecus ſi fecit cauſa medicine.

Si induxit aliquē ad frangēdū ieiunium eccłie ſine cauſa legitima uſis ꝑſuaſionibus peccauit mortałr.

Si īduxit pueros et iuuenes ad lambacitates: et tabernas et huiuſmodi ut ꝑuertat ad turpia. Si freqntauit tabernā ſine cā rōnabili: vel cōuiuia diſſoluta peccatū ē.

De inſenſibilitate.

ſ Si abſtinuit ſe nimis a cibo et potu: et aliis neceſſariis vite pp qd incurrit infirmitatē cōmuniter eſt veniale: niſi fiat notabilis exceſſus: et addatur obſtinatio cōtra admonitiones ex huiuſmodi defectu. qa tunc uidetur mortale rōne piculi inde ſequentis.

De filiab9 gule et. i. de Ebitudie. c. iij.

ſ Si ex fumoſitatibus inordinate comeſtionis: et pot9 incurrit ſcurrilitatē ſeu groſſitiē intellectus: et ex hoc ineptitudinē intellectus: uł ineptitudinem legendi orandiqȝ ē veniale cōiter.

De loquacitate.

ſ Si nimis locutus eſt ſeu dixit verba ocioſa et ſine neceſſitate: et rationabilitate cōmuniter eſt veniale.

De ſcurrilitate.

ſ Si fecit actus ſeu geſtus iordinatos: et ſi ſint ꝓuocantes ad libidinē extra matrimōiū ē mortale. Si vero ad diſſolutionē vł leuitatē ut uētoſitatē: et huiuſmodi veniale ē.

De Jnepta letitia.

ſ Si habuit ineptam letitiā: et vanaȝ in ludis: et iocis cōiter veniale eſt niſi addatur aliqd vitium.

De Choreis.

c Choree q̄ fiunt cum iordinata letitia ſunt mortalia qnqȝ modis. Primo cū fiunt ex libidine. Scdo cū fiunt ī eccłiis quia ſacrilegiū ē. Tertio cū fiūt a cłicis: et religioſis cū mulieribꝫ rōne ſcandali. Quarto cū fiunt ex inani gloria: uł uana letitia tā iordinata q ibi conſtituatur finis. Quinto cum tales choreizātes nō curant de ſcandalo ꝓximi eſt mortale. Jn aliis aūt caſib9 cōiter eſt veniale. Poſſet tamen q̄nqȝ eſſe mortale: nec de facili de huiuſmodi pōt dari iuditium.

De Jmmunditia.

d De imunditia q̄ poteſt intelligi cū quis imūde comedit: et eſſet veniale precipue ſi ex hoc conturbat alios: uł qa uomitū facit. et ſi hoc facit qa nimium comedit: vel qa auidius comedat peccatū ē. ſecus ſi cauſa medicine. Vel poteſt intelligi de imunditia pollutionis que cū accidit ī ſomnis nō iputatur ad peccatū. Sȝ peccatū poteſt eſſe ī cauſa eius. ſ. ſi ꝓceſſit ex crapula: uł turpi cogitatione precedēti: uł ex negligētia vel etiā poſt vigiliā recolēs de ipſa imūditia habita iſomnis turpibus delectatur: et ſi eſt cōſenſus rōis de huiuſmodi turpi delectatione ē mortale uł veniale: uł nullū ſi ex alleuiatione nature.

De immunditia ſeu pollutione procurata.

Nota ꝙ ſi qs qd agit hac intẽtione pricipaliter ut pollutionem habeat ſiue uigilando ſiue dormiendo mortaliter peccat etiam ſi facit cã ſanitatis. Si autẽ ipſa pollutio etiam cõtingat in uigilia ꝑter uoluntateꝫ et ſine procuratione non eſt mortale.

7. de luxuria.

De luxuria titulus .vij. et habet .c. .ij. Primum.

LUxuria ẽ ſeptimũ

capitale uitium: ſed quia ſupra in preceptis dictũ eſt ſatis de ſpẽbus eius in opere ac etiã ĩ cogitatiõe omni: illis omiſſis uidendũ eſt de qbuſdã aliis pertinẽtibus ad ipſam luxuriã: et delectationeꝫ moroſam: et primo.

Si tetigit aliqueꝫ: uł aliquã vel oſclatus eſt libidinoſe extra cõiugiũ mortałr peccauit: etiã ſi nõ ſequitur turpis actus. nã talia exercitia ĩ opere ipſo ꝓ uno peccato habẽtur cũ ope ipſo. ſꝫ tanto grauius q̃ꝫto in huiuſmodi cõcurrũt pła ſi aũt fiant diuerſis tẽporibus diuerſa ſunt peccata.

Si ſcripſit litteras: uł portauit: uł miſit: vel recepit cõtinentes amatoria et ꝓuocãtia ad laſciuiam aduertenter mortaliter peccauit.

Si fecit cãtiões: uł cãtauit uł legit vł audiuit verba laſciuie: uł turpia delectabiłr ad ꝓuocandũ ſe: vel alios ad laſciuiã mortale eſt.

Si aſſociauit aliquẽ quẽ ſciuit ire ad prouocãdũ: vel ſ̄piter agendũ: uł ad faciendum ſerẽatas: vel matutinatas peccauit mortaliter.

Si fuit mediator ĩter aliquos ad huiuꝰmodi ſ̄pia: uł poſuit aliquos mediatores inter ſe et ĩter alios: et huiuſmodi peccauit mortałr. Item ſi recepit enſeniũ: uł donũ qdcũqꝫ vel miſit ex amore libidinis.

De delectatione moroſa.

d E delectatione

moroſa qd vitiũ reperitur ĩ tepidis: et multũ negligẽtibus. Nam feruidi ſubito cogitationes expellũt noxias: et frigidi deſideriis operis acquieſcunt.

Si habuit cogitatiões ĩmundas: et carnales ĩqbus trahit morã poſtq̃ꝫ rõne perpẽdit ꝑ delectatõnẽ ipſam cogitãdi huiuſmodi peccauit mortaliter.

Non ſolũ quãdo qs cogitationiobus luxurie rõne conſenſit deliberãs facere malum ſi adeſſet comoditas ſꝫ etiã nolẽdo opꝰ ꝑpetrare. ſed nõ curãdo ipſas cogitatiões libidinoſas expellere poſtq̃ꝫ ꝑpendit. ſꝫ ĩ eis volũtarie ĩmorãdo peccauit mortałr.

De filiabus luxurie. c. ij.

l E filiabus lu/

xurie de quibꝰ nõ opꝫ multũ interrogare quia difficile ẽ ĩtelligere niſi cum mixtura aliorũ vitiorũ. et prima eſt cecitas mentis.

d E cecitate men

tis ſi fuit ita mẽte occupatus circa mundana et carnalia ꝙ neſciuit de deo cogitare: uł de rebus ſpũalibus.

De precipitatione.

d E precipitatio

ne ſi fuit preceps: et ſubitus in operibus ſuis ſine cõſilio: et examinatione mentis debita agens.

De inconſideratione.

d E inconſidera

tiõe ſi fuit ĩcautus in factis ſuis non bene iudicans circa occurrentia.

De inconſtantia.

d E inconſtantia

ſi in eo qd deliberauit boni agere fuit ĩconſtans et mutabilis ex paſſione.

De amore ſui.

d **E amore ſui ſi** nimis ſe ipſum dilexit q̄rendo corporis delectationes: et cōmoditatē et huiuſmodi.

De odio dei.

d **E odio dei ſi** habuit deū vel legem eius ī diſpcentia quia ꝓhibet cōcupiſcentiā: et huiuſmodi.

De amore vite preſentis.

d **E amore vite** preſentis: ſi nimis amauit vitā iſtam preſentē pp uoluptates carnis qb⁹ eſt deditus: ita amare vitā preſentē ꝙ alquis vellet hic ꝑpetuari ſecundū Pet. ē mortale.

De horrore futuri ſeculi.

d **E horrore futuri** ſeculi: ſi horrorē habuit ad vitam futurā. De aliis vero que ꝑtinēt ad vitiū luxurie circa coniugiū: vide infra de coniugatis.

De ſuperbia titulus. viij. et habet. c. duo. Primum.

ſ **Vperbia ſecū**dum Gregoriū eſt regina oīum capitaliū vitiorū: et eſt vitiū multū ſubtile: et difficile ad cognoſcendū et conſiſtit ī appetitu īordinato ꝓprie excellentie: et habet q̄tuor ſpēs ſiue modos de qbus potes īterrogare ꝓut videbitur expedire ſi tamen penitēs ītelligat.

Si bona naturalia ſpūalia: uł tēporalia q̄ habuit ſibi attribuit: et a deo non recognouit.

Si bona ipſa a deo recognoſcēs meritis ſuis prīcipalr̄ ſe accepiſſe eſtimauit: vȝ pp ſua ieiunia oratiōes: et huiuſmodi. Si ea bona que nō habuit ſibi attribuit: uł pluſ q̄ȝ habuit cū exiſtiat ſe habere multū humilitatis charitatis patiētie: et huiuſmodi cū non habet.

Si reputauit ſe meliorē eſſe ceteris alios cōtēnēs: ī quolȝ bonū mōrū poteſt ēe mortale: vel veīale ſecundū ꝙ ratione cōſentitur: vel non.

De filiabus ſuperbie. c. ij. et Prio de deriſione.

d **E deriſione q̄** aliquādo ꝓcedit ex ſuperbia.

Si irriſit ſacramēta: et alia diuīa vilipendens ea aut ſāctos viros: aut p̄latos: aut deo ſuire uolētes ut ſic retrahat eos: peccauit mortaliter.

Si irriſit ītendēs ex hoc iniuriā et vilificationeȝ: uł notabilē ꝑturbationē eius mortalr̄ peccauit. ſȝ ſi ex leuitate: vel cā ioci ſecus.

De ambitione.

d **E ambitione q̄** ꝓcedit ex ſuperbia et īportat īordinatū appetitū honoris: et multū reperitur in prelatis: et dominis.

Si deſiderauit aliq̄ȝ dignitatē: uł beneficiū curatū rōne deliberata prīcipalr̄ pp honorē: vel vtilitatē temporalē peccauit mortaliter.

Si deſiderauit dignitatē: uł bene ficium eccłiaſticū: vel ſeculare ad qd eſt indign⁹ vel inept⁹: vȝ qa criminoſ⁹: et huiuſmodi peccauit mortaliter.

Si deſiderauit: uł queſiuit ad huiuſmodi ꝑuenire etiā faciendo cōtra precepta mortale eſt.

Si queſiuit honorē de q̄cūq̄ re ita īordinate ꝙ ibi conſtituat finem mortale ē. in aliis vero caſibus videtur veniale.

De preſumptione.

p **Reſūptio que** ꝓcedit ex ſuperbia conſiſtit ī hoc ꝙ homo ponit ſe ad ea que ſunt ſupra uires ſuas: vel nō pertinēt ad cōditionē ſuā

tū ſecularis ad iudicandū clīcos vel eos qui nō ſunt ſibi ſubiecti: uł de his de qb9 nō habent poteſtatē peccauit mortałr.
Si poſuit ſe ad faciendū ea exercitia ad que nō erat aptus vnde pōt ſequi ſpūale: vel tēporale dānū alteri: ut medicus ignarus medicine: uł aduocat9 ignarus ad aduocandū: iudex ad iudicandū: cōfeſſor ad audiendū cōfeſſiones et huiuſmodi: peccauit mortałr. ſecus aūt ſi cōpetēter in arte illa peritus erat.
Si preſumēs de virtute ſua expoſuit ſe periculis peccatorū: ut vadens ad loca īhoneſta: uł frequētās cōuerſationē mulierū et huiuſmodi: ubi de facili poteſt labi in mortali peccato. mortale videtur.
Si nimis de ſe preſumēs nō ꝓuidet neceſſitatibus: uł piculis occurrentibus ſpūalibus: uł tēporalibus expectans effectū miraculoſum a deo. ſ. ut eū ſanet īfirmū ſinu medico et medicinis: uł miniſtret ei cibe ſine labore eſt mortale: et dicitur tentare deum.

De temeraria iudicatione.

f I facta alterius que dubia ſunt: quo animo fiant in malā ꝑtem īterpretatus ē ſeu iudicauit et ſine ſignis ſufficiētibus indicātibus malitiā alterius deliberate iudicauit aliquē de peccato mortali. mortaliter peccauit. Si vero iudicauit de vēiali veniali ter peccauit.
Idem ſi iudicauit de mortali. ſed nō deliberato animo.

De curioſitate.

ſ I fuit curioſus circa cognitionē ītellectiuā ut q̄rēdo ſcire q̄ ſunt ſupra capacitatem ſuam. vȝ de trinitate: de predeſtinatione: uel q̄rendo ſcire a q̄bus nō dbet ut a demoniis: uel ꝑ ſortes uł q̄rendo ſcire parū vtilia: et dimittendo magis neceſſaria: uł q̄rēdo ſcire ſolū ad ſciēdū: et nō ad deum cognoſcendū: uł ad aliq̄ȝ utilitatē peccatum ē quādoq̄ȝ mortale quādoq̄ȝ ueniale.
Si fuit curioſus circa uſus ſēſuū. ſ. oculis aſpiciendo: auribus audiēdo: naribus ad odorādū: guſtu ad guſtandū: tactu ad tāgendū ſine neceſſitate: uł vtilitate. ſȝ ſolum delectatiōe ſenſuali: pctūȝ eſt coīter veniale et quādoq̄ȝ poteſt eſſe mortale.
Si repit ſe in ſpectaculis ad videndū ut torneamēta paleſtra: currere ad brauiū et huiuſmodi nā ſi in hoc ſit piculū mortis ſpūalis: uł tēporalis: ut quādo ſunt ſpectacula repreſentatiua turpitudinē: uł cū recipet notabilē leſionē corporis eſt mortale: et młtomagis in exercēte: et prebēte occaſionē ī huiuſmodi ſpectaculis. ał ē ueniale. niſi pp hoc aliquis ita delectatur ꝙ mens eius auerteretur a deo ita: vȝ ꝙ patus eſſet tranſgredi mandata dei: et eccłie ut illa aſpiceret: uł faceret. Et hoc idem ītelligo de quocūq̄ȝ peccato qd de ſe eſt veniale. q̄a ꝑ hunc modū poteſt effici mortale.

i Ngratitudo reperit̄ in omni peccato mortali ſȝ ut circūſtātia aggrauās ipſum: quia ubi homo dȝ ſemꝑ fuire deo: eū offendit.
Eſt etiam unū ſpeciale peccatū īq̄ȝtum. ſ. recipiens beneficia a deo: vel ab hoīe ea non recognoſcit. recogitat et regratiatur et recōpenſat̄: uł qd peius eſt vilipendit beneficia recepta: uł murmurat de eis. uł īiuriatur benefactori: coīter aūt reperitur mixtū cum aliquo genere peccati: quādo mortale quādo veniale eſt.

De ſcandalo.

d E ſcandalo quod quādoq̄ȝ nō ē peccatū ſpāle: ſȝ circūſtantia aggrauās peccatū īq̄ȝtū: vȝ ex dicto: uł facto alterius non recto dat̄ alteri occaſio ruine ſpūalis. et hoc eſt ſcandalū: et ſi hoc ītendat ē circūſtātia aggrauās peccatū et mutans ſpēm. unde ē ne

ceſſaria cōfiteri quādo eſt tale qđ veriſi militer trahens ad ruinā peccati mortalis: et precipue cū hoc ſeqtur. Si autē hoc ī tēdat. ſ. ducere aliquē ex dicto: vl' facto ſuo ad aliqȝ ruinā eſt mortale: et ſpāle peccatum ſi intēdat inducere ad mortale. al' veniale.

De adulatione

a Dulatio q̄ coīter eſt ſcandalizatiua: et conſiſtit in hoc q̄ quis verbis: ul' factis ſuis īordinate querit placere aliis ad beniuolentiā captandā: et ſi in malo adulatus ē crimīaliter. puta laudās aliquē de uīdicta facta vel turpitudīe: et huiuſmodi ē mortale. Si adulatur: ul' laudat aliqm intēdens eū decipere notabil'r ī tēporalibus: vel ſpūalibus eſt mortale. Secus ſi aliqđ iuſtū intēdit ab eo habere: ul' quid paruū recipere per modū doni ut hyſtriones.
Si nimis laudauit aliquē ex quo ille ſumpſit occaſionē ſuperbie: ul' inanis gl'ie. coīter eſt veniale. et pōt etiā aliquādo eſſe mortale. Si vero laudauit aliquē ad eum excitandū magis ad virtutē: vel ad cōfortādū eū ī tribulationib9: et tentatiōib9: et obſeruatis debitis circūſtantiis eſt virtuoſum et meritoriū. alias veniale.

De blaſſemia in ſpiritum ſanctum.

d E blaſſemia in ſpiritū ſanctū q̄ ꝓcedit ex malitia: vȝ inq̄tū quis nō cōtenit: ul' refugit ea cogitare menti occurrētia ꝑ que poſſit retrahi a peccato: et hēt ſex ſpēs. ſ. Preſumptio. Deſpatio. Inuidētia fraterne grē. Impugnatio ueritatis agnite. Obſtinatio: impenitētia. De his vero īterrogandū ē ꝑut videt' et coīter nō reꝑitur niſi in multū ſceleratis. Preſumptio aūt dicitur hic cū quis preſumit de dei miſericordia exiſtians q̄ parcat ſibi ad beneplacitū ſuū: ul' q̄ ſaluet eū perſeuerantē ī pccato. Deſpatio aūt cum credit deū non poſſe: nec uelle ſibi parcere etiā penitēti: vel uolēti ſaluari. Impugnatio veritatis agnite dicit' cū qs cōtradicit ueritati ſidei quā nouit Inuidētia fraterne gratie ē cū volet qs de gratia dei et gl'ia creſcēte ī hoībus. Obſtīatio confirmat uolūtatem ſuā in peccatis cōīſſis. Impenitētia aūt dicitur cū qs ꝓponit firmiter etiā ī futurum non penitere.

De ſciſmate.

d E ſciſmate hoc peccatuȝ cōīttitur cuȝ quis recedit ab obediētia romane eccl'ie ſumēs ſibi aliud caput: ul' ſequēs aliquē canonice nō electū: et ſemꝑ mortale eſt. et excoīcatō cōtra tales: niſi forte cum eſſent duo quorum qlibet haberetur ꝑ ſūmo pōtifice a ſuis ſeqcib9 et neſcitur clare quis ſit canonice electus. In hoc eīȝ videtur popl'i excuſari ſi nō ſunt ꝑtīaces ſȝ pati illi adherere queȝ ſciūt uere eſſe electū canonice. Si īnittitur ordinatiōib9: ul' alienationibus factis a ſciſmaticis excoīcatus eſt. extra de ſciſma. c. i.

De īfidelitate paganorū hereticorū.

d E infidelitate paganorū hereticorū: ul' iudeorum quorū qđlibet ē grauiſſimū peccatū ducens ad dānationē: non opȝ hoc dicere inter hos. Soli eīȝ heretici ſunt excoīcati. Sȝ et cum aliis precipue iudeis nō debet haberi domeſtica cōuerſatio: et precipue idiote. Potes circa huiuſmodi iterrogare ꝑut tibi videtur. ſ. Si habuit aliqđ dubiū in his q̄ ſunt fidei vȝ de ſacramento altaris et huiuſmodi. et ſi de hoc hēt diſplicentiā nō eſt curandū. Si aūt voluntarie et ſponte dubitat: eſſet mortale.
Hereticus qdē ē excoīcatus: et nō poteſt abſolui circa ſedē ap'licā. ut pȝ in ꝓceſſu curie. Item receptor credēs: vel fautor hereticorū ē excoīcatus. extra de here. c. quicunqȝ. libro. vj.

Incipit .iij. et ultima pars i qua tractatur de modo iterrogādi ſtatus diuerſos pſonarū. et primo ad cōiugatos .c. i. et habet . §. xxiij.

n

Nunc vero formādę ſunt. iterrogatiōes ptinētes nō ad oēs: ſʒ ſolum ad quoſdā ſtat⁹ hoīū. et primo ad cōiugatos: iterrogādi ſunt nō oēs: ſʒ put videtur. Si de facto contraxerūt i aliquo caſū phibito mortale eſt. qa cōtra phitōeʒ: niſi ignorātia facti pbabil' eos excuſaret.

Sʒ ſciedū eſt ꝙ ſunt qdā ipedimēta q̄ ipediūt matrimoīuʒ cōtrahēdū: et dirimūt iā cōtractū qa nullū ē. qd itelligendū ē quādo dicta impedimēta pri⁹ iter eos iueniūtur q̄ʒ ſit cōtractū matrioniū: et ea cōtinētur in iſtis verſibus.

Error: cōditio: uotū: cognatio: crimen.
Cultus: diſparitas: uis: ordo: ligamen: honeſtas.
Si ſis affinis. ſi forte coire neqbis.
Hec ſocianda uetant connubia: facta retractant.

Pro horū aliq̄li breuiſſima declaratione. Nota ꝙ error intelligitur de pſona: nō de fortuna ul' bonitate. cū. ſ. qs cōtrahit cū Berta credēs eſſe Caterinā. cū qua. ſ. intēdebat cōtrahere. Cōditio intelligitur de cōditione ſeruili. ſ. cum quis cōtrahit cū ſua credēs eam eſſe liberā. Nā ſi liber cōtrahit ſciēter cū ſerua tenet matrimoniū: et ſimil'r ſi cōtrahit ſeruus cū libera credēs eſſe ſeruā. Idē videtur ſi ſuus cū ſerua. lʒ crederetur eſſe libera.

Votū. ſ. ſolēne p pfeſſioneʒ tacitam: ul' expreſſam alicui religioni apbate: tal' etiā eſſet excoīcatus.

Cognatio q̄ eſt triplex. ſ. natural'. ſpūalis. et legalis. naturalis dicit' cōſanguinitas et hoc hēt tres lineas. ſ. aſcēdetiū. ut pater: et au⁹ et huiuſmodi. deſcēdetiū ut filius: nepos et huiuſmodi. collateraliū: ut fratres: ſorores et huiuſmodi. et habet q̄libet linea quatuor grad⁹ excluſiue: pcipue collaterales. nā iter aſcēdetes: et deſcēdentes videtur eſſe ppetua phibitio: hic eſt etiam excoīcatio.

Cognatio ſpūalis hēt etiā tres gradus: et cōtrahitur i baptiſmo: et cōfirmatiōe. Primus ē iter tenēte ad baptiſmū: ul' cōfirmationē: et eā q̄ tenet': q̄ dicitur paternitas: ul' filiatio. Secūdus ē iter patreʒ: et matrē carnalē eius q̄ tenetur: et eum q̄ tenet cū uxore eius; et dicitur cōpaternitas. Tertius eſt iter filios naturales eius qui tenʒ: et illā q̄ tenetur: et dicitur ꝗ fraternitas.

Cognatio tertia. ſ. legalis q̄ fit p adoptionem hēt tres lineas: ul' gradus. Primus eſt iter ipſum adoptātē: et filiā quā adoptauit: ac etiā filiā ipſius adoptati. Secūdus ē iter uxorē adoptātis: et ipſū adoptatū: ac etiā uxorē adoptati. et ipſū adoptātē. Tertius eſt iter filios naturales: et legitimos adoptātis: et ipſū adoptatum. et hoc tātū cum ipſi filii ſunt i poteſtate patris.

Crimē iſtud qd hēt dirimere contractū et ipedire cōtrahēdū intelligitur tātū de duobus crīibus i duobus caſibus. Prim⁹ eſt cū m'lr machinatur cū effectu i morteʒ uxoris alterius ut hēat illū in virū: ul' ecōtra uir in mortē alterius uxoris: ut habeat illā in uxorē et cetera. Secūdus cū qs dat fideʒ alicui cōiugate ducere eā in uxorē poſt uiri ſui morteʒ: et cū iſta pmiſſione ſeqtur adulterium.

Cultus diſpitas. ut ſi fidelis contrahat cū iudea: ul' pagana pmanēte i infidelitate. ſecus ſi cōtraheret cū heretica. nam tūc tenet: ſʒ cohabitare nō debēt: ſi eſſet ei piculū icurrēdi in hereſim: et peccauit mortal'r cōtrahēs cū tali. Vis. violētia. ſ. abſoluta ipedit et dirimit et ſil'r violētia p metū q pōt cadere i cōſtantē uirū: et continetur in hoc uerſu.

Stupri: atqʒ ſtatus. uerberis: atqʒ necis. niſi poſtea de iuito efficiatur volūtarius.

Ordo.intelligitur de ordine ſacro.i. ſub/
dyachonatu.et ſupra.et talis contrahens
eſſet excōmunicatus. Greci in ſacris vti/
poſſunt contracto ſet non poſſunt contra
here.

Ligamen.i. ſi ſit alteri ligatus per coniu
gium etiam per verba de preſenti nondum
conſumatum.nam talis nullomodo poteſt
alteri matrimonialiter copulari: niſi ille
cum quo contraxerat profiteatur in aliq̄ʒ
religionem. Et ſi recederet unus coniu/
gum ita ꝙ per multos annos alter nihil
audiret de eo. non liceret alteri contrahe
re niſi ſciret de morte eius.

Honeſtas.i.publice honeſtatis iuſtitia
que oritur ex ſpōſalibus contractis cum
aliqua: cum qua poſtea non ſequitur/
matrimonium propter mortem: vel aliā
cauſam:nam cum nulla conſanguinea illius
uſqʒ ad quartum gradum contrahere po
teſt.

Affinitas ē ꝓximitas q̄ cōtrahitur ꝑ eū
qui duxit uxorē: et oēs cōſāguineos uxo
ris uſqʒ ad quartū gradū: et uxorē ipſam
et oēs cōſanguineos uiri eiꝰ uſqʒ ad quar
tū gradū nec illa mulier pōt contrahere
cum aliquo.

Et nota ꝙ affinitas contrahitur etiam
per fornicarium coitum:ita ꝙ ille qui for
nicatur cum aliqua non poteſt contrahere
matrimonium cum conſanguinea aliqua e/
ius uſqʒ ad quartum gradum: neqʒ illa
mulier poteſt contrahere cum aliquo con
ſanguineo fornicāte cū ipſa uſqʒ ad quar
tū gradū et ſciēter contrahēs ī huiuſmōi
gradibus affinitatis eſt excoīcatus. Sic
forte coire nequibis.

Impotētia exercēdi actū coniugalē q̄ po
teſt ꝓuenire:uł ex frigiditate naturali:uł
ex maleficio: uł īdiſpoſitione mēbri geni
talis uiri:uł mulieris. De his oībus impe
dimētis hēs plene ī q̄rta parte ſūme titu.
Sʒ nota ꝙ nō opʒ nec expedit īterrogare
oēs cōiugatos ſigilatim de his impedimē
tis:ſʒ de illis tātū de q̄bus poſſit preſumi
haberi:et precipue de īpedimēto criminis
uł cogitatiōis: uł publice honeſtatis: ſed
mł'tomagis de affinitate. Si tamē q̄s cog
noſceret cōſanguineā eius cum qua iā cō
traxit ꝑ uerba de preſenti: et mł'tomagis
ſi iā cōſumauit matrīoniū:matrīoniū q̄dē
tale nō diuiditur:ſʒ amittit ius petēdi de
bitū:ita ꝙ petere non pōt abſqʒ mortali
peccato: teneť tamē reddere exactus. I
dem de muliere q̄ ꝑmittit ſe cognoſci a cō
ſanguineo uiri ſui. Si vero āteqʒ cōtra/
xit ꝑ uerba de preſēti cū aliqua cognouit
cōſanguineā eius ita ꝙ ſemē admiſit ītra
clauſtra pudoris: nō pōt iā hēre illā:et ſi
iā cōſumaſſet cū illa nō tenet matrīoniū:
nec ī hoc pōt diſpēſari cū illa niſi ꝑ papā.
Unde āte diſpēſationē ſemꝑ peccat morta
liter exigēs:et reddēs:debitū ſciēs dictū
īpedimētū. Alter vero cōiugū neſciēs ex
cuſať de pctō ex ignorātia facti ꝓbabilis
de his et oībus aliis q̄n caſꝰ occurrit:vide
pleiꝰ ī ſūmis. Si cōtraxit matrīoniū clā
deſtīe q̄a mortał ē ꝑꝑ ꝓhibitōnē ecclie.
Si hēns uotū ſīplex cōtinētie ꝯtraxitqʒ
matrīoniū peccauit mortał'r.niſi ſit diſpē
ſatus a papa prius: et tenetur adimplere
votū uſqʒ ad conſumationē matrīonii.nā
ipſo cōſumato īpotēs fit ad implendum:
et exactus oīo tenetur reddere expreſſe:
uł interpretatiue petenti: ſʒ exigere non
poteſt ſine diſpenſatione. ał peccat mor/
taliter. Si cotraxit cum aliq̄:uł mulier cū
aliquo per verba de futuro:et poſt matri
monium cum aliqua contraxit:vel de futu
ro: vel de preſenti mortaliter peccauit.
ꝑꝑ factā fidem.niſi de communi conſenſu
mutuo ſe abſoluerit: qđ fieri debet per iu
dicium eccleſie. Vel niſi aliquis ſeptem
caſuum ſuperuenerit.quibus ſolui poſſūt
ſponſalia: quos habes in ſummis.

Si poſt matrimonium cōtractum per uer
ba de preſenti contraxit cum aliq̄: morta/
liter peccauit. nec tenet matrimoniū etiā
ſi eſſet conſumatū: et filios genuiſſet/
ſꝫ oportet redire ad primū. niſi ille cum/
quo pri9 cōtractū ē: igreſſus eēt religi
onē ibidez ꝓfeſſ9: uel niſi cū eo papa diſ
pēſaſſꝫ i ſecūdo: i quo tamē ſm theologos
diſpēſare nō pōt: ſꝫ qa difficile ē diſpu/
tare de poteſtate pape ſi ſic ſurreptione
obtenta ē: forſitan trāſire pōt.

Si cōtraxit matrimoniū: ul' filios: ul' fi
lias iūxit matrimonio ante etatē legiti/
mā qa ꝓhibitū ē. Etas aūt legitima ſecū
dum iura eſt i duodecio anno ſi eſt femina
i. xiiij. ſi ē maſcul9. ſ. ad cōtrahēdū ꝑ uer
ba de p̄ſenti et ad cōſumādū matrimoniū

Si cōſumauit matrimonium ante bene/
dictionē nuptiarū ē mortale ubi. ſ. cōſue
tū eſt benedici nuptias. qa cōtra ꝓhibi/
tionem eccl'ie. et hic aduertendū eſt q̄ꝫ/
uis ſponſi nō cōſument matrimonium cū
ſponſis āte benedictionē. i m'ltis tamē
locis m'ltas turpitudines: et corruptelas
faciūt cū eis: illas uiſitando. vnde iterro
gādum eſt de his vbi iſta repiunt'.

Si celebrauit nuptias tp̄re ꝓhibito ab/
eccleſia. qa mortale eſt.

Tp̄ra aūt ꝓhibita ſūt iſta. ſ. ab aduētu
uſqꝫ ad epiphaniam. et a ſeptuageſima
uſqꝫ ad octauā paſce. et a trib9 dieb9 āte
aſcēſionem uſqꝫ ad octauam pentecoſtes
excluſiue.

De actu: et peccatis cōmiſſis in eodē.

ſ **ciendum eſt**/
q' in actu hoc cōiugali aliq̄ fiūt
vbi eſt dubiū utrū ſint mortalia an uenia
lia. Aliq̄ uero ſūt q̄ ſūt manifeſte morta
lia aliq̄ i qb9 ē veiale aliq̄ i qb9 nullū pec
catū. prio qdē mortale ē ſi exerceat' talis
actus extra uas debitū: uel etiam ſi itra
uas debitū tamen nō ſuſcipit ſemē ad eui
tādū generationē.

Si ex tactib9 ipudicis extra actum ma/
trimonii ſeq̄t' pollutio in altero ipſorum

Si exercēs actū cōiugalē habet appetitū
deliberatū ad aliam.

Si ſe habet ad eā ita iordiato affectu i
actu cōiugali: ac ſi nō eēt uxor eius. q'
etiam op9 carnale ageret cū illa: ul' alia.
difficile tamen eſt hoc diſcernere et cog/
noſcere.

Si alter alteri oio exigēti denegat debitū
ſine cā legitima. ꝓpter qd exigēs icur
rit incōtinētiā: ul' graue ſcādalū

Eſſet autē cauſa legitima ſi notabiliter/
timeret notabile nocumentum perſone ul'
cōiugis: ul' ꝓlis in utero. Vel qa ex adul
terio cōmiſſo pdidit ius petendi debitū
ul' etiam ſi in loco ſacro peteret. qa ſic lo
cus uiolaret': ul' etiāꝫ in publico qa cōtra
debitam honeſtatē. Nō eſt aūt legitima
cā oio denegādi debitū petenti in die ie/
iuniorū uel feſtorū ſolēnium: uel ira quaꝫ
habent adiuicē per parum tempus.

Dubium de mortali quando qdem ſeruat
uas debitū: ſed modus indebitus. puta ſi
lateraliter: ul' a parte poſteriori accedat
ad uas debitū: ul' mulier ſupergrediatur
uirū: in qbus mōis: et p̄cipue in ultimo/
aliqui dicūt eſſe mortale. Alii uero ut/
Tho. et. Alber. dicūt q' non eſt mortale
de ſe: ſꝫ pōt eē ſignū mortalis cōcupiſcē
tie. nec ꝑ hoc ipedit' generatio: et ſi non
ita apte ꝓcreentur. unde i h9i noli p̄cipi
tare ſententiaꝫ nec denegare abſolōnē ꝑ/
ſeuerāti i h9i. Sed deteſteris: et ꝓhibe/
as quātum potes. quando uero hoc etiam
fieret primo et ſecundo mō ꝓpter pericu
lum aborſus forte tūc eēt ſine peccato.

Dubiū etiam de mortali eſt tp̄re meſtru/
orum: et p̄cipue in exigente ſciente taleꝫ
defectū. quē qdā ponūt eē mortale p̄ci/
pue quādo non eſt q̄ſi cōtinuus ſꝫ cōſuet9
ut meſati. Alii dicūt cōtrarium ut. Pe.
de pal. et hec opīo eſt cōmunior. vnde nec
ppr hoc deneges abſolutionem. ſꝫ prohi
beas q̄ntum potes de exactione exigenti
et exactū admoneas vt nō aſſentiat exi

.f.

getī niſi ex hoc timeat de eius icōtinētia
Dubiū eſt etiam de exigēte debitū a coniuge pmanente in adulterio: ſiue occulto ſiue manifeſto qd ipe nouit. Hoc qdā dicunt eſſe mortale in exigente qa facit cōtra cōſtitutōnē eccl'ie. ut notat. xxxij. q. i. c. Si qs uxorē. et hoc firmat in ſumma piſana. Sed ī ſumma cōfeſſorum. et archidyaconus in fo. ſo. mitigant hūc rigorē excipiētes caūz: ut hoc cū faceret exigēs ad prouidendū incōtinentie ſue. Sz Pe. de pal. m'tomagis mitigat hūc rigorem ut cū nō ſperatur emēdatō ex hoc pmanente in adulterio ſz potius deterioratio non peccat exigens ſaltem mortaliter.
Veniale aūt eſt cū exigitur actus ꝯiugalis. et ſi debito ſeruato uaſe et mō. tamen prīcipal'r intētiōe delectatiōis ꝯſeqnd: ita tamen ꝙ ſtet intentio īfra limites matrionii. Si exerceatur actus coniugalis ꝓpter ſanitatē corporalē peccatū eſt qa nō ad hūc finē ordiatū eſt. ueniale tamē puto eē peccatū. In ſolēnitatibus: et ieiuniis exigere debitū aliq īfirmitate. ſ. concupiſcētie ductus: ſine contēptu tamen ſacri temporis: ul' eccl'iaſtice exhortationis ueniale ē fz. Tho. et Ray. ſz reddens non peccat cū timet de icōtinentia ul' ſcādalo cōiugis. peccaret aūt ſi negaret oīo. In tp̄re uero pregnationis exigere ueniale eſt. ſi tamen nō eſt piculū aborſus: reddere uero nullum peccatū eſt.
Ante purificationem poſt ptum exigere ſuatis aliis circūſtātiis nō uidr mortale fz. Vul. Reddere uero nō uolūtarie: nullū. Exigere etiam: uel reddere debitū ante ingreſſum eccl'ie poſt partū de ſe nō uidetur pctūz: et poſſunt m'ieres intrare eccl'iaz ante q̄dragesimū diē abſqz peccato in quo tamen ē ſuāda cōſuetudo patrie.
Actus impudici q ibi exercēt non ptinētes ad opus: ſz ad exercitiū dlectationis ut tactus: et oſcula: et h9i inordiate: coiter ſunt ueīalia. q̄uis ibi poſſet eē tanta actuū inordinatio ꝙ poſſet eſſe peccatuz mortale.
Sine peccato aūt exercet actus coniugalis cū fit cā ꝓlis ſuſcipiēde: uel etiam cū fit cā reddēdi debitū ſuatis tamen aliis debitis circūſtantiis.
Dz tamen exactus oīo reddere: et p̄cipue viz uxori. non ſolū expſſe: ſz etiā p ſigna petenti: nec uir debet uxorez auertere ne petat ꝓpter periculū. Fit in tertio modo ſm aliquos ſine peccato. ſ. cū fit cauſa uitāde fornicationis ī ſe uel ī coniuge ſua.

Interrogationes fiende circa ſtatum matrimonii.

c Circa predicta ſic poſſunt fieri interrogationes et primo. Si uſus eſt matrimonio extra vas debitum.
Si aliqd fecit ad euitandū ꝓlez mō indebito licet in vaſe debito: et quō. Si vtēdo matrimonio hūit intētionē ad aliam. Si tempore mēſtruorū exegit: uel reddidit. Si in diebus feſtorū: uel ieiuniorūz Si tēpore pregnationis p̄cipue ꝓpe partum: uel ante purificationē poſt partum. Si exegit: uel reddidit a pmanente in adulterio. Si principaliter cā delectationis: aut alia: et qua cā et circa h9i iudicāduz eſt de peccato mortali: uel veniali iuxta predicta. vt pz in ſummis. Si oīo negauit debituz petenti. Si extra actus cōiugii per tactus ſecuta eſt pollutio in altero ipoꝝ. Si excōicatus aliquo vinculo cōtraxit matrimoniuz. ſ. excōicatione maiori peccauit mortaliter: et p̄cipue quando ſciuit: et hoc qa participauit in diuinis. ſ. ſacramento matrimonii. Idez videtur de minori excōicatione: ſi eam nouit quia ſeparat a ſuſceptione ſacramentoꝝ et matrimonium eſt vnum ex ſacramentis eccleſie.
Si exiſtens in peccato mortali cōtraxit matrimoniū videtur mortale. quia ſacramētū ſuſcepit in mortali ſcienter: p̄cipue vero videtur mortale cōtrahēdo p verba

de preſenti quia ibi eſt eſſentia ſacramenti. Si cōtraxit cū aliqua perſona p verba de preſenti: uel de futuro nō intendēs habere illū: uel illā in coniugē: ſ; tantū copulam carnalē extorquere mortaliter peccauit. et q̄zuis nō ſit ibi realiter matrimoniū: cogendus tamē ē in foro cōſcientie illā ducere: uel aliter illi ſatiſfacere maxime ſi eſt ſecuta copula: in quo tamē cāu eccleſia iudicaret matrimoniū: et cogeret illū: cui obedire tenetur. Si vir nō puidit vxori et familie de neceſſariis nō tamen ſuperfluis. Si nimis eā exaſperauit minis: verbis: uel factis. Si zelotypus: et ex hoc nimis ſuſpectoſus cōtra eā fuit: uel nimis remiſſus in cura eius.

Si vxor inobediens: et cōtentioſa et ſui ſenſus fuit erga viru;. Si nimis inculta et negligens circa gubernationē domus. Si irreuerēs et diſcola ad ſoceros: et cognatos. Si nimis dedit de rebus viri parentibus ſuis: uel pauperibus pl9 q̄; debuit. Si dedit licentiam viro coeundi cū aliis mulieribus cum pegrinaretur eſt mortale. Si mulier nō vult ſequi viru; transferentē domiciliū ad qd tenet: niſi eā trahe ret ad peccatum: aut dubitaret de morte ſua: aut eēt vagabūdus. Si vterq; filios educauit in timore dei: et in obedientia mandatorum eius.

De pricipib9 rectorib9 et baronib9. c. ij.

C Irca pricipes rectores et barones ſeculares ſic poſſunt fieri interrogationes: et put fuerit expediens ſecūdū conditionē perſonarum: et primo.

Si per vſurpationē: et iniuſto titulo obtinuit dignitatem regimē uel dominiū ciuitatis: uel caſtri q̄a mortaliter peccauit et ſemp in ipſo manet. dū tenet h9i vſurpationē: niſi poſtmō; titulum ſibi iuſtificaſſet. nec ibi ante iuſtum titulu; poteſt exercere iuditia ſine mortali.

Si ambitioſus fuit ad dignitates: et regimē nīs aſpirans. Et ſi intendit negligere iuſtitiā ad requirendū amicos ut ſic pmaneat in dominio mortalr peccat.

Si prelatis eccl'iaſticis: ul' aliis ſuperioribus ſuis nō fuit obediens et admonitiones: et correctiones ab eis factas nō ſuſtinuit patiēter: et ſi cōtēpſit mortaliter peccauit.

Si ſentētias excoīcationis: vel interdicti non curauit: aut ſic ligatus diuinis ſe ingeſſit qd eſt mortale.

Si pp crimen eius ciuitas eſt interdicta qd ē ſibi ad mai9 iudiciū. Si pter excoīcationem latā in ſe iudices: vel actores: vel miſtros grauauit. q̄a vltra mortale eſt excoīcatus.

Si de factis: aut defectibus eccl'iaſticarum perſonarū ad eū nō ptinentibus ſe itromiſit: vel trahēdo ad ſuū iudicium et huiuſmōi: peccauit mortaliter. Et ſi cepit: vel cape fecit: vel pcutere: vel incarcerare cl'icos: vel religioſos etiā delinquentes eſt excōmunicatus ſi non hūit prius licentiā a prelato ſuo.

Si electionem alicuius malitioſe impediuit: vel p violētiā aliq; intromiſit: vl' ſi grauauit aliquod monaſteriū: vel collegium eo q nolebat eū eligere p quo rogabat ē excoīcatus vltra mortale. Si phibuit ſubditis ne uēderent cl'icis neceſſaria: vel eis panē coq̄rēt ex quo nō hūit ab eis quod voluit.

Si patronatus eccl'iarū de nouo ſibi uſurpauit: vl' bona vacātiū eccl'iarū aut monaſteriorū vltra mortale eſt excoīcatus

Si poſuit talias: vel collectas: vel alia grauamīa cl'icis: vel aliis perſonis eccl'iaſticis ſine licētia pape: ſi non deſiſtat poſt admonitionem eſt excoīcatus.

Si fecit ſtatuta: vel leges contra libertatem eccl'iaſticā: vel iudicauit ſm ea: vel dedit cōſilium ad h9i: vel non reuouit ſi potuit. vltra mortale pccūm eſt excoīcatus.

Si noua pedagia inſtituit non habens au

toritatem a principe ſuper hoc. Vel anti qua ſeu noua pedagia augmentauit: excõ municatus eſt. Secus ſi fecit hoc cũ li cẽ tia principis: et cauſa rõnabili et non te nuit ſtratam publicam ſecurã ut dbuit. peccauit mortaliter. et tenetur ad reſti/ tutionem.

Si a clicis: et religioſis theloneum peda gium ſeu gabellã accepit ꝓ his que dfe runt: uł dferri faciũt nõ cã negociatiois grauiter peccat: et eſt excoĩcatus. Quã uis aliq ut iohães. cal. hãc nõ admittãt. qa nõ eſt recepta: et papa ſcit et tollerat imo ipſe facit in terris ſuis. Sed tutius/ eſt ut obſeruetur.

Si publicos uſ arios alienigẽas et non ĩde oriũdos ad fenus exercendũ ĩ ciuitatib9/ ſuis admittit: uł admiſſos ĩde certũ tẽ/ pus non expellit eſt excoĩcatus. Et ĩdẽ. Si ciuis exiſtens dedit ad hoc conſiliũ: uł fauorem hoc uerum eſt ſi talis eſt pſo na eccłiaſtica habens. ſ. dominium tem/ porale. nã dominus ſeclaris nõ eſt excoĩ/ catus: ſꝫ excoĩcandus. c. Vſ arũ. de uſuris libro. vj. Nõ tamẽ epiſcopi: et ſupra ĩcur rũt ſed alii. Jtẽ ſi ciuis exiſtens dedit ad hoc conſiliũ: uł fauoreꝫ.

Si nauigantes indiſtincte depredatus/ eſt: uł depredari fecit: uł hoc factum no/ mine ſuo ratũ habuit ut pirata excoĩca/ tus eſt excõmunicatione papali.

Si nauigantes expoliauit: uł res eorũ/ ad portus terrarum ſuarũ a mari dlatas ſibi appropriauit: qd eſt rapina: et excoĩ cat9 ẽ ꝯ aliquos. Si ĩcẽdia fecit uł fieri fecit: dirruit: uł fregit eccłias: uł loca re ligioſa eſt excoĩcatus: et ſi eſſꝫ denũciat9 eſſet caſus. papał.

Si emunitatẽ eccłiarum uiolauit. vꝫ fa/ ciendo capere hoies in eis ꝑpter debita/ aut maleficia in eccłia uel locis priuile/ giatis ſacrilegiũ cõmittit: et põt excoĩ/ cari: et eſt mortale. Sec9 eſſet ſi ꝯbuſto/ res eccłiaꝝ illuc fugiẽtes: uł uiolatores eccleſiarũ. qa tũc ꝑpter hoc non gaudẽt immunitate eccłiarum.

Si eccłias: uel perſonas eccleſiaſticas: ſi/ ue priuilegia earũ uiolauit ut multi ty/ ranni faciunt.

Si fecit repſalias: uel permiſit fieri aut ab antiquo cõſuetas fieri fecit cõtra pe ſonas eccłiaſticas ẽ excoĩcatus: niſi illas reuocauerit infra mẽſem. c. Et ſi pignora tiones de iniuri. et danda. Vtrũ autẽ lice at facere repſalias contra laicos uide in tertia pte ſumme: titulo ſecũdo.

Si ad eccłias in qbus patronus fuit non poſuit idoneos: uel non repreſentauit. ſed ineptos: et idiotas: uel concubinarios: et alios malos preſentauit: uel ſubditos ſu/ os eccłiarũ patronos tałs eligere aut ſuos preſentare pſuaſit ſic mortałr peccauit.

Si recepit pecuniã ut aliquẽ preſentaret cũ eſſet patronus: uel ſupplicaretur pape uel epo ꝓ beneficio alicui cõferẽdo ſimo niam cõmiſit: uel ẽt abſqꝫ pecunia ſi por rexit preces pro indigno eſt mortale: et ſimoniacus.

Si fuit fautor: uel defenſor hereticorum aut etiã ſciſmaticorũ peccauit mortałr: et eſt excõmunicatus.

Si impediuit uolentes recurrere ad forũ eccłiaſticũ ſuper cãs que ad ĩpm foruꝫ p tinẽt. ne. ſ. corã eccłiaſtico iudice h9i cau ſe agitenť: uel ad hoc dans cõſiliuꝫ auxi/ lium: uel fauorẽ eſt excõmunicatus.

Si belluꝫ aſſumpſit iniuſte: uel fuit adiu tor iniuſte bellantis. qa oĩa mala que inde ſequũtur ei reputanť ad culpaꝫ: et tene tur ad reſtitutionẽ oĩuꝫ dãnorum inde ſe quentiũ: et hoc niſi ad adiuuandũ euꝫ te neretur et ſuiendũ: vꝫ quia miles aut ei9 vaſallus: talis eiꝫ adiuuans cũ eſt dubiũ an bellum ſit iuſtũ excuſatur. xxiij. q. i. c. Quid culpatur. nõ autem excuſaretur ſi ſciret bellum eſſe iniuſtum.

Si conſueuit exiſtẽs in oficio coĩtatis ꝙ. ſ. aſſummatur iniuſtũ bellũ teneť ad oĩa mala: et dãna niſi ꝓponeretur in cõſilio materia modo falſo tanqꝫ eẽt iuſtum: tũc

enī ignorantes dicent̄ excuſari. De mate
ria belli: et quādo iuſtū dicatur: vide in
ſumma in. iij. parte titulo ſo.

Si indiſcretos et tyrannos officiales fe/
cit ſeu ꝓpoſuit terris ſuis tenetur de dā/
nis: et malis eorū ſi ſciebat eos eſſe tales
Secus ſi ignorabat: niſi cū audiſſet: non
remouerit eos ſi potuit.

Si iniuſtas exactiones ſeu collectas impo
ſuit: rapinaꝫ cōmiſit. et que dicatur iniuſta
talia ſeu collecta: et quomō ſatiſfacere
debeat: vide in. iij. parte titulo. ij.

Si poſuit iudeos in officiis publicis qđ
prohibetur. xvij. q. iiij. c. Conſtituit.

Si ea que ſunt cōmunitatis appropriauit
ſibi vꝫ ſiluas. ſ. et campos et hꝰi mortalr
peccauit: et tenetur ad reſtitutionem.

Si liberos homines in ſeruos ſibi ſubie/
cit. xpiani enī nō poſſunt redigi ī ſeruitu
tem: rōne belli: uel ēt capti non poſſunt
licite emi in ſeruos. Vel empti vendi: et
emi ab aliis nō poſſunt. Sꝫ infideles bene
rediguntur in ſeruituteꝫ et emi et vendi
poſſunt. capti iniuſto bello: qui ſi poſtea
efficiantur xpiani: non tamē ex hoc libe/
rantur a ſuitute: q̃uis ſit piuꝫ hoc face
re. Si a decedētibꝰ ſine filiis accepit bo
na ipſorū nō permittens eos teſtari: et le
gare ad placitū. niſi talis patria haberet
talem ſubiectionē a tēpore cuius non eſt
momoria in contrarium.

Si nimis vindicatiuus fuit. Si homicidia
mutilationes incarcerationes vulnera et
hꝰi ſeua ſine iuſtitia: uel cū iuſtitia: ſꝫ ex
odio: et vindicta fecit ꝓcurauit: uel per
miſit: et hꝰi grauia ſunt mortalia.

Si torneamēta uel duella fieri fecit: uel
permiſit: uel ludos: uel ſpectacula ꝑiculo
ſa anime: uł corpori. vt proiicere lapides
adinuicē: uel repſentationes turpitudi
num fieri fecit: uel permiſit: et nō prohi
buit. ſi ſine graui ſcandalo potuit remo
uere mortalr peccauit di. lxxxiij. c. error.

Si leges ſtatuit quas nō debuit: uł potu
it quia. ſ. iniquas: mortaliter peccauit.

Si nimis durus fuit ad diſpenſandū: uel
parcendūꝫ in quibus potuit. Vel ecōtra
nimis facilis ad parcēdū delinq̄ntibus in
ꝑiudiciū iuſtitie: et vtilitatis cōmunis.

Si feuda vaſſallis ſuis abſqꝫ iuſtitia de/
negauit: uł ſeruitiū indebituꝫ ab eis exe
git aut fidem non ſeruauit.

Si ipe exiſtens vaſſallus alterꝰ non fuit
fidelis domino ſuo ut debuit. ſꝫ ꝙ in iura
mento fidelitatis exprimit̄: uel obſequꝫ
debitū nō preſtitit uł aliq̄ꝫ iniuriā fecit
domino. ſ. alienādo feudūꝫ aut diminuēdo
vel aliquod hꝰi mortale eſt et tenetur de
damnis.

Si tutelā alicuiꝰ ſibi cōmiſſam nō fideliter
egit: ſꝫ bona illius cōſumpſit: et diſſipa/
uit mortale eſt: et tenet̄ de damnis.

Si in terra ſue iuriſdictionis ſuſtinuit in
iuſtas mēſuras aut īiuſta pōdera: aut īiuſ
ta ꝑtia rerū venaliū ſciēter: mortale ē et
teneri videtur ſi cōmode poteſt obuiare.

Similr peccat ſi inducit: uel ſuſtinet ma/
las cōſuetudines aut corruptelas.

Si tolerauit aut ſuſtinuit publicos vſura
rios inde ꝓpter hoc recipiēs certam quo
tā: uel ſummā annuatī: mortale eſt: et te
netur illud ſic acceptum reſtituere nō vſu
rario: ſed creditoribus eius a quibus vſu
re ſunt extorte ſecundum Tho.

Si pignus aliquod habuit cuius fructus
non computauit in ſortem vſura eſt. Et de
aliis ſpeciebus vſure ſi in aliqua offendit
vel fuit particeps de quibus ſupra in ſe/
cūda parte titulo de vſuris.

Si penas: vel emendas in pecuniā ꝓpter
cupiditatem: vel odium non propter cor
rectionem delinquentium accepit. vel vl/
tra debitum extorſit: vel penas corpora/
les: aut mortis in pecuniariam propter a
uaritiam contra iuſtitiam commutauit
mortale eſt.

Si permiſit in terris ſuis latrones īuale/
ſcere: uel malicioſe eis fauens: uel ex aua
ritia nolens expendere. ad ſecurandaꝫ pa
triaꝫ mortale eſt et tenetur de damnis: et

rapinis factis ſi cõmode poterat obuiare
Si iuſtitiã vendidit: uel munera iniq3 ac cepit .ſ.pro adminiſtratione iuſtitie: vel alias iniuſtitiã fecit in iudicando: vel fi eri fecit mortale eſt.
Si fide3 promiſſa3 violauit etia3 inimico niſi prius ille violaſſet mortale eſt.
Si obſides ſuos nõ liberauit mortale eſt.
Si viduas: et pupillos cõtra oppreſſores nõ defendit cũ potuit. Si treugas nõ ſer uauit.
Si nimis ſumptuoſus fuit: et curioſus in veſtitu: et apparatu equorum: et familie cũ canibus: et auibus: edificiis: conui uiis. nã ut poſſit facere huiuſmodi pom pas emũgunt populos uſq3 ad ſanguinem facientes multa iniuſta.
Si fecit edificari domos ſuas: uel labora re in agris ſuis: uel vineis: uel ligna por tari p ruſticos uł colonos et nõ ſoluit eis plene de labore ſuo niſi ad hoc ex debito tenerenť. vel ſi diebus feſtiuis fecit pro ſe laborare mortale eſt: ſicut in primo ca ſu. quod tamẽ multi faciunt: et male nec ſubditi debent obedire.
Si nimis ſe occupauit in venationib9: et aucupiis: uel quod peius eſt ſubditos in his grauãdo inducẽs ad h9i: et quod peſ ſimu3 in diebus feſtiuis et nõ auditis di uinis vt miſſa propter qđ domin9 peccat mortalř: et omnes: et ipe re9 ẽ omniũ.
Si propter diſcurſus i h9i deſtruxit ſege tes alioru3 tenetur eis de damno uel pmi ſit accipere: uel fecit de blado: et feno ali oru3 a ſuis propter equos ſuos tenetur de dãno. Jde3 et de aliis fructibus.
Si hyſtrionib9 ſuperflue dedit: uł nimis turpia repſentãtes in curia nutriuit: uel concubinã: uł ludentes ad aleas: et huiuſ modi que oĩa ſunt damnabilia.
Si de caſtitate familie ſue nõ curauit: ſ3 inhoneſte ſe habentes cũ feminis et maſ culis retinuit. nec correxit eos cũ poſſet mortaliter peccauit.
Si vero ſit cõiugatus interroga de his que habetur i capitulo precedenti prout videbiť fore expediens.

De judicibus. c. iij.

c Irca iudices/ ſeu quecunq3 habentẽ poteſtatẽ ordinaria3: uel delegatam: inquirẽdu3 eſt primo. Si iuriſdictione3 aut poteſtatem recepit ſimoniace. ut ſi iudex ecclĩaſticus aut vſurpatiue: quia vſurpata poteſtas nõ dat autoritate3. vnde iudicãdo pecca ret mortaliter. Si exceſſit fines mãdati ſiue poteſtatis ſue peccat mortalř: ſi ſci enter: uel ex ignorãtia craſſa.
Si officialis: uł iudex alius timore: odio cupiditate: uel amore uł aliqua cauſa ini quam tulit ſententiam aduertenter mor tale eſt et tenetur ad oẽ intereſſe parti le ſe. et ſi ille pro quo dedit ſententiam non vult ſatiſfacere: uel non poteſt quoniam principaliter ipſe tenetur. d3. Ray.
Si per ignorantia3 craſſam ipſe tulit ini q̃3 ſententia3 in iudicio anime tenetur et peccat ut prius. Ray. quia debuit ſcire ſe inſufficiente3 et non iudicare.
Si per negligentiã: qa ſufficiens erat. et ſi laboraſſet ad inquirendũ: et legendum veritatem inueniſſet: ſ3 neglexit hoc age re tenetur ut prius.
Minus tamẽ agitur cũ eo qui ex ignoran tia craſſa q̃3 cũ eo qui ex malitia. et hoc habet locum in iudice ordinario nõ dele gato. Si delegatus iudex iudicauit bona fide: et de cõſilio peritorũ tulit iniquam ſententiã non videtur peccare aut teneri ad reſtitutione3 leſo: tũ quia neceſſitate obedientie iudicauit: tũ quia ſepe ex cer ta ſcientia delegantis aſſumitur: quia eſt ignarus iuris: quia bonus vir: quod eſt verum: niſi in querendo conſilium fu iſſet negligens aut culpabilis: tunc enim peccat: et tenetur ad reſtitutionem. Vuł
Si aſſeſſor inducit iudicem ad ferenda3 iniquã ſententia3 excuſatur quide3 iudex ſi ſimplex ẽ: et habet bonã cõſcientiã. ſ.

credens ſententiã eſſe iuſtã;et ſi nõ fuit in culpa eligendo aſſeſſorẽ quia bonus et ſufficiens cõmuniter credebatur:ſ; aſſeſ/ſor peccat mortaliter:et tenetur ad ſatiſfactionẽ leſo:ſiue doloſe:ſiue ignorãter ſducat iudicẽ ad iudicãdũ iniuſte. Ray.

Si iudex ignarus iuris ſecum ducit aſſeſ/ſorem qui cõmuniter nõ reputatur ſufficiens:uel iniquus:ſi de cõſilio eius fert iniquam ſententiã l; credat iuſtam uterq; mortaliter peccat :et tenetur ad reſtitu/tionem inſolidum.

Si accepit pecuniã in iudicio qđ poteſt eſſe quinq; modis:et ſemper videtur mortale. Primo ſi accepit ut male iudicaret contra iuſtitiã et cõtra conſcientiã: et tũc illa pecunia d; dari ei in cuius iniuri/am data eſt .i.q.i.c. Jubemus. Secundo ſi accepit ut bene iudicaret.vel ut iudi/caret et daret ſententiã .vel ſi accepit vt nõ iudicaret cũ deberet iudicare.vel vt non male iudicaret. Jn his.v.caſibus debet reſtitui ei qui dedit.xi.q.iij.capi. Non l;. Ray.

Sed ſm vul. in foro penitẽtie poteſt pauperibus erogari ſicut: et alia turpia lu/cra .de conſilio tamen.

Si iudex nullomõ voluit ferre ſententiã cũ deberet: et propter hoc aliqs amittit ius ſuum mortale eſt et tenetur illi reſti/tuere litis eſtimationẽ. Ray.xxiij.q.v.c Adminiſtrationes.

Si iudex accepit aliquid a partibus vnde nota ꝙ ordinarius nihil poteſt accipere etiã expenſas niſi moderata enſenia ſponte oblata.ut eſculentu;et potulentũ.di. .xviij.c. De eulogiis. Delegatus poteſt recipere moderatas expenſas quando .ſ.ẽ pauper:uel quando op; eu; exire:et equitare pro examinatione cauſe:uel pro aſſeſſore ſm glo.

Si aũt papa alicui cãm delegauit.nõ vi/detur ꝙ aliquid poſſit petere nec etiã ex penſas ſi ſua ſibi ſufficiunt:niſi oporteat eum exire: uel pluſq; domi expendere. Ray.et Vul.

Si iudex eccl'iaſticus ordinarius uel delegatus cõtra conſcientiã:et contra iuſtitiã et in grauamen alterius partis in iudicio qcq; facit per gratiã:uel p pecuniam incurrit ſuſpenſionẽ ab executione officii p annu; condemnand9 ad eſtimatio/nẽ litis:de qua vide in q̃rta parte titulo.

Si iudex eccl'iaſticus excoĩs ſententiam: vel ſuſpẽſionis:uel interdicti nimis de facili fulminat:aut ſine p̃miſſa admonitio/ne:uel ſine ſcriptis: uel al' contra ordinẽ iuris grauiter peccauit. de his in quarta parte.

Si iudex quicũq; dilationes aliquas contra ius fecit:et ſi ordinẽ iudiciariu; nõ ſeruauit. Si partem alterã contra iuſtitiam grauauit. Si reo fecit queſtiones:ul' poſitiones ſeu inquiſitiones ad quas reſpondere nõ tenebatur. Si appellationes legitimas nõ admiſit. Si doloſe locũ ap/pellandi dedit.

Si poſt appellationẽ legitimã nihilomi/nus in eã proceſſit. Si in dubiis magnis peritos nõ conſuluit. Si allegationes friuolas admiſit.

Si pauperibus uiduis orphanis nõ ſubuenit:et in aduocatione nõ ꝓuidit:in quolibet iſtorum videtur eſſe mortale cũ ſci/enter delinqt. Si iudex illicite relaxauit penã debitã reo quod fit tripliciter.

Vno mõ quia nõ erat ſupremus iudex.ſ. prĩceps:nec ei publica poteſtas ẽ pl'narie cõmiſſa:ſ; ut iudicet ſm leges et ſtatuta ciuitatis.

Secũdo mõ quia et ſi habet plenariã poteſtatem:is tamen qui paſſus eſt iniuriã nõ aſſentit ſibi remitti ſ; vult reũ puniri Tertio modo quãdo et ſi habet iudex plenariã poteſtatẽ: et leſus vult remittere tamen non ẽ cauſa iuſta rei publice utilis ſed nociua.ſ.prebens incentiuu; delinquẽdi. Tho.in quolib;.et peccat mortal'r.

Nota ꝙ qui fingit fraudulenter cauſam aliq; per quã iudex aliquis vadat:ul' mit

tat ad aliquã mulierez pro teſtimonio fe
rendo eſt excommunicatus. c. Mulieres
de iudi.li.vi.
Si debitam penaz auxit: uel minuit cũ nõ
poſſit uel deberet: quãdo poſſit uel non.
Vide in tertia parte titulo.iij. Si etiam
mutare poſſet. vide ibi.
Si iudicauit ſm allegata: et probata cõ
dẽnans quem nouit innocentẽ: qui tamen
vtrũ peccet: uel nõ: uel excuſetur vide in
tertia parte ſumme.ti.iij. Si miniſter iu
dicis exiſtens executus eſt iniquã ſenten
tiam: et iniuſtã: ſi pro certo ſcit innocen/
tem nõ excuſatur a peccato. Ray. Secus
ſi dubitat qa tũc excuſat pp obediẽtiã.
De pertinentibus vero ad iudicium ha/
bes in .iij. parte titulo .iij. c.

De aduocatis procuratoribus et notariis. c. iiij.

c Irca aduoca
tos procuratores: et notarios in
terrogandũ eſt primo. Si poſuit ſe ad ad
uocandũ cũ prohiberetur in iure ſcienter
hoc faciens videtur peccare. Prohibet
aũt infidelis: et excõmunicatus excoĩca
tione maiori: nec nõ religioſus niſi ꝑ mo
naſterio: et de mãdato ſui prelati. Sz et
clerici in ſacris: uel etiã in minoribus: ſz
et beneficiati ꝓhibentur aduocare in iu/
dicio ſeculari niſi ĩ cã ꝓpria: et ꝑ eccl'ia
ſua: uel pro cõiũctis: uel miſerabilibus
perſonis. Sunt et alie perſone prohibite
de quibus habetur. iij. q. vij. §. Tria. Et
inter alios ꝓhibetur ſodomita precipue
notorius de iure: uel de facto.
Iudex: uel aſſeſſor etiã nõ poteſt eſſe ad
uocatꝰ in cã ĩ qua ẽ iudex: nec clericus ꝓ
extraneis contra eccleſiam ſuam. Ray.
Si aduocatus: uel ꝓcurator ſcienter de/
fendit cãz ĩiuſtã peccat mortaliter: et te
netur alteri parti de oĩ dãno inde habito
Tho. niſi ſatiſfaciat cliẽtulus q principa
liter tenetur ſi ſcit iniuſtitiã quãdo. ſ. ob
tinet omnẽ uictoriam cauſe.
Si vero ignoranter iniuſtã cãz defendit
. ſ. putans iuſtã excuſatur ſm mõuz: et cõ
ſuetudinẽ regionis: quo ignorantia excu
ſare poteſt. Tho. Et ſi ex ignorãtia craſ
ſa peccat mortal'r. Si in principio crede/
bat iuſtã: ſz in proceſſu cauſe videt iniuſ
tam: debz deeſſe: uel deſerere eã: et non vl
terius ꝓſequi. al' peccaret: et ſi obtinet
victoriã cauſe tenet leſo ad ſatiſfactionẽ
non debz tamẽ eã prodere aduerſario: uel
ſecreta ſue cauſe reuelare: ſz inducere cli/
entulũ ſuũ ad cedendũ: uel cõponẽdũ cũ
aduerſario ſuo ſine damno aduerſarii.
Tho. dũ aũt eſt ei dubia uſqz ad finez lz
proſeq ſemp illã ſine peccato. vul'.
Si aduocãdo uſꝰ ẽ in debito mõ ſm Ray.
Si ꝓduxit falſos teſtes ul' ꝓduci fecit:
vel corruptos. Si ĩduxit falſas leges ſeu
alias ꝓbationes falſas iuris: ul' facti. Si
mẽtitur ul' mẽtiri fecit: uel docet clientu
lum ſuum in iudicio.
Si dilatões nõ neceſſarias querat in gra
uamẽ ptiũ. Si appellat ſcienter cõtra iuſ
tã ſentẽtiã ĩ quolibz horũ videt mortale
Si nõ fidel'r cãm foueat q̃ztũ iuſtitia ſua
det omittẽdo de cõtingẽtibus ex negligẽ
tia: ul' notabili ignorãtia ĩ quo poſſet eẽ
mortale. Si ꝓcacitez: aut dicẽdo cõuitia
vel uociferãdo. Si ꝓdidit ſecreta aduer
ſario ſuo: et ſi p predictũ modũ vicit in
iuſtaz cauſam tenetur leſo de omni damno
inde ſecuto. Si amittit iuſtam cauſaz pp
ſuã ĩfidelitatẽ ul' ngligẽtiã ul' ignorãtiã
tenet cliẽtulo ſuo de oĩ dãno. Si aduoca
tus non preſtauit patrociniuz in iuſta cau
ſa pauperum: et miſerabiliuz perſonaruz
nam ſi nouit talez cauſam et ſcit illuz per
ſe non poſſe iuuari qui nõ habet ad ſoluẽ
dum: nec aliuz videt qui velit euz iuuare
propter quod amittit cauſaz tenetur gra
tis iuuare ſi poteſt: al' videtur mortale
Tho. et Ray.
Si immoderatũ ſalariuz accepit de ſua ad
uocatione. nam moderatũ petere poteſt:
et aduocatus: et iuriſconſultus ut dicit

Auguſti.xiiij.q.v.c.Non ſane.ꝙ mode/
ratum ſumitur ex quatuor.ſ.ex quantita
te cauſe.ex labore aduocãdi.ex ſcientia
et facundia aduocandi.ex conſuetudine
regionis.et ſꝫ hoc magis:et min⁹ poteſt
accipere ſm Ray.uel ab initio cum facit
pactũ:uel ex poſt:facto cõpleto.Sꝫ ex
quo cã ẽ ĩcepta necdũ finita nullũ dꝫ fa
cere pactum cũ litigatore quẽ accepit in
ꝓpriaꝫ fidẽ quia poſſet eſſe occaſio mag
ni periculi.iij.q.vij.§.preterea.
Item nõ licet paciſci de quota cum aduo
cato:vꝫ decima:uel centeſima ꝫ de q̃ꝫta
licet moderate tamẽ ſecundũ iura.de hac
materia vide plene in.iij.pte ſumme.ti.
Si iuriſperitus exiſtẽs in cã quã nouit in
iuſtaꝫ cõſuluit qũo obtineretur mortale
eſt.et ſi vincitur ex conſilio eius tenetur
leſo de damno.
Si ex ignorantia craſſa male cõſuluit.Si
non cõſuluit pauperibus nõ habentibuẽ
ad ſoluendũ.Si nimis petiit.idem dic̃
dum eſt ſicut de aduocato.
Si ꝓcurator exiſtens defendit ſciẽter in
iuſtam cãꝫ.Si nõ fideliter:et ſolicite fo/
uet iuſtam.Si pauperibus non preſtauit
patrocinium.Si nimium petiit ſalarium
idem dicendum quod de aduocato.
Si notari⁹ exiſtens aduertenter falſauit
inſtrumenta peccauit mortaliter et tene/
tur de omni damno ſecuto.
Si malicioſe occultauit iura alioꝝ ſeu in
ſtrumẽta:et nõ aſſignauit:aut deſtruxit
vel aliis dedit.vltra mortale tenetur de
omni damno.
Si ex ignorantia notabili:uel negligen/
tia male dictauit inſtrumenta:uł teſtamẽ
ta cũ defectibus:vnde oriuntur litigia:
vel pduntur bona aliorũ peccat mortał
et tenetur de omni dãno leſo ex inde.
Si fut rogat⁹ in teſtamẽtis eorũ qui nõ
erant ſui ſenſus ſcienter tanq̃ꝫ vſuꝫ ratio
nis liberũ habentiuꝫ.mortale eſt:et tene
tur de omni dãno leſis.
Si in inſtrumẽtis ſuis non eſt vſus ſolen/
nitatibus legalibus vnde validantur con
tract⁹ quia mortale eſt:et tenetur de om
ni damno.Si fecit inſtrumẽta in fraudẽ
vſuraruꝫ ſcienter:mortale eſt:et eſt per
iurus.Si notari⁹ in officio eſt ſalariat⁹
ſufficienter a cõmunitate:et accepit etiã
ab his ꝓ quib⁹ ſcribit litteras:gratias
et h⁹i:uł ſi nõ ſalariat⁹ a cõitate accipit
de cõſuetudine ꝓ labore ſuo vltra debitũ
et equitateꝫ peccauit:et tenetur ad reſti
tutioneꝫ.
Si diebus feſtiuis ſine neceſſitate:ſꝫ ex
cupiditate fecit inſtrumẽta:vł copiauit
vel extendit ſcripturas cũ poſſet differre
mortale videtur.Si fuit rogatus.vel dic
tauit.vel redegit in ſcriptis ſtatuta con/
tra libertateꝫ eccł'iaſticã mortaliter pec
cauit.eſtq̃ꝫ excommunicatus.
Si notarius exiſtens epĩ ꝓ ſcribendis no
minibus ordinãdorũ:vel litteris ordina
tionuꝫ accepit pecuniam ſi ſalariatus eſt
ab epo.ſimoniaꝫ cõmiſit.Si vero nõ ſa/
lariat⁹ ſatis accepit:ut de lucro accipere
ordinatur ſimonia eſt.de qua vide pleni⁹
in.ij.parte titulo.i.c.i.

De doctoribus:et ſcholarib⁹.c.v.

c **Irca docto/**
res:et ſcholares inquirendũ eſt
et primo.Si docens publice leges:vel
phiſicam admiſit ad lectionem ſuam ſciẽ
ter religioſos:vel ſacerdotes ſeculares:
vel alios clericos non ſacerdotes:ſed in
dignitate cõſtitutos.quia excommuni/
catus eſt quando aliquem predictoruꝫ ad
uertenter admittit ſimul cuꝫ illis.c.Su/
pra ſpecula extra ne clerici:uł monachi.
Si docens:aut legens in quacunq̃ꝫ facul
tate etiaꝫ in ſacra theologia admittat re
ligioſum exeuntem de monaſterio cum ha
bitu ad audiendum ſine licentia prelati
ſui ſcienter eſt excommunicatus cũ eo:q̃a
participat in crimine.Iteꝫ ſi cuꝫ licentia
prelati ſui:ſed ſine habitu ad lectionem
recipit ſm Lappuꝫ.

f.v.

Si magiſter uel ſcholaris exiſtẽs bononie tractat cum aliquo ciue bononienſe de cõditione hoſpitii irrequiſitis inquiliniis niſi tempus conductionis fuerit elapſum excommunicatus eſt .extra de loca.c. Ex reſcripto.et hec excommunicatio non habet locum niſi bononie.

Si quis ex eo pacto receptus eſt in canonicũ ut ſcolas teneat ſimoniacus eſt:unde et mortale:ſ; vacãte pbenda poteſt ei annecti hoc on9 docẽdi licite Hoſti.et Ber.

Si aliqd exigat:uel pmittat p licentia docendi q̃ſuis ſm Hoſti.non ſit ſimonia: eſt tamẽ contra iura.unde et mortale qđ p; ex pena pter hoc impoſita :quia exactum reſtituitur.et debent exactores officiis:et beneficiis expoliari extra eo.c. primo.Ray.

Si magiſter habet beneficiu;:uel ſalariũ ſufficiẽs p docendo.ſi exigit a ſcolarib9 ſimoniã cõittit precipue a clericis et pauperibus exigendo quia vendit doctrina; et tenetur ad reſtitutionem Hoſti.Ray.

Si aũt non ſufficit ſalariu; ei .poteſt exigere :ſi tamẽ ſit idoneus in docẽdo:ul nõ A pauperibus aũt non deb; exigere .oblata vero gratis ſemp poteſt accipere:et multomagis ſi nullũ hab; ſalariu; poteſt recipere collectam pro labore.

Si magiſter feſtũ colendu; de iure:uel de conſuetudine non vult cõcedere niſi p pecunia:uel ecõtra nõ colendũ concedit colendũ p pecunia ſimoniã cõmittit.Ray.

Si magiſteriu; inde querit inept9:et valde ignorãs:uel recipit:videtur eſſe morle pter periculum quod ſequitur .quia ratione magiſterii datur fides in quibus requiritur.unde nocumentũ pximo ſeqt ex conſilio malo :et hoc precipue in theologica facultate:et admittens tales ſcienter ad magiſterium etiam videtur mortaliter peccare.

Si querit gradus :uel magiſteriu; nõ ad vtilitate; animarum:et dei honorẽ :ſ; ad ſui ſuſtentationẽ et honorẽ ptinet ad ambitione;.ideo vide de ãbitione quãdo mortale eſt:uel veniale .Si inde querit exceptione;:uel diuitias:uel libertatẽ totu; ẽ dãnabile.preſerti; in religioſis.

Si docuit publice in theologia exiſtens i mortali notorio peccauit mortaliter. Petrus .Si ſcientias phibitas legit:uel didicit ut nigromantiã:uel arte; notoriam et h9i:mortale ẽ .vel ſi notabiliter ignorans ſe ad docendum poſuit et errores notabiles docuit eſt mortale.

Si non adhibuit diligentiã ad profectũ ſcolarium in ſcientia:et moribus quam debuit faciens nimias vacationes : uel non vtilia ſed curioſa docens :uel de moribus eorum non curans nec compeſcens in quo potuit.in h9i negligentiã notabiliter cõmittens mortale eſt.

Si uniuerſitatis iuramenta non impleuit mortale eſt peccatum.

Si ſe iactauit de doctrina :uel aliis detraxit ſe preferẽdo :uel eis inuidit :uel ſectas nutriuit inter ſcolares:uel ſcolares alterius doctoris ad ſe traxit iniuſte : vel pompoſe indutus ẽ. de quibus vide ſupra de h9i grauitate.

Si ſcolares non fuerunt obedientes doctori in his in quibus tenentur.

Si rixas inter ſe fecerunt.

Si minus aptum elegerunt ad legendum ex cauſa iniuſta

Si dimiſerunt ieiunia eccleſiaſtica cu; ieiunare poſſent : vel miſſe auditionem in feſtis : uel alia ſacramenta.

Si contendunt in diſputatione contra veritatem ne videantur ſuccumbere.

Si ſuperbiuit ex ſcientia.

Si aliquem malum finem intendit ex ſcientia ſua : uel lucra iniuſta curioſitates ambitiones : et h9i.

Si ſunt negligentes in ſtudio.

Si prodigi in exponendo .et de aliis inqrendi ſunt prout videbitur expedire de dictis ſupra .in .i .parte.et in .ij.

Si nimis ardenter ſtuduit in libris genti

lium propter ornatum: minus vacans ſtu
dio vtiliori: vel neceſſario: vel ſacre ſcrip
ture precipue quo ad religioſos: vel in po
eticis propter materiā turpem. qa iſtud
eſt mortale .xxxvij. di. c. Ideo phibet.

De medicis: et aromatariis. c. vi.

s I poſuit ſe ad
predicandum in medicina ſine ſuf
ficienti pitia. quia ſi paruz: vel nihil ſtu
duit videtur mortale quia expoſuit ſe pe/
riculo occidendi homines.
Si peritus: et ſufficiens exiſtens omiſit
aliquid de continentibus circa infirmos
quos habet in cura ex negligentia. quia
ex negligentia notabili. vnde ſecutum eſt
magnum nocumentum in infirmum: uel ſe
qui poteſt. male potuit excuſari a morta
li. Si vero parua negligentia: eſt venia
le ut ſi nō viſitat īfirmos ſolicite et h9i
ubi tamen non eſt periculum.
Si dedit medicinam: vel conſiliuz pro ſalu
te corporis in periculuz tamen anime pp
que veniat quis ad peccatum idest contra
precepta. puta ut fornicetur quis ut eui
tet certas infirmitates. vel medicinā dat
pregnanti ad occidendum puerum pro cō
ſeruatione matris: vel potum inebriantē
et h9i mortaliter peccat: et hoc prohibe
tur in. c. Cum infirmitas. extra de peni/
tentiis: et remiſſionibus.
Si ſeruauit preceptuz factum medicis. ſ.
q̄ inducant infirmos quando primo vocā
tur ad viſitandum eos ad confeſſionez fa
ciendum: quia oīttendo hoc ſecundū doc
tores peccat mortaliter. vt dicto. c. Cū
infirmitas de peni. et remiſſi.
Si pauperes infirmos quos nouit non va
lentes ſoluere nō uiſitauit gratis quia ad
hoc tenetur: et etiaz ſoluere pro eis medi
cinas ſi poteſt. al' mortale eſt. di. lxxxiij.
c. i. et in gloſa ſuper verbo. Inferas.
Si nimis largus fuit ad inducendū debi
les ad frangenduz ieiunia eccleſie ſine ra
tionabili cauſa. quod frequenter faciunt
non eſt ſine peccato.
Si vero etiam ſanis diſſuadet ieiunia ec
cleſie dicens nociua eſſe: et ſic inducunt
ad frangendum ieiunium ſine cauſa mor/
tale eſt. de. pe. di. i. c. Noli.
Si dedit medicinam dubiam ſanationis:
vel mortificationis videtur mortale: et
vt dicit. c. Cum infirmitas extra de pe.
et. re. potius debz dimitti in manibus dei
q̄z exponi periculo medicine.
De emulatione vero: et detractione quā
faciunt medici interrogandum eſt prout
habes ſupra.

De aromatariis.

s I in cōponen
dis medicinis non ponunt que or
dinat medicus cum non habent: vel ita
bona ut eſt neceſſe. in quo offendunt me/
dici non facientes ante ſe componi: naz ſi
ex hoc ſequitur graue periculum infirmo
vel non operatur ſanitatem quaz feciſſet
ſi bene feciſſet illam mortale eſt: et etiā
in medico ſi hoc diſſimulauit.
Si docent: uel vendunt ea que procurant
aborſum ad illud faciendum uel vendunt
venena his quos credunt abuſuros morta
le peccatum eſt.
Si ſophiſticāt aromata quod frequenter
faciunt ponentes in eis vnuz pro alio: vel
in electuariis ſirupis ſpeciebus: et cōfec
tionibus in cereis: faciētes malas mixtu
ras et vendentes pro puris quia vltra pec
catum tenetur ad reſtitutionem illis: ad
quos tales res vendit: ſeu erogare pau/
peribus cum incerti ſunt.
De nimiis pretiis: periuriis: et mendaci
is: et diminutis ponderibus que faciunt
interrogandū ē put ſupra in. c. de fraudu
lentia: et aliis vitiis in prima pte. c. i.

De mercatoribus campſoribus: et
proſonetis. c. vij.

a Mercatoribus
campſorib9: et pſonetis q̄rendū ē

Si miſit non ſolu3 arma: et lignamina ſed
etia3 quecūq3 mercimonia ad alexandriā
vel partes egipti: uel terras ſarracenorū
Soldano ſubiectas excōmunicatus ē ex/
cōmunicatōe papali: ſi nō habuit licētiā
a papa dicitur ꝙ veneti habent.
Si negociantur nō propter aliquē finem
honeſtu3 puta ſuſtētationē familie ſue ex
lucro moderato: uel ꝓpter ſuſtentationē
pauperū: uel ꝓuiſionem eoru3 pro ciuita
te neceſſarioru3 et h9i: negotiantur ꝓp/
ter auaritiā: et ad theſauri3andū: eſt mor
tale peccatu3 ſi in lucro cōſtituunt fine3:
vel ſi intendunt lucru3 per fas: et nefas:
ſi poſſunt.
Si compoſuit ſe cū aliis mercatoribus ꝙ
nō vēdant de aliquo minori pretio q̄3 con
uentū fuit inter eos: quod eſt exceſſiuu3
vt ſic cogant' perſone emere caro pretio
peccatū eſt: et legibus prohibitū hoſti.
Si uendunt merces pro maiori pretio q̄3
valeant: et ex eo ꝙ nō ſoluit. fecit ei ter
minu3: ſ3 etia3 mutuat ei pecunia3 aliq3:
vſuram cōmittit. Si uendendo mercanti/
as ſuas puta lana3: uel pannos recipiendo
pro pretio alia mercimonia puta ſericum
pro aromatibus: ul' alia quod vulgariter
dicitur barato multo maiori pretio ven/
dit ſic q̄3 ſi reciperet pecuniā peccatū ē
iniuſtitie: et mortale. niſi ille cui vendit
etia3 longe maiori pretio tradat res ſuas
tunc poteſt vnus exceſſus compenſari cu3
alio ſi ſunt quaſi equales.
Si uendēdo ad terminū plus iuſto pretio
vendit ratione dilationis tātū. et diuer
ſis ſpeciebus cābiorum: et variis modis
cābiorū vſurarū: et fraudulētiis ī q̄3ti/
tate et q̄litate: et ſubſtātia rerū. jnterro
gandū eſt prout habes ſupra in. c. de vſur
patione rei aliene.
Si fraudauit: uel fraudari fecit: uel ali9
pro eo iuſta pedagia ſeu gabellas morta/
le eſt: et tenetur ad reſtitutionē. ſecus ſi
de iniuſtis: uel cum non tenentur loca illa
tuta a latronib9 ꝓpter quod hec ſoluū/
tur propter defectu3 dominoru3.
Si dedit falſas monetas: uel diminutas
ſcienter pro bonis: uel eas diminuit ē pec
catu3: et tenetur. ſec9 ſi accepit monetas
valentes in loco pro eo quod ualent ibi:
et mittens ad alium locum ubi plus va/
lent plus petit.
Si faciēs ſocietatē cū aliis nō fideliter
ſe habuit aliq̄ acculta lucra ſibi ſoli reti
nēs tūc ad ſatiſfactionē tenet': niſi cert9
eſſ3 ꝙ ſocii tātūdē occulte ſubtraxiſſent
Si fecit pro aliis ſecuritate3 cū fraudi/
bus: nam ſine fraude aſſecurare merces ꝑ
mare: uel per terram et inde querere emo
lumentum plus uel minus ſm quantitatē
periculi nō videtur illicitum cum ſubſtet
periculo magno.
Aſſecuratio vero pecunie per modum ſa
tiſfactionis que vulgariter dicitur ſcrip
ta: vbi nullum eſt periculum: et damnum
non eſt tutu3 q̄3tū ad conſcientiam. ſecus
ſi ſibi eſt periculum ibi.
Si accepit pecunia3 aliquam ſub nomine
depoſiti reſpondens ſex: uel octo pro cēte
nario et cū illis pecuniis lucrat' ipſe mu
tuando: uel aliis illicitis cōtractibus ad
rationem. x. pro centenario: et h9i com
miſit duo mortalia. vnum eſt accipiendo
aliud mutando: et tenetur de uſura.
Si ſe intromiſit in barocholis ritrācolis
achaſinis que vocabula non declaro ob
breuitatem: ſed de his vide in ſumma li.
.ij. ti. quid malitie ſit in eis.
Achaſinum dicitur quando quis gerit
negocia ſtipendiariorum.
Idem ſi dominorum laborans pro eis: et
cum mutuat eis pecunias. cum expendit
recipiens inde certum lucrum: vel ſalari
um: et q̄3tum meretur labor pro iuſtis
cauſis poteſt accipere. vnde pro bellan/
tibus iniuſte non poteſt accipere ratione
mutui nihil plus. al' vſura eſt.
Si uſus eſt periuriis: et mendaciis emen
do: et vendendo que ſolent eſſe his cibus
et potus. Et de his dic ut ſupra in prima

parte in locis ſuis : et cum ſtat in tali pro
poſito vtendo mendaciis : et periuriis : et
dolis quando occurreret ſemper ē in mor
tali . Vnde non eſt abſoluendus niſi diſpo
nat abſtinere ab illis . vbi ē mortale . Itē
ſi emit res raptas : uel furatas per mare
vel per terram dic ut ſupra in prima par
te capitulo . i .

Si emit : uł vēdidit dieb⁹ feſtiuis abſqʒ
neceſſitate . ſed pro cupiditate : uel fecit
ratiocinia librorūʒ uel fieri fecit ſuis di
ſcipulis . dic ut ſupra . de obſeruatione feſ
torum .

Si fuit proſoneta ſeu mediator qui dici
tur ſenſale contractuum fraudulentorum
ſcienter mortale eſt : et tenetur leſo ſatiſ/
facere .

Si fuit mediator cōtractus vſurarii in/
tēdens vtilitatē vſurarii : et ſuaʒ magiſqʒ
accipiētis ſub vſura mortale eſt : et ſi ipe
induceret ad mutuandū alios ad uſuras
qui hoc non cogitabant videtur teneri
ad reſtitutionem .

Si mediator extat in aliis contractibus
vt uēdēdo domos equos : et alia animalia
et male conſuluit emptori in eius damnū
vel ſui utilitatem et venditoris peccat
mortaliter : et tenetur leſo ad omnem ſa
tiſfactionem : et econuerſo tenetur ſi in
damnum venditoris conſuluit .

Si in fiendis matrimoniis vtitur menda
ciis : et h⁹i in notabile damnuʒ contrahē
tium peccat mortaliter .

De artificibus : et mechanicis . c . viij .

s I fecit artem/
cuius opus eſt cum peccato : vel
ad peccatum mortale ut plurimuʒ : ſicut
facere taxillos . ſeruire vſurariis in illa
arte .

Militi in bello iniuſto . nauigio piratorū
lenocinio . in tenendo barattariam : et h⁹i
opʒ ꝙ dimittat ex toto artem alˀ non eſt
abſoluendus .

Si artē fecit cuius artificiuʒ poteſt eſſe
ad bonum : et malum finem et vſum : vt
gladios baliſtas lanceas venena et h⁹i ſi
veriſimiliter poteſt eſtimari ꝙ ēptor ue/
lit ad malum vſum : non poteſt facere : uł
vendere facta . vt puta iniuſto bello . ſec⁹
ſi dubitat .

Si qua etiaʒ facit que ſunt ad malū vſuʒ
quaſi ſemper ut facere fucos . et ſerta : et
huiuſmodi debet dimittere .

Si mendaciis vtitur periuriis dolis . ma
lis menſuris : uel ponderibus .

Si feſtiuis diebus laborauit .

Si non ieiunauit cū poſſet : moderando la
boreʒ de quibus dic ut ſupra in prima par
te . c . xxiij . et ix .

De lanificibus .

s I vēdidit pā/
num lane lanifex minus pretioſe
pro pāno lane magis pretioſe : et ſub iſto
pretio : uel vnius ticture pro alia vel cū
aliquem defectum habente ac ſi nō habe
ret nil minuēs de pretio : uł ſi in feſtis fe
cit lanam tendere ſine neceſſitate . vel cū
non plene ſoluit laborantibus : et h⁹i . in
his enim maius : et minus peccatum ſm/
materiam .

De ſetariolo .

ſ I textoribus/
ſerici pretium ſui laboris dat nō
in pecunia ſʒ in rebus diuerſis . puta pan
no ſerico tritico et h⁹i : et cū ille nō indi
geat illis opʒ eum vendere minori pretio
q̄ʒ ille receperit peccat mortalr̄ . et tene/
tur ad reſtitutionē de dāno niſi a princi
pio cū eo ſic cōuenerit ꝙ daret de h⁹i ta
li ꝑtio : tūc aūt nō videtur deceptio .

De tabernario : et hoſpite .

ſ I vendit unā
ſpeciē vini ꝓ alia : uel limphatuʒ
pro puro uel ad clarificandū vinuʒ fecit
aut miſit aliq̄ nociua corporib⁹ : uel nō de
dit plenas mēſuras : uel in taberna tenuit

meretrices: et ribaldos: uel luſores ad ta
xillos: uel aduertenter dedit his quos vi
dit inebꝛiari peccauit in quibuſdā moꝛta
liter. in aliis vero venialiter : et tenetur
de damnis .

De macellario .

s S vēdidit car
nes corruptas pro ſanis quod eſt
mortale ſi vnaʒ ſpēm pro alia . vt capraʒ
pro caſtrato: et h9 uel diminutuʒ pondꝰ
vt . xi . vncias pro libra peccauit mortal'r
et tenetur de damnis .

De piſtore .

s S fecit panem nimis ponderoſuʒ
ita ꝙ ementes ſint decepti: ul' mi
noris ponderis qꝫ debet: uel farinā bonā
alterius accepit: cū fecit paneʒ: et poſuit
minus bonā: uel cū nimio furfure. pecca/
uit: et tenetur ſatiſfacere .

De ſutore pannorum .

s S quod reſtat ſibi de ſerico : uel
panno: uel tela: uel aliis ſibi da/
tis pro fiendis ueſtibus ſibi furat' illud
ſi ſit quod notabile. niſi ille diminute de/
diſſet ſibi mercedē laboris. et illud capit
ſibi ad ſupplendū tantum. uel ubi eſſet in
pacto.

Si noctibꝰ: ul' diebus ſolēnis abſqꝫ mag/
na neceſſitate laborat : ul' ſi faciat nouas
inuentiones uanitatum .

De aurificibus .

s S utitur: uel ſi vendit auꝛū ul' aꝛ
gentuʒ archimiatū pro uero: uel
auruʒ minus purū pro magis puꝛo peccat
et tenet' de dāno . Si emit calices ſacros
non conflatos per ſe quod prohibetur .

De cerdonibus .

s S uendidit vnā ſpēm corii pro a
lia minus bona in ſotularibus .

De fabris.

s S ferrū pro calibe: uel malū ferrū .

De locatoribus equorum.

s S ſcienter locauit equū defectuo
ſum: uel ꝑiculoſuʒ et h9i quilibꝫ
tenetur vltra peccatum de damnis . et ſic
diſcurrendum eſt per alias artes .

De hyſtrionibus.

s S hyſtrio fecit
reꝑſentationes: et iocos in verbis
vel factis turpia cōtinentes: ul' ī eccl'iis
vel in diuinis officiis: uel tēpoꝛibꝰ inde/
bitis eſt peccatum. plꝰ ul' minꝰ graue ſ'm
qꝫtitatem .

De cytharizantibus .

s S muſicus cytharizauit ad cōgre
gationes illicitas: ul' in eccl'ia in
organis pulſauit ballatas puto mortale ī
pulſante : et procurante .

De ſeruitoribus. et laborantibus .

s S infideliter oꝑati ſunt. i. nō bo
no mō ex incuria : et negligētia:
ul' nō tātū qꝫtū cōmode potueꝛūt pctūʒ ē

De agricolis: et ruſticis .

s S credit explicite miſteria que
coiter ſolēnizat eccl'ia . ut incar/
nationeʒ: paſſionē: et reſꝛectionē. Si ſcit
dominicā orationē. De obſ'uatione feſto
ruʒ et ieiuniorū ſi tamē poteſt. De audi/
tione miſſe in feſtis. De cōfeſſione: et cō
munione ſemel in āno fienda . Si recepit
ſacramētū cōfirmationis: uel non quia te
netur ſi poteſt .

Si tenuit ꝓprios filios ad baptiſmū: ul'
cōfirmationē qd eſt ꝓhibitū. De mēda
ciis vero: et ꝑiuriis: et blaſphemiis: et e
brietatibus interroga .

Si ad meretrices acceſſit quod aliqui nō
credunt eſſe mortale: nec tamē talis igno
rantia excuſat eum.

Si decimas nō ſoluit ſalteʒ ſ'm cōſuetudi
nem loci illius quia peccauit : et tenetur
ſatiſfacere de preterito ſi ſacerdos nō re
mittit: vl' etiaʒ oblationes ſ'm cōſuetudi
nem loci non dedit. Si de excōicatione nō
curauit: ſꝫ ingeſſit ſe diuinis: ul' cōtēpſit
vitare excōicatos qd ē mortale peccatū.
Si nocuit ꝑ ſe : uel ꝑ familiaʒ ſuā: uel a/
nimalia . puta diſcurrendo ꝑ ſata alioruʒ

vel mittendo: uel pmittendo aīalia intra re ad paſcendū: uel ſi mutauit terminos poſſeſſionuꝫ. vł arando adunat de terra ꝓximi vicini agro ſuo in his peccauit ſm q̄titatē damni quod intendit facere: et tenetur ſatiſfacere.

Si dolū coīſit in agricultura: uel notabilem negligentiā in damnū patroni ut non fimando terras: uel cultiuādo: uel ſeminādo: uel recolligendo fructus debito tp̄e ꝓpter quod deperierūt: uel boues nimis fatigando vnde deſtruūtur: et p̄cipue ad lucrum habendum ſuū peccat: et tenetur de damno.

Si tenens poſſeſſionem ad affictum male tractauit. vel ſi partiarius nō reſpondet dominis de q̄titate tota debita: fingens ſe minus recolligiſſe tenetur dominis de damnis.

Si aīalia tenēs ad ſocidā nō reſpōdet ex itegro dāti d lana: caſeo: et fetibꝰ et hꝰi In his eſt peccatuꝫ mortale: uel veniale ſm q̄titatē dāni: et tenetur ſatiſfacere

Si diebꝰ feſtiuis laborauit: et precipue tp̄re meſſiuꝫ: et vindemiarū abſqꝫ magna neceſſitate: uł detulit ligna: uel uictualia dominis ſuis mortale eſt.

Si vacauit ludis: choreis: et aliis vanitatibus. Si gubernauit familiaꝫ ſm p̄recepta dei et eccłie.

De ſupſtitionibus: et falſis opinionibꝰ que ſolent abundare in eis. Si habet vota que impleuit: uel non.

De pueris: et puellis. c.

i Nquirēdū ē de mendaciis: et piuriis. De votis nō impletis que tamē nō obligant ſi irritanf a pentibus ante annos pubertatis De miſſa nō audita in feſtis. De confeſſione: et coīone fienda ſemel in āno. De irreuerentia ad parētes: uel maiores. De rixis. Si verberauit clericuꝫ quia ſi eſt doli capax excoīcatꝰ eſt. De furtis fctis de rebus parentū: uel magiſtrorū ſuorū. De detractionibꝰ: et turpibꝰ verbis auditis: uel dictis libenter. De cōtumeliis ad inuiceꝫ. De inuidia: et aliis prout videf plus et minus ſm etateꝫ: et ſenſuꝫ: precipue de uitiis carnalibꝰ cū maſculis: et feminis: uel p ſeipos coīſſis uel adinuicem que hodie abundant in ipſis propter malas ſocietates. et occultant. Interrogandi ſunt cum magna cautela et a longe ut nō adiſcant que ignorant. Multomagis hoc ſeruanduꝫ eſt erga puellas de omnibꝰ predictis ſi credunt tūc habuiſſe vſuꝫ rationis iudicanduꝫ eſt de mortali aut veniali ſm regulas .i. i. et. ij. pte de illis.

De clericis in cōmuni. c. ij.

c Irca clericos in cōmuni. A quolibꝫ clerico poteſt interrogari cū videf expedire. ut q̄ndo talis clericus eſt ignotus.

Si accepit aliquē ordinē p ſimoniaꝫ q̄a per hoc peccauit mortałr et ē ſuſpenſus ſm iura antiq̄ nec poteſt exeq̄ ſuſceptuꝫ uel ꝓmoueri vlterig: niſi prius p papam diſpenſef. qd ðuꝫ eſt ſi ipe fuit cōcius ſimonie q̄a ſi ignorāte eo poteſt p aliū ēt diſpenſari. ałr eiꝫ ſemp peccaret mortaliter exequēdo. nec excuſat eū iuris ignorantia. Dec. Raymūdus.

Si accepit aliquē ordinē lꝫ nō p ſimoniā tamē a ſimoniaco ī ordine: uel dignitate ſiue occulto ſiue manifeſto eſt ſuſpēſus. et indiget diſpenſatione pape. ſꝫ dū ignorat factuꝫ. ſ. euꝫ eē ſimoniacū excuſaf a peccato exequendo officia ſua. ſed cum certificatur non poteſt exequi ſine diſpenſatione.

Si ſuſcepit ordinē a ſimoniaco in ordine conferendo. uel beneficio notorio ſiłr eſt ſuſpenſus. ſecus ſi ſimonia nō eſt notoria dū vero neſcit excuſatur mō predicto. ſꝫ nō poſtea: q̄ndo certificatur. ſed indiget diſpenſatione pape. ał nō poteſt exequi Raymundus.

Si recepit ordinē habens aliqꝫ irregula-

ritatē. ut homicidii. mutilationis illegi/
timationis. et h9i ſi abſq3 diſpenſatione
peccauit mortalr. nec poteſt exeq abſq3
diſpenſatione: alr peccauit mortaliter.
Si recepit ordinem excōmunicat9: uel ſuſ
penſus: uel interdictus peccauit mortalr
et nō habet executionem.
Si exequitur officiū alicuius ordinis ut
cātando epiſtolā: uel legendo euangeliū
vt dyaconus in aliquo pdictorū irretit9
ſentētia peccauit mortalr niſi ignorātia
facti eū excuſet: et ē irregularis. Ray.
Si accepit ordinem in aliquo peccato mor
tali ſcienter peccauit mortalr: et quotieſ
cūq3 exequitur officium alicui9 ordinis i
mortali ut accolitatū ſubdyaconatū dya
conatū miniſtrando aliquod ſacramentū
ſolēniter: ut baptizando coīcādo: confeſſi
ones audiendo: et h9i. Tho. mortale eſt.
Si extitit publicus concubinarius: ul alr
notorius fornicator eſt ſuſpenſus ab exe/
cutione offitiorum ſuorū: precipue a cele
bratione miſſe: et ſi exequitur ſic ſuſpen
ſus: efficit irregularis indigens diſpen/
ſatione pape. alr nō poteſt exeq. Hoſti.
Si non portauit tonſurā ex leuitate: et
laſciuia mortale videtur.
Si ſe exercuit in negociis ſecularibus ne
gociādo et h9i: uel ſi tenuit tabernas ibi
miniſtrans: uel ſi luſit ad aleas: et taxil/
los: ul ſe imiſcuit enormitatibus: ul tur
pibus: uel tripudiis cum feminis.
Si vſus eſt officio ordinum ſine debitis or
namentis: ut faciēdo ſubdyaconatū ſine
manipulo: dyaconatū ſine ſtola celebran
do miſſā cū defectu alicuius ſacre veſtis
ordinate. ſ. caſula: amitu alba et h9i uel
non etiā in lapide ſacrato aut etiam ſine
lumine aut ſine adiutorio et ſine miſſali
et huiuſmodi. qa in quolibet hor ē mor
tale peccatū: ſi ſcienter dimittit nec ex
cuſat iuris ignorantia.
Si exiſtens in ſacris in ſubdyaconatu: et
ſupra omiſit horas canonicas. qa in quo
libet die quo omiſit aliq3 horam etiā be
ate virginis cū poſſet peccauit mortalr
Si ex negligentia omiſit. ſecus ſi ex obli
uione: et tūc tenetur dicere quādo recor
datur. aut ſi omiſit ex impotentia infir/
mitatis. et h9i decā.
Si dicendo horas aliis exercitiis ſe occu
pauit manualibus ut faciendo coquinā. et
h9i: videtur mortale quia non ſatiſfacit
precepto eccleſie.
Si mentē circa alia vagatur voluntarie
nō curans. et ſic quaſi p totum officium
videtur mortale. ſecus ſi pponit uelle at
tendere: et diſtrahit. ſ3 cū auertit diſpli
cet ei. Petrus.
Si recepit ordinem ſacrū ante etatē le
gitimā. ſ. ſubdyaconatū āte. xviij. ānos
Dyaconatū ante. xx. et ſacerdotium ante
. xxv. et ſufficit annus inchoat9 peccauit
mortaliter. nec debet exequi ante etatē
legitimam. ſi tamen facit nō efficitur ir-
regularis ſm coēm opinionē. ſ3 peccat.
Si ſacerdos exiſtens commiſit aliquā ſi/
moniam puta audiendo confeſſiones: pro
habendo pecuniā alr non auditurus. Bap
tizando: cōmunicando: inungendo: vendē
do ſepulturas: et h9i mortale eſt.
Si in confeſſione communione: uel in col
latione ſacramentorum omiſit debitā ma
teriam: uel formam uel ritum in quolib3
horum eſt mortale: ſiue ex certa ſcientia
facit: ſiue ex ignorantia craſſa: uel nota
bili negligentia nā inde ſequit magnū pi
culum: et irreuerentia dei. Interrogan
dum eſt enim de formis. ſ. baptiſmi: eucha
riſtie: et aliorū ſacramentorū: que ſunt
maioris ponderis: ſi ſciuit eas quas ha/
bes infra. c. vltimo.
Si notoriis peccatorib9 dedit euchariſti
am: vel alia ſacramenta nō penitētib9.
Si occultis peccatorib9 quos ipſe ſciuit
denegauit publice euchariſtiam: uel alia
ſacramenta quia in utroq3 videtur morta
le: licet etiam ipſi peccēt petendo: et ſu
mendo.
Si celebrauit cum mortali nō confeſſo l3

contritus mortaliter peccauit : niſi aliq̄
neceſſitate inſtante : et ſacerdotis copiam
non habente tunc ſufficit cõtritio : ſed ſi
ſine hac celebrauit mortaliter peccauit.
Thomas.
Si celebrauit non dictis matutinis mor/
tale eſt. Si dicendo miſſaȝ nõ cõſecrauit
putans ex hoc euadere peccatum mortale
eſt : et grauiſſimum.
Si celebrauit ad faciendũ veneficia ſeu
maleficia. Si nõ dixit ex integro : ſed di
miſit notabiles partes miſſe ex ignoran/
tia ſeu feſtinatione precipue canonis. Si
dicens verba non intendit conſecrare.
Si nõ ſumpſit ſacramentũ. Si nõ ieiunꝰ.
Si plures miſſas in vna die dixit in caſu
nõ conceſſo. Si non in azimo : ſed fermen
tato accipit. Si cum hoſtia quaſi corrup
ta uel vino acetoſo : vel quaſi putrido.
Si ſemper in miſſa occupatꝰ in uariis co/
gitationibus voluntarie : uel non curans
fuit de attentione.
Si non poſuit aquam cũ vino in calice ex
ignorantia : uel certa ſcientia in quolibet
horum predictorum eſt mortale. Si non
diligenter ſeruauit eucbariſtiam ſub ſera
propter quod aliquid perditur : uel a mu
ribus deuoratur.
Si non defert infirmis aperte : et cum lu/
mine modo debito. Si euomuit ſacramen
tum propter ebrietatem : uel ex voracita
te. Si non renouauit : ut debet propter
quod efficitur putrida : vel marcida : uel
vermes generantur.
Si dedit infirmo patienti vomitum ſci/
enter. Si ſtilla ſanguinis cadit in terraȝ
et in his frequenter eſt mortale licet non
ſemper. Si nimis raro celebrauit preci/
pue ſi nõ celebrauit in magnis ſolennita
tibus videtur mortale ſm. Tho.
Si promiſit alicui dicere miſſas recipiẽs
elemoſinas : et nihil intendit facere vide/
tur mortale.
Si habens pollutionẽ nocturnam die pre
cedenti immediate ex cauſa ubi fuit mor
tale : uel dubitat fuiſſe mortale celebra/
uit etiam confeſſus videtur mortale ſm
Tho. Vel ſm Pe. de pal. quando ſic incõ
tritus accedit ad celebrandum. veniale
autẽ ſi ex cauſa ubi fuit veniale : niſi ſub/
ſit neceſſitas.
Si audiuit cõfeſſionẽ alicuiꝰ nõ autori/
tatẽ ab aliquo habẽs : ſi abſoluit a caſibꝰ
quibus nõ potuit. ut a reſeruatis : ſiue ex
certa ſcientia : ſiue ex ignorantia craſſa.
Si intromiſit ſe de diſpenſatione votorũ
vel abſoluit ab excommunicatione maio/
ri abſq; ſpali cõmiſſione.
Si poſuit ſe ad audiẽdũ cõfeſſiones oĩo
ignorans : et neſciens diſcernere inter mor
tale : et veniale : et communia mortalia :
eſt mortale.
Si abſoluit quẽ inuenit excõmunicatum
maiori : et a peccatis quia nõ poteſt. Si
abſoluit eũ qui non vult a peccatis diſce
dere : uel ſatiſfacere q̄bus debȝ.
Si reuelauit peccatum auditum in confeſ
ſione cognoſcẽti cõfeſſuȝ illũ ſine licẽtia
illius. in quolibet predictorum videtur
mortale nec excuſat ignorantia.
Si nimis feſtinauit ĩ audiendo nõ ſuffici
enter interrogando. Si in ꝑplexis caſibꝰ
peritiores non conſuluit. Si incautus ĩ
iniungendis penitentiis : quia vel nimis
graues : uel nimis prauas dedit. Si inter/
rogauit de his de quibus nõ debuit : vȝ no
men perſone cum qua peccauit : uel incau
te in turpibus.
Si predicauit in peccato mortali exiſtẽs
peccauit mortaliter : et totiens quotiens
ſic predicat Tho.
Si predicat aduertenter mendacia mor.
tale eſt Tho. Item videtur ſi ſcandaloſa
vnde cõcitat ſeditiones in populo.
Si predicauit indulgentias indiſcretas.
Si predicauit propter pecuniaȝ ſibi pro
miſſam vel dandam : ſimonia eſt. vnde et
mortale.
Si predicat propter inanem gloriam ibi
conſtituendo finem mortale eſt.

Si habet plures eccleſias: uel prebendas habentes curã animarũ abſq3 diſpenſatione pape fur ē: et latro: et cõtinue in mortali: nec epiſcop9 poteſt diſpēſare in hoc. Si etiã habet per diſpēſationē pape. ſed ſurreptitie. puta quia petendo vnu3 tacuit de alio quod habebat: uł dixit ſe habere legitimam etate3 cum non haberet: et huiuſmodi.

Ide3 iudiciũ eſt. Si per diſpēſationē epi habet plura beneficia. ſed ſimplicia: ſed ad ſuperfluitatē: uel etiam per diſpenſationem pape ſimplicia: uel curata cũ vnũ ſibi ſufficeret ſm ſtatu3 ſuum nõ videtur tutus in conſcientia ſua quia diſſipatio ē et non diſpenſatio.

Si accepit eccleſiã parrochialē a quocũq3 cum non attigiſſet. xxv. annum abſq3 diſpenſatione pape circa etatem nulla eſt diſpenſatio. et nullũ ibi ius habet. c. L3 canon. de elec. in. vi.

Si infra annũ cõputãdu3 a die aſſignationis ſibi regiminis eccleſie non fecit ſe ad ſacerdotiũ promoueri. ē ipſo iure priuatus eo. c. L3 canon. Item tenetur perſonaliter reſidere in reſidentia.

Poteſt tamē epus cauſa rationali diſpenſare ad tempus tantu3. Sed de promotione ad ſacerdotiu3 infra annũ nõ extendit ad eccleſias collegiatas habentes curam nec ad aſſumptos ad earumde3 regimē. de elec. c. Statutum. li. vi.

Poſſunt etiã epi diſpenſare cum ipſis q habent: uel habebunt eccleſias parrochiales ut uſq3 ad ſeptēnium litterarũ ſtudio inſiſtentes promoueri non teneantur niſi ad ordinem ſubdyaconatus: quē niſi infra annu3 ſuſcipiant ſunt ipſo facto priuati tali beneficio: et medio tempore per vicarios illis eccleſiis prouideat de elec. in. vi. c. Cum ex eo.

Si habens qdcunq3 beneficium ſimplex et q̃tũcunq3 paruum niſi dicit horas diuinas peccat mortaliter omittendo ex negligentia etiã ſi nõ ſit in ſacris conſtitut9.

Si canonicus: uel alius clericus recipit quotidianas diſtributiones que dantur intereſſentibus horis cum nõ interfuerit furtum cõmittit: et tenetur ad reſtitutionem.

Si cum non poſſit per ſe curam exercere eccleſie: non poſuit ibi loco ſui idoneum qui bene officiaret: ſed malum: et ignorãtem qui ex ſuo malo ſcandaliʒat. ut notorius fornicator: et luſor: et huiuſmodi: uł qui neſcit miniſtrare debite ſacramenta et confeſſiones audire peccat mortaliter quoniã omnia mala que ſequũtur ei imputantur. Si vero non poteſt inuenire idoneum per ſe exerceat: uel ſi non poteſt aliter prouidere renunciet.

Itē non l3 ꝓlato ſub ꝓtio: uł annuo cenſu concedere vices ſuas ſeu iuriſdictionē qa ſpirituale ē. extra. Ne prelati vices ſuas. c. i. ij. et. iij. v3 ſi diceret. concedo ꝙ exerceas vices meas: uel talem iuriſdictionē et totum lucrum ſit tuum: et dabis inde michi tantum: illicitum eſt. ſed committendo pure vices ſuas l3 conſtituere ei ſalarium. xij. q. ij. c. Charitatem tuam. v3 dicendo dabo tibi tantu3 pro ſalario tuo et totum lucrum erit meum. Innocentius Dec.

Si alienauit res eccleſiaſticas: videlicet mobilia bona. vt res ſacras: uel imobilia vt poſſeſſiones ſine neceſſitate: uel maiori vtilitate: uel non ſeruata forma iuris et h9i grauiter peccauit.

Item de exercitio cure animarum quomodo ſe habuit in audientia confeſſionum: in collatione aliorum ſacramentorum: in viſitatione infirmorum. precipue ne deficiant eis ſacramenta cu3 expedit.

In admonitione ſubditorum.

In correctione vitioru3 precipue quo ad notorios peccatores: concubinarios tenentes inimicitias et h9i.

Si nō admonuit nō cōfitētes: et non coi/
cantes annuatī quātū potuit ſignificādo
epo cum nō potuit: et huiuſmodi. nā oues
ex negligētia pdite ab eo reqrentur. de q
bus et aliis ſupradictis et huiuſmodi hes
ſatis in tertia parte ſumme.
Si alienos prochianos audiuit nō habēs
autoritatē ſpālem ipſe: uł ipſi. quia non
poteſt eos abſoluere.
Si emit aliquas res īmortales de fructi/
bus ecclīe quia tałs debēt remanere eccle
ſie. unde ſi emit nomine alteri9 ut ſic poſ
ſet dare: et legare cui uellet fraus eſt: et
furtū et ad reſtitutionē tenetur.
Si indulgētias p ſe dedit cum nō poſſet:
uł ples dixit habere ecclīam ſuam q̄ȝ ha
beat ob q̄ſtū eſt mortale.
Si reliqas nouas exhibuit populo bono
randas nō apꝓbatas ab ecclīa. Si nimis
facilis fuit ad diſpenſandum in ieiuniis
eccleſie.
Si elemoſinas extorſit a populo et a ſub
ditis ad quas nō tenebātur. Si q̄ſtores di
cere mēdacia ī ecclīa ſua pmiſit: et qđ pe
ius ē ſi fecit pactū cum eis de quota.
Si ſcđas nuptias benedixit. Si p miſit
criſtianas nutrices ſeruire in domo iudeo
rum. Si ſuſtinuit ſortilegas: et diuinatri
ces in ſua prochia. Si pmiſit ludos: vel
malas conſuetudines non obuiando q̄ȝtum
potuit. Clerici uero q manifeſtis uſariis
alienigenis aut alias oriundis de terris ip
ſorū ad fenus exercendū domos locant: uł
alio titulo cōcedūt ipſo facto ſunt excoi/
cati niſi ſint epiſcopi. de uſuris. c. Uſura
rum. li. vi.
Clerici archidyaconi: plebani: decani: pre
poſiti: cantores: et alii clerici pſonatum
habētes: ac etiā ſacerdotes qui audiunt ī
ſcolis leges: uł phiſicā poſt duos mēſes ſi
nō dimittunt huiuſmodi lectiones ſunt ex
coīcati. c. Sup ſpecula. extra ne. cle. uł. mo
Clerici: et religioſi qui īducūt aliquē ad
douendū: uł iurandū: uł fide īterpoſita:
ſeu ał pmittendū ut ſepulturas apud e

os eligāt. uł iā electā non mutent ſunt ex
coīcati nec poſſūt abſolui niſi p papā: ni
ſi ī mortis articulo. clementia. Cupiētes.
de penis. Idem de religioſis.
Clerici q ſcienter: et ſpōte pticipauerūt
cū excoīcatis a papa: et ipſos ī officiis re
ceperūt ſunt excoīcati: et abſolutio pape
reſeruatur. c. Significauit. extra de ſen
tentiis. exco.
Falſantes litteras pape: uł fłis ſciēter u
tētes: uł remouētes etiā unā litteram de
bullis pape ſunt ex coīcati: et abſoło pape
reſeruatur. Clerici ſepelientes ī ecclīis: uł
ciminteriis eorum excoīcatos a iure: uł u
ſurarios maīfeſtos: uł nominatī ī terdi/
ctos tempore īterdicti in cāibus nō conceſ
ſis ſunt excoīcati. cle. Eos. de ſepultu. Se
pelientes uero: ſe occidētes: uł in tornea
mētis morietes: et huiuſmodi peccāt mor
taliter: nec ſunt excōmunicati.

De religioſis. c. xiiij.

c Circa religio/
ſos: et religioſas. Si ſunt cleri
ci: uł ordinati interrogari poſſunt de his
de qbus ſupradictū eſt in capitulo de cleri
cis ī coī put erit expediēs.
Si uero ſunt beneficiati ī ecclīis curatis
de his hēs in. c. precedēti. ſȝ etiā ultra p
dicta: etiam de infra ſcriptis que ſunt pro
prie eorū dicendū eſt: et primo.
Si fuit receptus ad mōaſteriū p ſimoniā
mortale eſt: ſi uero fuit ſimonia mētalis
tantū: penitētia aboletur. ſi uero pactio
nalis q. a. ſ. monaſteriū exigit tātū: ał no
lebat eū recipe: et īgredies: uł ppinqui e
ius tantū dederunt: uł minus p ipſo īgreſ
ſu: niſi forte cum monaſteriū eſt ita tenue
q nō ſufficit illi puidere. Nā tunc obla
tis ſpūalibus gratis. i. īgreſſu licet pete/
re: et paciſci de tēporalibus de qbus debe
at uiuere: uł dicere illi porta tecū ſi uis
comedere mecū: ſȝ hoſti et aliquos ali
os. ſecus ſi monaſteriū ē pingue: et poteſt
illi puidere: nō poteſt fieri aliq pactō: uł

exactio abſq3 uitio ſimonie: tūc ultra pec
catum: recipiēs: ul' recept9: ul' recepta de
bēt expelli de illo mōaſterio extra de ſimo
nia. c. Quoiā3. Poteſt tamen epus ī hu/
iuſmodi diſpēſare. ſ. ut nō expellantur de
monaſterio. Ray. et Vul. precipue repit
talis ſimonia in mōialibus ubiq3 terrarū.
nō ſic uero ē de uiris religioſis.
Si īgreſſus ē religionē nō pura ītentione
ſ. fuiēdi deo: ſ3 alia de cā: u3 nō laborandi
Vl' ſi eſt monialis qa nō potuit nubere: et
qa poſuerunt parentes ipſam inuitā licet
malefecerint. tamē poteſt: et debet muta
re intētionē. ſ. ut ibi manere uelit ad fuiē
dum deo. et ſic erit in bono ſtatu. al' erit
ī mortali. Sed ſi repit ſe ī monaſterio diſ
ſoluto nō uiuēte reglariter querat ſi pōt
mutare locum cū diſpēſatione ſi indiget.
qd tamen ī moniali erit difficile. qd ſi nō
poteſt nō ſequat turbā. i. alios: ul' alias:
in malum: ſed ſeruet ipſa ordinē ſuū ſi ad
bonum non poteſt reducere alios. ul' alias.
Si īgrediēs mōaſterium reticuit īpedimē
ta que hūit ad illud ſciēter. u3 quia erat
fuus: ul' hēbat occultam infirmitatē. uel
alterius religionis profeſſus: cōiugatus.
debitor in mltis: et hui9mōi peccauit mor
taliter precipue ſi ſciebat tale impedimē
tum: et p illud nō poſſe recipi ad religio/
nem. Vel de his interrogatus mēdacium
dixit: et pōt: et debet de mōaſterio expel
li ſi alr puidere nō pōt.
Si hēt uotū religionis artioris anteq3 in
traret: laxiorē pri9 d3 qrere diſpēſationē ſi
etiā eſſet bona: et mlto fortius poſt pro/
feſſionē in una religione nō pōt ad aliam
tranſire equalē: ul' laxiorē: et de mendican
te ordine ad mendicātē: ul' de mendicāti
bus ad mōachalē trāſire nō pōt ſine diſpē
ſatione pape niſi ad cartuſienſes.
Si duxit aliquē ad religionē p ſymoniā:
ul' p fraudes puta aſſerēdo ibi obſuari re
gula: qd nō fit: ul' dicēdo ſe ad nihil obli
gari: et reticēdo ſeueritates religiōis qs
ille nō intēdit ſeruare: et huiuſmodi pec/
cauit mortaliter.
De illis qui etiā uolentes ingredi religio
nē aliquā in qua bene uiuitur: auertunt:
ut trahant aquam ad ſuū molendinū infa
mantes illos et crimina īponētes: ſuas au
tem uſq3 ad tertiū celū extollētes: nō eua
dere dānationē certū eſt qa contra chari
tatē agunt cōtra iuſtitiā: et contra ſacrā
ſcripturam agunt.

De uoto pauptatis.

I in religione
exiſtēs obſuauit paupertatis uo
tum nihil retinens: ul' retinere deliberans
eſt mortale ei3 ppriū habere: et totiens
quotiēs illud pponit.
Dicitur aūt ppriū qd celatur priori ſuo
ut ſi hēat: et teneat pecuniā: ul' ueſtē ne
ſciēte prelato: ul' ſi ſciat tamē cōtra uolū
tatē eius: et abſq3 licētia: ul' ſi de licētia
eius et uolūtate tamen nō parat9 ſib tra
dere ad petitionē eius. ſ3 recuſare ſi poſſ3
de facto: et mlto pei9 ſi nō ſolum mobilia
ſed etiā īmobilia ut redditus et poſſeſſio/
nes retinet ut ppria: dans: uēdēs: et diſſi
pās. ut placet. nec prelatus pōt dare licen
tiam ſic retinēdi. nec papa pōt in pprio
diſpenſare. extra de ſtatu monachorum. c.
Cum ad monaſteriū.
Si dedit bona monaſterii ſiue conuentus
aut ſupiorū licētia habita: ul' pſumpta.
Si aliqd occlte recipit: ul' tenet mortale
eſt: et pprietas. Si repiens ſe ī loco ubi
nō uiuitur in coī pp qd op3 eum ſibi pro
uidere de neceſſariis hēt aliqua ueſtimēta:
vel pecuniā: et aliqd huiuſmodi cū bona
licentia: et beneplacito prelati aduertat
diligenter.
Primo quidē ut p eū nō ſtet qui oīa uelit
ponere in coī: ſi alii uellent: et ad hoc opa
tur q3tū poteſt. Secūdo ſi hec nō pōt ſe
per ſit patus ſimplr ponere omnia: et di/
mittere in maībus prelati. Tertio ut de
huiuſmodi cōceſſis nihil det ſine licētia ſu
perioris ſui generali: ul' ſpāli etiā ī elemo

ſinis niſi in extrema neceſſitate. Quarto ut nõ theſaurizet nec ſupflua teneat nec delicioſa querat. nec m'rũ inquirendo ſolicitet. nec habeat inordinatũ affectũ i huiuſmodi: et ſic poterit tranſire ſi in aliis bene ſe hẽat. ſecus ſi agendo nõ religioſe: ſ3 laical'r uiuit. Sed et cum predictis ſi poſſet locum inuenire ubi in communi uiuitur melius ei eſſet.

De voto caſtitatis.

¶ Si ſeruauit votum caſtitatis non ſolum ab omni carnali ope: et contactu uenereo ſe abſtinendo: ſ3 etiã ab omni locutione turpi et amatoria: et ab omni cogitatione imũda deliberata: et delectatione moroſa. quia i quolibet horũ ẽ mortale. ut dictũ ẽ ſupra circa ſm: et nonum pceptũ. Eſt etiã ſacrilegiũ qd grauius eſt: et qa ad iſta deueniunt p cõuerſationẽ: et familiaritatẽ: ideo inquirendũ eſt ſi hẽt domeſticitatẽ cũ aliquo ſi monialis. ul' cum aliqua: ſi religioſ9 et ſi hoc reperitur eſſe extra caſum neceſſitatis phibẽdus eſt. al' non abſoluẽdus qa quaſi ĩpoſſibile eſt φ talis nõ incidat in ruinã. di. xxxij. c. Hoſpitiolũ. et di. lxxxj. p totum. Scandala etiã multa: et oblocutiones ſequũtur in populis. et huiuſmodi et ideo phibẽd9 eſt et cõſanguineoꝝ etiã rarus ſit acceſſus.

De voto obedientie.

¶ Si fecit contra votũ obedientie qd ẽ ſemp mortale. et nota φ nõ ſemp quãdo quis agit aliqd contra regulã ſuã ul' tranſgreditur regulã: ul' cõſtitutiones: facit contra obedientiã. ſ3 quando facit contra pcepta cõtenta in regula et conſtitutionibus ſuorũ ſupiorum: ul' quãdo aliqs tranſgreditur ex cõtemptu q̃3tũcuq3 illud ſit minimum. Quãdo vero prelatus: ul' prelata ĩiungit aliqd fieri precipiẽdo: ul' mãdando in uirtute ſacte obediẽtie: ul' ſpũs ſancti ut facias hoc: ul' ſub pena excoĩcationis. et huiuſmodi illud dicitur preceptũ cuius trãſgreſſio eſt mortalis. Idem eſſet quãdo prelatus aliqd mãdaret ſubdito quomodocũq3 loqretur declarans ſibi φ intẽdit obligare illum ſub peccato mortali ad faciendum illud. et intellige ſi mandat. φ nõ ſit illicitũ. et tale qd qd teneatur ſubditus ei obedire. Similiter quãdo in regula: ul' conſtitutionibus eſt aliqd preceptorie mandatũ: vel ſub pena excoĩcationis. ul' ſub pena carceris. ul' ſub pena grauioris culpe: ul' p ſimilem locucionẽ coĩter cenſetur obligare ad mortale. al' aũt faciendo contra cerimonialia. ut frangere ſilentium: tarde uenire ad chorum: et huiuſmodi eſt veniale. niſi qs faceret ex cõtemptu quia tunc mortale. Conſuetudo aũt q̃3uis non ſit ipſe contẽptus: tamẽ eſt ĩductiua contẽptus: et ideo caue ne aſſueſcas alicui tranſgreſſioni.

De officio diuino.

¶ Si dixit horas canonicas: et officiũ defunctorũ quãdo d3 dici. Nam religioſus etiã ſi non hẽt ordinẽ ſacrum tenetur ex precepto ad officiũ: precipue ſi eſt pfeſſus. unde omittendo aliquã horã peccat mortal'r: et oĩ die qua omittit ex negligentia: nõ aũt ex precepto tenetur dicere iſtud: ul' illud: q̃3uis nec debeat ad placitũ ſuũ mutare officium: ſ3 d3 dicere ſm ordinẽ ſuũ. Si non fuit cũ aliis in eccl'ia: et nimis tardauit ad dicendum officium. Si ſomnolẽter: ul' dormiuit: redicat ul' aliqd loco eius dicat ſ3 ſi p maiori pte dormiuit totũ reiteret Si ibi incõpoſitus fuit: et oculis uagis. Si riſit: ul' ridere facit: ul' aliq3 leuitatẽ: ul' locutionẽ fecit non neceſſariã. Si mẽte diſtract9 precipue quãdo nõ auertit. Si male legit ul' cãtauit: ul' inclinauit ex negligẽtia i quolib3 horũ ẽ peccatũ veniale cõmuniter. Si elegit platũ p ſimoniã: ul' etiã et ſi nõ ſimoniace tamen idignum

ſcīēter. Si non illum quē iudicauit melio
rē ad officiū illud: ſ3 alium rōne amicitie:
vel alia ītentīone mūdana mortale eſt. Si
accuſauit calūnioſe prelatū: ul' ſociū de
aliquo crīali: ul' teſtificatus eſt: vel deſiſ
tit ab accuſatione īiuſte: ul' al' īfamauit p̄
latū: ul' ſubditū dicendo crimīalia de eis:
etiā ſi eſſent uera ītentione infamādi mor
tale eſt.
Idem ſi ſecreta ſui ordinis reuelauit ſine
cauſa iuſta: et rōnali et quō quis teneat
ad reſtitutionē fame. in ſumma in ſecunda
parte diffuſe.
Itē ſi in uiſitatione prelatorū non reuela
uit dicēda q̄ ſunt cōtra honeſtatē religio
nis de prelatis et ſociis. et precipue quan
do coīter ſic ſeruatur. et fit preceptū a ui
ſitatione. ut dicant que īdigent correctio
ne: tunc eī3 omittere aduertēter que dicen
da ſunt eſt mortale peccatū. debet tamē in
telligi preceptū ſeruato ordine fraterne
correctionis. unde oīo occulta de q̄bus po
teſt preſumi emēdatio dici nō debent. ubi
aūt nō ſperatur emēdatio: et preſumitur
recidiuatio: vel aliquod magnū ſcandalū
dici d3 nō tamen accuſando ſi ſufficienter
pbari nō poteſt. qa tūc grauiter peccaret
ſed ſimpl'r denunciando prelato. ut patri
ſi ſperatur q' inde pūidebitur.
Si fecit: ul' coopatus eſt ad aliquam con
ſpirationē contra prelatos: ul' inuenit: aut
ſectatus eſt ptialitates: et ſectas ī mona
ſterio: aut cōuētu: aut diuiſiones. qa mor
tale eſt: et crimina mūdanorū: ul' demonio
rum potuiſq3 religioſorū.
Interrogandi etiā ſunt de. xij. abuſionib9
clauſtri. ſ3 Ray. q̄ ſecundū Vgonē ſunt i
ſte. Prelatus negligens: Diſcipulus īobe
diēs. Iuuenis ocioſus. Senex obſtinat9.
Monach9 curialis: ul' cauſidicus. Habit9
pretioſus. Cibus exq̄ſitus. Rumor ī claul
tro. Lis in choro. Diſſolutio ī dormitorio.
Irreuerētia circa altare. In his quādoq3
eſt mortale quādoq3 vēiale ſm qualitatē
facti: et intētionē. Magna etiā eſt abuſio
religioſum iurare in cōi locutione: etiā ſi
dicat ueritatē: et etia maledicere: et blaſ
femare. etiā ſi ex leuitate.
Interrogandū etiā eſt precipue de cerimo
niis principalibus: et de eſu carniū extra ī
firmitatē. De lineis nō utendis ad carnē.
De lectis nō plumeis. De ieiuniis regl'e:
vel conſtitutionū. De obſeruātia ſilentiī
in certis horis: et locis. Ad que oīa obli
gātur oēs monachi: et etiā p'les religioſi:
et mōachi ſancti benedicti. extra de ſtatu
mo. c. Cum ad monaſteriū. et p'les religio
ſi aliorū ordinū ex conſtitutionibus ſuis.
Et licet ī his prelatus poſſit diſpenſare.
non tamen poteſt diſpenſare quod eſt ſe/
cundum Ber. quando fit abſq3 cauſa rōna
bili: et urgente. al' peccatū eſt diſpēſanti
et diſpenſato plus: et minus ſecūdum trāſ
greſſionem.
Si in obediēdo male ſe hūit: v3 qa obedi/
uit ī malo. puta dicēdo mēdaciū: ul' ex ne
gligentia dimiſit cōe mandatū: ul' tardus
fuit ad obediēdū: ul' nō affectuoſe: ſ3 q̄ru
loſe: ul' diſſolute: et non cum maturitate.
Si irreuerens circa maiores egre ſuſtinen
do reprehēſores: et cū īdignatione cōmu
niter veniale. De exercitio.

ſ I vacauit oci
o qd eſt ſentina oīum malorū: et
q̄3tum. Si inutiliter expēdit tpūs facien
do ea q̄ ſunt nullius ualoris. Si fecit exer
citia mundanorū. ut faciendo burſas: ue/
ſtes ope polimito recamationes: ul' linea
reticulata et huiuſmodi: ul' cōfectōnes ni
mis p̄tioſas: ul' alia guloſa qa magnū pec
catum: et abuſio eſt ac occaſio m'torū ma
lorum: et ideo phibēdū eſt. hoc malū etiā
repitur in monialibus modernis.
Si conuerſando fuit nimis leuis: ul' alios
inducens ad leuitatē: ul' riſum ōbis geſti
bus: ul' ſolatiis que aliquādo ſine peccato
fieri poſſunt ad recreationē: ul' ſubleuadū
ſe: vel alios ab accidia: raro tamen decet
huiuſmodi religioſos.

Si aliquando irriſit: uł geſtiuit q̄d ſimijs
congruit: et hyſtrionibus nō religioſis.
Si murmurauit circa uictū: et ueſtitū. Si
ĩpatienter tulit graues mores aliorū. Si
ſe grauē aliis reddidit.
Si ſingularitatē q̄ſiuit in cibo: ueſtitu:
dormitu: et aliis unde frequēter oritur in
ipſis ſuꝑbia: et in aliis murmuratio: et in
dignatio. Si fratrē delinquentē non fra
terne admonuit: uł defectus aliorum prela
to non ſignificauit ut adhiberet remediū
ſuato tamē ordine fraterne correctionis:
in his coĩter eſt veniale.
Si murmurauit cōtra ſibi cōmittētē tāq̄
indiſcretū. Si ĩpatiēter ſe hūit dure loq̄n
do cū q̄bus ſe nō habet intromittere. Si
non diligenter tractauit res monaſterii.
Si nimis tēax fuit ĩ dādo: uł ſi nimis ꝓdi
gꝰ: uł acceptor ꝑſonarū ſine cā rōnabili
dās magis uni q̄ȝ alteri de rebꝰ cōĩbꝰ.
Si dedit q̄bus nō potuit: vȝ q̄a nō habe/
bat licentiā. Si ꝑmiſit res ꝑire ex negli
gentia: uł nimis ſolicitus fuit ꝑꝑ hoc pa
rum vacādo ſibi ꝑꝑ multiplicationem tē
poralium q̄d uitiū hodie mł̄tū regnat. Si
nō fuit ſolicitus ad diſcendū ea ad que te
netur ſm regulā: et conſtitutiones peccat
ex ignorantia uero etiā tranſgrediēs non
excuſatur a peccato.
Si eſt ſacerdos debet q̄rere ſcire que ꝑti
nēt ad debite celebrandū.
Si confeſſor que ꝑtinēt ad illud offitiū.
Si in his ē negligens ꝑ̄cipue cum pōt gra
uiter peccat. ſȝ dȝ etiā frequentare legere
ſcripturā. uł doctores exponētes. uł alios
libros deuotos et utiles unde ĩſtruatur. et
cōfortetur ad bonum.
Si legit curioſa et utilia. ꝑꝑ q̄d retrahi
tur a magis neceſſariis. uł doctores genti
lium. uł fictiones poeticas. et huiuſmodi
q̄a peccatū eſt curioſitatis. De ꝑtinenti
bus vero ad religionē hēs diffuſe in .iij.
ꝑte ſumme. ti.

De oratione et confeſſione.

ſ I non orauit
ultra officium diuinū priuati ꝓ
ſe. et ꝓ aliis cōſanguineis benefactoribꝰ
uiuis et defunctis. precipue recomēdatis.
ut dȝ ſolicite. Si freq̄ntauit cōfeſſionem
et coĩonē ſm regulā ſuam et morē. Mona
chis uero nigris preceptū eſt ꝙ coĩcent ſe
mel in mēſe. Clementia. Ne in agro de ſta
tu. mo. Si nō vacauit meditationi. que ꝑ
maxime ĩducit deuotionē. Si fuit tepidꝰ
in lectione dei: et ꝓximi nō ardēter affec/
tans honorē dei. et ſalutē aĩarū ut decet.
Si ingratus ad recogitandū et cognoſcē
dum ſua beneficia. et recōpenſandū deuo
te ipſi deo ſuiendo. Si nō preparauit ſe
ad diuina ut debuit hec ſunt peccata in q̄
bus quotidie offendit̄ d̄us et impeditur
ꝓfectus religioſis.

De amore parentum.

ſ I nimis carna
liter dilexit cōſanguineos nimis
affectās eorū ꝓſperitatē: vel gaudens de
aduerſitate. Si nimis eos uiſitat: uł que
rit: uł gaudet uiſitari.
Si cū eis loq̄tur de ſecularibꝰ q̄ non expe
diunt: uł etiā cum aliis de guerris: et hu/
iuſmodi frequēter ĩterrogat: et audit. Si
ꝓ eis ꝓcurat benefitia eccl̄iaſtica: uł tē
poralia nō aptus benefiis in q̄bus poſſet
eſſe mortale.
De aliis uero uitiis coĩbus. ſ. Jra. Suꝑ
bia: Jnuidia: et huiuſmodi uide ſupra ĩ pri
ma ꝑte. De his uero que ꝑtinēt ad regu
lam ſuam ipſemet uideat ꝑ ſe: et dicat.
Si penas aut penitētias taxatas: uł iiūc
tas a regula: uł conſtitutionibꝰ: vel a pre
lato nō fecit: peccauit: ſi ex negligentia.
Si nullo modo eſſet paratus facere etiam
prelato ꝑ̄cipiente etiā mortale ſi nō intē
dit ꝓficere in vita: ſȝ que ſuat ĩuitus fa
cit et male contētus eſt eſſe in religione y
pocrita eſt: et in ſtatu dānationis. Tho.
Qui uocātur ad dirigēdas moniales ĩ elec

tionibus: niſi abſtineāt ab his ꝑ que poſſet oriri diſcordia inter eas ſunt excommunicati.

Religioſi: et clerici inducētes ad uouēdū iurādū; vel ꝓmittendū de eligendo apud eos ſepulturā: uł ut eam ulterius non mutent iam electā ſunt excoīcati excoīcatiōe papali. Clemētia. Cupientes de penis. Religioſi q abſqȝ ſpāli licētia ꝓprii ſacerdotis ſolēnizarēt matrīōia: aut mīiſtrarēt ſacramētū eucharīſtie uł extreme ūctiōis excoīcati ſūt excoīcatiōe papali. Cle. prima. de priui. religi. Religioſi q excoīcatos a cāōe abſoluūt ī caſibꝰ nō cōceſſis: aut q abſolutū a ſētētiis ꝑ ſtatuta ſinodalia uł ꝓuīcialia ꝓmłgatis aut abſoluūt a pēa: et a cłpa ſūt excoīcati excoīcatōe papali ꝑ dictam. Cle. primā. de. priui. reli. Inqſitores hereticorū qui odio gratia: vel lucro cōtra iuſtitiā: et conſciētiā omiſerint contra quēpiā ꝓcedere: vel ipſam hereſim aliis imponere. aut īponerent q offitium eorū īpedirent ſunt excoīcati excoīcatione papali. Cle. Multorū de hereticis. Religioſi mendicantes ꝓfeſſi tranſeuntes ad aliquā religionē monachalē excepto ordine cartuſienſiū. et ſimił recipiētes ſunt excoīcati excoīcatione papali ꝑ conſtitutionem Martini quinti factam. Conſtantie.

Cłici ſcienter et ſponte excoīcantes excoīcatis a papa in diuinis ſunt excoīcati excoīcatione papali ſecundū Hoſti. iſta excoīcatio habet dubium.

Participantes ī crimine ꝑꝑ qđ aliquis ē excoīcatus aliqua predictarū et aliarum excoīcationū ſunt excōmunicati per papā. c. Si cōcubine de ſen. exco.

Abſoluentes aliquē ab aliqua p̄dictarum excoīcationū citra ſedem apłicā p̄terqȝ in mortis articulo q tałr abſoluti ſi nō ſe repreſentāt ei a quo poſſunt abſolui: q̄ȝcitiꝰ poſſunt: vel mittant ꝓ abſolutione recidunt in eandē. ſ. excōmunicationem papalem. c. Eos de ſen. exco. in. vj.

Sepeliētes corpora in cimiteriis tēpore interdicti ī caſibꝰ nō conceſſis a iure ſunt excoīcati ꝑ excoīcationē epiſcopalē. Cle Eos de ſepul.

Sepelientes excoīcatos publice aut nominatī interdictos: uł uſurarios manifeſtos ſcienter ī cimiteriis ſunt excoīcati dicta. Cle. Eos.

Cłici locantes domos manifeſtis uſrariis ad fenꝰ exercendū ſeu alio. ti. concedētes ſunt excommunicati. c. Uſurarum de uſur. li. vj.

Nō electus a duabus ꝑtibus cardinaliū et ſe gerens ꝓ papa eſt excōmunicatus. c. lȝ. de elec.

Monachi: et canonici regłares: archidyaconi: decani: prepoſiti: plebani cātores: et alii cłici ꝑſonatum habētes: aut quis p̄ſbiteri qui audiunt leges: uł phiſicā ſunt excoīcati. c. Nō magnope cłici: uł monachi ſe rebus. ſecu. in mi.

Religioſi dimittētes ubicūqȝ habitū ſue religionis: et accedētes ad q̄uis ſtudia litterarum ſine licentia prelati: aut conuētꝰ ſui ſunt excoīcati. c. Ut ꝑiculoſa. ne cłici vel monachi li. vj.

Religioſi qui decīas debitas eccłiis ſibi appropriant: uł uſpant: ſiue qui nō ꝑmittūt ſolui eccłiis decimas de animalibꝰ familiarum: et paſtorū ſuorū ſi nō habēt adminiſtrationē: et beneficia ſunt excoīcati ſi habēt ſunt ſuſpenſi niſi reqſiti deſtiterint: īfra mēſem. Cle. Religioſi de deci.

Monachi: et canonici regłares non habentes adminiſtrationē: et ſe conferentes ad curias prīcipum ut dānum monaſteriis inferant aut prelatis ſine licētia ſuorū prelatorum ſiue qui tenent infra ſeptam monaſterii ſunt excoīcati. Cle. Ne ī agro: de ſtatu monachorum.

Religioſi necnon moniales profeſſi contrahentes matrimonium: et alii cłicii in ſacris conſtituti de facto. ſ. ſunt excōmunicati. Cle. Eos de conſang. et affini.

Inquiſitores hereticorū qui pretextu of

ficii iquiſitionis quibuſuis modis illicite
pecuniā extorquent: uľ ſcienter bona ec/
cľiarū ob delicta cľicorum fiſco eccľie ap
plicant ſunt excoīcati. nec abſolui poſſunt
niſi plene ſatiſfecerint illis a quibus ex
torſerunt. Cle. Nolētes extra de hereti.
Religioſi nō ſeruantes interdictū qd ſer
uat ſancta romana eccľia. Cle. ex frequē
tibus de. ſen. exco.
Religioſi qui cōfitētibus ſibi nō faciunt
conſciētiā ſcienter de decimis ſoluendis ta
les ab officio predicationis ſunt ſuſpenſi
donec cōmode poſſunt faciant eis conſcien
tiā: et ſi iterim predicant ſunt excoīcati.
Siľr: et religioſi q dicūt aliqua verba ut
retrahant audientes a ſolutione decimarū
ſunt excoīcati. Cle. Cupientes de penis.
Religioſi mendicātes q domos ad hitan/
dum: uľ loca de nouo reciperent aut muta
rent: uľ alienarēt de nouo recepta. Cle. Cu
pientes de. pe. Fratres minores q tēpore i
terdicti recipiunt ad diuina fratres: uľ ſo
rores de tertio ordine ſancti frāciſci ſunt
excoīcati. c. Cum ex eo. de ſen. exco. in cle
mentinis.

A prelatis in coī igredū ē. prīo. c. xiiij.

f **Illegitime aſſe**
cutus ē dignitatē ſeu prelationē.
an dȝ aliqua irregularitate: uľ ſentētia fu
it irretitus cū fuit aſſumptus ad p̄laturā
ī qua nō fuit diſpēſatus. uľ abſolutus: dȝ
ſi fuit bigamus. Si operatus eſt in cā ſan
guinis. Si illegitimus. Si excoīcatus: uľ
ſuſpenſus: uľ notorius cōcubinarius: qlibȝ
horum hoc ſciens tenet prelaturā furtiue
unde ē cōtinue in mortali.
Nota ꝙ illegitimus ad dignitatē: uľ be/
neficium curatū: uľ prioratum in religiōe
q creatur p electionē ſine diſpenſatiōe pa
pe ꝓmoueri non pōt. Ex priuilegio tamē
magiſtri ordinis cū his pōt diſpenſari ad
prelaturas in ordine predicatorū. de hoc
hēs in quarta. ꝑte ſumme. ti. de cēſuris ec
cleſiaſticis.

Si rite: et abſqȝ uitio ſimonie fuit elect9
cōfirmatus: et ordinatus.
Si interpoſuit preces ꝓ ſe: uľ ꝓcurauit
ꝙ alius porrigeret preces ſimonia ē: et ſi
fuit ſimonia pactionis indiget diſpēſatio
ne pape: et anteq̄ȝ ſit diſpēſatus tenȝ fur
tiue dignitatē: de hoc in. ij. ꝑte ſūme. ti.
de ſimonia: et in oībus q̄ hēs ſupra in. c. de
beneficiatis: et in. c. de clericis in coī po
tes interrogare ꝓut erit expediēs. Et ſi
eſt prelatus religioſus interrogādū eſt de
his que ſunt in. c. precedenti: et de aliis q̄
ſequuntur.
Si aliqd manifeſtū peccatum in ſubditis
diſſimulauit: et non correxit: aut ſi nō ma
nifeſta que tamen ad eius notitiā aliqua
liter ꝑuenerunt ulterius non queſiuit. ſi
uero ex negligentia dimitteret puto mor
tale quo ad criminalia: ſi aūt ex aliqua rō
ne ut ad maius ſcandalū uitandum ſecus.
Si in capľo equus iudex nō fuit.
Si de rebus monaſterii dilapidator fuit.
Si ſuperioribus ſuis non obediuit. Si
cauſas ſibi a ſuperioribus cōmiſſas non ſe
cundum conſilium peritorum: ſed ſecundū
acceptionem perſonarum determinauit. in
omnibus his eſt peccatū mortale: uľ ve/
niale ſecundum quantitatem exceſſus: et
malitiam et negligentiā.
Si indignos: et non idoneos in officiis po
ſuit: et maxime ad curam animarum: et ma
le videtur talis poſſe excuſari a mortali:
ſi eos quos ſcit malos: et in mortali perſe
uerare poīt ad curam animarum cum po/
teſt repellere. nec credo ꝙ excuſet pauci
tas. ſ. quia non inueniuntur alii. et etiam
ſi iſte aľ ſit induſtrioſus multum: et bene
officiet eccleſiam in exterioribus.
Idem cum ſuſtinet tales ſi illos poteſt iu
ridice remouere.
Si poſuit ad audientiam confeſſionum no
tabiles ignorantes: et ineptos: uľ crimino
ſos mortaliter peccauit per regulam. Qui
cauſam damni dat.
Ideȝ ſi talis tolerat cum poſſit remouere

niſi forte a ſuperiori ſint ad hoc poſiti .
Sed quã curam de ipſis habebit cum ad
ſui dãnationem exerceant tales officiũ au
diẽdi confeſſiões: quõ aũt dicatur ĩeptus
uł notabiliter ignorans.hẽs in ſum .
Si fuit nimis pompoſus:et curioſus ĩ edi
ficiis ecclĩe:uł monaſterii: in ornamẽtis:
et hꝰi qđ ẽ cõtra ſniaꝫ Hieronimi:et Am
broſii.xij.q.ij.c. Aurũ et.c. Gloria epi:
et etiã Bernaꝛ. Et tamen a modernis fiũt
hodie multe ſupfluitates:et curioſitates
et palatia cõtꝛa exempla dñiũ ſanctoꝝ:et
his amittitur multũ tẽpus:et deuotio ita
ut completis edificiis exhauſtus videaꝛ
oĩs ſpũs:et paupes interea moriuntur fa
me quos de ſupfluis eorũ tenentur ſuſten
tare .xij. q.i.c. Epiſcopus eccleſiaſtica/
rum .
Si nimis fuit ſolicitus circa tẽporalia ex
hoc minus debito vacans ſpiritualibus in
ſe:et in ſubditis ut lectioni: orationi :ad
monitioni:utiqꝫ peccatũ eſt plꝰ: et minus
ſm q̃ꝫtitatem exceſſus . Principalis eiꝫ e
ius cura dꝫ eſſe de ſpũalibus .
Si per curias nimis diſcurrit litigãdo cũ
ſcandalo boĩuꝫ cum poſſet per aliũ mõum
magis pacificũ ſua repetere:et ſi non tan
tum . Si iura: et priuilegia ſue ecclĩe non
ſuauit:et defendit: ut debuit.ſi in diſpen
ſando indiſcrete ſe hũit: vł qa nimis de fa
cili et ſine cauſa rõnabili in ieiuniis diſpẽ
ſauit . In eſu carniũ in retinendis rebus
ad uſum . In penitentiis taxatis ſm regu
lam:uł conſtitutiones et huiuſmodi quia
peccauit inducendo relaxatiõeꝫ: et rigorẽ
religionis eneruando . Unde beatus Bene
dictus in regula dicit ꝙ de omni diſpenſa
tione habet reddere rationem . Si fuit ni
mis durus in diſpenſando cum debuit pre/
cipue cum debilibus: et infirmis et huiuſ
modi: non prouidens eis. Si fuit exempla
ris in inceſſu moderato:habitu non pretio
ſo in modeſtia geſtus . In locutione rara
graui et fructuoſa cauens diſcordias pa
cem nutriens: omnes patienter videns et
tolerans:ſingularitates vitãs:coĩa ſeqns
cum poteſt.nemini blandus: affabilis cũc
tis .
Suſurratiões:detractiões:irriſiones:cõfa
bulatiões: maledictiones: contẽtiones in
ſe:et in ſuis eliminans.circũſpectus in oĩ
bus nõ delectatus de pꝛeſidẽtia: ſꝫ timens
de negligentia cum de ſinglis hẽat redde/
re rationem ſibi cõiſſis . Ita curã aliorũ
habeant ꝙ ſui non obliuiſcãtur ut docꝫ .
Grego.ĩ paſtorali. Si ĩ corrigẽdo fuit ni
mis remiſſus: vł nimis rigidus:utrũqꝫ ca
uendũ eſt ut docꝫ Gregorius ĩ moralibꝰ:
et hẽtur.xxxxv.di.c. Diſciplina: nã faci
litas uenie incẽtiuum pbet delinquendi .
Amb.xxiij.q.iiij.c. Eſt ĩiuſta: et aſpitas
nimie increpationis nec correptionẽ reci/
pit nec ſalutem. Leo.di.xxxxv.c. Cũ bea
tus.et.c.Lꝫ plerunqꝫ.ea.di. Precipue ue
ro circa ſeniores dꝫ prelatus in coꝛrigendo
ſe habere humanũ ut dicituꝛ in illo.c.Ni
ſi eſſent habituati in malo: quia tunc du
rius ſecundũ Gregorium.ut dicto.c. Diſ
ciplĩa.et.c. Licet plerunqꝫ.et.c.cũ beatꝰ
et .c. Penitudinis tempora.xxvj.q. vij.
et.c. Tantas.lxxxvj.di .
Si non induxit q̃ꝫtum potuit verbo: et e
xemplo ad obſeruandum omnia cerimonia
lia ordinis ſui . Si malas conſuetudines
ſeu corruptelas regnare permiſit .
Si contra regulam: et decentiam religio/
nis etiam quas inuenit iam inductas non
abſtulit q̃ꝫtum potuit.ut vitium proprie
tatis:et diſcurſum fratrum ad placitum:
familiaritatem cum mulieribus: vel uiris
ſi eſt monacha collationem rerum amicis:
et conſanguineis ſine licentia: et rationa
bili cauſa eſum carnium ubi non debent co
medi.qđ eſt uniuerſale omni monacho de
cõſe.di.v.c . Monacho. et precipue que
ſunt contra eſſentialia uota religionis nul
lomodo debet permittere:nec etiam ad re
ceptionem ſimoniacam monialiũ ſicut ho
die fit quaſi ubiqꝫ . ꝙ ſi non põt talia re
mouere.nec eſt ſpes in futurum dittat cu

ram exemplo ſancti Benedicti.vij.q.i.c.
Aduerſitas.circa finem in.c.fi.ea.q.al.
nec quietem ſuam amittat: et tandem cum
eis dānationem incurrat. quicūq3 ſit ille
abbas: vel abbatiſſa: prior: vel prioriſſa:
vel alias quocunq3 nomine cenſeatur nec
ſufficit q prelatus corrigat vitia que ip
ſum noſce contingerit. ſed debet diligēter
agnoſcere vultum pecoris ſui: conſideran
do uias eius. Caueat autem ne crimina ſi/
bi delata in foro cōſcientie: uel in ſecreto
iudicet de illis in foro contētioſo: ſeu in
capitulo: ubi enim tantū manifeſta ſūt pu
nienda nec foro miſcenda ſunt iudiciali.
Si hēt ſub cura monaſteriū monialium de
qua materia dicet in capitulo ſequenti.
Si indiſcrete fecit precepta in qbus mul/
tum debet cauere niſi ſit res ardua: et ſi co
geret per preceptū: uel ſententiam ad ali/
quid faciendum: uel dicendū in quo non
eſſet ei ſubditus: uel nō deberet ei obedire
ut reuelando peccatum occultum omnio eſ
ſet ei mortale. In īqſitione uero criminū
receptiōe accuſationis: uel denūciationis:
uel prolatione ſentētie excōmunicationis:
et huiuſmodi nō ſit preceps. non pcedat
per ſuſpitionē: ſed p pbationes: et modos
veridicos: al incurreret graue peccatum:
et aliquando ſententiam excōmunicatiōis.
de his ī.iiij.parte ſume.
Si prelatus recipit aliquē ad ordinem mē
dicantiū ad pfeſſionem ante ānum cōple-
tum pbationis ſeu nouitiatus: eſt ſuſpēſ9
a receptione aliorū ad pfeſſionem: et de/
bito2 pene grauioris culpe. unde mortal'r
peccat. extra de regularibus.c.Non ſolum
.li.vj.

De epis et ꝑlatis ſupioribus.c.xvj.

c Irca epiſco/
pos: et alios ſupiores prelatos
ſic poſſunt formari itērogationes. Si nō
ſit talis litterature: et ſcientie q p ſe ſci
at explicare que deb3: ad q8 tamen tenet
cum hēat alios ſup his informare: et diri
gere. Nam ſi bonus coīter ab hoībus re/
putatur: et ſufficiēs non eſſet neceſſarium
niſi eum audire: et ſi de aliquo negocio nō
ītelligit eū confeſſor: vel dubitat poteſt
de illo loqui p ſua ſerenitate: et ſi, tale qd
eſt in quo variātur opiniones: vel non pōt
dari certa ſententia relīnqndū eſt conſcie
tie ſue. Idē dicēdū cōtra alios clericos re
ligioſos prelatos: et laicos pitos: et timo
ratos qui ſciunt dicere ſufficienter facta
ſua.
Si vero nō eſt talis: ſ3 īdiget adiutorio ī
terrogātis inq3tū clicus eſt inqri ab eo
pōt p ut expedire videtur de his que hēs
ſupra circa clicos in coīt: ut de officio dino
de celebratione: et adminiſtratione ſacra
mētorū: et modo et huiuſmodi.
Si aſſumpt9 ad epiſcopatū ex religiōe in
terrogandū eſt de his q hēs ī capitulo cir
ca religioſos quo ad mlta. nā adhuc tene/
tu2 ſuare ordinē ſuū: niſi ī his q nō patiū
tu2 officium paſtorale. ut ſilentiū. ſolicitu
do: et vigilie: et hui9modi. Inq3tum uero
beneficiatus ſeu curat9 ē: et prelatus ite2
rogandū eſt de his que hēs ſupra ī caplo
circa beneficiatos: et ſi recepit dignitatē
ſiue epiſcopatū habēs aliquā irregulari
tatem: vel per ſimoniam: vel per irriſionē
dic ut in.c.precedenti in principio de inde
interroga de his que ſequūtur. que ſunt
ſpūalia cure: et officii paſtoralis.
Si contulit ordines ſacros indebite quod
eſt unum in quo multum offendūt.
Si contulit per ſimoniam. ſ3 occulte mor
taliter peccauit. non tamen eſt ſuſpenſus
ex hoc quo ad alios: ſed per ſimoniam no
toriam eſt ſuſpenſus etiam quo ad alios.
Sed in utroque caſu ordinatus ab eo eſt
ſuſpenſus: et indiget diſpenſatione.
Si contulit ſcienter non habentibus legi
timam etatem mortale eſt. nec pōt ipſe di
ſpenſare de etate.
Si contulit ordines per ſaltum ſcienter:
vel duos ſacros ſimul: vel quatuor mino/
res cū ſubdyaconatu peccat mortaliter.

Si contulit ordines ſacros extra tempora
ordinationum mortale eſt. niſi ex diſpenſa
tione pape: et ordinatꝰ eſt ſuſpenſus. Mi
nores tamen ordines conferre pōt diebus
feſtiuis.

Si ī ordinatione omiſit aliquid faciēdum
et ſi omiſit aliquid de ſubſtantialibus in
quibus imprimitur caracter. oportet totū
iterare in alia ordinatione quatuor tem/
porum. ſi vero eſt quod non ſubſtantiale.
Sed de ſimplici ſolennitate non debet ite
rari: ſed ſuppleri tantum omiſſum ī ordina
tione alia. nec prius āte ſuppletionem iſte
ordinatus debet exercere officium. Pec/
cat epiſcopus in huiꝰmodi ſi ex certa ſcie
tia: vel craſſa ignorantia hoc facit. Idē
videtur ſi ex notabili negligentia.

Si ordinauit aliquem ſine licentia ſui ſu
perioris ſcienter mortale eſt. et ē ſuſpēſus
per annū ab ordinum collatione.

Si nō fecit fieri examiatiōnē de ordinan
dis de ſciētia: etate: et moribꝰ: et huiꝰmo
di ſm iura peccat mortaliter. Idē ſi fie
ri fecit examinationem per īeptos ad hu/
iuſmodi ordinandos.

Si fieri fecit ꝑ tales quos eſtimabat ꝑꝑ
malam eorū conſcientiam admittere īdig
nos: ſi ad eum ſpectat ꝓuidere de talibus:
vel remediare.

Si ſcienter admittit īdignum quem iuſte
repellere poteſt. ut concubinarium: illitte
ratum: et huiuſmodi.

Si nō contulit ſacramentum confirmatio
nis quādo debuit. Soli eīꝫ epī poſſunt il
lud conferre: et extra illud tēpus ſolitum
omni tēpore anni. et hora morituris poſ/
ſunt concedere. ne ſine hoc moriant̄ qꝫuis
ſine hoc ſaluentur. Cōmittendo ergo mag
nā negligētiā. ut ꝑ mltos ānos credo eſſe
mortale. Si non dedit ſacramentū ſm de
bitam formā materiam et locum: mortale
eſſet. ꝙ autē ſit ieiunus non eſt neceſſe et
ſi decēs. et de iure. Si his alicui dedit ſciē
ter peccauit mortaliter unde in hoc debet
eſſe cautus ne iteret. et etiā debet aduer
tere ꝙ aliquis chriſmatꝰ teneat chriſmā
dum non conſanguineus ſed alius.

Si ī cena domini non cōſecrauit chriſmat
et oleum ſanctū ut debuit. quia īnouāda
ſunt talia. et ſi non ſeruauit debitam mate
riam et formam et ritum eccl'ie mortale ē
et huiuſmodi.

Si conſeruationes eccleſiarum: vel etiā al
tarium: vel calicum et patenarum et bene
dictiones veſtium ſacrarum nō fecit ut de
buit ſecundum formam et ritum eccleſie
vel ſi quid horum fecit per ſimoniam mor
tale eſt. Idem de benedictionibus abba/
tum: et abbatiſſarum.

Idem de reconciliatione eccleſie violate.
Monialem quam nouit eſſe corruptam non
de facili debet conſecrare in virginem. nec
tantum manifeſtare crimē ſi eſt occultum
ſed mutare nomen virginis in caſtam ut
non ꝓpendatur.

Si contulit beneficia ꝑ ſimoniam morta/
le eſt: et ſi per notoriam eſt ſuſpenſus etiā
quo ad alios: ſecus ſi per occultam quia nō
ſuſpenſus. Si contulit ſciēter indignis be
neficia ſiue ſimpl'cia ſiue curata mortale
eſt.

Idem ſi acceptauit a patronis p̄ſentatum
ineptum idem ſi confirmauit indignum.

Si contulit plura beneficia in caſu non cō
ceſſo uni: uel plura officia: aut prebendas
aut dignitates: uel ſi conſanguineis minus
aptis contulit ratione conſanguinitatis/
poſtponendo aptiores mortale eſt.

Si admiſit ad beneficia habentia curam
animarū ſeu ipſa contulit non habētibꝰ
ānū. xxiiij. mortale ē.

Si eccleſiis de iure vacantibus non proui/
dit de rectore ſicut vacāt curata beneficia
data abſqꝫ diſpenſatione pape his qui/
non attingunt annum. xxv. vel ſi infra an
num non faciunt ſe ad ſacerdotium promo
ueri: niſi cauſa ſtudii ſit omiſſum. de quo
in capitulo circa beneficiatos ſupra.

Si enim infra ſex menſes primo poſt hoc
non ꝓuidit non poteſt poſtea ſe intromit

tere. alias vſurparet quod non poteſt. quia mortale eſt: et non tenet talis colla/tio: et ſic teneretur errorem ſuum manife ſtare. Idem quando recepto ſo beneficio vacauit primum: vel ſecunda prebenda va cauit prima de quo habes ſupra: ſ3 plene in. iiij. pte ſumme.

Si ordinauit aliquem clericum ad ordinē ſacrum ſine titulo: vel beneficio: vel ſal/tem patrimonio ſufficienti quia vltra pec catum tenetur ei expenſas facere quouſq3 de beneficio ſit ei prouiſum: niſi aliquis e piſcopus hoc ei cōmiſiſſet determinando perſonam: quia tūc ille comittens tenetur ad id de huiuſmodi. de quibus vide in. iiij. parte ſu. ti.

Si in viſitatione non diligenter queſiuit de quibus debuit permaxime de vita: et de honeſtate ſacerdotum officiantium: et quo modo ſe habeat in adminiſtratione ſacra/mentorum: et de forma eorum. Si bene p nuntiant. precipue baptiſma quod eſt ma/gis neceſſarium. De audientia confeſſionū quomodo ſe habeant: quomodo populum admoneant: et in rebus eccleſie precipue altaris ꝙ teneant mundas. Si autem inue nit in huiuſmodi notabiliter excedere: et p iculoſe ſi non punit: et prouidet ꝙ illi ſe e/mēdent: vel de alio: ſi iſte ē incorrigibilis et oīo ieptus: grauiter peccat: et oīa mala et dāna aīarū que inde ſequūt̄ ei iputātur ſi poteſt obuiare: et nō facit. lxxxiij. di. p totum.

Si non viſitauit epiſcopatum ſuum. ut de buit. Si in viſitatione nimis ſumptuoſus fuit: et cum nimia familia et equitaturis nimis vltra preſcriptum numerum: vel ſi ipſe: vel familia eius munera accepit: ſup quo eſt ſpālis pena. de quibus ple in. iij. parte ſu.

Si ſuſtinet in officiis: et beneficiis noto rios ↄcubinarios quos d3 poſt admonitio nem: ſi nō dimittāt: etiā beneficio priua re: grauiter peccat.

Si pro aliis malis: et ſcelerib9 manifeſtis non punit. ut in uſis. ludis tabernis aleis negociis ſecularibus venationibus: prodi tionibus: et huiuſmodi. In his enim non puniendo videt̄ male poſſe excuſari a mor tali niſi ex huiuſmodi punitionibus ſeqre tur ſciſma: vl̄ magnū ſcādalum. di. i. c. Ut cōſtituerētur. Si laicos ſibi ſubditos no/torios peccatores quos p ſe nouit: vl̄ ſibi p prochianos eorū denunciatos. ut adul teros uſarios inimicitias manifeſtas exer centes nō corrigit p cenſuras: et alios mo dos grauiter peccat niſi omittat. q̄a non ſperatur emēdatio: ſed deterioratio eius. S3 tamen hoc nō videtur ſufficiēter excu ſare: ſ3 hoc aliud: ſi timeretur graue ſcāda lum in aliis. di. xxxxiiij. Cōmeſſatiōes.

Si malas cōſuetudines quas repit in ſua dioceſi non nititur auferre q̄ꝫtum pōt ut vendere: laborare: et huiuſmodi ī diebus feſtiuis non coīcari ſemel in anno: et confi teri et huiuſmodi: tripudiare in eccleſiis. Permittere violari eccl̄iaſticam liberta/tem: aut ꝙ clerici cōueniantur p delictis vel pro debitis ī iudicio ſeculari: vel eccle ſiaſticā īmunitatem. ut ꝙ extrahātur de bitores: vl̄ malefactores per violentiam de locis ſacris: et huiuſmodi ī caſibus nō conceſſis: debet enim prohibere: et ſi poſt admonitionem nolunt deſiſtere excomu/nicare: et pro cōmiſſis iam punire. al̄ pec cat grauiter omittendo ex timore: vel ne gligentia. di. xxxxiij. Sit rector: vel doc tor.

Si fructus: vel redditus epiſcopatus/ſui male expendit dando conſanguineis ſuis: vel aliis non indigentibus peccat grauiter: et ſi diſtincta ſunt ea que depu tant̄ ad mēſam ei9 ab aliis: et ſi ea q̄ ero gare d3 clicis: vl̄ ad repatione ecc̄ie: vel pauperibus dat conſanguineis: vel aliis amicis ſine probabili indigentia tenetur reſtituere illa quia rapinam fecit. Et ſi mil̄r recipientes ab eo.

Si vero non ſunt diſtincta hec bona cum intelligantur omnia cōmitti fidei ſue. ea

que ſuperfluūt ad uſum ſui: et familie ſue conuenienter debet pauperibus erogare alias non dando: pauperibus ſubtrahit. xij.q.ij.c. Aurum.et.c. Gloria epiſcopi. Tho. Si grauauit ſuos ſubditos ī indebitis collectis. Si fecit clericos ſuos ſoluere collectas talias poſitas a domino tēporali: ul' gabellas ad eius īſtantiā.
Si ſponte ipſe dedit abſq3 licentia rōani pontificis quia prohibetur. Si delicta clicorum: vel laicorū. ut blaſſemant iū deum: vel ſanctos. Suffocantiū puulos ex ī aduertentia et hui9modi: puniuit magis pena pecuniaria ex auaritia: et magis pp lucrum q̄3 pro ſalute eorum ad refrenandū
Si uiſitauit dioceſim: ul' uiſitari fecit magis pp lucrum q̄3 pp animarum ſalutē.
Si alienauit bona epiſcopatus ſui ſine licentia pape in caſu indebito in quolib3 horum eſt mortale.
Si iura aliarum eccleſiarum non ſeruauit
Si bona uacantium eccleſiarum ſibi uſurpauit cum debeant ſucceſſori reſeruari.
Si iuſta debita a predeceſſoribus contracta ratione eccleſie non ſoluit.
Si fructus alicuius beneficii ad tempus accipit: vel partē ab eo cui dedit uult habere: in quolib3 horum eſt rapina. Si non ſuauit formam iuris circa manifeſtos uſurarios. ſed de certa q̄3titate cōtentus non facta debita reſtitutione remittit ſibi: et ad ſacramenta: et ad ſepulturam admittit
Si incerta pauperibus diſpenſanda in uſū ſuum conuertit ſine neceſſitate.
Si ſententias excōmunicationis de facili pp lucrū profert. ul' abſolutiones.
Si permiſit queſtuarios. vel alios pronūciare īdiſcretas indulgētias: et falſas qd lib3 ē mortale et graue.
Si exemptos ut predicatores fratres: et minores heremitas ſancti Augu. carmelitas: ſeruitas. ciſtercienſes: et alios habentes priuilegia exemptionis iniuſte moleſtat non ſeruando eorum priuilegia: vel p audiētia confeſſionū nō admittedo ſibi p ſentatos idoneos ſm cle.
Dudum de ſepul. uel ſibi retinendo nimios caſus: uel inconſuetos ut quotidie habeant ire ad ipſum: uel aliū ad cogēdo: q̄3tu3 ad id in quo ſunt priuilegiati: uel eos ad iudicium trahendo cum in nullo poſſit eos conuenire niſi pro hereſi peccat grauiter
Si monaſteria monachorum: uel monacharum exempta non diligenter: et honeſte uiſitauit: et eos: uel eas ad ſuandum regulā induxit depoēndo abbates: uel abbatiſſas pro relaxatione cum expedit habendo curam de honeſtate earum: et ꝙ non habeāt familiaritatem cum clericis religioſis: vl' laicis: prouidendo de diligenti clauſura: et de confeſſore ſecuro docto: et bone conſcientie prohibendo ingreſſum ſimoniacū et conuiuia feminarum que ibi fiunt: et feſta vana in conſecratione earū.

In iudicando in foro cōtētioſo.

I non tenuit vicarium peritum: et bonum: precipue quando ex ſe non habuit debitam ſufficientiam iuris.
Si non ſeruauit debitum ordinem iudiciarium. Si fuit accep tor pſonarum. Si dedit iniquas ſententias dic ut ſupra in.c. Circa iudices. Si non ſeruauit debitam formam iuris in ferendo ſententias excōmunicationis: ſuſpenſionis: et interdicti. quia ultra peccatum mortale incurrit certā penā de qua in.iiij.parte ſumme. precipue in cauſis matrimonialibus oportet eſſe cautiſſimum: et ponderoſum circa diuortia. Si dedit licentiam domino temporali: vel iudici verberandi: vel ponendi in patibulo: vel incarcerandi: vel al' puniendi clerico3 ſuos niſi in caſu in quo eſſent ī corrigibiles per eum quia efficitur cum predictis excōmunicatus.c. Ut fame de ſen.exco.
Neminem debet tamen verberare manibus ſuis: nec tamen cum expedit p laicum: ſed p clericum debet facere verberare clicum

ſm iura: et a cauſis ſanguinum dʒ abſtine re ope. cōſilio: et mādato.
Si hereticos diligēter non inquiſiuit in dioceſi ſua: et puniuit ſm iura.
Si teſtamēta et ultimas volūtates nō fecit implere: et precipue legata facta ad pias cauſas.
Si diſpenſauit ī votis: et iuramētis in q bus nō potuit: uł ſi potuit tamē idiſcrete et ſine cā rationabili peccatū ē graue.
Si abſoluit a ſentētiis a qbus non potuit ut pape reſuatis: uł diſpenſauit ī irreglaritate de q̄ nō potuit.
Si exemplaris fuit in hītu nō pretioſo: vel pōpoſo ſupellectilibus nō argēteis: et curioſus ī apparatu domus: et ornatu non ſeclari: in victu ſobrio non cōuiuali niſi pro paupibus. Jn viſitando eccłiam. Jn tereſſendo diuinis: et precipue in diebus feſtiuis. hec debet facere ſm iura in ſolennitatibus precipuis cātando miſſam dicēdo officium deuote nō curſim: ordinando q̄ dicatur in eccłia ſua debite. freqntādo orationes priuatas: vacando lectioni. di. xxxvj. p totum: predicādo ſi ſcit: ſi neſcit puidendo gregi ſuo de predicatoribus vtilioribus nō curioſis: et de confeſſoribus: tenendo honeſtam et deuotā familiam: ſolicitus de eius ſalute: uitādo mulierum cōuerſationē ſicut pōt.
Jn exitu de domo raro niſi ad eccleſiam ſe pe cōferendo: et querēdo conſilia a ſeruis dei quomō poſſit ſuo gregi puidere. adulatiōes ut venenū abhorreat. pater vidua rum pauperū orphanorum: et oppreſſorum exiſtat ut cauſas eorum ſine expenſis expediri faciat. Jn īiuriis ppriis nō ſit uīdicatiuus: ſed patiētiſſimus: in verbo et geſtu nō ſubitus et iracund⁹: nemini multum familiaris niſi ſuis dei ſupioribus obediens: equalibus non īuidens. non gaudens de dignitate: et honore: ſʒ lugēs: p exteriori occupatione et plebis offenſiōe et ſi in oīb⁹ diligēter ſe habuerit: nil deo acceptabilius. Si vero per functorie: et male. nil miſerius: et damnabilibus epiſcopi dignitate ut dicit Augu. di. xxxx. c. ante omnia.
De prelatis habes multa in. iij. pte ſum. ti. Si p totum.
Epī et ſupra concedentes unā domū uſurariis manifeſtis alienigenis ad fenus exercendum ſunt ipſo facto ſuſpēſi. extra de vſu. c. Quāqʒ li. vj.
Similiter ſi pmittit q̄ huiuſmodi uſarii alienigene exerceantur fenus in terris eorum ſubiectis iuriſdictioni niſi infra tres menſes expulerit eos ſuſpēſi ſunt. ut ī dicto. c. Quāqʒ. de uſu. li. vj.
Qui ſe gerit p papa electus a minori pte q̄ʒ a duabus ptibus cardinaliū ē ipſo facto excoīcatus.
Et ſimiłr cardinalis q preſumpſerit nominare talem papā: et ſimiłr omnes alii qui talē recipiūt p papa. extra de electis. c. Licet. li. vj..
Omnes cłici: et religioſi ac laici ſiue familiares curie: ſiue alii qui aliqđ pactum fecerint: vel aliqd magnū: vel puum pmiſerint: vel pmiſſionem recepīt ex pacto vel pmiſſione occulta: uł manifeſta dederint: uł recepint qđ magnum: uł puum p aliqua iuſtitia: vel gratia per ſe: uł alio ī cauſis iudiciariis: vel litteris apoſtolicis et qbuſcūqʒ modis ab apoſtolica ſede obtinendum: ipſo facto ſunt excoīcati. Jn extrauaganti Bonifacii octaui: cui⁹ abſoutio pape reſeruatur. hec habent locū ī curia romana. Jo. an. et Anto. de butrio eam allegāt.

De abſolutione: et penitentie iniunctione. c. xvj.

P Oſtquam vero penitens dixit ex ſe peccata ſua ſiue ex interrogatione confeſſoris interrogantis peccata ſua ut debuit tandem cōcludat: in iſtis peccaui: et in multis cogitatione: delectatione: locutione opere: et omiſſione: vel aliquo de huiuſmodi de qui

bus dico meam culpam. Confeſſor vero interroget eum: ſi ſit talis de quo non dubitetur. quia tunc ſupfluum: et irriſibile. Si ipſe dolet de omnibus peccatis venialibus: et mortalibus confeſſis: et ſi ꝓponit firmiter ab illis abſtinere. ſeu ab oībus mortalibus.

Si vero talis habet aliq̄ reſtituere: vł famā vł res: vł pro īiuria ſatiſfacere et huiuſmodi. ſi eſt parat⁹ facere q̄ȝ citius poteſt abſq̄ȝ dilatiōe aliqua: que reſtitutio quomodo facienda ſit: et quo ordine quo ad certa et ī certa. vide in. ij. ꝑte ſumme ti. de reſtitutiōib⁹ ꝑ totū. ꝙ ſi dicat ſe nolle iſtud facere: vel non poſſe. cum tamen poſſit non eſt abſoluendus. Tho. ut dicitur xj. q. iij. c. Tunc vera. poteſt tamen ſibi dici. Miſereať tui et cetera. ſed nullo modo. Ego abſoluo te. Poteſt etiam ei iniungi aliqđ bonum faciendum non tamen in penitentiam: declarando ſibi hoc ꝙ īfructuoſa ſit talis confeſſio ei et ſine remiſſione peccatorum. de pe. di. v. c. Falſas. ſȝ ſi paratus eſt facere omnia ad que tenetur tūc ſi eſſet aliq̄ excoīcationis ſententia ligat⁹ ſi non potes eum abſoluere ab illa remitte eū ad epiſcopū: ſeu ad alium qui poſſit abſoluere. vel tu uadas ad ꝓcurandum abſolutionem ꝓ eo. et cum eſt abſolutus ab excōmunicatione poſtea tu eum abſolue a peccatis. et non prius. Tho. Si autem potes eum abſoluere habendo in hoc ſpālem autoritatem. ſi non abſoluiſti eum in principio qđ decentius fuit nec tamen eſt mł ta uis ſi fiat in fine confeſſionis dūmodo fiat ante abſolutionē a peccatis abſolue eū ꝑ hūc modū ut infra.

Primo exigendum eſt ab eo iuramentum ut ſit paratus ſtare mandatis eccleſie que illi fient ꝓ illa cauſa. quo iuramento preſtito iniūgatur ei hoc. ſ. ſi incidit faciendo contra aliquē canonem ꝓponat nō amplius facere contra illum. Si vero pro offenſa: vel dāno facto in alium promittat ſatiſfacere q̄ntum poteſt. et hoc facto de nudatis humeris. confeſſor ſeu abſoluens cum diſciplina: vel virga percutiat eū dicendo. pſal. Miſerere mei deus. vel alium pſal. penitentialem. dando ictum ꝓ quolibet uerſu. poſtea vero. Gloria patri et ſicut erat finitis. ſubiūgit. Quiriel. Xpel. Quiriel. pater noſter. et ne nos. v. Saluū fac ſeruum tuū. Re. Deus meus ſperantē in te. verſus. Eſto ei domine turris fortitudinis. Re. A facie iīmici. verſus. Nihil ꝓficiat inimicus in eo. Re. Et filius iniquitatis nō apponat nocere ei. verſus. Domine exaudi orationē meam. Re. Et clamor meus ad te veniat. verſus. Domin⁹ vobiſcum. Re. Et cū ſpiritu tuo. Oremus.

Deus cui ꝓprium eſt miſereri ſemꝑ et parcere ſuſcipe deprecationem noſtram et hūc famulum tuum quem ſententia excōmunicationis ligatū tenet miſeratio tue pietatis abſoluat per xpū dnūm noſtrum. Autoritate omnipotētis dei: et beatorū apoſtolorum: Petri et pauli: et domini pape uel archiepiſcopi: uel epiſcopi mihi cōceſſa: ego abſoluo te ab hoc uinculo excōmunicationis quam incurriſti ꝓpter iniectionem manus uiolente in clericum uel religioſum: uel ꝑꝑ ingreſſum in monaſterium monialium in caſu non conceſſo et huiuſmodi.

Et ſi pluribus ſententiis eſt ligatus: eſt dicendum totiens ego abſoluo te ab excōmunicatione quam incurriſti ꝓpter talē cauſam: et ſi pluries ꝑꝑ eandem cauſam dicendum eſt totiens quotiens incurriſti: totiens ego abſoluo te: et reſtituo te ſanctis ſacramentis eccleſie: et cōmunioni et unitati fidelium. In nomine patris: et filii: et ſpiritus ſancti amen. uerberando eū uſq̄ȝ. amē.

Nota tamē ꝙ iſta forma q̄ȝuis debeat obſeruari ut hēť extra de ſen. exco. c. Nuper nō tamē ē ita neceſſaria quādo ſimplici verbo fieri poſſet. ſecundum. Pet. de pał. et. Jo. de lig.

Sicut ergo excommunicatio ferri poteſt

ſimplici verbo q̄zuis non debeat fieri: ſic et abſolutō. extra de reg. iur. c. Omnis res ſed quādo fieret huiuſmodi abſolutio in publico ut erga mulieres forte tunc eſſet omittenda huiuſmodi verberatio ne denudetur peccatum.

Si vero quis pp rem ablatam alteri eſſet excōmunicatꝰ q̄zuis reſtituerit non tamē eſt abſolutus: niſi iudex qui contulit ſententiam eum abſoluerit: et hoc declarandum eſt perſonis poſt abſolutionem ab huiuſmodi. Vel ſi non eſt aliqua ſententia ligatus ſi habet aliquos caſus peccatorū epiſcopo reſeruatorum de quibus non potes abſoluere. nihilominus abſolue eum ab illis a quibus potes: ſub hac forma. Si teneris aliquo vinculo excoīcatiōis minoris ego abſoluo te: et reſtituo ſanctis ſacramētis eccl'ie. In nomine patris et cetera. Miſereatur tui et cetera. Filius dei p ſuā miſericordiam te abſoluat. et ego autoritate qua fungor abſoluo te ab oībus peccatis tuis a quibus poſſum te abſoluere. In nomine patris et cetera. Peccata vero a q̄bus non pōt eū abſoluere exprimat ei īponens ut habeat recurſum ad epm vl' eius vicariū pp huiuſmodi abſolōnē: et dicat ea ſibi in cōfeſſione: vel ſi eſſet ſimplex: et neſciret ita bene exprimere factū ſuum ſcribat cōfeſſor in cedula illud: ul' illa ſi ſunt pl'a ut illam portet penitens epiſcopo: vel eius vicario ſub hac forma: uel ſimili.

Latorem: ul' latricē preſentiū p homicidio vel inceſtu: tali gradu: et huiuſmodi cōmiſſo: abſoluendū veſtre paternitati trāſmitto. ut abſolutiōis beneficium īpendēdo: et ei ſalutarē penitentiā iniungēdo ipſum ſancte eccl'ie reconcilietis. q ſi epiſcopus: ul' vicarius remittat eum ad cōfeſſorem ipſum autoritate illius iterū abſoluat ab omnibꝰ: et īponat penitentiā p illo p quo nondū īpoſuerat: et cautum reddat illum ne illā cedulā alteri legēdā tradat. Vel etiam ipſe cōfeſſor ſi pōt vadat pro eo ad epiſcopū pro autoritate: ſi ſibi velit dare.

Si vero ille non hēt cāum de reſeruatis: ul' ſi hēt et cōfeſſor pōt de oībꝰ abſoluere pmiſſa abſolutiōe ab excoīcatione minori: et aliis ut ſupra. Miſereatur et cetera Filius dei et cetera. Ego autoritate qua fungor abſoluo te ab omnibꝰ peccatis tuis. In nomine patris et cet era: et faciat tunc ſignum crucis cū dicit. ī nomine. ſup illum: nec ē neceſſaria manus īpoſitio: ſup penitentē. imo nec decens ſm Tho. precipue ſuper mulieres. magis enim decet ſignatio crucis: et poſtea addat. Paſſio domini noſtri Jeſu xpi: et merita beate Marie virginis: et omniū ſanctoruꝫ et ſanctarum dei merita: et qcqd boni feceris: vel pponis facere. et mala q̄ ſuſtinebis ſint tibi ī remiſſionē oīuꝫ pctōrū tuorū q̄ verba non ſūt omittēda qa ſunt magne utilitatis. ſ. oīa huiuſmodi cū hēant uim ſatiſfactionis ex virtute clauium et ſic magis valent Tho.

De penitētia iniūgēda penitenti.

i
Niungēdo vero penitentiā penitēti hoc maxime attēdendū eſt ſm omnes ut. ſ. talē des q credas eum oīo perficere q̄ztūcūqꝫ ſit magnus peccator: et ſm Chryſo. melius eſt in huiꝰmodi reddere rōnem de nimia miſericordia q̄ꝫ de nimia iuſtitia. xxvj. q. viij. c. Alligant. Dād etiā libertatem q cum una die omittit. ſ. oratione iiūcta: ul' ieiuniū poſſit in alia die ſupplere. Si vero dubitatur de aliquo ne faciat penitentiam. puta ieiuniū: dicas q faciat loco ieiunii elemoſinā: ul' aliud.

Orationes vero pſonis q̄ de facili ſolēt recidiuare ī mortali: raro dāde ſunt: vel per paucos dies dāde ſunt. ieiunia vero elemoſine: pegrinationes et huiꝰmodi: poſſunt dari p pl'es dies: qa huiuſmodi etiā ſi fiant in mortali nō ſunt reiteranda quia valent q̄ztum ad effectum quem poſt ſe relin

quūt: poſt expletionē ī ſatiſfaciēte cum quis reuertitur ad gratiā Tho.

Querēdū eſt etiā a penitēte ſi pōt uł du bitat facere penitentiam ſibi datam. qa tunc nō eſſet dāda: uł cōmutanda: vel re mittenda eſſet.

Declarādū eſt etiā peccatoribus magnis ſm Hoſt. ꝙ ſecundū reglas eccleſie taxa tas. xxij. q. i. c. Predicandum ꝓ quolibet mortali eſſet ſeptēnis penitētia iniungen da: et iō nō credat peccata ſua lēuia: qa ꝑ ua daẛ ei penitētia qa hoc fit ne eam di mittat. qđ eſſet ei mortał: et oporteret ei cōfeſſionē iterare ſi eſſet oblitꝰ eiꝰ. Pōt etiā admoneri ꝙ faciat aliqđ memoriale de penitentia ſibi iniuncta ut melius illiꝰ recordetur. et ſi obliuiſceretur ꝙ ad te re uertatur uel ſi non poſſet bene facere illā tu commutabis eam ſibi. Si vero poſtea recordatur de aliquo peccato criminali. quo tunc fuit oblitus ſi poteſt tui habere copiam. reuertatur ad te: q̄zuis non ſit ei neceſſarium. Vel vadat ad alium: nec te/ netur niſi tantum illud dicere.

Si habet uota que non poteſt implere: uel dubitat. Si tu habes in hoc ſpecialem au toritatem diſpenſa: uel potius in aliud pi/ um commuta: ſi uero non habes autorita tem remitte eum ad epiſcopū: uel eius ui/ carium.

Caue etiam ne iiungas penitentiā per q̄m fiat preiuditium alieno iuri: aut per quā detur occaſio ruine ſpūalis alicui: aut per quā poſſit manifeſtari alterius peccatū occultum. Confeſſum aūt q̄ztum potes ſtu deas ad contritionem inducere verbis: ſi/ ue ante ſiue in proceſſu: ſiue poſt cōfeſſio/ nem: ut non dicat peccata ſua q̄ſi fabulas ſed cū deteſtatione: et ut ait. Augu. Cau te et aſtute aliquando interrogando q̄ cre dit illū ex uerecūdia occłtare.

Circa vero ſpia et carnalia peccata nō de ſcendas nimis ad ꝑticulares circūſtātias poſtq̄z habetur ſpēs ſufficiens peccati: et huiuſmodi a remotis interrogando: ne addiſcant hoīes malitias: et peccata q̄ neſ ciunt. Tho. Admonedū eū ſup oīa. ut ui tet malas ſocietates. freqnter cōfeſſionē. audiat ſepe verbū dei: qrat orationes: et ꝑticipatiōes bonorū q̄ fiunt ī religionibꝰ et indulgentias.

De infirmis. c. xvij.

Circa īfirmos ſic agendum eſt. Aut eni talis ē in piculo mortis: aut nō. dico autem picu lum mortis nō ſolum qa in extremis cōſti tutus. ſed qa frequēter cōtingit homīes/ mori ex illa īfirmitate: et medici dubitāt In tali caſu pōt quilibꝫ abſolui a quolibꝫ ſacerdote de quolibꝫ peccato: et a qualibꝫ ſententia abſq̄ alia licentia cum piculum eſt in mora. Talis enīz īfirmus aut iam a miſit loquelā: uł uſum rationis: puta qa iam freneticus aut nō: et in primo caſu ſi bene viuebat. ut bonus fidelis: et freqn tabat cōfeſſionem coīonem et huiuſmodi ſi petierit ſacramenta q̄zuis ex inſperato ei talia acciderint. Vł etiā ſi malus: et ob ſtinatus diu pſeuerans ī peccatis: et diu nō confeſſus: ſi petiit ſacerdotē ut cōfite retur: et oſtēdit ſe uelle facere oīa q̄ debꝫ et īterea factus ē mutus uł freneticus: et piculū ē in mora dꝫ preſuppōi cōtritus et faciente aliquo confeſſionē generalem ꝓ eo ſicut fit in poplo ſacerdos faciat abſo lutionem ab omni ſententia: et peccato: et poteſt iniungere circumſtātibus aliqđ ꝓ eo faciendum vel pro heredibus aut con/ ſanguineis ꝓ eius anima ſi volunt accep tare. Deīde debꝫ dari eucariſtia a ꝓprio ſacerdote ſeclari: q̄zuis nō ſit cōfeſſus qa non potuit: vel ab alio ſacerdote ſeculari non autem religioſo: ſi non habuit licen/ tiam a proprio ſacerdote: vł epiſcopo. ali as ipſe religioſus icideret ī excoīcationē papalem in hoc caſu: et hoc verum eſt ni ſi timeretur de expuitōe: uł uomitu eius qa tunc non deberet ſibi dari eucariſtia: ſed extrema ūctio tantū. imo etiam ſi non

potuit coīcare : quia ſi propter freneſim nō permitteret ſe vngi : poteſt ligari et ſi bi violēter dari . Aſtantibus aūt īfirmo debet credi ſi perhibet teſtioniū q petie rit confeſſionē : et oſtenderit ſigna cōtri tionis.

Si aūt nō eſt diu confeſſus : uel quia notorius peccator incurrit ſubito amentiā et mutitatē uł infirmitatē nec prius : nec poſt oſtēdit ſigna cōtritionis : nil ei dari debet nec ſacramēta : nec ecclīaſtica ſepultura . Si uero nec loqlā amiſit nec amentiā incurrit : deb3 ab eo exigi pura cōfeſſio pctōrum plus : et mīus ſecūdum q patitur temp9 . Nā ſi eſt in extremis : de principalib9 eſt interrogandū pmaxime inducēdo eū ad cōtritōnē cū ſpe venie : ſ3 ſi nō ē ita ī extremis : et vellet facere generalem cōfeſſionē de tota vita ſua ſicut multi infirmi fecerunt : q3uis nō ſit neceſſarium de his que rite alias cōfeſſus ē iterare confeſſionē : admittēda eſt . et tandē abſolutio impēdēda ab oī ſentētia excoīcatōis et ab oī pctō mō ſupradicto ī capitulo precedenti . Ita tamen q ſi ligatus eēt aliqua excoīcatōne a q̄ cōfeſſor extra illud piculum nō potuiſſet abſoluere debet ei iniūgi q ſi euadat infirmitatem : q3citi9 cōmode poteſt pſentet ſe ei ad quem ordinarie ſpectabat abſolutio illius excoīcationis . ał ſi nō faceret reincideret in eādem excoīcatōnē . extra de ſen. exco. c. Eos li. vi. Sed ſi erat detētus aliquo pctō de caſibus epō reſeruatis : non op3 q iniūgat ei q poſt ſanitatē ad epm vadat pro abſolutione qa ad illud nō tenetur : ſed ſufficit ſibi illa abſolutio.

Nota tamē q ſi talis eſſet vſurarius publicus nō poteſt talis admitti ad cōfeſſionem coīonem : et ad alia ſacramenta : niſi facta prius cautione de reſtitutōne vſurarum : uel promiſſione ab heredibus de hui9modi : et ſi in cāu q amiſiſſet ipe loqlā : vel vſum rōnis oſtendat poſt ſigna cōtritōnis ſecūdū formā iuris q̄ habeł in. c.

Quanq3 de uſur. li. vi. His peractis non eſt penitētia infirmo iniungenda qa eā facere nō poſſ3 : ſed īnoteſcēda ut dicitur xxvi. q. vij. c. Ab īfirmis . declarādo ſibi talē tibi darē penitētiā ſi eſſes ſan9 : q3uis deberes facere multo maiorem ſecundum regłas eccleſie : ſ3 quia nō potes mō cū eris ſan9 facies hoc : vł illud : uel venies ad me : et tibi dabo . Iſtud tamen vltimum nō videtur ſecurum qa raro reuertūtur pro penitētia . Si uero deus aliter de te diſpōeret : dīittas pro aīa tua tātū p penitentia.

Poteſt etiam iniungi amicis : uel cōſanguineis aliquid p penitētia : ſi vter q3 acceptat : et ſi credatur q ſatiſfaciens ſit in ſtatu gratie. Super oīa ei3 auiſandus eſt. ut ſi debet aliquid alicui : uł rōne maleficii : uel cōtract9 : uel depoſiti : uel aliter declaret bene. ut non diſcedat cū alieno ab hoc ſeculo . ne in eternū damnetur Et de reſtitutōne : et legatis ad pias cāſ pro aīa ſua ita diſponat q cito cogātur executores expedire : et non prolōgare : ſicut ſepe et quotidie faciunt . q ſi nolet ſufficienter diſponere de reſtitutōne fienda non eſt abſoluēdus.

Exhortādus eſt autem ad contritōnē ſimul . et confidētiam diuine miſericordie exēplo latronis ex meritis paſſionis xpi.

Si aūt haberi nō poſſit copia ſacerdotis q3uis bonum ſit haberi in huiuſmodi piculis in mari : v3 bello : vel infirmitate : uel morte uiolenta laico confiteri . tamē nō eſt neceſſarium. q ſi fiat : et quis euadat . teneł talis iterum de illis ōnib9 peccatis confiteri. quia nō hēbat ille claues ecclīe. Si uero infirmus non eſt in piculo mortis ſi habet cāu3 excōmuīcatōnis : uł peccata reſeruata epō d3 confeſſor ire uł mittere ad epū3 ſi poteſt pro autoritate p h9i tamen modo tali q non prodat peccatorē. niſi prius ille ſibi dederit licētiā noīandi eū . Si uero infirm9 habet ī

dulgentiā in articulo mortis a papa ap/
propinquante morte ſic pōt fieri abſolō
poſt oīa ſupradicta ꝑ dicta indulgētia.
Forma abſolōis in articlō mortis.

m Iſereatur tui et cetera. Autoritate domini noſtri Jeſu xpi: et beatorum apoſtolorū petri: et Pauli: et domini noſtri pape .N. et ſancte rōane ecclīe: Jn hac parte tibi conceſſa ſpecialiter: et mihi cōmiſſa: concedo et do tibi plenariam indulgentiā: et remiſſionem oīuȝ pctōrum tuorū de qbus ore confeſſus es. Nota hic an melius ſit dicere de quibꝰ mō cōfeſſus es: an de quibus ore confeſſus es et corde cōtritus: q non cōmiſiſti ſub pretextu iſtius indulgētie inqȝtum claues ecclīe ſe extendunt. q. qdē plenaria indulgētia ſit tibi ī augmētum uirtutis et gratie: et acquiſitionis vite eterne. Jn noīe patris: et filii: et ſpūs ſancti amen.

Forma abſolōnis ab excoīcatōne minori.

e Go te abſoluo a vinclō excoīcatōnis quā incurriſti participando cū excōmunicatis ī cañ nō conceſſo in loqla: in cibo: uel potu et huiuſmodi: et reſtituo te ſanctis ſacramētis ecclīe. Jn noīe patris: et filii: et ſpūs ſancti amē.

Nota uero ꝙ in abſolōne ab excoīcatiōe maiori debet primo exigi iuramentū ut ſ. iuret ſtare mandatis ecclīe q. ſ. fient ei ab abſoluēte pro tali materia: quo facto īponi ei debēt mādata rōnabilia. ut ſatiſfaciat ei quē leſit: uel dāNificauit ſi poteſt: ſi tamen ꝑ huiꝰmodi ē excoīcatꝰ: ꝑcipue ei iniūgendū eſt. ne amplius veiat contra illum canonē. vȝ ſi fuit excoīcatus propter verberationē clīci: nō aplīꝰ uerberet. Secundo exutis humeris abſoluēdꝰ debet uerberari cū uirga dicēdo pſalmum. Miſerere mei deus: uel aliū pſal. pniālē ad quēlȝ uerſū dādo unū ictū. Poſtea ſubiūgat. pater noſter. et ne nos. Saluū fac ſeruū. et cetera. prout paulo ante ſupra notatū eſt. Deus cui ꝓprium eſt miſereri et cetera. tādem habens autoritatem abſoluat. ſic dicendo. Autoritate oīpotentis dei et cetera. prout ſupra plene dictū eſt.

Forma abſolutiōis a peccatis excoīcationis minoris.

s I teneris aliquo vinculo excoīcationis: uel participationis a qua poſſum te abſoluere: ego abſoluo te: et reſtituo te ſanctis ſacramentis ecclīe. Jn nomine patris. et cetera. Dominꝰ noſter Jeſus xpus te abſoluat. et ego autoritate q̄ fungor abſoluo te a pctīs tuis. Jn nomine patris. Oīa bona que feceris: uel facies et quicquid pateris: uel patieris ſit tibi ī remiſſionem peccatorū tuorum oīuȝ: et in augmentum gratie. et premiū uite eterne. a.

Forma ſacramenti baptiſmatis.

e Go te baptizo Jn nomine pa. et. fi. et ſpū. ſa. a. Tho. in. iiij. ego: et amē. non ſunt de ſubſtantia ſacramenti tamen dici debent ex ſtatuto: et cōſuetudine ecclīe. Sed ſi dubitatur. Si es baptizatꝰ non te rebaptizo. Si nō es baptizatus ego te baptizo. Jn nomine patris: et fi. et ſpū. ſan. a.

Forma conſecrationis ſeu chriſmatis dāde per epm.

c Onſigno te ſigno crucis: et chriſmo chriſmate ſalutis. Jn no. pa. et. fi. et ſp. ſan. a. Jn frōte detur: et cum chriſmate cōſecrato ab epō. Tho ī qrto

Abſolutio a peccatis.

e Go abſoluo te a peccatis tuis. Jn nomine patris: et fi. et ſpi. ſancti amen. omnia uero alia ſunt ad bene eſſe Tho.

Forma extreme ūctiōis: et prio ad oclōs

p Ex iſtam ſctã ūctionem : et ſuã piiſſiaʒ miſeri/ cordiam parcat tibi domnꝰ qcquid p vi ſum deliquiſti. ſecundū ordinē fratrū pre dicatorū : uel ſic ſecundū clicos ſeclares qcquid vitiorū oculo deliquiſti. Inūgo oculos tuos iſto oleo ſanctificato. In no mine patris et cetera. Tho. in. iiij. ſed ſ uanda eſt prior. ſ. Gregoriana : et fiēda eſt unctio in ſex locis corporis ad minus Primo ī vtriſqʒ oculis dicendo ut ſupra Secūdo in utriſque auribus dicendo per iſtã et cetera. ut ſupra ad illud. Quicqd et exīde ſic deliqſti per auditū : ul auriū vitio deliquiſti. Tertio ī naribꝰ dicendo per iſtā et cetera. quicquid deliquiſti per odoratū : uel narium vitio deliquiſti Quarto in ore clauſo dicendo per iſtā et cetera. qcqd per guſtū deliqſti : vel quic quid oris vitio deliqſti. Quinto in vtriſ que manibꝰ ab intro in palmis dicēdo p iſtā et cetera. quicqd deliquiſti p tactū ul tactus vitio. vi. ī pedibꝰ ābobꝰ ī pte ſuperiori dicendo p iſtā et cetera. quic/ qd deliquiſti p greſſum : uel inceſſum : uel receſſum : uel talium vitio deliquiſti. Clerici ſeculares addūt ſeptiuʒ ad lūbos que fieri dʒ vbi eſt cōſuetudo licʒ nō uta tur ordo predicatorum erga fratres : et fit in renibus dicendo p iſtā et cetera. qc quid lūborum : uel p carnis vtio deliqui ſti : et dū fiunt ūctōnes dicantur hec uer ba ſemel tantū.

Forma conſecratōnis corporis xpi.

h Oc eſt ſecūdū Tho. in. iiij. Hoc ē eiʒ corpꝰ meum : eiʒ tamen non eſt de ſubſtantia conſecratiōis nihilomi nus tamen nō dʒ omitti. al peccaret mor taliter.

Forma cōſecrationis ſanguinis.

h Ic eſt eiʒ calix ſanguinis mei no/ ui : et eterni teſtamēti miſterium fidei qui pro vobis : et p multis effunde/ tur in remiſſionem peccatorum.

Oīa eiʒ uerba hec ſunt de ſubſtantia conſe crationis preter eiʒ ſecūdum Tho.

Forma ordinū in primo.

q Ui cū ſint. vii. ſecūdū Tho. quilʒ habet formā ſuam. Sciēdū eſt ſecundū Tho in. iiij. q tūc imprimitur caracter ſeu recipitur or do cū porrectū inſtrumētū illius ordinis tāqʒ materiā ab epo dicente formā illiꝰ ordinis tangit manum ordinātis ad illū ordinem.

Forma hoſtiarii.

i Llis qui ordināt ad hūc ordinē tradit epiſcopꝰ claues ecclie di/ cens. Sic agite q̄ſi reddituri deo rōnem p his rebꝰq his clauibꝰ recludūf. Archi dyaconꝰ uero hoſtiū ecclie facit illos tāgere.

Forma lectoratus.

h Uic tradit epus codiceʒ de quo lecturus uerba. ſicut prophete ut miſſale : uel epiſtolariū librū dicens. Accipite et eſtote uerbum dei lectores hituri : ſi fideliter et deuote impleueritis officium veſtrū ptē cum his qui uerbum dei ab initio miniſtrauerunt.

Forma exorciſtatus.

h Uic tradit epiſcopꝰ libellū ī quo ſcripti ſunt exorciſmi uel illū ubi exorcizatur aqua benedicta : uel alium di cens. Accipite : et cōmendate memorie : et hētote ptāteʒ imponēdi manū ſuper ēurgiūnos : ſiue baptizatos ſiue cathecu minos.

Forma accolitatus.

h Uic tradit epus Ceroferariū. i. cādelabrū dicens. Accipite cero ferarium cum cereo : et ſciatis vos ad ac cendenda luminaria ecclie mācipati. Ac cipiat ēt urceolū vacuū ab archidyacono dicente epo. Accipite vrceolū ad effun/ dendū vinū : et aquā in eucharistiam ſan guinis xpi.

Forma ſubdyaconatus.

H Hic datur ca/
lix vacuus cū patena ab epo: et
urceol⁹ cū aq̄: et maili. i. bacili: et manu
tergio ab archidyacono dicente. Videte
cui⁹ miſterium uobis tradit': et iō ſi uſqꝫ
nūc fuiſtis tardi ad eccl'iaꝫ amodo debe/
tis eſſe aſſidui. Si uſqꝫ nūc fuiſtis ſomno
lenti: amodo vigiles. Si uſqꝫ nunc ebrio
ſi: amodo ſobrii. Si uſqꝫ nūc inhōeſti: a
modo caſti. Oblationes q̄ veniūt in alta
ri panes ꝓpoſitiōis appellāt' ꝺ ipis obla
tionib⁹ tātū debent poi in altari q̄ꝫtum
poſſit poplo ſufficere. ne aliquid putri/
dum ī ſacrario remaneat. Palle uero q̄ ſunt
in ſubſtratoria altaris ī alio vaſe debēt
lauari. In alio corporal's: et palle. Ubi au
tē corporal's lote fuerit: nullū aliud lite
amē ibidē dꝫ lauari: Ipa autem aq̄ dꝫ in
baptiſterio mergi. Ideo admōeo ut vos
exhibeatis ita. ut deo placere poſſitis.

¶ Forma dyaconatus.

H Hic tradit epus librū euāgelio/
rum dicēs. Accipite poteſtatē le
gēdi euāgeliū in eccl'ia dei tā ꝓ viuis qꝫ
ꝓ defūctis. In noīe domini amē. Itē ep⁹
ponit manū ſup caput eius dicēs. Emitte
in eū q̄ſum⁹ ſpiritū ſctūꝫ et cetera. Item
dat ei ſtolā dicēs. Accipite ſtolā. ut pꝫ ī
pōtificali. In datōe tātum euāgeliorum
libri ſecundū Thomā caracter ip̄rimit'.

¶ Forma preſbiteratus.

H Hic epus tradit calicē cum pate
na preparata. i. cū uino in calice
et hoſtia ī patena: al' nō recipet caracte
rē ẜm Tho. Si nō eēt prepata dicēs. Ac
cipite poteſtatē offerre ſacrificium deo
miſſamqꝫ celebrare tā ꝓ viuis qꝫ pro de/
fūctis. In noīe domini amē. Itē ab epo ī
ponitur man⁹ ſup ordinādū: et oēs ſacer
dotes cū eo ibi peitētes dicente ipō epo
Orem⁹ dilectiſſimi domini et cetera. ut ī
pōtificali. Pet. de tarantaſio dixit ꝙ in
impoſitōe manuū ip̄rimat' caracter. Pri
mū tamē ueri⁹ ē: et cōmuni⁹ ẜm Tho. ſ.
in porrectione calicis prepati. Item inſi
guit' man⁹ ſacerdotis: cū ordinat' ab epo
dicente. Cōſecrare: et ſanctificare et ce/
tera. Itē aptat ſibi ſtolā ſup humeros di
cens. Accipite iugū dnī. et cetera. Item
veſtit eū cu caſula. i. plāeta dicēs Stola
innocētie et cetera. Nota ergo ꝙ ſi pri/
mū fuerit omiſſum. i. porrectio calicis ꝑ
parati totū dꝫ iterari q̄ſi nihil ſit factū
Si uero iſtud fuerit obſuatū: et aliqd ꝺ
predictis aliis fuerit omiſſum: nullomō
dꝫ iterari ordinatō: ſꝫ qd omiſſum eſt dꝫ
ſuppleri ab epo in alia ordinatōne: et in/
teri nō celebret.

Forma ſacramēti matrimonii.

N Non ē determi
nata. Eſt aūt forma illa expreſſi
cōſenſus ꝑ uerba vni⁹ ī alterū cōiugum
ut accipio te in uxorē: ul' accipio te in vi
rum. ul' cum interrogatur: ſi vult talē in
uxorē uel uirum: et reſpōdet ꝙ ſic. uel ſi
loq nō pōt: ꝑ ſcripturā: ul' alia ſigna ex
primētia cōſenſum.

¶ Explicit tertia pars et ꝑ cōſeqns tot⁹
tractat⁹ ſiue ſummula de cōfeſſore: cum
interrogatiōib⁹ fiēdis Reuerendiſſimi
fratris Antonini Florentie Archiepi.
Eiuſdem Incipit. c. i de reſtitutiōib⁹ in
genere in quo ponūtur. xx. manus rapiē
tiū: q̄rum qlibet habet qnqꝫ digitos ſeu
modos: et ſic ſunt centū mōi in qb⁹ fit re
ſtitutō: ul' erogatō. ut pꝫ ī. ij. pte ſū. ti. ij

D De prima ma ·i·
nu feneratoria pōt intelligi
illud qd hētur apoc. xvii. Vi
di mulierē ſedētem ſup beſti
am coccineā. i. dyabolū habētē in manu
eius poculū aureū. Hec mulier ē cupidi
tas q̄ ī manu. i. in ope uſure hēt diuitias
q̄s ſitit. ſꝫ nō extinguitur ei⁹ ſitis: ſꝫ ſo
lū delectat' in uidēdo. hec aūt qnqꝫ mōs
ſicut manus habet. v. digitos. Et prim⁹
ē in pignorib⁹ quādo. ſ. qs pro mutuo al

teri fctō recipit pign⁹ ab eo rei mobilis
ut veſtimētū: ſeu lucrū equi ſeu bꝰi: aut
immobilis. ut poſſeſſioēꝫ ex q̄ capit fruc
tum ſiue lucrū nō cōputās i ſorte ꝙ uſu
ra ē: niſi i cāu cum gener a ſocero: quo
uſqꝫ hēat ab eo dotes ſuſtinens onera ma
trimonii accipit poſſeſſioēꝫ ab eo i pign⁹
extra de uſuris. c. Salubriter. Et de hoc
diffuſe in. ij. pta ſum. ti. i. c. Secūdus di
git⁹ ſeu modus eſt in depoſitionib⁹ cū. ſ.
quis deponit pecuniā apud mercatorē: uł
cāpſorē ut utaꝛ ea. ſaluo tamen capitali
ſuo: et cū intentione pricipalr aliquid ꝑ
cipiēdi ultra ſortē nulla tamē fctā pacti
one ſuper hoc etiā uſura eſt. xiiij. q. iij.
Si feneraueris: et de hoc in. ij. pte ſum.
ti. i. c.

Tertius mod⁹ in emptioibus: et uēditio
nibus cū. ſ. uenditur merces ultra iuſtum
preciū ratione dilationis tēporis i ſoluē
do precium: et hoc in ſe rē illā intēdebat
ſeruare in futurū quādo tantū quātū uē
dit: uel pl⁹ ſperabat ualiturā. Similiter
quādo emit rē min⁹ iuſto: eo qđ āticipat
tpus ſolutoīs precii ante q̄ꝫ recipiat mer
cē. ut puta tpre ueris triticū recolligen
dum. Et hoc niſi dubiū eēt vtrū pl⁹ mi
nus ue ſit res illa ualitura. de hoc extra đ
uſuris. c. In ciuitate. et. c. Nauigāti. Et
de hoc diffuſe in. ij. pte ſumme. ti. i. c.

Quart⁹ in cāpſioībus: et fictis aſſecura
tioībus. ut in cambiis q̄ dicūtur ꝑ uene
tias: et cambiis q̄ fiunt in romana curia
ꝓ bullis: q̄ ſūt uere mutua cū uſura et cū
ipemet ſibi ſatiſdator ſimulatus: et uer⁹
mutuator ē. ar. xiiij. q. iii. c. Pleriqꝫ. Et
de hoc in. ij. pte ſum. ti. i. c.

Quintus in mutuis cum expſſis lucri pac
tioībus ſiue in pecunia ſiue in operibus
ſiue i aliis q̄ pretio poſſunt eſtimari. ar.
xiiii. q. iij. c. Putāt. et de hoc i. ij. parte
ſū. ti. i. c.

2. Manus raptoria eſt q̄ manifeſte rapit a
liena māu uiolēta. i. raptoria eripit pau
pem. ſ. de⁹ Thobi. xv. et hēt. v. digitos
ſeu modos.

Primus cōſiſtit in uſurpatis dominiis: ci
uitatū: caſtrorū: et uillarū ex q̄bus dñe
emolumētum qđ inde ꝑcipit rapina eſt
Scd⁹ eſt in Taliis iniuſtis quādo. ſ. domi
nus ciuitatis imponit collectas ultra de
bitū cōſuetudis: uel ſtatuti: ſꝫ uitia inđ
bita oparū exigit: et nō ſoluit eis de la
bore: uel ſi ciuitas ē libera quādo nō ꝑ
rata īponunt ciuib⁹: ſꝫ nimis aliquos gra
uant.

Tertius eſt in pedagiis: et gabellis illici
tis. quādo. ſ. īponunt domini terrarū uł
ciues noua pedagia ſine licentia pricipis
Vel etiā ſi antiquata: uł noua cū licētia
nō ſuant uias tutas cū tamē poſſent.

Quartus in latrociis terreſtribus: uel ma
ritis: uł piratis q diſcurrūt ꝑ mare ꝑdā
do ex naufragio etiā in mare ꝓiecta ſibi
accipe ad rapinā ptiet. Vel et de repſa
liis illicitis. de quibus in. iij. pte. ti. ij. c.

Quintus i pſonis capiendis: et vēdēdis
q̄ libere ſunt ſeu xpiane. nā et ſi pagani
uel ſarraceni capti in bello iuſto efficiāꝛ
ſerui capientium. unde et uēdi poſſunt ut
ſerui: et emi: nō tamē xpiani. debēt ergo
iſta reſtitui ſi poſſūt ut dicit Augu. xiiii
q. vi. c. Si res. de his habes i. ij. pte ſū.
ti. i. c.

Manus furatoria ē cū quis accipit occul 3.
te aliena neſciente dnō. apo. Qui fura
batur iā nō fureꝛ: ſꝫ magis operetur manī
bus ſuis. Fur videtur opari manib⁹ alie
nis inq̄tū accipit lucrū de maīb⁹ alienis
et hec manus habet. v. digitos.

Prim⁹ ē i iuētorū dtētione quādo. ſ. qs
res alteri⁹ inuētas q̄ nō habeꝛ ꝓ derelic
to ſibi retiēt. xiiii. q. iiij. c. Si qd: Et de
hoc hēs in. ij. pte. ti. i. c.

Scd⁹ ē i illicita pſcriptione quādo. ſ. qs
pſcribit aliena mala fide. ſciēs. ſ. illa eē
aliena: nec aliquo iuſto ti. hūiſſe. c. Poſ
ſeſſor. de reg. iur. i. vi. de hoc hēs i. ij. p
te ſum. ti. i.

Tertius ē in rei pignorate cōmodate: uel

depoſitate vſu .ſ.quādo dominꝰ rei nō cō ſentit: et teneť de vtilitate inde hita: et ſi amitteret ex culpa ſua tenetur reddere Ray.de hoc in.ij.pte .ſum.ti.i.

Quartꝰ in occľta rerū vſurpatiōe: ſiue hoc fiat a filiis de rebꝰ parentū: ſiue ab uxore de rebꝰ viri ipo neſciēte: ſiue a ſeruis de rebus dominorū ſuorū: a diſpēſatoribus de rebus patronorū ſuorum: ſiue a diſcipulis de rebus magiſtrorū ſuorū: ſiue ab extraneis de rebus aliorū ēt ſi hoc faceret dādo inde elemoſinas paupibꝰ niſi in extrema neceſſitate cōſtitutis.xiiij.q.iiij.c.Forte.de hoc in.ij.parte.ti.i.per totum.

Quintus in religioſa appriatione quā do.ſ.religioſus aliqd recipit: uel neſciēte prelato ſuo: uel alteri dat ꝓpinquo: uel extraneo: uel cū occľtat: et ut ꝓpria retinet acqſita p eū: uel data nō patus ſuperiori libere aſſignare.xii.q.i.c. Nō dicatis: et de hoc hēs in tertia pte.ti.c.

Manus bellatoria ē ubi.ſ. rapiūť: et furta: et rapiē et ſacrilegia. Manū ſuam miſit hoſtis .ſ.bellādo ad oīa deſiderabilia Deſiderabilia aūt ſunt blada pecuīe: edificia: vaſa aurea tēpli: et alia ornamēta ipꝫ templum ad qđ miſit manū exercitus Nabuchodonoſor bellās cōtra hieroſolymā rapiēdo: icendendo: et deſtruendo: et hec manꝰ hēt qnqꝫ digitos ſeu modos vꝫ

Primus ē cū dominꝰ: uľ comuītas aliqua aſſuit iiuſtū bellū. nā qui ad hec concurrūt adiuuādo cōſulendo cooperādo de ōnibus damnis illatis aduerſariis etiā ſi nihil ꝑueniret ad eos tenetur ſatiſfacere. xiiij.q.v.c.Nō ſane.ī fi.

Scdꝰ eſt ꝙ tenetur de ōnibus dānis: et expēſis quas patiunť ſubditi ſui qui iuolūtarii ſunt: et coacti: nā ultra expenſas qs faciunt aliquādo ab aduerſariis debellanť: et capiuntur ipi et bona eorū. Uarius eſt eīꝫ belli euentus. ut.c.Si culpa. extra de iniuriis: et dāno dato.

Tertius ē quia q hēt iuſtū bellū ea q̄ capit: et deſtruit: uel hoc facere pmittit ſuis: ſicut coīter faciūt: ſatiſfacere tenetur .xxiij.q.i.c. Militare .Bona aūt capta iuſte ab inimicis q̄ debent cōdiuidi occultando: et retinendo ſibi furatur. Uigeſimatertia.q.v.c.Dicat.

Quartus eſt cū iuſte bellans rapit bona eccľiarū nō incaſtellatarū: aut bona cľicorū cōtrarie ptis: uľ etiam viatores pegrinos: et alios innocentes.di.lxxxvi.c. Singuľ.

Quintꝰ eſt quando habēs iuſtū bellū ex ſua inertia: et craſſa negligētia nō defendit ſuos cum poſſꝫ: et precipue cū eſt cōductus mercede ad bellandū: et ſimiľr cū poſſet debellare iimicos: et ſic finē facere guerre. ut plus lucretur ex duratione ƀlii: uľ quia corruptus ab aduerſariis nō fideľr gerit negociū tenetur. extra de iniuri.et dā.da.c. Si culpa. et de his ōnibus hēs in.iii.parte.ti.ii.c.De bello.

Manus damni

causatoria Dicitur ꝓuer.xvi. Si manus ad manū fuerit nō erit īnocēs manꝰ: et quādo vna manus nō ſufficit ad vnum opus alia iuuat. ſic aliquādo ſi vnꝰ nō ſufficeret ad rapiendū: uel furandū: uel dānificandū aliū: et tūc adhibet adiutoriū alter: et hec ē manus ad manū adiūcta: et talis q̄ʒuis nō ſit principalis uľ nil perueniat de rapina: uel damno ad eū tamē tenetur. Et quia nō eſt innocēs: ſꝫ in cā. et hec habet quinqꝫ digitos q continetur in hoc uerſu. Juſſio: cōſilium: cōſenſus: palpo: recurſus. Primus eſt cū qs mādat fieri rapinam: furtū: uſurā: uľ aliud dānum: et ex hoc ſequiť effectus dāni qđ aľ nō fuiſſet fctūꝫ talis teneť inſolidū etiam ſi nil ꝑuenit ad eū. Sic et tutor curator ꝓcurator: et factor qui pro pupillis: uel pro aliis faciūt contractus vſurarios tenetur. Si illi pro quibus fecerūt nō ſatiſfaciant cum ſint principaliores.

Scd9 quando consulit. ita q ex illo seq tur dānum quod al' nō fuiſſet factum: ta lis etiam tenetur insolidum etiā ſi nil p uenit ad eum. Si autē fuiſſet fctū3 etiā ſine illo consilio: et aliquid plus factum eſt. ad illud pl9 tenetur. Innocentius. et Hostiēsis.

Tertius eſt conſenſus. s. coopationis nō mentis tātum. puta quando vnus: uel plu res faciunt aliquod furtum: uel damnum ſiml'. ita q vnus non faceret ſine altero tenetur quil3 insolidū: ſecus cum etiam ſine illo fctū3 fuiſſet: tamen cum al' ſe re perit ad damnificādum. tūc ei3 tenetur ſolum de dāno illato per eum qui etiam ē mediator ſcienter alicuius cōtract9 frau dulenti. ut ſenſal's tenentur tales de dam nis.

Quartus eſt palpo ſcilicet cum quis adu lando ſeu laudando aliquē de furto: uel de damno ſcilicet q ſit ſtrenuus ex hoc īdu cit eum ad faciēdum malū qui al' non fe ciſſet: et idē ſi detrahendo: eum ad hoc inducit.

Quītus eſt recurſus. i. cum quis receptat fures: et dānificantes: et ex hoc ſequun tur dāna: uel etiam raptā rem cum queri tur: et ipe occultat: propter qd nō pōt recupare. Officialis etiam q poteſt ſine ſue perſone piculo obſtare: ne fiat dānū: uel rapina: uel manifeſtare fures: et ab lata: et non facit. tenet'. hoc Tho. Alb. Pet. Ricar. in. iiij. di. xv. Inno Ray. et Vul'. de his in. ij. pte ſum.

Manus participa toria ſcilicet de re furata: uel de uſuraria et de hoc poteſt intelligi illud Jone. iij. Recedat vnuſquiſq3 ab iniquitate que ī māu ſua ē. et hec habet. v. digitos. Pri mūs eſt participando de huiuſmodi p do nationem. talis ei3 cui donatur: cum hoc ſcit debet reddere dnō eius rē ablatā. do num aūt datū ab vſurario cum oīa bōa ſu a ſint obnoxia reſtitutioni tenetur et red dere: uel ſibi: uel his potius quibus uſu rarius habet reſtituere.

Scd9 eſt per victiationē3. Familia eni3 raptoris: uel uſurarii: ul' uxor: uel filii q non habēt niſi de rapinis: uel uſuris tenē tur ſatiſfacere de conſumptis: ſ3 habendo etiam alia bona comedendo: uel utendo reb9 male ablatis in prima ſpecie tenet' de eo quod conſumit. Ray.

Tertius eſt p donationem: filia eni3 que dotatur p eū qui nō habet niſi de uſuris uel al' male ablatis: maritus q hoc nouit non pōt recipe dotē: et receptā tenetur reſtituere creditoribus ſoceri: et ipa ēt filia mortuo marito tenet' reſtituere do tes. Ray. de hoc in. ij. pte ſum. ti. i. c.

Quart9 ē participādo de re rapta: uel fu rata p emptioē3: qui enī emit talia ſcien ter: uel ignorātia facti craſſa: tenetur re ſtituere cum inuenit dnū3 rei: vel paupi bus erogare: ſi illum ignorat. Si etiam talia emit pbabil'r eſtians eē venditoris poſtea ſciēs fuiſſe abblata tenetur nihi lomin9 dnō reddere: ſi cognoſcit: uel pau perib9 rē uel ptium erogare ſi nō īuenit. Ray. et de hoc in. ij. pte ſum. ti. i. c.

Quint9 per legatum: vel hereditatōnem Intelligitur eni3 hereditas deducto ere alieno. Heres ergo: vl' legatari9 ei9 cuius bona ſunt obnoxia reſtitutioni: vl' ex con tractu uel ex quaſi maleficio: furti: frau dis: et vſure et h9modi: uel q̄ſi oīa tenen tur reſtituere de tali hereditate: uel lega to. extra de vſuris. c. Michael.

Manus ſacrilega v3 uſurpatio circa ſacra: et eccleſiaſtica. Job. xv. Tetēdit aduerſ9 deū manū. i. ſa crilegā. Hec eſt man9 ſacrilegi Nichano ris quā extendit cōtra templū dei cōmia tus ipſum funditus deſtruere: ſ3 ipo oc ciſo ſuſpēſa ē et ligua a Juda machabeo cōtra tēplum. ij. Machab. xv. et hec hēt quinq3 digitos.

Primus eſt cū auferunt' ſacra ut calices

et paramenta: cruces. reliquie et alia hꝰ modi.
Scdꝰ eſt quādo auferunt aliq̄: et ſi non ſacra: tamen de loco ſacro. ut in ecclia et de utroqꝫ. xvij. q. iiij. c. Quiſqs. Tertiꝰ eſt quādo fit incēdium: uel effractio in loco ſacro. i. iniurioſe tenetur etiā ſatiſfacere: uel etiam inferūt alia dāna ecclijs uel pſonis eccliaſticis. ut exigēdo gabellas. et pedagia. extra de cēſi. c. Quāquā li. vi. Aut imponēdo collectas. extra de iniuri. et dā. da. c. Aduerſus. Aut faciēdo repreſalias cōtra perſonas eccliaſticas. c. Et ſi pignorationes. extra de iiuriis.
Quartꝰ eſt cum clici male tractant bona ecclíarū dilapidādo indebite: alienādo: in pōpas et laſciuias expēdendo: cōſanguineos ditādo. xii. q. ii. c. Nullus. et bona debita paupibus: uel clicis: uel reparationi eccleſie ſubtrahendo dꝫ reſtituere.
Quintꝰ cum ſubtrahūtur legata facta ecclíis. xiij. q. ij. c. Qui oblationes. uel nō ſoluūt decīe ubi cōſueuerūt ſolui: ul cum non eſt legitīe in beneficio cōſtitutus: ſed per intruſionē uel per ſimoniam: uel habet aliquod īpedimētum irregularitatis tenetur enīꝫ fructus pceptos reſtituere. de reg. iur. li. vi. de his in. ij pte ſum. ti. i. c.

Manus iniuſte iudicatoria.

Beatus qui excutit manꝰ ſuas ab oī munere. Iſai. xxxiij. ſ. obſequii pecunie et laudis. per munera enīꝫ freq̄nter peruertit iudicium. et hec manus habet quinqꝫ digitos.
Primus eſt quando iudex ſeu quicūqꝫ officialis dat iiuſtā ſentētiā ex certa ſcia quacūqꝫ decā: ſiue odio: ſiue amore: ſiue corruptione pecunie: et talis tenet de oī dāno: et itereſſe pti leſe Ray. xi. q. iij. c Quatuor. Scdꝰ ē quando ex ignorātia craſſa pfert iniuſtā ſententiā: nō enīꝫ debebat ſe ponere ad id quod nō erat idoneus cum piculo alteriꝰ. ſecus ſi deceptꝰ conſilio aſſeſſoris qui putabatur idoneus ex malitia: ul ex ignorātia craſſa male cōſulētis tūc tenebitur aſſeſſor parti de expenſis ſecundū Ray.
Tertius eſt quādo ex notabili neligētia ptulit iniuſtā ſentētiam. puta quia noluit laborare ad legēdum in libris quod potuiſſet inuenire: et videtur etiam teneri ut. c. Si culpa. extra de iniur.
Quartus quando accipit pecuiaꝫ pro iudicando: uel nō iudicando aut bene: uel male. Ray. etiam talem pecuniam ſibi retinere nō poteſt: ſed pauperibus dare: ul reddere dati.
Quintus cum nō vult iudicare: et dare ſentētiaꝫ put poteſt et debet: ne diſpliceat habenti iniuſtitiaꝫ: aut ut damnificet ius habētē: et talis tenetur ſi ps poſtea amittat iuſtam cām: uel ſi remittat peās uel diminuat iniuſte cū non poſſet tenet coītati. ſi auxerit penam iniuſte tenetur ei qui ſoluit. Tho. et Ray. de his in. ii. p te ſum. ti. i. c.

Manus ī iudicio iniuſte aſſiſtoria.

De hoc ne iūges manū tuā. ut p impio dicas falſum teſtimonium. Exo. xxiij. et Iſai. xxi.
Eruite oppreſſum de manu calūniātis. Et hec habet quinqꝫ digitos ſecundū q qnqꝫ genera hominuꝫ ibi cōcurrunt ſcilicet aduocatus: Iuriſconſultus: actor et procurator: teſtis: et reus. Primus ergo eſt aduocatus q ſi ſcienter aſſumit ad defenſandum iniuſtam cauſam obtinens victoriam cauſe de oī damno tenetur aduerſario ſi clīetulus nō ſatiſfecit. Tho. ſcda ſcde. q. Si uero nō obtinet tenet clientulo de expenſis quando dꝫ dixit ſibi cām eē iuſtā cum alias ille nō litigaſſet.
Sed ſi aſſumit cauſam iuſtā: et ex craſſa ignorantia: uel notabili negligentia perdit. videtur teneri clientulo de dāno ſuo c. Si culpa. extra de iniuriis: et dānis.
Scdus Iuriſcōſultus ſi ſcienter preſtat

malum conſilium: uel fraudulentum: unde ius habens pdit cauſam ſiue ſit ille cui conſulit ſiue alter tenetur de damnis inde ſecutis. ſi vero fideliter cōſulit ut ſcit nō tenetur .ut .c. Nemo ex conſilio de reg. iur. li. vi.

Tertius eſt actor: et pcurator qui accuſat aliqm fl̄o crīe: uel petit indebitum ſcienter tenetur de oī damno quod inde recipit etiam aduerſarius de expenſis Tho. ſcda ſcde .q.

Quartus eſt reus ſi negat ueritatem de qua iuridice interrogatur negando debitum pecunie tenetur actori: negando aūt crimen unde ſequitur accuſatori mors: uel mutilatio: uel alia pena: uel fatigando ſcienter appellationib⁹: uel dilationibus tenetur ad arbitrium boni uiri.

Quintus teſtis ſi ex fl̄o teſtimonio eius ſcienter facto actor: uel reus incurrunt aliquod damnū iniuſte tenetur talis inſolidū. extra de iniur. c. Si culpa. et ſi accipit pecuniā pro teſtimonio ferendo et vero tenetur illam pauperibus erogare. xiiij. q. v. c. Nō ſane. et de his omnibus ī ij. parte ſum. ti. i. c.

10 # Mãus fraudatoria

ria Job. xxxj. In manibus meis nō adheſit macula ſcilicet fraudis. et hec habet quinq₃ digitos ſeu mōs.

Primus eſt in rerū q̄litate. du₃ ſcilicet vna ſubſtantia vendit̄ p alia. ut vinum limphatum p puro: Aurum uel argentum archiīatū pro puro: et huiuſmodi.

Scd⁹ eſt in q̄titate. ut cū dant̄ diminute menſure: uel pōdera. puta vncias. xi. pro libra: uel in vaſis de uino: oleo: tritico et h⁹modi: uel in cānis de pāno laneo lineo et huiuſmodi.

Tertius eſt ī qualitate. ut cum vēditur res defectuoſa. ut vinum: vel caro corrupta p bona: aīal vitioſum: et claudicans pro ſano: nō diminuendo de ptio: et mlto grauius eēt vendēdo rem nociuā: et periculoſam homini.

Quartus eſt ī pretii inequalitate. ut cum venditur res plus iuſto pretio q₃ valeat ſcienter: uel cum multo minus pretio emitur: quia venditor nō cognoſcit rē: uel quia ducitur maxima neceſſitate.

Quintus eſt in gabelle debite: uel pedagii ſubtractione: V₃ quia occulte ītroducit rem ad ciuitatem: uel aſſerit eſſe pro alio: uel minoris q̄₃titatis ut mīus ſoluat hi ōnes tenēt̄ ſatiſfacere. ſecūdū Tho. ſcda ſcde .q. et Ray. de his omnibus habes in. ij. pte ſum. ti. i. c.

Manus falſifica/toria 11

toria Job .v. Qui diſſipat cogitationes malignorū ne poſſint man⁹ eorū implere quod ceperunt manifeſtādo ſcilicet fl̄itates eorū. et hec habet quinq₃ digitos: uel modos.

Primus eſt in pōderibus: et menſuris faciendo falſas monetas uel eis vtendo falſis: et diminutis in vendēdo: et emendo menſuris exceſſiuis tenetur etiam talis de dānis inde ſecutis illis talibus.

Secūdus eſt ī falſis monetis fabricando eas falſas: uel incidendo: aut falſatis: et diminutis pro legitimis ſcienter vtendo ultra peccatum tenetur de damnis leſis.

Tertius eſt in bullis ap̄licis falſatis: uel per ſurreptionē obtentis cum ſcilicet expreſſum eſt falſum ī ſupplicatione omiſſū illud exprimendo: quo enarrato nō obtinuiſſet. Beneficiū enim: uel gratia ſic obtenta nō valet. unde tenet̄ ſatiſfacere de emolumento per ipſas obtento.

Quart⁹ eſt in inſtrumentis: et ſcripturis falſificatis. ut teſtamētis in quibus ſcribunt̄ legata aliter q₃ diſponatur a teſtatore: uel ſcripture ubi apparent debita: et caſſantur et h⁹ı.

Quint⁹ eſt in falſis partibus. ut cū mulier cōcipit per adulterium: uel ſupponit ſibi alienum ptum que tenetur de ōnibus q̄ cōſumit filius putatiu⁹ de bonis mariti:

et de his:que ut filio legitimo ſibi de he
reditate relinqueretur.c. Si culpa.extra
de iniuriis:et de his in.ij.pte ſum.ti.i.c.

.12. **Manus prodito**
ria .De qua xps Luc. xxij.Ecce man9 tra
dentis mecum eſt in menſa . Nõ eni3 fit
ꝓditio niſi per familiares : et hec habet
quinq3 digitos.

Primus eſt in caſtris popl'is : et terris :
quando ſcilicet quis aufert a legitimo
domino : et dat ꝓditorie alteri q ibi ius
non habet talis tenetur de oíbus damnis
inde ſecutis.

Secund9 eſt in perſonis quando quis tra
dit dominum ſuum :uel amicum in manus
inimici occidendum : uel redimendum:uel ĩ
pediendũ a negociis ſuis tenet' illis ad
omne intereſſe.

Tertius ē ĩ rebus quando pecunias:uel a
lia bona ſui dnĩ:uel amici procurat deue
nire ad manus inimicorum:aut cum aſſoci
at ſe cum aliquo . ut dicat ad locum ubi
ſpolietur.

Quartus eſt quando ſecreta reuelat ſui
domini : uel damnificatur : uel aduocat9
ſecreta cãe qua3 defendit .aduerſario pã
dit .ut ſe poſſit defendere tenetur de dã
nis extra de ĩiuriis.c.Si culpa. et de his
in.ij.parte ſum.ti.i.c.

Quintus ſcilicet cum quis utitur ĩſidiis
non ſeruando pacta promiſſa.etiam ſi eẽt
hoſtis : dũmodo et ĩpe ei ſeruat fid3. et
nõ alias .ut .xxiij.q.i.c.Noli.

.13. **Manus ſimoiaca**
Et de hac.iij.Re.xiij. Quicũq3 volebat
implebat manum ſuã ſcilicet pecunia quã
dabat :et fiebat ſacerdos . et hec habet
quinq3 digitos .

Prim9 eſt accipere pecunia3:uel alia tem
poralia pro ſacramentis : aut beneficiis
conferendis:uel collatis per modum pcii
non p modũ elemoſine:et talem pecuniã
retinere nõ poteſt:ſed pauperib9 debet e
rogare : uel eccl'ie ĩ cuius iniuriam data
eſt. Tho.ſcda ſcde.q.Centeſi.

Scd9 ē accipe pecuniam appciatiue ꝓ a
liis rebus ſacris.ut eccl'iis :altaribus cõ
ſecratis:aq̃ baptiſmali conſecrata . oleo
ſancto et reliquiis ſctorũ ſepulturis loci
ſacri iũr patronatus ingreſſu religionis
et huiuſmodi.talis pecunia non poteſt re
tineri:ſed oportet pauperibus eã eroga
re :ul' eccl'ie pro qua eſt cõmiſſa ſimonia.

Terti9 ē pro ſpiritualibus exercitiis : et
pro predicãdo:orando:viſitando :eligen
do :confirmando:a correptione deſiſtẽdo
curam animarũ exercẽdo:et h9modi alia
recipiendo pecuniam exactie:uel partio
naliter :uel appretiatiue tenet' pauperi
bus erogare:uel eccleſie in cuius iniuriã
data eſt . ſed per modũ elemoſine ſibi re
tinere poteſt ſic data.

Quartus eſt quando accipit beneficium
ſimplex :uel curatum aut dignitatẽ ſimo
niace quia tenetur reſignare . et fructus
ĩde perceptos reſtituere etiam ꝯſumptos
deductis expẽſis factis in utilitatem be
neficii ill9 etiam pro fructib9 colligẽdis
Quintus eſt de mediatoribus ad procurã
dum officium :uel beneficium eccl'iaſticũ
uel aliquod ſpũale. hi tenẽtur pecuniam
pp hoc receptã pauperib9 erogare . Hec
oiã Tho. ſcda ſecũde.q.Cente.Ray . et
Innocẽti9.de his ĩ.ij.pte ſũ.ti.i.ꝑtotũ.

Manus ĩpedito/ .14.
ria Eccleſiaſtici.xii. De duplici corde et
manibus malefacientibus idest impedien
tibus bona aliorum : et hec habet .v. di
gitos.

Primus eſt quando quis impedit aliquẽ
a conſecutione alicuius officii:uel benefi
cii:et ſi iã illud erat conſecutus: et poſſi
debat:et iniuſte ꝓcurauit auferri ſibi
tenetur ſatiſfacere in totum. Si uero nõ
dum erat conſecutus ſed in via habendi
tenetur ad arbitrium boni viri . Tho. et
Ric.i.iiij.di.

Secundꝰ eſt quando impedit fructus ꝓ
uenturos alicuius agri: uel vinee: vꝫ effo
diendo ſemīa: deſtruēdo vineas: arbores
et huiuſmodi: qui tenebiť ad q̄ꝫtum eſti
mantur fructꝰ ĩ illo dubio valituri. Tho
in. iiij. Tenendo etiam colūbarias: et nō
ſufficienter paſcēdo columbos: vnde dā
num inferūt ſeīnibꝰ: uel fructibꝰ tenētur
de dānis. Pet. de paľ. in. iiij.
Tertiꝰ eſt de his q faciunt ſtatuta: uľ ca
pľa: ne uſure ſolute poſſint repeti: uľ ꝙ
poſſint hoīes cogi ad ſoluēdū: et q iudi
cāt ſ̄m ea: uľ ēt ſine ſtatutis dāt ſentēti
am ꝙ ſoluanť uſure uľ ſolute nō repetāť
hi teneť ad reſtituēdū eas ſi uſurarii nō
reſtituāt. Impediūt eiꝫ reſtitutōnem. xi
q. iij. c. Qui conſentit.
Quartꝰ ē de his qui dāt litteras emuni
torias debitoribꝰ iniuſte ne poſſint cogi
a creditoribus ad ſoluēdū eis cū poſſint
hi tenētur illis de illis damnis.
Quītꝰ ē de iiuſte impediētibꝰ ne qs poſ
ſit exeq negocia ſua honeſta occľtando ĩ
ſtrumēta: uľ ſcripturas p q̄ manifeſtať
ius ſuum: uel ĩpediētes ne quis accedat
ad iudicem eccľiaſticum in cauſa qua po
teſt ubi ſibi faciet iuſtitiā: uel aľr iiuſte
et malitioſe ĩpediens iter ſuū ad iudiciū
uel ad negocia ſua unde recipit dānū: et
de his tenetur.

.19. Mãus luſoria. de

q̄ poteſt intelligi illud Job. xxxi. Si oſ
culatꝰ ſum manū meā ore meo.
Luſor eiꝫ cum uicit attribuit manus indu
ſtrie. ūde aliquādo oſculať eā: ut cām lu
cri: et hec hēt qnqꝫ digitos. Primꝰ cū
decipiť in ludo: vꝫ p falſos taxillos aut
cartas dicēdo mēdacium: et ſic uincit: te
netur eiꝫ reſtituere de precepto.
Scd̾ꝰ ē quādo uincit aliis q alienare nō
poſſunt. ut ſūt ſerui. filiifamiľ. precipue
pupilli: vxores: religioſi: et hꝰi: hoc opꝫ
reſtituere illis qui habēt curam illorum.
Tertius quādo vincit ei q̄m induxit ad lu
dēdū mľta ĩportunitate cū nō vellet lud̾
re: vel volētē a ludo recedre ĩuitū detīet
teneť reſtituere. Quartus quando uin
cit in locis ubi ꝓhibetur ludus: et per le
ges mādať fieri reſtitutio: q̄ nec p diſſue
tudinē ſunt abrogate: et tūc ēt tenetur
reſtituere ꝓdēti ſecūdū Tho. ſcd̾a ſcd̾e.
q. Ric. in. iiij. Ray. Inno et alios.
Quītus ē quādo vincit ĩ locis ubi non ꝓ
hibetur ludꝰ: uľ ſi ꝓhibetur: leges ſunt
abrogate p cōtrariā ꝯſuetudinē: et tūc
dꝫ paupibꝰ erogare. Utrū uero non de
necitate: vľ de honeſtate. vide in. ij. par
te ſum. ti. i. c. de ludo ubi plene.

Manus locatiōis .10.

et cōductōnis vitiatoria. de hac. Deute
ro. xxxij. Videbit ꝙ ĩfirmata ſit manus
i. deficiens opꝰ ĩ locando: et cōducēdo: et
hec habeť qnqꝫ digitos. Primꝰ quādo
qs locat alteri rē vitioſam ſciēs ut equū
claudicātē: vel domꝫ ruiturā qui teneť
de damno inde ſecuto illi tali.
Scd̾ꝰ ē quando nĩis notabiliter exigit ꝓ
ciū de re locata. domo: agro: veſte: et hꝰi
vľ quādo aufert ab eo rem locatā ſine cā
rōabili ante tpꝰ couentū. teneť eiꝫ ei d̾
dāno Ray. Tertius quādo cōducit qs
aliū ad opandū nimis paruo ꝑcio notabi
liter vľ debitā mercedē nĩis tardat dare
cū pōt. vnde ille recipit dānum vel loco
pecunie debite dat ſibi res qs opꝫ eū vē
dere minori ꝑcio q̄ꝫ dꝫ habere.
Quartꝰ ſi cōductꝰ ad opaꝫ ex feſtinātia
uel negligētia nō fideľr ē opatus et bene
ūde ſequiť dānū ſue rei. Quītus quādo
male tractauit rē ſibi locatā. ut domū uľ
agrū pmittendo deſtruere. ut equos: bo
ues et hꝰi. nimis fatigādo et hꝰi. teneť
talis de hꝰi damnis ad abitriū boni viri.
Ray. in ſumma. Vaſallus aūt qui bona q̄
hēt in feudū a dnō male tractat ex mali
tia uľ negligētia. teneť d̾ dānis. et d̾ his
ĩ. ij. pte ſū. ti. prio. c.

·17· **Manus turpiter/** lucratoria .de q̄ Iſai. prio dominus ait. Man⁹ veſtre plene ſunt ſanguine.i. turpibus lucris :et hec hēt quinqȝ digitos.

Prim⁹ ē lucrū ex ope carnali.ut meretricio:lenociio:cōcubinatu adulterio et h⁹i Scd⁹ ē ex arte:uel actu ꝓhibito lucrari ut ex arte mutuādi: uel faciēdi taxillos cartas:fucos torneamēta:hiſtriōatu turpi ſeruiēdo uſurario ī numerādo pecuniā ad uſ'aȝ :et ſcribēdo et h⁹i .ī faciendo in diuinatōnes:īcantatiōes et h⁹i:in ſcribēdo īſtrumēta in fraudem uſurarum.

Terti⁹ ē lucrādo tp̄re ꝓhibito ut dieb⁹ feſtiuis vēdēdo:et emēdo ſ'ie neceſſitate ſcribēdo :uel alia opa ob lucrū faciēdo.

Quartus eſt negociari ī locis ꝓhibitis. ut in eccl'iis vēdēdo : vl' emendo:vl' etiā mittendo ad terras ſarracenorū : uel portādo arma :vl' lignamīa:vl' victualia: et q̄cunqȝ mercimoīa ſine licētia pape tenetur illd q̄d lucratus ē:et tātūdem de ſuo mittere in ſubſidium terre ſancte.

Quītus ē ex intētōe mere cupiditatis uacare negociatōni:vl' itentōne itroducēdi careſtiā hi omēs debēt acq̄ſita paupibus erogare magis tamē ex honeſtate:et cōſilio q̄ȝ ex neceſſitate.xiiij.q.i.c.qui habetis .et de his in.ij parte ſum.ti.i.c.

·18· **Manus detractoria** pſal.Erue.ſ.de⁹ de manu caīs.i.detractoris aīaȝ meā.i.vitā Prouer.viij.Mors et vita ī maībus detractorie ligue:et hec hēt q̄nqȝ digitos. Primus ē cū quis accuſat aliq̄m de f'lo :et cōuictus de crimie ɔdēnat'.tal' ei tenet' ſatiſfacere. nō ɔdēdo fl'itatē poſtq̄ȝ ē punit⁹ reus qa ſibi īmīet piculū pſone:et illi iā puito nō ſatiſfacere:ſȝ aliter ad arbitriū bōi viri ante ſatiſfacere dȝ q̄ȝ puniat';deb3q̄ȝ detegere fl'itatē : vel deſiſtere ab accuſatione. Scd⁹ ē quādo extra iudiciū īfamat aliquem de crimie ſciens non eſſe verum vel neſciens ſi eſt verum: et tenetur illis quibus dixit declarare ſe falſum dixiſſe :niſi ſibi ex hoc immineret magnum piculū vite et h⁹i .nā tūc aliter ꝓut poteſt dȝ ſatiſfacere : vl' cū libellos fāoſos ſup crimie de eo ɔpoīt: vl' cātilenas q̄d peius ē. Tertius quādo aliq̄s crimē cōmiſſum vere ab alio auget aliq̄d aliud notabile quod ē fl'm.ut cū dicit ſe:vl' aliũ turpia colloquia: vl' geſtus hūiſſe cū aliq̄ :ſȝ ēt carnalē copulā : vl' ēt cum alii dicūt d eo f'pitudinē cū aliq̄ agere tacet ſtudioſe vel aliq̄ ſigna facit ut credāt verū eē q̄d nō ē:et t'lis tenet' ad declarādū fl'm eē. Quartus ē cū dicit aliquod crimē alterius referēs ſe audiuiſſe q̄d occultum ē :et ignorat' ſi ē verū :et talis q̄uo ſatiſfacere debeat .hēs ī.c.ſeq̄nti. § .iij. Quintus ē cum dicit crimē alterius vere ꝑpetratū :ſȝ occultū : ſȝ talis dȝ etiā famā reſtituere ꝓut poteſt : vl' ēt cū dicit cōtumeliā in penitentia aliorū ; et talis dȝ petere veniā:vel aliter ſe cū eis reconciliare.

Manus perſone/ ·19· leſoria.Mich . vij.Vir fratrem ſuū venenatū ad mortē malū manuū ſuarū dicūt bonū.Et hec habet quinqȝ digitos.

Prim⁹ eſt auferendo vitā occidēdo aliū iniuſte .i.extra iudicium ordinarium : et talis tenet' ꝓut dicetur in .c.ſeq̄nti. § .i de dāno inde ſecuto .Scd⁹ eſt mutilando membrum iniurioſe et tenetur de expenſa in medicis :et de lucro pdito ſi ex mutilatione non poteſt laborare.

Tertius eſt vulnerando :vel pcutiēdo cū ſcit tollendo ſoſpitatē : et tenetur ad dāna inde ſecuta ei.

Quart⁹ incarcerando : et ſic tollendo ei libertatem q̄d faciendo abſq̄ rationabili cā tenet' de dāno q̄d inde ſequitur . ſecus ſi facit quia ē ei debitor : ut ſibi citius ſoluat.

Quintus cū mittit in exilium: vel cōfini·

a iniuſte:et p hoc aufert ei patriam : et omne dānū quod inde recipit qd cōmuniter eſt multū :et tenetur ei ſatiſfacere.

·2ō· **Manus animarū**

pdatoria :et de hac Sapi.i. Impii manibus :et verbis mortem accerſiunt : et hꝫ qnqꝫ digitos ſeu modos. Primus eſt quā do volentes ingredi religionē ad ſeruiendū deo aliquis reuocat :vel iam īgreſſum pſuadendo educit : tenetur hic illū reducere q̄ntum in eo eſt :vel ſe :vel alium ponere in religione ſecundū Pet. de pal. Secūdus quādo quis pſuadet alicui aliquod criminale blādiendo. ut decipiat : et mltomagis quādo qs aufert alicui virginitatem extra matrīoniū et debꝫ eā ducere in vxorē :uel eā dotare ſi poteſt. de hoc infra. Terti9 ē quando qs ſuo ſermone trahit ad errorē fidei. ut faciunt heretici diſſemiātes falſam doctrinā:et hi tenētur reuocare. Quartus ē cum prelati : vel patreſfamilias ex ſua negligentia pmittūt ſuū gregē perire nō corrigē tes:et admonentes:et mltoplus cum ſuis malis exemplis eos ad mala puocant. tenent̄ eniꝫ eos corrigere. ij.q.i.c. Scelus. Quintus cū hōies ſuis prauis actibus alios ſcādalizant:uel mulieribus ſuis ornatibus:et aliis tripudiis ac ludis iuſſis ac blaſphemiis :et hi debent ſatiſfacere penitētia et bonis actibus edificādo quos prius ſcandalizauerant.

Capitulum ſecundum de reſtitutionibus. in quo oſtendit̄ quid q̄ꝫtum :et quibus ſit reſtituendum et quo ordine.

c **Circa autem** ipſam reſtitutionem ſunt octo videnda:que in hoc uerſu continentur.

Quis qd vbi :p quos:cui:cur quō quando. Et qa de primo dictum ē ſupra. c. i. § ij. et ſequenti. idō primo omiſſo videndū ē de aliis. Quantū igitur ad ſecūdum. ſ. quid ſit reſtituendū et q̄ntum. Sciendū ꝙ ablatū : ſi pōt. xiiij. q. vi. c. Si res. et ſi ē aliquid fructificans etiam fruct9 eius :vel alr ſatiſfaciendū quando id reſtitui non poteſt. Sed pro h9i declaratione ſciendū ꝙ dānum poteſt q̄druplíciter inferri. Primo quo ad animā auferendo ei virtutes infuſas :et morales. Secūdo quo ad corpus īferendo ei leſiones corporales. Tertio quo ad honorem et famā p vituperationes verbales. Quarto quo ad ſubſtantiam per actōnes criminales.

Quantum ad pri

mum notandum ē ꝙ q̄ꝫuis nemo poſſit eē cā ſufficiens peccati alterius nec p conſeq̄ns ei auferre virtutes directe:et efficaciter :quia voluntas cogi non poteſt vbi conſiſtit peccatum : propter quod dicit Amb. Non ē ꝙ cuiq̄ꝫ noſtraꝫ aſcribamus erumnā. nemo. n. tenetur ad culpam niſi propria voluntate deflexerit. xv.q.i.c. Non ē. Poteſt tamen aliquis eſſe alteri occō magna pcti. et decretalis dicit. Qui occaſiōem dāni dat dānum quoqꝫ dediſſe videt̄. c. Si culpa. extra de iniuri. et dā. da. Poteſt āt aliqs eē occō dāni alterius q̄druplíciter. Primo uerbo ſuo īducendo alium ad pctūꝫ :et ſic qui inducit aliū ad malum ſuadendo : conſulendo :pcipiendo id quod ē mortale:ē occō pditionis illi9 qa per hoc auferūtur illi gratia :et uirtutes ab anīa. Vnde Aug. Si fratri tuo male pſuades:occidis. ſ. illum quo ad animaꝫ. de pe. di. i. c. Noli. Et talis damnificans ſecūdum Sco. in. iiij. tenetur reſtituere dānum mō ſibi poſſibili. ſ. inducendo eum efficaciter ad penitētiā:et ad virtutes ſiue actus virtuoſos et ſi ſola īductio p verba nō ſufficit quia facili9 ē puertere q̄ꝫ cōuertere tenetur q̄ꝫtum poteſt per

orōnes ſuas et ab aliis ꝓcuratas : et per
alioꝛum ſuaſiones efficaces: dū tamē illis
non ꝓdat pctū occl'tum ꝑdicti.

Quantū ad ſecun
dū ſcilicet reuocando aliquē a meliori ꝓ
poſito fit hoc dānum alteri cum reuocat
eum a religione ī qua pfecti⁹ viuitur q̄ȝ
in ſeculo .et talis dānificās tenetur ipm
reuocatum ab eo reducere ad ingreſſum:
vl' reuerſionē ad religionē . Nā ſecundū
Pet. de. Pal.in.iiij. nō ſolum ille q̄ indu
cit ꝓfeſſum ad egreſſum religionis tene
tur ad īducēdū ipm ad ingreſſum religio
nis:uel ad reuertendū:ſed etiam q̄ retra
hit illū qui volebat ingredi:nec tamen in
trauerat :tenetur inducere ad ingredien
dum:ꝙ ſi ille nollȝ intrare tenetur alium
eque idoneum ꝓcurare. quod ſi nō poſſit
tenetur ipe intrare.qd intelligens Ray.
or.ꝑdi.q̄ auerterat quēdam ab ingreſſū
religionis :poſtea ꝓ eo intrauit :ratio ē
quia abſtulit domino ſeruū ſuū nouitium
uel intraturū.hec Pet.Sed Scot⁹ dicit
hoc eſſe verū de obligato ad religionem
obligatione ꝓfeſſionis :nō aūt de eo qui
erat diſpoſit⁹ ad intrandum:nec dū intra
uerat. Rō aduerſitatis ē quia intereſt in
ter habere:et ꝓpe eſſe habere .Unde nō
tenet' ad tantā reſtitutionē religioni ad
q̄ntā teneret' ſi fuiſſet in religione ſed te
net' ad aliq̄lē reſtitutionē .ſ.aliq̄lē īduc
tōnē illi⁹ ul' alteri⁹ equalētis ad īgreſſū
religionis . hec Scot⁹. Idem videt' dicen
dum de eo qui auertit nouitium religionē
iā ingreſſum aīo ꝑmanendi ſicut de ꝓfeſ
ſo :nam talis obligatur religioni ſaltē in
genere.et hoc intelligendū eſt ſi retraxe
rit illum intentōne dānificandi religionē
tunc eiȝ tenet' religioni . Si autē hoc fe
cit intentione cōſulendi ꝓprie vtilitati
ſine fraude nō tenetur religioni : quo ad
eum qui nōdum intrauit : ſed ipi pſone
q̄m retraxit pſuaſionibus: et aliis bonis
ſpūalib⁹ ad equalentiā eorū in quib⁹ dā
nificauit.Si aūt quis auerteret aliquem
a religionis ingreſſu. non ſimpl'r : ſed ab
ea ubi diſſolute viuitur intendens ꝓuide
re ſaluti illius in nullo tenetur .ar.xxiij.
q.v.de occidendis.Et ex his pȝ ſecundum
Jo.de rip.i quodam tractatu de cōtracti
bus qd dicēdum ſit de his qui ſcolares re
trahūt :et ſubtrahūt doctorib⁹ cum qui
bus audiūt .quia aut hoc faciunt in odi
um doctorū : vel volentes ſibi ꝓuidere :
vel aliis ꝓuidere:ul' volētes ſcolarib⁹ ꝓ
uidre .Si prio mō: aut ſubtrahit ſcolarē
qui iā intrabat ſcolas:et tūc tenetur doc
tori ad reſtitutōneȝ ſalarii .et honoris ſi
bi ſubtracti .Si etiā doctor cui talis ſub
trahitur ſit melior q̄ȝ ille cui eū ꝓcurat
tenetur tali pro q̄nto vtilitatem ſcīe ſibi
ſubtraxit.Si aūt nōdum ſcolas intrauit
ſed intrare diſponebat : nō tamen tenet'
lȝ obligetur ſcolarem inducere ut redeat
ad primum . Si aūt hoc facit volendo ſi
bi ꝓuidere :puta ē doctor:et vult ſibi de
ſcolis ꝓuidere:ſi hoc ſine fraude fecit:et
ſcolaris nōdum ſe dederit alicui doctori
nō credo eum ī aliquo obligari cum cuilȝ
ſit licitum modo licito:et debito procura
re vtilitatē ſuam .aliter nō credo ſibi li
cere . Si āt hoc facit volens alii prouide
re ſicut quando ſcolaris alicuius doctoris
ſubtrahere cōaretur ſcolares aliis docto
ribus ut intrēt cum doctore ſuo:in hoc ſo
lum honorem et vtilitatē ſui doctoris in
tendens :ſi ſubtrahat intrātem cum alio
doctore credo ipȝ obligari.niſi forte illi⁹
doctoris cui ſubtrahit eum inſufficientia
et ſcolaris aliq̄ ſpecialis cura qua ſibi te
netur excuſet. Si aūt retrahat ītrare vo
lentē cum ex hoc nullū ius doctoris ſit ac
quiſitū:et hoc facit ſine fraude nō credo
eum doctori in aliquo obligari. Obligat'
aūt ſcolari:ſi eum retrahat ne audiat me
liorē.Si aūt hoc facit vtilitati ſcolaris
volens cōſulere :et ſuper hoc a ſcolare re
quiſitus cōſulit ꝙ audiat alium doctorē
meliorem bene facit.Et dicta in his caſi

bus ſunt ceteris paribꝰ intelligenda. Iſte eīꝫ caſus ē ita variis mōis circūferētialr ꝙ vix pōt dari certa regula. hec ille.

Quantum ad tertium .ſ. dānificando alios ſuo malo exemplo: ſicut ſcādalizant plati ſubditos ſuos pōpis: et laſciuiis: et aliis malis moribꝰ ſuis. Mulieres ſuis ſupfluis ornatibꝰ: et fucis et tripudiis et aliis maīfeſte peccātes: et pcipue quādo hoc intēdunt vel cōtēnunt ſeu puipendūt ſcandalū aliorum: propter quod alii ruūt in diuerſa vitia. de quibus in euāgelio. Ve mundo a ſcandal et cetera. tales tenentur ad ſatiſfaciendū bonis exemplis maīfeſtis: nō autē tenent ob hoc ad aliqꝫ publicam penitentiam. ut dicit Alb. ſed ad edificādum alios boīs exēplis maīfeſtis ſicut ſcādalizauerūt per mala manifeſta.

Quantū ād quartum .ſ. de ſeducente virginem: et corrumpente extra matrimoīū. dicitur Exo. xxii Qui ſeducit virginē: et dormit cū ea: dotabit eā: et hēbit eā vxorē aut reddet ei iuxta mōuꝫ dotis quā virgines ſolēt accipe. Dānificauit eīꝫ talis illā in caſtitate virgīali auferendo ei theſaurū irrecupabilē. Unde tenetur ei ſaltē ad reſtitutōnē caſtitatis cōiugalis accipiendo eā in vxorē: uel dotando. Et ſi quidē pmiſiſſet eā ducere in vxorem tenetur ad hoc: etiam ratione promiſſionis. niſi eēt nimis diſparis cōditōnis. Unde fraus potuit dephēdi: et tūc ſatiſfaciat ad arbitriū boni viri: et idē fortiꝰ quando violentauit eā. Quāuis aūt preceptū legis moſayce allegatū ſit iudiciale: et inqntū hoc nō obliget: tamen inqntum ſumptū ē pro ſtatuto ab eccl'ia: vel aliqua ciuitate obligat. ſicut pꝫ extra de iiur. et dā. da. c. i. et. c. ſequenti.

De ſecunda damnificatione que .ſ. fit corpori p leſionē aduertēdū eſt ꝙ qtuor mōis contingit ſ. Per occiſionē. Per mutilatōnē. Per pcuſſionē. Per incarceratōnē. Si ergo fiat dānum primo mō. ſecundū Sco. poteſt ſatiſfacere ſuſtinendo penā talioīs a iudice. nō aūt a ſe. nec ēt tenetur iudici ſe offerre: ſed captū nō licet ſe defendere: aut carcerem infringere: ſed inuenta oportunitate lꝫ fugere ſecūdum Tho. et Henri. et cōdēnatus dꝫ patienter mortem ferre Eſt et alius modus ſecundū Sco. ſibi vtilis ad ſatiſfaciendū qꝫuis ad hoc non teneatur neceſſario. ut. ſ. expōat vitā ſuam in cā iuſti belli. ut contra inimicos fidei et eccl'ie pro reſtitutōne ſeu ſatiſfactōne fienda illi cuius vitam abſtulit. Sꝫ ſi nec hoc ul't facere tenetur ad ſatiſfactōnem ſpūalem pro anima occiſi. ut ad faciēdū elemoſinas pro eo: vel ad ſumēdam aliqm peregrinationem ad limia apoſtolorum: uel ſcti Jacobi et hꝰmodi pro aīa eius: et procurādo aliorū orōnes inqntum poteſt: nec hoc ſufficit. Sed ſi interfectus fuiſſet aliquos. ut patrem matrem filios et hꝰmodi opibus manuū ſuarū tenetur interfector ōnibus illis ad tantū qntum illis abſtulit ſubſidii p occiſionē eiꝰ. Inſup occiſor tenet placare leſos qntū pōt hec Sco. Quātū ad ſm .ſ. de mutilatōne dicit idem Sco. ꝙ pro huiuſmodi nō eſt ſtatuta aliq pena ī eccl'ia niſi pecuniaria et iſta dꝫ reſpondere nō ſolū dāno quod quis ītulit p mutilatōnem pro toto tpe quo vſurꝰ eſſet quis mēbro abſciſſo: ſꝫ ēt expēſis appoſitis ī curatōne. ut hētur extra de iiuri. et dam. dato. et vltra hoc tenetur ad placationē leſi qntū in ipō ē et ꝯſolationē ipius afflicti q afflictio perpetua ē. Plus ēt ponderāda ē mutilatō paupis qꝫ diuitis ſi magis egebat pte abſciſſa ad victum neceſſariū: puta ſi abſciſſa eēt manus dextera ſcriptori q de illa arte viuebat: tunc enīꝫ magis tenetur. Quātū ad tertium videt deū optīe īpoſuiſſe

ſatiſfactionē.ſ.i leſiōe : vł pcuſſione : vł .
vulneratōne corporali .Exo.xxi. Ubi di
cit .Si rixati fuerit viri : et pcuſſerint :
alter pximū ſuū lapide : vł pugno : et il
le mortu9 nō fuerit ſed iacuerit ī lecto ſi
ſurrexerit : et ābulauerit ſup baculū ſuū
īnocēs erit qui pcuſſerit.ſ.a mortis pena
ſuſtinēda.ita tamē ꝙ opas q̄s interi.ſ.
neglexerit īpeditus pcuſſura : et īpēſas ī
medicos reſtituat. cui pene addēda ē re
cōciliatio q̄ntū ī eo ē. Quātū ad ſatiſfac
tionē de.iiij.leſione.ſ.īcarceratiōe : vł de
tētione. Sciēdū ꝙ vltra recōciliatōnē :
et veniā petitā leſo fiet ſatiſfactō iiurie
put ſapiēs determīabit . et ſi leſus plus
vellet exigere q̄ȝ deberet ad illud pl9 nō
tenet ledēs.ut illū recōciliet .hec Sco.
Sed beat9 Tho.ī.ſūma : et ī.iiij.dicit ꝙ
ī ōnib9 dānis vbi nec ī ſe nec in equalēti
poteſt fieri reſtitutio . ut in mutilatione
mēbri et h9i : ſatiſfactio fiet p recōpēſa
tōnē ad arbitriū boni viri . Idē Uul. et
quia tale exilium reputatur : ut qdam car
cer ī iure.iō q mittit aliqm ī exilium : vel
ad ꝯfiniū quod ē exilium ad tp9 iniuſte.
tā īpe q̄ȝ oēs h9modi cā dātes auxiliū
aut cōſiliū efficax ad hoc tenētur exulan
ti de oī dāno īde ſecuto ex hoc ad ſatiſfa
ctionē. ar.ex.de homici.c.Sicut dignum
et.xi.q.iij.c.Qui cōſentit .

De tertia damni

ficatōne.ſ.ī fama : et honore. Sciēdū ꝙ
iiij.mōis poteſt cōtingere.ſ.p cōtumelie
illatōnē . Per detractōnē . Per detractio
nis ab aliis facte recitatōnē. Per verita
tis negatōnē cū qs accuſatur iuſte. Quā
tū ad primū dicit quis cōtumeliari alte
ri : ſeu cōtumeliā inferre cum priuati ei
vel corā aliis ī faciē dicit cōtumeliā īpor
tantē notabilē defectū culpe. ut vocādo
eum latronē : lenonē : pditorē adulterum
et h9i : Vel cū dicit verba exprimētia de
fectum nature . ut cū dicit intēdēs inde
iniuriari . ut vocando eū ſtrabonē.vł il
legitimū et h9i . qd pprie dicit̄ cōuici
um . Quādo igit̄ quis hoc facit aīo iiuri
andi vltra offenſam mortalē tenet̄ ſatiſ
facere pximo leſo : et īpm placare quātū
poteſt petēdo veniā : uel alio mō . et hoc
in priuato : vł publico ſecundū ꝙ ipſe pri
uatiȝ : vel publice iniuriā intulit ſeu cōtu
meliam. nā ſi ī publico cōtumeliam ītulit
et hoc cōtumeliat9 requirit.ut ī publico
veniā petat : tenetur ad hoc. Et ſi ī ipſa
cōtumelia aliqd crimīale falſo expreſſit
tenetur coraȝ illis q hoc audierūt expri
mere ſe falſum dixiſſe. Aug. ubi pctūȝ in
ortum fuerit ibi moriat̄ .ij.q.i.c.Si pec
cauerit . Verū ſi prelat9 ſubdito : pater
filio : vir vxori : magiſter diſciplo : domi
nus ſeruo dicit verba cōtumelioſa faciēs
hoc ex correctione nō tenetur petere ve
niam a tali ſecundū . Aug . in regła : dicē
te ꝯ prelatis : Si īpi modū vos exceſſiſſe
ſentitis nō a vobis exigit̄ .ut a uobis ſub
ditis veiā poſtuletis et cetera. Sȝ ſi hoc
faceret multū iniurioſe et liuore vidicte
tūc tenetur prelat9 ſubdito petere veni
am : et recōciliare leſum ſm Ray. Uerum
ſi cōtumeliā recipiēs in uerbis poſt cōtu
meliā ſi domeſtice cōuerſatur cū cōtume
liante : et familiariter. videt̄ oſtēdere ſibi
remiſſam iniuriā : et recōciliatū fore et
cōſeqnter nō teneri al' ad petēdū veiam
ſecūdū Durādū in ſum . Quātum ad.ii.
dānū .ſ.p detractionē : hoc cōtigit fieri
principaliter duobus mōis. Primo modo
īponēdo alicui falſum crimē verbo cātile
na : vł famoſo libello : et talis tenet̄ illis
corā qbus detraxit declarare ſe falſum di
xiſſe. qntūcūqȝ ei exinde exurgat erube
ſcētia : et cōfuſio : niſi ex hoc imineret ei
magnū piculū vite : vel aliqd magnū in
cōueniēs ſeqretur : et ſi nouerit ꝙ is cui9
famā abſtulit ſciuerit detractorē ipſum :
tenetur detrahens cōponere cū infamato
p eum de iniuria ſibi facta : et veniā po
ſtulare in ppria pſona ſi audet : uel p ali
um ſi p ſe apte non pōt . Sed ſi ignorat

diffamat⁹ detrahēte recōciliet̄ ei tacito
noīe ſuo. Secūdo modo contingit fieri de
tractio dicendo aliqđ crimīale de alio: ꝫ
vere prepetratū occltū tamen: ſed cōtra
debitū ordinē infaīe dictū: talis tenetur
famā reſtituere īfamato q̄ntum pōt ſine
mēdacio tamē. ut. ſ. non dicat mēdacioſe
ſe illū infamaſſe: ꝫ dicat ſe male dixiſſe
et iniuſte diffamaſſe vel alio cōgruo mō
ut nō credatis ipſum eſſe talem: male di
xi: et ſtulte loquut⁹ ſum et huiuſmodi.
Addit Hoſti. et dicit hoc ſeruādū: niſi
ex tali publica recognitōne ille infamat⁹
amplius infamaretur. Et Wil. hoc etiā
addit nō tenet̄. quādo piculū ſibi imīet
ex potentia aduerſarii. Videt̄ īſup et hoc
ſeruandū quādo crimen qđ prius erat oc
cultū: poſt denunciatōnē factū eſt maīfe
ſtum p alium modū q̄ȝ p verba illius non
tenetur ad h⁹modi reſtitutōnem quādo
etiā nō poteſt quis famā reſtituere ſecū
dum Tho. in ſū. dȝ p alium modū recōpē
ſare dānū illud: Verum ſi quis crimē ali
cui occultū reuelat nō ex odio: uł ex loq
citate ſed ex charitate vel iuſtitia: uł ex
neceſſitate puta dicit ecclīe ſecundū or
dinē fraterne correctionis: vel accuſat
eum corā iudice: uel cōfeſſore cū non poſ
ſit alr pctūȝ ſuū ſufficiēter declarare. Vł
etiam ut confeſſor ore admoneat illum.
Vel prelato. ut melius ſibi prouideat: et
gregi ſuo: tał nō tenetur ad fame reſtitu
tōnē. ſecundū Pet. Ray. et Alb. Quātū
ad tertium dānū. ſ. recitando detractio
nes auditas corā aliis nō ex ſe aſſerendo
nec tāquā certum dicendo ſed ꝙ audiuit
tale: uel tale crimē de aliquo qđ neſcitur
ab auditoribus. Dicit Scotus in. iiij. ꝙ
tał īcaute ſic loquēs de alio falſum crimē
dicendo forte ille fecit hoc. certe pōt eē
ꝙ fecerit: aut dicendo ego audiui ꝙ ille
hoc fecit: niſi oſtenderet aliquā certitu
dinē maiorē q̄ȝ ex relatōne cōi nō aufert
ex natura actus illi famā in opīoe audiē
tiū quia ſi illi firmiter cōcipiunt: et cre
dunt illū de quo eſt ſecundum criminoſum
leues ſunt. qa qui cito credit leuis eſt cor
de. ꝓuer. Verum qa a ſcādalo puſillorum
cauere opȝ iuxta illud Mathe. xviij. Qui
ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis qui
in me credūt: expedit ei ut ſuſpēdat̄ mo
la aſinaria in collo eius et demergatur in
ꝓfundū. Et qa multi ſunt tales puſilli et
leues. iō piculoſum ē corā eis talia audi
ta referre. et ſi hoc fiat intentōne mala
ſ. ledēdi famā eius nō facile poteſt excu
ſari a mortali. Si aūt fiat corā puſillis et
leuib⁹ ex incōſideratōne. durum ē dicere
ꝙ ſit mortale. et dicunt aliqui ꝙ ſi qs ex
tali relatione alicuius notā incurriſſet in
famie. tenetur famā reſtituere corā illis
quib⁹ locutus ē de illo. Sed ſi nō eſt ſecu
ta infamia nō tenet̄. Quātum ad q̄rtum
dānum contigit hoc quādo qs accuſatur
in iudicio de crimine qđ cōmiſit. Sed oc
culto et nō ſufficienter ꝓbabili negat ſe
cōmiſiſſe. et ſic indirecte crimen imponit
accuſatori oſtēdens eum ī hoc mendacē et
notat eū de calūnia. Ubi dicit Sco. ī. iiij
ꝙ negās ſic non tenetur retractare nega
tionem ſuam quam negauit in publico de
rum crimen: tenetur tamen p q̄dam verba
ſobria reſtituere famā illi accuſanti quē
indirecte notauit de calūnia: dicendo nō
hēatis eū ꝓ calumniatore credo ꝙ hūit
bonam intentionē ī accuſando et h⁹modi
Econtra cū quis accuſatur ab illis falſo
de aliquo crimīe ex dolore torture cōfeſſ⁹
ē crimen qđ nō cōmiſit cū ſe īfamauerit
tenetur inq̄ntum pōt declarare ſe falſum
dixiſſe magis enim tenetur quis diligere
ſe et cōſeq̄nter conſeruationem vite ſue:
et fame q̄ȝ alios. Et ſi ex hoc ſequeretur
infamia: imo etiam mors accuſationis nō
ei imputatur: ſed malitie ipſius accuſato
ris: ſi aduertenter hoc fecit: uel inſipien
ter. Si ex errore hoc fecit: ſibi ergo im
putet: quia ad hoc indebite ſe poſuit cum
periculo alterius. Item nota ſecundum
Pet. ꝙ ex iniuriis illatis quibuſcūqȝ mo

dis ſolent tria oriri per ordinem in leſo. Primum eſt rācor ī effectum. Secundum eſt ſignum rācoris in effectu. Tertius eſt actio contra iniuriātem. Primū ſcilicet rācorem ſtatī debet dimittere iniurianti id eſt nunq̄z habere. Scd̄z debet dimittere cum iniuriās petit veniam: et iſta diſſio exterior: nō eſt aliud q̄z acceptatio q̄dā ſatiſfactionis: uel indicatio recōciliatiōis verbo: uel facto expreſſa. ut cum offenſ9 offendentē eleuat genuflexū āte eum: uł cum dicit dominus parcat vobis et h9mo di. Tertium aūt. ſ. actionē de iniuria non tenetur dimittere niſi facta ſatiſfactōne Sed aduertēdū ē circa ſigna rancoris ꝙ quedā ſunt remota quedam ꝓpinqua q̄ ingerunt probabilē ſuſpitionē de rancore ut cum aliquis nūq̄z vult iniurianti loq: uel obuians ei diuertit ab eo: aut tortuo vultu ſemꝑ aſpicit eum. Et h9modi. et iſ ta ſigna nulli lz retinere: nec āte nec poſt ſatiſfactōnem ſibi factam quia ab oī ſpe mali abſtinendū eſt ſecundū apl'z. Unde talis nō dz talia ſigna facere ꝑ que credatur ꝓbabiliter eſſe in odio. Signa vero remota ſunt q̄ non ingerunt de odio argumētum licz odiū ſeq̄retur. ut ſunt ſubtractio familiaritatis: et ſeruitiorū aliquorum et ſimilia: et illa lz retinere oībus ſiue poſt ſatiſfactionem ſiue ante. dūmodo nō fiat malo anīo: ſed pro maiori ſui: et alterius pace. nō autem tenetur iīuriat9 querere pacem: uel reconciliatōnē iniuriantis īpo non penitente: niſi in caſu. ſ. cū crederet probabiliter ꝙ propter hoc libe raret animaz eius a mortali odio: et non eſſet occō mali. puta q̄a ex hoc iīurians ſuperbiret: uel audaciā ſumeret ſil'ia faciendi: uł oſtenderet ex hoc iniuriatū offendiſſe et h9modi. hec oīa Umbertus in expoſitōne regl'e debet aūt fieri ſatiſfactio: uel reſtitutio fame q̄zcitius pōt et adeſt oportunitas ſine aliis ꝑiculis.

De quarta dāni/

ficatione ſcilicet rerū exteriorum. Notādum primo ꝙ reſtituenda eſt res rapta uel furata: uel alio mō uſurpatie habita in propria ſpe imo in īdiuiduo ſi ipa hētur: nec poteſt dari alia pro ea eiuſdē bonitatis: niſi forte pecunia contra voluntatē dnī ipſius rei. iij. q. i. c. Reitegrāda ſunt oīa ſpoliatis. et hoc verū niſi ī caſu cum uſurpatō rei aliene eſſet occulta. et ex reſtitutione ei9 ī ſua ſpecie detegeretur raptor: uel aliud incōueniens ſequeretur. tūc enim ſufficeret dare precium eius. Secundo notādum ꝙ ſi ipa res male ablata ꝑiit morte. ut animal: uel ſibi aufertur. nihiloīn9 reſtituere tenetur ſecūdum Ray. et alios. Si autem deteriorata eſt in bonitate: uel diminuta in ꝑtio ſupplendū eſt precium. quia dz reſtitui eiuſdē bonitatis ſecundū Ray. Nā ſi equ9: uel bos ablatus eſt penes raptorem debilitat9 ita. ut eſtimetur. v. florēorū q pri us valebat. x. reſtituet. x. non. v. Sil'r ſi furatus eſt ſextarium frumenti valentem tūc ſolđ. xxx. cum vero reſtituitur ualz. xx. duo ſextaria tenetur reddere: uel. xl. ſolidos: nec ſufficeret reddere ſextarium ſecundū Ray. et alios: imo ſi illo iterme dio ſcilicet iter uſurpationem: et reſtitutionem pl's valuit q̄z tꝑe vſurpatōnis illo pluri ꝑcio reſtituetur ſecūdū aliquos Tenetur etiam raptor poſt reſtitutionē dāni petere remiſſionē de iīuria ſaltem ꝑ interpoſitā perſonam: uel ꝑ ſe expreſſo nomine furis: uel tacito ſecūdum ꝙ qualitas negocii requirit. ſ. ſi eſt maīfeſtū uel occultū. Tertio vero ſi eſt res fructificans tenetur reſtituere rē cū oib9 fructibus īde ꝑceptis et q ꝑcipi potuiſſent a diligenti poſſeſſore. puta vſurpauit agrū alterius: ex quo non ꝑcipit de fructibus niſi. xx. ſextaria frumēti: q̄a male fecit cultiuare ubi. xxx. percepiſſet diligēs cultiuator ānuatī talis reſtituere tenebitur. non ſolum. xx. ꝑcepta. ſed. xxx. Sil'r ſi equū furatus eſt cū quo lucratus ē mē

ſuatim florenum unum vbi dominus lu/
cratus fuiſſet unū cū dimidio tenebitur
reſtituere ad rōnem vnius floreni cum di
midio per menſem: et intelligitur hoc de
ductis expēſis factis in vtilitatē: et cō
ſeruationē ipi9 rei neceſſariis non tamen
ſuperfluis et expēſis fctis gratia colligē
dorum fructuū: h9modi enim deducuntur
tā a male fidei q̄3 a bone fidei poſſeſſore
Ray. et Tho. Dāna etiam q̄ paſſus eſt
dominus ex carentia rei ſue tenetur ſatiſ
facere. extra de iniuriis et dā. da. c. Si
culpa. Tho. et Ray. Itē vero ꝙ ſi plꝰes
concurrēt ad furtum: uꝉ ad dānum aliqꝺ
faciendum ita ꝙ vnus non faceret ſine
altero q̄libet tenetur inſolidū. i. ad totū
dānū reſtituendū quouſq3 ſit illi ſatiſfa
ctum ītegre. Illo autē reſtaurato ꝑ unū
illorū tenetur poſtea q̄lib3 eorū pro ꝑte
ſua ſatiſfacere ei qui totum reſtituit ſm
Tho. Ray. Inno. Hoſti et Alb. extra de
hoīci. c. Sicut dignum. puta cū duo uel
plꝰes vadunt ad furandum aliquid ita ꝙ
vnus non iret: uel faceret ſine altero. ſeu
cum multi ſtipendiarii bellāt iniuſte. ita
ꝙ vn9 non faceret ſine altero precipue
in principalib9. Multi conſilium ꝓſtāt ad
faciendū extorſiones: uel expoliādum in
iuſte aliquē ciuē ita ꝙ ſine aſſenſu eorū
nō potuiſſet fieri: uel poſſet: oēs tenetur
inſolidū. de hoc tamen plene habes in. ij.
ꝑte ſum. ti. i. c. iij. Quīto nota ꝙ cū duo
bus: uel pluribus exiſtētibus heredibus
uſurarii: uꝉ raptoris: ſi alter fctūs ē non
ſoluendo ſi unus eſt tenetur inſolidum: ſi
plꝰes ſunt quilib3 tenetur pro ꝑte ſua ad
reſtituēdum que uſurarie: et uſurpatiue
ſunt accepta ab illo. ſ. uſq3 ad q̄ntitatem
q̄ peruenit ad illos de hereditate. nā oēs
res hereditarie obligate ſūt extra de uſu
ris. Cōcor. Hoſti. Ber. et Goff. et. Jo. an.
Ad ultra autē q̄3 ꝑcepit de hereditate ꝑ
dctī uſurarii uꝉ raptoris nō tenetur: quā
uis nō eſſet ꝑ illa ſatiſfactū in totum cre
ditorib9 uſurarū: uel rapine. Sexto nota
ꝙ recipiens a religioſo cōtra uolūtatē ſu
perioris ſui tenetur illud reſtituere niſi ī
extrema necītate illud accepit. Ar. xij. q.
i. c. Nō dicatis. et recipiēs ab ipo prela
to religioſo ſine cā rationabili: ſed ex ꝑē
tela: uel turpitudīe tenetur ad reſtitutō
nem monaſterio. Filia religioſi etiam ab
batis dotata notabiꝉr de boīs monaſterii
tenetur reſtituere dotes. et vir ei9 etiam
ſi ſcit hoc. niſi per modū elemoſine mode
rate dotaſſet. ſed q̄ritur vtrū oē lucrum
qꝺ quis fecit ex re rapta furata: uel per
ſen9 acq̄ſita teneatur reſtituere: uel pau
peribus erogare. ad hoc reſpondeꝭ ꝑ di
ſtinctionē: aut enim talis res eſt ex ſe fru
ctificās q̄ etiam ſui vſu nō cōſumitur nec
diſtrahitur. ut ager vinea plātata pratū
domus iumētū et h9modi: et de h9i re d3
reſtitui oē lucrū iꝺ ꝑceptū ſecūdū Tho.
et oēs alios. Aut talis res nō eſt ex ſe fru
ctificās: et ei9 vſus eſt cōſūptio. ut gra
num: vinū: oleum et h9modi: aut diſtra
ctio. ut pecunia: metalla. Et circa h9mo
di res eſt triplex mod9 dicēdi. nā quidā
dicunt ꝙ oē lucrum inde ꝑceptum d3 reſti
tui: uel pauperibus erogari: quia radice
īfecta null9 bonus fructus ſeq poteſt. ut
dicitur. i. q. i. c. Ferꝭ. Cū ergo radix illi9
lucri ſit uſura: uel rapina videꝭ ꝙ fruct9
uel lucrū exinde ſit infectū et obnoxium
reſtitutōni: uel erogationi. Alii dicūt ꝙ
pecuniā raptā: uel fenebrē teneatur īdu
bie reſtituere ac etiā dāna que paſſus eſt
is qui ſoluit uſuram ex carētia ipſius pe
cunie ſolute: puta q̄a oportuit eū accipe
re ad uſuram ꝓ ſuis neceſſitatibus: uꝉ uē
dere res ſuas multo minori pretio q̄3 vale
rēt. Lucrū tamē ꝑceptū ex pecunia fene
bri ꝑ licita negocia non tenetur reſtitue
re: uel erogare pauperibus et hoc tenēt
Tho. ſcꝺa ſcꝺe. q. lxxviij. Ricar. et Pe.
de pal. in. iiij.

Item q̄ritur utrū manifeſto uſurario preſtāte cautionē de

vſuris reſtituēdis. ſi ad preces ei⁹ aliqs fideiubeat ꝓ eo teneatur ipe fideiuſſor creditoribus vſurarū uł epo: uel paupeꝛi bus ad reſtitutionē oīuȝ vſurarum extor tarū: certarū et incertarum. Ad qđ re ſpōdet Lauꝛ. ubi ſupra dicēs ꝙ Lap⁹ cū pl'ibus aliis doctoribus determīauit talē fideiuſſorē non teneri vltra vires heredi tatis principalis: et ſi ſe principalē cōſti tuiſſet. Et addit. hāc etiam qſtionē diſ putauit Pau. de leaȝa: et determinauit ꝙ non obligatur fideiuſſoꝛ ultra facultates vſurarii hito reſpectu ad tēp⁹ cautionis quia ſi tp̄re cautiōis pricipał erat ſoluē do: dato etiam ꝙ facultates ſint poſtea exhauſte nō reſtitutione uſurarū nec eꝛis aliēi: ſed per alios modos fideiuſſor rema nebit ad oīa obligatus. lȝ enim exceptio īopie ꝓſit principali nō tamē fideiuſſori ſed ſi tp̄re principał cautioīs nō erat ſol uendo nō teneť ultra vires principales. Idem tamen Paul⁹ diſtingit inter fideiu bentē ꝓ cautione et ſe obligantē ad reſti tutōnē vſurarū ex alia cā. In primo eniȝ caſu nō tenetur fideiuſſor ultra uires. qa nec ultra vires reſtituere: uł cauere tene batur principał. In. ij. caſu ſecus: qa pri cipał eſt obligat⁹ inſolidū: lȝ hēat excep tiones īopie: uel ſiłes: q̄ exceptō ut pote pſonał nō dirigitur ad fideiuſſorē. Itē nota ſecundū Ricar. in. iiij. di. xv. ꝙ qui dānificat aliquē iniuſte in ſua libertate ſ. iniuſte ꝓcurādo eum redigi ī ſeruitutē tenetur ſe facere ſeruū ꝓ eo: ſi nō poteſt eū alr reſtituere libertati: niſi forte tał eſſet cōditō pſone que hoc dānum itulit ꝙ notabiłr redundaret in preiudiciū bo ni cōmunis: in quo caſu nō teneturꝛ ſe face re ſeruū: ſed tenetur ad oē aliud ītereſſe ad arbitrium boni uiri. Quātūcūq3 quis dānificaret aliquem in aliis poſſeſſioni bus nūq̄ȝ tenetur ꝓ reſtitutōne ſe facere ſeruū eius: uel alterius: quia ut dicitur ff. de reg. iur. Libeꝛtas īeſtimabilis res. ē Quod aūt dicitur Exo. xxij. Si autē nō hūerit unde reddat venūdetur. Iudiciale p̄ceptum fuit unde mō nō obligat. hec il le. Item ſi quis impedit aliqueȝ iniuſte ab officio: uel beneficio iam obtento: pu ta procurans ſibi auferri ex aliqua ſini ſtra cauſa: uel falſa tenetur ad ſatiſfactō nem de toto ſecundum Tho. et Ricar. in. iiij. di. xv. ſecus ſi iuſte hoc procurat: quia meretur priuaꝛi ex defectu ſuo. Sed ſi impedit a beneficio conſequendo non tamen ad tātum quantum eſt beneficium ſed ad arbitrium boni viri ſecundū Tho et Ricar. quod intelligendum videtur q̄n do hoc facit ex odio uel malicia. nam ſi facit ut ſibi: uel amico ſuo magis proui detur q̄ȝ illi: puta teſtōr aliquis vult le gare Ti. c. Et ego rogo ꝙ magis leget mihi: uel cuidam perſone mihi magis di lecte: et ille ſic facit. tał ſecundū Pe. de pał. ī. iiij. nulli tenetur. quia nulli aufeꝛt ius ſuum. nam illi nullum ius erat acquiſi tum: et nemini facit iniuriam qui utitur iure ſuo. cuilȝ enim licȝ ſe alteri cōmenda re ut donet ſibi: uel leget precipue cum indiget.

Item queritur v trum clerici teneātur reſtituere illos fru ctus quos voluptuoſe conſumunt non fa cientes ſeruitium in eccleſia ſcilicet non officiantes: uel officiando. Reſpondeo ſe cundum Archi. di. xxxxiiij. utiq̄ȝ tenen tur: et hoc tripliciter. Primo ratione dati. Secundo ratione ſacrilegii. Tertio ratione odii. Primo ratione dati. nam il la bona tali eccleſie ideo data ſunt vt of ferant preces: et ſacrificia pro ipſis q̄ dederunt: et ex reſiduo alentur pauperes ad qđ facit verbū Hieronimi dicētis. Tibi o ſacerdos de altario uiuere nō luxu riaꝛi pmittiť. di. xliiij. §. i. et q̄ hoc non facit īfidēliteꝛ agit. Scđo rōne ſacrilegii qa d'fraudant totā ecc'ia̅ q̄m ſuis pcib⁹ et officiis iuuaꝛe d'berēt: et ei ꝓdeſſe. Vn đ Alex. papa. Ipi ſacerdotes pro populo

interpellant : et peccata ppl'i comedunt .
quia precibus ſuis ea delent .i.q.i.c. ipſi.
Tertio ratione dubii quia prouocāt iram
dei contra populū .Grego.Cum is qui diſ
plicet ad intercedendū mittitur :irati a/
nimus proculdubio ad deteriora prouocať
di. xxxxviiij. § .i.Quod verum eſt quādo
populus ē in cauſa malitie ſacerdotis.Sed
quid ſi facit ſeruitium eccleſie :ſed ī mor
tali perſeuerans.Reſpondeo non videtur
teneri de fructibus . et rō eſt quia etiam
mali miniſtri orationes cōmunes.ut offici
um et miſſe proſunt uiuis et defunctis ſm
Tho.ī.iiij.Sꝫ quid de bonis omiſſis nūqd
tenetur reſtaurare totum .Reſpondeo ſm
Archi.ex q̄litate deberet ſibi iniūgi in pe
nitentia ſi poſſet :ſed non eſt neceſſariū :
ſed in hoc eſt penitentia arbitraria ſicut
in aliis et idem videtur ſentire Pe.de pal.
in.iiij.
Quantum ad tertium principale .ſ.vbi fi
enda eſt reſtitutio circa hoc diſtinguēdū
quia aut perſona cui fienda eſt reſtitutio
ſcitur :aut inquirendo ſciri poteſt :aut oī
no ignoratur .Si autem ſcitur aut inqui
rendo ſciri poteſt ipſe:vel heres eius ipſo
mortuo in loco vbi facta eſt rapina vſura
vel dānum :ſi vterqꝫ ibi eſt :vel vbicūqꝫ
adinuicem ſe conueniunt creditor et debi
tor.Si aūt alter ē abſēs a loco vbi fcā ē
uſpatio :vel dānificatio:mittetur expen
ſis eius qui ſe abſentauit de loco . Si vō
eſt abſens cui fienda eſt reſtitutio . puta
quia mutauit domicilium mittet ſibi rem
ablatam:vel pecuniam ipſe qui abſtulit /
expēſis illiꝰ q habꝫ reſtituere.Si uero ab
ſentauit a dicto loco is q rē uſpauit ipe
ſuis propiis expenſis tranſmittet rē :uel
pecuniam ſecundum Hoſtiē.et Joh . An.
Et hoc per talem modum ꝙ nō detegatur
peccator:ſi peccatum eſt occultum Ar.ij.
q. i.c.Si peccauerit:uel etiam poteſt cre
ditori ſignificari precipue : quando eſt
multum remotus a debitore occulte :uel
manifeſte ſecundum quod expedit:et ſe
cundum ꝙ creditor ordinat : uel de mit
tenda illa re:uel reſeruāda:uel aliter dā
da:ſic agat debitor:et liber erit.Si autē
ſuo proprio motu rem illam deſtinaret ſeu
pecuniam debitor et in uia periret:uľ au
ferreť ſibi :periret ei q ad hoc teneretur
ad ſatiſfaciendum ſecundum Jo.in glo.Vľ
etiam ſi ſperatur cito uenturus ad locum
poteſt ſibi rem ſeruare .Et ſecundū Tho.
Hoſti.Jo.An. ī edē ſacrā deponere vel a
lio tuto loco : aut ſi res ē pui ualoris et
creditor diſtās mľtū : et abūdās fuerit
pōt etiā ſꝫ vuľ.p aīa eiꝰ paupibꝰ eroga
ri.Si vero ignorať nec perquirendo inue
niri poteſt cui reſtitutio fieri debet :tunc
eroganda eſt res ablata vel precium eius
pauperibus pro anima illius in loco illo v
bi facta eſt vſa :rapina :vel dānum vel ī
loco in quo habitat is cui fienda eſt reſti/
tutio:et hoc ideo quia melius eſt ꝙ vicini
inde ſentiant cōmodum q̄ꝫ extranei:tum e
tiā qa viſimile ē ibi repiri dānū paſſu.uľ
heredem eius.Jta notat Hoſti.Jo.an.et
Jo.de ligna .Vel ſaltē fiat talis erogatio
ad arbitrium dioceſani loci vbi factū eſt
dānum :vel rapina ſecūdū Ray .Si tamē
cōmode fieri non poſſet in dicto loco cum
hoc non ſit neceſſarium poteſt tunc et dꝫ a
libi fieri ſecūdū Vuľ.Sed et beatꝰ Tho.
in huiꝰi caū nil dicit de loco determinato:
ſed ꝙ pro aīa illius cuius res erat dꝫ pau/
peribꝰ erogari . Unde et.M.Vgo peritꝰ
in utroqꝫ iure :et frater Clarus dicebant
ꝙ cum pauperes ſint .ut vnum mēbrum in
corpore eccleſie :nec ab hac vnitate ſeq̄ſ/
trētur propter locorū diſtantiam ſufficit
ſi reſtitutio incertorum detur quibuſcūqꝫ
pauperibus etiam alteriꝰ puincie: q̄ꝫ ubi
facta eſt rapina :vel damnū . et maxime
qui ſunt pauperes criſti.et vtiliores eccle
ſie dei :et ſaluti animarū :et ex hoc appa
ret ꝙ locus nō eſt de neceſſitate reſtitutio
nis :ſed de congruentia.Jdem tenet Fede.
de ſenis.c.xxxij.opis ſui.Vſe tamē incer
te extorte per manifeſtos vſurarios:quō

debeant reſtitui: et in quo loco et per quē dioceſanum habes in .ij. parte ſum. ti. i. c. Quamuis enī quod habetur in iſto . §. nō pertineat ad vbi ſed magis ad quid. tamē hic notabilr. Queritur vtrum fideiuſſor poſſit repetere a debitore vſuras quas ꝓ eo ſoluit creditori penes quem pro ipſo de bitore itercesit. ad qđ reſpōdet Laure. ꝙ Jo. An. In queſtione ſuper mercuriali . in regula Dānū de reg. Ju. i vj. hanc queſtio nē explanat notabiliter et ex ei⁹ dictis el licit. xj. cōcluſiones . quarū pria ē talis . Nō recipit fideiuſſor a debitore obligati onē ſciente: et contradicēte uſuras ſuo ſo lutas debitori: nec etiam ſortem: nec quid aliud inutiliter ipenſum. plus eſt enim cō tradicere q̄ʒ nō cōſētire. extra đ ſimo. c. Sicut tuis. Scđa concluſio ē. non repetit debitore ſciente: et patiente: ſed non mā dante obligationem fideiuſſor vſuras: vel indebitum ſolutas: vel ſolutum creditori et ſibi imputet ꝙ ſe obtulit. extra de reg. iur. c. Bona fides i. vj. repetit tamen ſor tem in debitum qđ ſoluit. Tertia cōcluſio eſt non repetit a debitore ſciente: et man dante ipſum obligari pro ſorte tantum fi deiuſſor ſoluēs vſuras. tū qa fines mādati exceſſit. tum qa ad illas obligat⁹ nō erat Quarta concluſio eſt non recipit a debito re fideiuſſor uſuras ſciente et mandante ipſum in omnē caūm: vel ſimpliciter obli gari ſiue fideiubere. pʒ quia in generali mandato non incluſit in debitū de quo ve riſimilr in ſp̄e non mādaſſet. c. Jn genera li de reg. iur. i. vj. Quinta concluſio ē re petit a debitore ſciente: et mandāte ipſū pro vſ̄is cum ſub nomine ſortis incluſit e as. ut eſt moris obligari ſiue fideiubere ipſe fideiuſſor vſ̄as: quantū iuſte credere potuit illam ſortem totum debitum: nec ꝓ ſumere debuit illud debitū ſub nomine ſor tis promittere. extra de p̄ſūp. c. Quia veriſilr. Sexta concluſio eſt repetit a de bitore ſciente mandante nominati pro vſu ris fideiuberi ipſe fideiuſſor creditori ſo

lutas ſi iurauit illas ſoluere: et iſta eſt cō munis opinio. extra de fideiuſ. c. ij. et iſtā opi. apꝓbat Jo. An. habet tamen fideiuſ ſor optionem ſoluendi: vel abſolutionem petendi ſicut haberet debitor. Septima concluſio eſt repetit a debitore etiā nomi natim mādante pro vſuris fideiuberi ipſe fideiuſſor vſuras creditori ſolutas etiam ſi non iurauit creditori illas ſoluere. Si ipi fideiuſſori debitor indēnitatē iurauit dūmō alias ꝓpter pignora data: vel aliā cām debitori fuerit expediens vſuras ſol ui. c. Peruenit. extra de fideiuſ. Octaua concluſio ē non repetit a debitore ſciente et mandāte nominati pro vſuris fideiube ri ipſe fideiuſſor creditori ſponte ſolutas ſi non iurauit creditori illas ſoluere: nec debitori indēnitatem. nec expediebat cre ditori propter pignora data: vel aliā cāʒ ipſas vſuras ſolui. et hoc de iure fori. Sʒ opinio theologorū que ſm Jo. An. multū fauet equitati eſt ꝙ vrgeatur debitor ad ſoluēdū in foro cōſcientie de reg. iu. c. Sci enti. li. vj. Nona concluſio eſt non repetit a debitore ſciente et mādante nominatim ꝓ vſuris fideiuberi ipſe fideiuſſor vſuras creditori coacte ſolutas ſi non iurauerit creditori illas ſoluere: nec đbitor iurauit fideiuſſori indēnitatem: nec expediebat đ bitori propter pignora data: vel aliā cāʒ vſuras ſolui: ſi fuit ipſe fideiuſſor in cul pa ut quia non excepit ſecus ſi non fuit in culpa. Decima concluſio eſt ꝙ in oī caū quo pōt a debitore fideiuſſor vſuras repe tere: debet intelligi ſi non interuenit frā⁹ pſone ad perſonam. ſ. conſtituētis ob hoc fideiuſſorem. extra de priuileg. c. Quāto Vndecima concluſio eſt ꝙ in omni caū quo poteſt a debitore vſuras repetere: fideiuſ ſor poterit illas repetere a creditore cui ſoluit. ff. mandati. l. Si fideiuſſor. §. Jn omnibus.

Quantū ad quar tum. ſ. per quos debet fieri reſtitutio.

Primo dicendum eſt de incertis. Secundo
de certis. Queritᷣ ergo vtrū reſtitutio in
certorum debeat fieri per eū qui habꝫ re
ſtituere: vel per aliū cui cōmiſerit. aut ſo
lū ꝑ dioceſanū. Reſpondeo circa hoc ſunt
varie opiniones: et contrarie Hoſti. ſuꝑ
c. Cum tu de vſur. et in .c. Cū ſit de iude.
et in ſūma ſua de pe. c. fi. iuxta finē tenet
ꝙ vnus de caſibus ꝑtinentibus ad epm̄ ē
reſtitutio male ablatorū incertorū: qꝺ e
tiā tenet Jo. An. extra de pe. et re. i. c.
Si ep̄us in glo. li. vj. et in .c. Peccatū de
reg. iur. li. vj. ad qꝺ videtᷣ facere qꝺ ha
betur .xij. q. i. c. Precipimus. Addunt e
tiam aliqui qui hoc tenent hanc rationē.
Cū huiꝰi bona incerta ſint pro animabus
eorum quorū fuerūt fidelr diſpenſanda:
ac per conſequens ſint ad diuinū cultū eo
ipſo: et ſuſtentationē pauperum ordinata
Solus autē eccleſiaſticus prelatus ſit rec
tor: et moderator diuini cultus: et pater
pauperū: et diſpenſator rerum diuino cul
tui ordinandarū. ut patet. di. lxxxvj. c.
Diuine. et in multis aliis. c. Jdeo ſm iudi
ciū eius debita incerta ſunt per eū diſpen
ſanda. Archi. aūt in q̄dā queſtione diſpu
tata per eū et in roſario .xiiij. q. v. c. Nō
ſane tenet contrarium: et dicit ſentētiam
Hoſti. circa hec ſupradicta eſſe veram in
caū ubi nullus deputatus eſt a teſtatore q̄
hec exeq̄tur ut xij. q. ij. c. De laicis. Ubi
vero certa perſona deputata eſt a teſtato
re illa perſona debet exequi. vt in dicto. c.
De laicis. extra de teſta. c. Tua. Jmo cre
do ꝙ ipſe raptor. incerta q̄ debent paupe
ribꝰ erogari poteſt ipſe pauperibꝰ eroga
re abſqꝫ licentia: uel autoritate ep̄i ul̄ al
teriꝰ iudicis eccl̄iaſtici. ut ſatis colligitur
in dicto. c. Cum tu. Et hec īnuit etiam cla
re. glo. in. c. Sicut dignum qui hōici. §.
eos. Nec obſtat. c. Cū ſit de iude. ꝑ qꝺ ꝓ
bat Hoſti. ſuam opinionem. Nam illud. c.
loquitur de iudeo non de xp̄iano cuius actꝰ
uel diſpenſatio merito habetur ſuſpecta
ab eccl̄ia quo ad criſtianos. iō iuſte: et be/
ne dicit ibi ſecundū ꝓuidentiam dioceſani
que ſuſpitio ceſſat in xp̄iano: et ſic nō dubi
to ꝙ ep̄us non habet ſe intromittere de ta
libꝰ. Hec archi. Jo. ꝺ lig. idē ſentit: et poſt
adducit hanc rōnem. Qui in debitū extor
ſit obligatus eſt ex malefitio: vel quaſi il
lis quibus extorſit ſi extant. alias paupe
ribus. Et regula habet ꝙ debitor poteſt
ſe per abſolutionē liberare. Inſti. quibus
mo. tol. obligatio per totum. Tu q̄ dicis
contrariū da mihi cauꝫ expreſſum contra
regl̄am: nec ē verū ꝙ ſit in dicto. c. Cū ſit
quia non loquitur in criſtiano: ſꝫ in iudeo
vt dicit Archi. Hāc opinionē ſeq̄tur pau.
Et Ge. ſuper cle. i. de priuilegiis. Hoc etiā
cōſuluerunt. Jo. cal. Et Recupꝰ. Sꝫ domi
nus Ugo vtriuſqꝫ iuris peritꝰ. Et frater
Clarꝰ. ut habetur in quadā ſūml̄a concor
dauerūt ī hoc ꝙ nullū iꝰ exp̄ſſū hoc dicit
nec ī decretis: nec alibi: niſi ꝙ ep̄ꝰ ē ꝓcura
tor paupꝑū. Jllud vō adaptatᷣ quod pōt ꝓ
curare de ſuo ꝓprio ſi hꝫ: ul̄ ꝺ bonis eccl̄ie
i. de fructibꝰ ul̄ aliis modis. ſꝫ q̄a ſacerdo
tes ſimplices ſunt īꝑiti pro maiori parte:
epiſcopi uero reputantur ſufficientes in ſci
entia. hinc īoleuit ꝙ huiuſmodi reſtitutio
nes reīttūtᷣ ad epiſcopos. Unde ſi cōfeſſor
peritus ſit. et ſciat in huiuſmodi ſufficien
ter cōſulere: non ē neceſſe remittere ad epi
ſcopos. hec ibi. et in hac ſententia eſt. Jo.
mo. Hoc etiam innuit Jnno. extra de emu/
nitate eccleſie. c. Quia pl̄iqꝫ. Ar. xij. q.
iiij. c. Si q̄s romipetas. Ad rōnē ſuperiꝰ
īductam ꝓ alia opinione poſſet reſponderi
ꝙ q̄ꝫuis epiſcopi: et prelati ſint diſpenſa
tores rerū datarū eccl̄iis: non tamen ſeq̄tᷣ
ꝙ ſint diſpenſatores oīuꝫ q̄ ſm deū ſunt in
diuinū cultū: et in pauperes eroganda: ſꝫ
ſolū in diuinum cultū iam ordinata. ut red
ditꝰ eccl̄iaꝝ et huiꝰi. Nam ſi eſſent diſpē
ſatores erogandorū oīuꝫ ſꝫ hoc eſſent etiā
diſpenſatores omniū ſuꝑfluorū que diui/
tes ex diuino precepto deberēt pauperibꝰ
erogare: qꝺ a nullo cōceditᷣ. Sꝫ et Tho.
ij. ſe. q. lxij. Dicit ꝙ ſi ille cui debet fieri

reſtitutio ſit omnino ignotus. debet ei reſtitui ſicut poteſt .ſ.dando in elemoſinas ꝓ ſalute ei⁹ ſiue ſit mortu⁹ ſiue ſit uiu⁹ premiſſa tamen diligenti inqſitione ei⁹ et de autoritate epiſcopi nihil dicit. Scotus i.iiij.di.xv.dicit ſi queras ꝑ cuius manus debeant talia diſpenſari ſi incerta. Reſpondeo ꝙ non inueni q neceſſario ſit determinatus mediator: iſta pauperib⁹ diſpenſando. Videt aũt mihi ꝙ per ſeipſum conſilia nihilomin⁹ boni viri pōt hoc pauperibus erogare. quia tali mediatori ad diſpenſandū tribui poſſet de cuius fidelitate preſumeret: et non ſibi appropriaret vel in alios vſus conuerteret q̄ꝫ deberet. Unde vbi lex diuina: vel eccl'iaſtica non ligat ſequēda eſt rō naturalis. Illa aũt dicta ꝙ qui tenetur reſtituere magis hoc faciat per ſe q̄ꝫ per alium: non excludendo tamen per hoc conſilium boni viri: ſed includendo. hec Scotus. Quidam alii faciunt circa hoc diſtinctionem: vꝫ q̄ntū eorū in quibus cōpetit repetitio. ut furto: rapina: vſura: fraude: et hui⁹i diſpenſatio in certorū pertineat ad epiſcopū. Sed aliorum vbi non competit repetitio: et ſi erogatio fienda eſt pauperibus. ut in ludo: et iniuſte acceptis a iudice pro iudicando vel a teſte pro teſtimonio: a meretrice pro fornicatione et hui⁹i quilibꝫ per ſe poſſit diſpenſare: vel cum conſilio confeſſoris. Ego credo ſ'am opinionem .ſ. Archi. et ſe q̄tium omnino veram: et ſimpl'r excepto vno caſū: vꝫ in icertis publicorum vſurariorū. quem caſūꝫ non dubito omnes illos excepiſſe intendere quia ibi expreſſe: et clare ius prouidit. ut.ſ. per diſpoſitionem dioceſani talia incerta determinentur et diſpenſentur. extra de vſur.c. Quaq̄ꝫ .li.vj. ibi traditur forma de hui⁹i: de q̄ habes in .ij. parte ſum.ti.i.c. In hoc ergo caſū tantū poteſt intelligi illud qd dicit per tertiam opinionem .ſ. in vſuris publicis i certis. Et ſi queratur vtrum epus poſſit per ſua ſynodalia hec ſtatuere. ut .ſ. ſibi retineat diſpēſationem incertorū: et aliis non poſſit ſe intromittere dicit i hoc. Jo. de lig. ſuper. c. Cū ſit de vſur. ꝙ quicqd dicit Jo. An. dubium eſt an poſſit. et Jo. cal. in. quodam cōſilio dicit expreſſe ꝙ nō pōt: Vgo. et frater Clarus dicunt ꝙ non poteſt epiſcopus excōmunicare de iur. ſacerdotes qui ſe intromittunt de diſpēſatione incertorū.

Quantū ad ſecundum per quos debet fieri reſtitutio certorū bonorū. Ad qd reſpondetur ꝙ per eū qui abſtulit ſeu recepit uſuras ſeu male ablata poteſt etiam et per q̄ꝫcūqꝫ perſonā aliam facere. in hoc enim vera eſt regula iuris. Qui per aliū facit proinde eſt ac ſi per ſeipſum facere videatur. de reg. iuris li.vj. Si tamen vitiū vſure furti rapine: vel alterius damni eſt occultū: et reſtitutio occulto mō per ſe: vel per aliū fienda eſt. vt nō detegatur perſona. ij.q.i. ſi peccauerit. Caueat etiam diligenter qd per alium facit ita caute faciat. vt recipiat q vꝫ: et nō ille ſibi retineat. qa nō eſſet per hoc liberat⁹: nec cōfidat de cōfeſſoribus. nec ꝑdicatorib⁹: nec q̄ſtuariis q querunt pecunias: nō aiaꝝ ſalutē: et ſi is q rapinā vſurā ul' fraudē fecit nō reſtituat cum heres teneaſ ad oīa onera defuncti inquātū ſufficiat hereditas: tenetur et ip̄e facere dictā reſtitutōeꝫ. de uſur. ca. Michael: et eadem rōne heres heredis: et ſic in infinitum cuꝫ ſcitur ab eis hereditas obligata ad reſtitutōem ꝓpter uſuras: et rapinas et damna a prioribus facta: et vbi nō ſufficeret hereditas ad ſatiſfaciēdum tenentur legatarii: et donatarii. quia legari: nec donari poteſt alienū. nec excuſarentur heredes ſcientes: vel dubitantes: vel merito dubitare debentes ex publica fama: vel ex ſcripturis: vel ex fideli relatu teſtatorem illicitos feciſſe contractus: vel vſ arios: ex hoc ꝙ nullus ponit q̄relam ſup hoc: vel poſtulat aliqd ab eis. ut debitū.

Sed debent diligenter inquirere veritatē quam poſſunt: et ſi inueniunt ſic eſſe notificent: vel notificare faciāt illis quibus debent ſe offerentes ad reſtitutionem: et ſi non inuenirentur pauperibus erogandū alr eſſet in eis ignorantia craſſa q̄ non excuſat. di. xxxvij. §. fi. Et q̄zuis defūctis nō proſit illa reſtitutio ſi deceſſerint impenitentes prodeſt tamen mō neceſſaria eſt ipſis heredibus: ſi volunt ſaluari. quia non remittitť peccatū etcetera. ꝺ reg. iuris li. vj. Si autem licitam artem exercebat: vel patrimonialia tantū habebat teſtor: nec apparet ex fama: vel ſcriptis de illicitis cōtractibus ſeu alieno preſumere debet eum iuſte acquiſiſſe. quia nemo iudicandus eſt immemor proprie ſalutis: et diuini timoris i. q. vij. c. Sancimꝰ: et precipue in mortis arti. Item nota ꝙ dicit Hoſti. in ſum. ti. de vſuris ꝙ ſi aliqua honeſta perſona. puta ſacerdos: vel epiſcopus tractet inter debitorem: et creditorem de ſatiſfaciendo: et dicat creditori talis mediator tantum faciā tibi reddi ſi ex corde reſiduū remittas: non decipias me quia mediator ſum: nec debitorem cuius anime ſalutē quero. et reſpondet creditor ſe ex toto corde liberare ipſum debitorem. quare non dicā ipſū liberatum: non video: nec curo qualrcūqз ſit ſatiſfactū dūmodo ſit ſatiſfactum ei. Si q̄ mouenť ī cōtrarium hoc faciunt in odium vſurariorum. Si quis enim ex alia cā alii iniurieť equidē hoc admittet qlibз theologꝰ ꝙ cōcordia īter ꝑtes poſſit tractari et ꝑs eiꝰ qđ deberet ex pacto remitti. alr titulus de trāſactis inutilis eſſet et q̄re nō idem de uſura. Dicēdū ergo et tenēdū ꝙ precibus poſſit: uel iuſſu iudicis: uel pactione partium remiſſio fieri. et ſic dicā uſurarium abſolutum. hec Hoſti. Que quidem intelligo uera eſſe in foro contentioſo non in foro conſciētie. uel etiam in foro conſcientie q̄ntum ad ea que dubia eſſent vtrum deberent dari: vel non. quia rationes ſunt ad vtrāqз partem: vel cū dubiū ē q̄ntum debeat ſatiſfacere pro damno dato: et ad hoc faciunt rōnes quas facit ipſe Hoſti. Sed vbi certū: vel clarum ē debitum: vel ratione vſurarū: vel alterius vſpationis: niſi debitor liberalr remittat illud qđ remittit. etiam ſi de mille tantū decem remitteret ſi hoc facit quia putat ſe alr reſiduū non poſſe habere nil valet illa remiſſio facta etiam publico peccato quo ad animam. Unde cū mercator infortunia paſſus: fallit et occltat multa de bonis ſuis mobilibus. vt non perueniant ad manus creditorū: et querit compoſitionem cū eis de minori q̄ntitate q̄з debeat. puta conuenit reſpondere ſingulis creditoribus ad rōnem. xv. ſolidorum pro libra. cū tamen poſſet totum dare: vel cedere bonis: cui compoſitioni aſſentiunt creditores: et ita recipientes liberant eum ꝺ reſiduo: cum illi nō ſponte: ſed coacte fecerint illā remiſſionē volentes illa parte potius carere q̄з toto: quinimo et ſi cederet bonis totalr nihil ſibi reſeruando et non ſufficiūt bona illa ad ſatiſfaciendū: ſi poſtea peruenerint ad pinguiorem fortunam tenetur de reſiduo. de ſolutione. c. Odoardus.

De damnis datis

tempore guerre aduicem inter ciuitates quomō: et per quos pōt fieri reſtitutio quando faciūt pactum cum certis pactis: et captis. Nota ꝙ ī q̄dā ſūmula ſic dicitť ꝙ q̄zuis ſint pupilli multi: et abſētes qui non aſſentiunt: et forte etiam aliqui contradicunt ex prouectis qui receperunt dāna iniuſte: nec eis ē ſatiſfactum nihilominus tantū eſt bonū pacis: ꝙ qui habēt rēpublicam gerere poſſunt cum conſenſu maioris partis ſubiectorum ſibi pactis pacis ſubdere et licite relaxare inuicem damna data: et ſi fiat relaxatio predicta tenet: et valet. Nam et hoc mō poſſunt etiam ꝑ bono reipublice. ſibi talias īponere et huiuſmodi quas gabellas vocant. De bonis vero clericorum: et religioſorū nō poſſūt

laici facere relaxationem. quia non ſunt eorum foro ſubditi: nec de bonis eccleſiaſticis permittitur eis aliqua diſpoſitio. ut. di. lxxxvi. bene poſſūt tamē hoc facere plati ſpirituales terrarum adinuicem de cōſenſu: et conuenientia clericorum et religioſorum qui damna receperunt in guerra Hanc autem relaxationē quo ad laicos: ul' clīcos intelligas de damnis datis de reb9 cōſumptis. nam res extantes. ut equos pānos et huiuſmodi q̄ habēt: et ſciunt ſua non eſſe. vt puta quia bellum iuſtum non fuit ex parte ſuorum: uel ſi iuſtum ab his acceperunt a quibus non poterant. ipſa tenere non poſſūt. vnde ſi dominos ꝓprios inuenire poſſunt eis reddere tenentur. alias ſi non inueniunt: pauperibus erogare.

Idem videtur dicendum ſi de iuſtitia belli dubitatur. nam vbi clare bellū iuſtum eſt. res accepte efficiuntur capiētium. di. i. c. Jus militare. q̄ tamen debent inter eos ꝓportionabiliter diſtribui p duces belli. ut. xxiij. q. v. c. Dicat niſi p publicū edictū datū ſit unicuiq̄ qđ capit. Pauperum autem innocētum nō uidetur tutum bona auferre cum ſint ſine cl'pa. niſi ſubſit cauſa: cū ſit aliquis puniendus. de reg. iuris. l. i. vi. Pena tamen temporali frequenter punitur vnus po altero diuerſis de cauſis. ut. i. q. iiij.

De tutoribus curatoribus negociorum aliorum geſtorib9 filiiſfamil' et huiuſmodi qui extorſerunt vſuras: vel fecerunt rapinas: fraudes: et damna nomine alieno. ſ. pro pupillis patronis: vel patribus ſuis: nil tamen eorum p uenit ad eos: ſed ad pupillos dominos: vl' patres eorum: queritur vtrum p eos poſſit et debeat fieri reſtitutio ipſis pupillis vel patribus ſeu dominis neſcientibus: et inuitis de bonis eorum ad quos puenerūt tal'r extorta. Reſpondeo dicunt quidam i diſtincte q̄ ſic in foro cōſcientie: dūmodo non imineat inde periculum vite conſcientie. vel fame ſi deprehenderet' aut ſcandalum ſequatur. puta quia aliquis creditur furatus fuiſſe illa qui innocens ē et huiōi tales enim vt dicūt illi non cōuertunt furtum occulte illa recipientes: cum pecunia fructus: vel per rapinas: et fraudes habita non ſint eorum. Et ratio eſt cum per efficacem cauſam predictorum. ſ. tutorum curatorum et huiuſmodi et per intermedium illorum tale iniuſtum lucrum deuenerit ad manus pupillorum: patronorū: vel patrum: et ad reſtitutionē ſint obligati iſti mediatores iuſtum eſſe videtur ut que cauſa illorum iniuſte ablata ſunt. nunc iuſte licentiam habeāt illa ſatiſfacere. ne ipi đ proprio ſatiſfacere teneātur. ar. ad hec đ reg. iuris. Vbi dicit Chryſo. Ois res per quaſcunq3 cauſas contrahitur per eaſdem diſſoluitur. propterea ad hoc agendum p dicti tenentur. et in hoc gerunt vtilem curam ſui: et illorū q̄ iniuſte detinent aliena Alii autem perfectius: et equius reſpondent per diſtinctionē v3 quia aut tales ad huc habent in manibus adminiſtrationem rerum illorū aut non. et in primo caū poſſunt: et debent reſtituere de bonis illorum ad quos peruenit lucrum: qđ habent pre manibus ſi nolunt remanere ipſi obligati ad ſatiſfaciendū de ſuo. Et hoc ſiue occulte ſiue manifeſte cum ſufficienti cautela. ut ab ipſis non poſſint poſtea repeti. Et ad hoc videtur facere ratio prime opinionis cum regula illa. Omnis res. Si autem non habent amplius adminiſtrationē tunc ſubdiſtinguēdum eſt. quia aut predicti tutores: procuratores et huiōi non poſſunt illa reſtituere de ſuo: puta quia pauperes ſunt: aut poſſunt et ſi non poſſunt ſufficit q̄ denunciēt principalibus pro quibus fecerunt vſuras fraudes et huiuſmodi. ſi ignorant quomō fecerunt pro eis talia illicita lucra que ad eos deuenerunt. vnđ et obligati ſunt ad reſtitutionem. et ſi non ſatiſfaciunt ipſi principales habeant propo

ſitum ſatiſfaciendi de ſuo cum poterunt. Ad accipiēdū aūt occulte a predictis ad hoc non tenenī: nec debent. et ratio ē qui a quo ad ſe excuſati ſunt a reſtitutione ratione impotentie. vt. xiiij. q. vj. c. Si res quo ad illos pro quibus fecerunt vſuras vel fraudes auferendo ab eis occulte: per hoc non prouidetur ſaluti eorum cū remaneant obligati in cōſcientia ex quo ſciunt talia fore facta: nec uelit ſatiſfacere: et ſic nō diſſoluitur peccatum: vel obligatio quo ad eſtimationem eorum. Sed nec pōt quis a priuata perſona cogi ad reſtitutionem male ablatorum niſi per iudicē eccl'iaſticum: vel ciuilem nec videtur bene poſſe excuſari a furto cū contractet rem alienā inuito domino: cum in vſura transferatur dominium. per hoc etiam ſe exponit m'tis periculis. Si autem tales mediatores de q bus dictum eſt poſſunt reſtituere cū illi ad quos extorta peruenerunt nolunt reſtituere qui principaliter obligātur. poſſunt petere humiliter non per coactionē: vel fraudem a creditoribus vſurarum: uel fraudū remiſſionem: cum penes eos non remāſerit pecunia fenebris: et illi qui eā habuerunt remaneant principaliter obligati. quia remiſſione obtenta libere: et ſponte amplius non tenebuntur. ſed tantum principalis. niſi et eis fieret remiſſio. q̄ ſi remiſſionē facere non vellent tenētur ſatiſfacere de ſuo: et tunc uſq; ad quantitatem ſolutam pro illis poterunt occulte accipere de bonis eorum: ſi al' per uiam iudicii habere non poſſunt ita tamen q̄ non ſequatur ſcādalum: vel periculum que ſemper uitanda ſunt. Ubi autem mediator talis ſic ſatiſfecit: dz per aliquem mōdum cautum declarare illi qui ſciebat ſe obligatū ad illud amplius non teneri. ut puta ſi dicat ſe non curare ab eo illa recuperare quaſi ac ſi donaſſet: Uel declarare heredibus ſuis: q̄ non recipiant a tali perſona aliquid. ut debitum pro tali cauſa et huiuſmodi. Bona enim fides non patitur ut ſemel exactū bis exigatur. de. reg. iu. li. vj.

Quantum ad quitū. ſ. cui fienda eſt reſtitutio ſeu datio rei ablate: vel al' illicite acquiſite. Pro fundamento notanda eſt diſtinctio quam ponit Tho. ij. ſe. q. xxxij. dicens. Tripliciter poteſt aliquid eſſe acquiſitum. Uno modo quia id qđ acquiritur illicite. debetur ei a quo acquiſitum extortum eſt: et ſiue nō transferatur dominium illius rei in accipientem ut in furto et rapina ſiue transferatur ut in vſura. tamen competit repetitio. Secūdo mō dicit' aliqđ illicite acqſitū: ita q̄ ille q illicite acqſiuit: nō poteſt illud retinere: nec tamē debetur illi a quo acquiſiuit: quia ille contra iuſtitiam dedit: et ille cōtra iuſtitiā accepit. ut ī ſimonia et ſimilibus in quibus ipſa datio: et acceptio eſt contra legem. Tertio modo dicitur illicite acquiſitū. nō q̄ ipſa acquiſitio ſit illicita ſed illud ex quo acquiritur. eſt illicitum: ex quo trāſfertur dominiū: nec cōpetit repetitio. ut in meretricio et huiuſmodi. Nā meretrix turpiter agit: et contra legē dei fornicando: ſed ipſa acquiſitio: vel datio pecunie pro huiuſmodi illicitis non eſt illicita nec contra legem dei: et hoc proprie dicitur turpe lucrū. De illicitis ergo iſto tertio modo acquiſitis ſm Tho. et Ray. poteſt dari elemoſina: et poteſt etiam retineri niſi ſuperfluū per fraudem vel dolū mulier extorſerit. quia illud eſſet reſtituendum. et ad hoc pertinēt lucra facta ex hiſtrionatu illicito: ex duello: et ex torneamento: ex ſertis factis de floribus: et aliis huiuſmodi quorū vſus eſt cōmuniter ad laſciuiam: ex deciis factis ex mathematica: ſeu arte diuinatoria ex lucro negociationis aduocationis vel medicine in caū nō conceſſo quo ad clericos. in his dixerunt aliqui non poſſe fieri elemoſina. quia ut dicitur Thob. Honora deum de tua ſubſtantia et iterum honora deū de tuis iuſtis laboribus. et. xiiij. q. iiij. c. Elemoſina. et. i.

q.i. Non eſt putanda. Sed hoc non eſt ve rum ſm Tho. et Ray. et alios cōmuniter Predicta autē capl'a allegata hoc inten dunt ꝙ non licet dare elemoſinam de male acquiſitis. q. ſ. debent certis perſonis reſti tui: vel ꝙ non dꝫ aliquis aliqd facere il licitū. ut det elemoſinam. Et q̄zuis quidā diſtingant. ut dicit Vul. ꝙ in his q̄ probi bita ſunt. quia mala: et non puniuntur a iu re niſi infaīa. ut meretritiū duellū et hui9 modi talia poſſunt retineri. Sed que mala ſunt quia prohibita a iure. ut torneamēta negociatio quo ad clericos et huiuſmodi. et talia non poſſunt retineri ad vſum ſuū: ſed debent pauperibus erogari. licet hec diſtinctio videatur eſſe probabilis tamen quia pene ſunt reſtringende non āpliande: et qui nimis emūgit ellicit ſanguinē. Ber. Credo ꝙ in predictis omnibus caſibus: et ſimilibus bonū ē: et ſalubre ꝙ penitens in ducatur ad erogandū pauperibus: non ta men cogend9 ad hoc nec ſi no velit in hoc eſt iudicandus non eſſe in ſtatu ſalutis: ſi non uelit huiuſmodi penitentiā agere: vel accipere. ſ. ꝙ hui9 lucra pauperibus ero get. niſi in caſibus expreſſis ut in ſimonia Et idem de eo qd datur iudici ad corrūpē dū eum et huiuſmodi ut infra dicetur. Se cūdū ergo Tho. Vul. Ray. et Inno. de hu iuſmodi dꝫ dari elemoſina debito honeſta tis et conſilii: non debito neceſſitatis ſalu tis: et ſic intelligit illud. xiiij. q. iiij. Qui habetis. Non eſt ergo illud acceptum ſic reſtituēdū ei a quo acceptū ē. quia in tur pi cauſa melior ē conditio poſſidentis. ff. de condi. obtur. cauſam.

De illicite acquiſi

tis Fo modo dꝫ cum illud ſic acquiſitū non debetur ei a quo ē ſic acquiſitū. nec tamen acquirens pōt pro ſe retinere. illud pōt et debꝫ de neceſſitate ſalutis non ſolū de cōſi lio et honeſtate pauperibus erogari: et hu iuſmodi ratio ē ſm Tho. ij. ſe. q. lxij. quia ipſa datio et acceptio ē lege prohibita. ut in ſimonia. Quidam tamen extendūt iſtū ſecundū modū ad omne lucrum in quo com mittit peccatū in dante: et recipiente non ſolū in ſimonia: ſed etiam ī pecunia accep ta ex adulterio: et pro vſura cū quis acci pit mutuū ſine cauſa rationali: puta ut ā plius diteturi: et inde ſoluit vſuram. Illam vſurā ut dicunt qui accipit retinere non pōt: nec tamen ei dꝫ reddere qui dedit. qa turpiter operatus eſt. dando mutuū ei q̄m nouerat non indigere. Sed Tho. non dicit hoc. Sed cū datio ē cōtra legem. In dictō autem caū datio pecunie pro mutuo non ē peccatum: ſed accipere illo mō vſurario mutuū eſt peccatum quia dat illi occaſio nem mali. Unde licet peccet mortal'r ſic mutuū accipiendo dꝫ tamen poti9 reddere illi a quo accepit q̄ꝫ pauperibus erogare: niſi vbi non inueniretur ille a quo accepit vel etiam ſi vellet illam vſurā reddere nō vſurario: ſꝫ his a quibus extorſit ipſe vſu rarius vſuras pro eo ſatiſfaciendo pro illa parte. Et tunc debet vſurario ſignificare ne iterū illi reſtituat. et precipue debꝫ hoc facere cum licentia epiſcopi. ut ſi dictus vſurarius vellet ab eo repetere epiſcopus cogat illū deſiſtere a repetitiōe: et ex quo vtiliter geſtum ē negotiū ratū habere de bet: non tamen tenetur ad hec. ſ. inquirere vel dare his quibus debitor eſt vſurarius: ſed ſufficit ꝙ reſtituat a quo accepit. pau peribus autem erogare non debet. cū no uit eū aquo accepit. et poteſt ei dare. qd expreſſe oſtendit Aug. dicens nolite face re elemoſinas d fenore et uſuris. xiiij. q. v Nam cum datur pauperibus qd debet cer te perſone non liberatur a reſtitutionis ob ligatione ad illā perſonam. ut habetur ex tra de homici. c. Sicut dignū circa finem: ſꝫ in ſimonia ipſa datio et acceptio pecunie eſt prohibita. unde dicitur. i. q. i. c. Ana thema danti anathema accipienti. et ideo nec ſibi retinere valet: nec illi reddere qui dedit: ſed debet de neceſſitate ſalutis pau peribus erogare ſi poteſt: vel illi eccleſie

i cuiꝰ iiuria data ē pecunia applicari : vł a
liter ꝓuideri prout habes in. ij. parte ſum.
ti. i. c. i. Similiter in iuditio prohibitum ē
iudici : vel aſſeſſori cū habēt certū ſalariū
accipere aliqd a ptibus ꝑ iudicādo uł nō
iudicādo vel iudicando bene vel male. et
teſti ē ꝓhibitū accipe ꝑ teſtimonio feren
do Unde Aug. Jō nō debet vēdere iudex iu
ſtū iudicium : aut teſtis verū teſtimoniū
quia vendit aduocatus iuſtū patrociniū
et iuriſconſultus verū conſiliū. illi enim
in vtramqꝫ partem ad examen adhibentur
iſti ex vna parte cōſiſtūt. xiiij. q. v. c. Nō
ſane. Quod ergo recipit iudex pro huiꝰi :
vel teſtis pro ſe retinere non poteſt : ſꝫ dꝫ
illi reſtitui qui dedit. Si iuſte dedit. puta
ut iuſte iudicaret intendens redimere quo
dammodo vexationem ſuam Unde Aug. i
dicto. c. Nō ſane. Jlle ſolet male ſibi abla
tam pecuniam repetere. qui iuſtum iudici
um emit quoniā venale eſſe nō debuit. Sꝫ
ſi pecunia data fuit iudici ad eū corrūpē
dum : vel teſti ad fłm teſtimonium dicēdū
uł alicui ad falſo accuſandū : vł aduocato
ad iniuſte aduocandū illi datori reddi nō
debꝫ quia turpiter dedit. nec ſibi retinere
debet : ſed pauperibus elargiri : uel illi in
cuius iniuriā data eſt : et precipue ſi ex
hoc amiſiſſet iuſtā cauſam. habenť hec in
dicto. c. Nō ſane prout ibi notat. Jo. An.
et Archi. et. xj. q. iij. c. qui recte : et inno.
extra de emu. eccłie. c. Quia pleriqꝫ Ray.
et Hoſti. in ſum. Similiter inferiores of
ficiales ut nuncii miſſi : et huiꝰi ſi aliquid
extorquēt ꝑ imꝓbitatem. ut denariū par
uū : et huiꝰi tenentur pauperibꝰ erogare
et hoc vbi certum ſalarium recipiunt. ut
dicit glo. i. c. Non ſane. Nam cum ſalariū
ſufficiens recipiunt ſi que extorquent de/
bent reſtituere ſi eſt quid notabile. et i/
dem videť dicēdū de notariis cāerariis et
hꝰi q officio ſuo exigunt aliquid a ꝑſonis
Si enim habent ſufficiens ſalarium tenenť
ad reſtitutionem eorum que accipiunt : nec
videť excuſare cōſuetudo cū ſit irrationa
bilis. ar. xxiij. q. i. c. Militare : uł paupibꝰ
erogare : ſi de facili poteſt inueniri. Si ve
ro ſalarium non haberent : uel non ſufficiēs
credo ꝙ conſuetudo excuſaret quia nemo
cogitur ſuis ſtipendiis militare. ar. Inſup
de his qui accipiūt pecuniam ab accuſatis
vel incarceratis : anteqꝫ proferatur ſen/
tentia contra eos vt intercedant ꝑ eis : et
liberētur. Sciendū ꝙ ſi accuſati : uł incar
cerati ſunt culpabiles vnde et merito con
demnandi illā peccuniam : nec reddere de
bent datoribꝰ quia turpiter dederūt : nec
ſibi retinere poſſūt qa turpiter acceperūt
ipedientes iuſtitiam : ſed debent pauperi
bꝰ erogari. ar. xiiij. q. v. Qui habetis. Si
vero ſunt innocentes : et ad redimendā ſuā
vexationem dederunt : et procurandā ſui
liberationem : ſi interceſſores eorum ſunt
officiales ſalariati ał pecuniam pro hoc re
ceptā reddere debent : uel pauperibus ero
gare : niſi data fuiſſet per modum doni : et
liberalitatis et precipue poſt liberationē
quia tunc retineri poſſet. ar. i. q. ij. c. Si
cut epiſcopus : et ſimiliter ſi interceſſores
nō ſunt officiales ſalariati : ſed priuate per
ſone laborando pro huiuſmodi iuſta libera
tione iuſte faciūt : et qd eis dať iuſte re
tinere ualēt. Jtē de pecunia data ꝑ adul
terio commiſſo : uł committendo. qꝫuis qui
dam dicant ꝙ debet dari non ei qui dedit
nec ſibi retineri ſed ei dari in cuius iniuri
am data eſt. ſ. marito. ſi uxor eiꝰ cōmiſit
adulterium ex quo pecuniam habuit uideť
ꝙ potius debeat pauperibus erogari. niſi
ille maritus eſſet pauper. quia ꝓpter pau
pertatem poſſet etiam confeſſor ipſi muli/
eri tanqꝫ pauperi dimittere : et ſimiliter
de uiro cōmittente adulteriū quo ad vxo/
rem caſte uiuentem : et videť eſſe in huiꝰi
quaſi idem ius : ſicut et in turpi lucro ut in
meretritio : qd etiā poteſt retineri ſic ac
quiſitum : niſi ꝙ leges prohibēt adulteria
et puniūt. non autem ſimplicem fornicatio
nem : et meretritia. Nihilominus de pecu
nia data ꝑ adulterio nil ſtatuunt. ſicut de

pecunia ſimoniatica: et al' huiuſmodi: vn/
de paupib9 erogari potius inducēdi ſunt
xiiij.q.v.c.non ſane.

De acquiſitis per

ludos fortune extra illos caſus in quibus
debet acquiſitum pro huiuſmodi reſtitui
debent pauperib9 erogari. qnōq3 etiā poſ
ſet ſibi retinere. Sed de hoc ſupra eo .li.
ti.i.

De illicite acquiſi/

tis primo modo.i.cum debetur illud acqui
ſitum e i a quo acquiſitum eſt ut in furto:
rapina: vſura et hui9i: regula eſt ꝙ hui9i
ſunt reſtituenda ſpoliatis: ſiue ſint domi/
ni illarū rerū: ſiue ad eos ſpectet rem nō
fuiſſe ablatam ut accidit in pignore depo
ſito cōmodato et hui9i. licet enī tales qui
habent pignora depoſita et hui9i non ſint
domini illarū rerū. tamen ex honeſta cau/
ſa illa tenent. ideo his debent reſtitui talia
ablata non dominis ipſarū rerum. et ſic in
telligo illud. iij.q.i.c. Reintegranda ſunt
oīa ſpoliatis. extra de reſti. ſpoli. per to/
tum. Si aūt res ablata eſt ab eo qui iiuſte
habuerat puta per furtum: vel per rapi/
nā reſtituenda eſt domino illius rei: non il/
li furatori: q3uis aūt malefaceret tal' reſti
tuendo furatoria a quo ipſe acceperat: et
non domino rei ipſius quem nouit: tamen
ſm Vber. liberat9 eſt ab obligatione reſti
tutionis quia repoſuit rem in priſtinū ſta
tum: et gradum. Quidam tamen dicunt
ꝙ illud qd acqrit' ex vſura mētali tātum
non debet illi reſtitui qui dedit: quia a ſe
voluntarie abdicauit: nec tamen ſibi deb3
retinere. qui contra legem accepit. extra
de vſur.c. Conſuluit: ſ3 debet pauperib9
erogari. ar.c. Sicut dignum. extra de ho
mici. de vſuris: c. Cum tu. Sed iſta iura ī
ducta videntur eſſe contra talem opi. nam
ibi dicit' ꝙ debent ablata reſtitui eis quo
rū fuerūt ſi reperiuntur: vel eorū heredi
bus nec aliquod ius: nec aliquis doctor ſo
lennis facit iſtam diſtictionē inter vſurā
mentalem et pactionalem. ut prima debe/
at reſtitui ei qui dedit: ſa autem non: ſ3
pauperibus erogari. Sed ſicut indiſticte
dicit Aug. de acceptis per furtum et rapi
nam ꝙ debent reſtitui: nō dari paupeꝛib9
ſic inquiens. Qui contra ius ſocietatis hu
mane: furtis: rapinis: iuaſionibus: oppreſ
ſionibus aliqua abſtulerunt reddenda po/
tius q̄3 donanda cēſemus exemplo zachei.
xiiij.q.v.c. Non ſane. ita et indiſtincte di
cit idem de vſuris Nolite elemoſinas face
re de vſuris.q.ea. quaſi dicat hec redden
da ſunt non pauperibus danda Cum. ſ. iue
niuntur qui dederunt ipſas vſuras. Et cum
dicitur ꝙ q dedit vſuras voluntarie illud
a ſe abdicauit. Reſpondeo ꝙ ſi dedit ex li/
beralitate: et per modum doni verū eſſet
et tunc recipiens hoc ſciens non tenetur re
ſtituere: nec pauperibus dare. Sed ſi de/
dit ratione mutui principaliter nō abdica
uit illud voluntarie: ſupple ſed conditiona
te ne mutuans reputaret ſe grauatum: et
iſtum ingratum: et ſic alia vice non inue/
niret mutuū. et idō ſibi debet reſtitui vſu
ra. Si autem nil accepit vltra ſortem q̄3/
uis hoc non intenderet in nullo tenetur nec
illi: nec pauperibus.

Pro huiuſmodi/

autem maiori declaratione ſciendum ꝙ in
re que debet reſtitui ſe aliquis tripliciter
poteſt habere. quia aut eſt uerus dominus
aut heres eius: aut ſolum eſt diſpenſator
circa ipſam rem: et in primo caſu. cū. ſ. eſt
uer9 domin9 rei ablate debet ſibi reſtitui
ſi poteſt. iij.q.i.c. Reintegranda et fere
per totam queſtionē. Et hoc niſi iuſto bel
lo: uel iuſto edicto īperiali: ul' eccl'iaſtico
ille cui res ſublata eſt priuaretur iure re
habendi ſimpliciter: ul' ad tempus. nam cū
contingeret hoc puta quia tāq3 hereticus
condēnatus eſt dominus rei: uel de crimi
ne leſe maieſtatis conuictus in quibus caſi
bus omnia confiſcantur poſt ſententiam

ſuper hec non ſibi: ſed fiſco debent omnia
ſua applicari. extra de hereti. c. Excōmuni
camus. Inſuper ſi dominus rei ablate non
habet adminiſtrationem bonorum ſuorum
ut pupillꝰ debet illud reddi tutori: uł cu
ratori. In. ij. uero caſu. ſ. cū legitimus he
res eſt ſibi debent ablata reſtitui: ſed cum
tali diſtinctione ſecundum Ray. quia ſi he
redes ſunt pl'es vnicuiqꝫ ſecundum propor
tiones ſue hereditarie partis reſtituēdū
eſt. Si autem heres in aliqua determinata
quantitate conſtitutus ſit. puta in. c. vel
in domo et non plus tunc reſtitutio non fi/
et heredi: ſed illi vel illis quibus teſtator
cōmiſit diſpenſationem bonorum ſuorum.
Si vero defunctus in morte ſua: omnia bo
na ſua legauit pauperibus: et piis locis q
bꝰ illa legata ſunt acquiritur ius in bonis
defuncti preſentibus: et futuris. vnde et
eis debet reſtitui. In. iij. caū. ſ. cum eſt diſ
penſator rerum ut epiſcopi et alii prelati
eccl'iarum: et gubernatores hoſpitalium
eſt diſtingendum. qa cum dant aliqua ali
is: aut dant de rebus ſuis ꝓpriis puta pa
trimonialibꝰ: uł per induſtriam acquiſitis
ſicut ſcripťe doctrine. et huiuſmodi et de
huiuſmodi dando quibuſcunqꝫ etiam ma/
lis ut meretricibus et hiſtrionibus: q̄ꝫ/
uis grauiter peccēt ut illud. lxxxviij. di. c.
Donare. tamen non tenetur ad reſtitutio/
nem: nec illi qui huꝰi recipiunt ab eis ſecū
dum Ray. et Vlri. aut dant de fructibus
eccleſiarum ſuarū et locorum piorum ad
mēſam eorum ſeu uſum ſpāliter deputatis
et tunc etiam male dtendo et dando male
faciunt non tamen tenentur ad reſtitutio
nem ipſi nec qui recipiunt ab eis: niſi reci
perent per extorſiones fraudes: et uiolēti
as: et huiuſmodi tunc tenerentur. et hoc
ſecundum Tho. ii. ſe. q. clxxxv. Et ſecūdū
Vlri. Aut dant de bonis eccl'ie deputatis
ad cultū diuinum uł. c. Diſtribuendis aut
pauperibus erogandis ſpecialiter: uel cū
etiam multiplicirer cōmittuntur diſpenſa
tioni ſue ſine diſtinctione ſibi deputatorū
ad uitam ab aliis: et tunc ſi dant co[...]e
ceſſitatis ſeu elemoſine bene faciunt: [...]e
ipſi tenentur: nec qui recipiunt ad reſti[...]
endum: niſi darent de his que ſunt diſticte
deputata clericis. qui tunc tenentur eis de
eo qđ abſtulit ab eis: quia non danda eſt
elemoſina de alieno xiiij. q. v. c. Neqꝫ. Si
dant perſonis honeſtis pro patrocinio et
labore quem impendunt eccleſiis etiam
laudabiliter faciunt ſecundum quātitatē
laboris et induſtrie. Eccleſiaſticis enim
vtilitatibus ſeruientes eccleſiaſtica opor
tet remuneratione gaudere. xii. q. ij. c.
Quicūqꝫ. nec ergo prelati dātes: nec reci
pientes ꝓ huiuſmodi tenenť in aliquo re
ſtituere. Sed ſi dant ratione pentele. cum
tamen non indigeant: uł cauſa fauoris hu
mani erga principes non facerēt ad redi
mendā uexationē quo ad tirannos et ſimi
les: uł dāt cauſa turpitudinis. ut meretri
cibus: et huiuſmodi tenentur ad reſtituen
dum que ſic male dederunt. non quidem de
bonis eccl'ie: ſed de bonis patrimonialibꝰ
ſi habent: vel per induſtriam acquiſitis.
Illi etiam qui ſic talia que aliis debeban
tur male accipiunt: tenentur reſtituere ni
ſi ipſe qui dedit ſatiſfeciſſet Tho. vbi ſu/
pra. debent autem dare: vel ſucceſſori eiꝰ
qui dedit: vel in vtilitatem eccleſie cōuer
tere cum licentia ſuperioris: vel pauperi/
bus erogare ſi illa pauperibus debebātur
Qui autem recipiunt a religioſis propter
iniuſtam cauſam: vel ſine licentia ſuperio
ris debent reſtituere prelato ipſius mona
ſterii: vel conuentus: vel alias in vtilita/
tem monaſterii conuertere: vel expendere
precipue ſi ipſe prelatus fuit qui male de
dit. In omni autem caū ex ſupradictis de
bet fieri ita ꝙ peccatuꝫ qđ eſt occultū nō
manifeſtetur. et ita ꝙ non ſequatur maiꝰ
ſcandalum. ar. di. xiij. c. Duo. Qui autem
tenentur alicui eccleſie: vel loco pio debēt
illud dare gubernatori ſeu rectori eius lo
ci: niſi ille rector non haberet iuſtū titulū
ſed vſurpatum: vel probabiliter credatur

male vſurum tunc enim poſſet in vtilitatē illius loci cōuerti: vel ſucceſſori reſuare.

Quantū ad ſextū/ .ſ. cur ſit fienda reſtitutio. Ad hoc beat9 Tho. ij. ſe. q. lxij. aſſignat rationē vȝ quia reſtitutio eſt actus iuſtitie. ad iuſtitiam aūt habendam: et exercendam quilibet tenetur. Conſiſtit autem iuſtitia in quadam equalitate que tollitur ꝑ uſurpationē: et detentionem aliene rei. et reparari non poteſt niſi ꝑ iteratam dationē: ſeu ꝑ aſſignationem rei ei cuius erat ſi poteſt et ideo tenetur reſtituere. Sed nota ꝙ ſicut quilibȝ qui eſt ſui iuris poteſt donare rē ſuaȝ: ita poteſt etiam remittere rem ſibi debitam gratis: et relaxare ſuo debitori: q̄ remiſſio ſiue donatio libere facta ſine fraude: et coactione poſtq̄ȝ facta eſt ꝑ penitentiam nō poteſt reuocari. vt dicit Ray. ar. vij. q. i. c. Quam periculoſum. Sed ſciendū ꝙ illi qui ponunt ſe in manibus creditorum pro/mittendo: ſeu offerendo ſe ad dandum qđ peterent: rogantes tamen ꝙ totum: vel ꝑtem dimittant ſed non intendunt reſtituere: imo ſperant ꝙ pro nihilo: uel modico q̄ etabuntur al' non ſe ponerent in manibus eorū. a peccato quidem rapine vſure ſeu alterius male vſurpationis non ſunt abſoluti quia peccatū per penitentiam: et cōfeſſionem dimittitur: quā illi veram non habent. Sed utrū abſoluti ſint a debito ſeu obligatione ad reſtituēdū diſtingendū ſecundum Egidium in quolibȝ. qa ſi creditor ꝓpria volūtate: et liberalitate dimi/ſit et donauit nō curās ꝙ debitor itēderet non tenetur ipſe debitor ampli9 reſtituere ſi hoc ei clare conſtat. Sec9 autem ſi creditor deceptus: nl' coactus: uel deſpatus. i. ꝙ nunq̄ȝ ſperabat ſe illud debitū ab eo poſſe habere: uel nō poſſe habere totum: et ideo poti9 uoluit habere partem q̄ȝ nihil dubitās ne nihil haberet ſi totū uellet habere Talis. n. remiſſio nō ualet et adhuc obligatur ad reſtituendū. Sȝ qa hec materia eſt multum vtilis et neceſſaria ſciri et in frequenti pratica. ideo ſerioſius et plenius tractanda: et quid ſentiant docto. in hoc referendum. Cū ergo queritur vtrum vſurario: vel cuilibet alteri qui habet aliena ſufficiat in foro conſcientie remiſſio ſibi facta ab his a quibus extorſit vſuras: vel alia male ablata: vel ab heredibus eorū ſi illi non viuūt reſpondetur diuerſimode a diuerſis. ut in. § . ſequentibus Gira;. de ſenis aſſerit ꝙ habens male ablata niſi reddat aut ſufficientem faciat cautionem non poteſt liberari a ſua obligatione per alium modum: cum poteſt aliquo modo reſtituere. nec enim poteſt debitum deobligari. Et primo nec ꝑ viā remiſſionis. Secū/do nec per viam ſatiſfactionis. Tertio nec per viam liberationis. Quarto nec per viam tranſlationis. Quinto nec per viam donationis. Sexto nec per uiam renūciationis. Septimo nec per viam conuenientie et diſcretionis. Inducit ad hoc has rationes que non videntur multū vrgere: ſed ſine mlta difficultate ſolui poſſunt. per eos qui tenēt ꝙ abſq̄ȝ actuali reſtitutione poteſt tolli obligatio male ablatorum ab eo cui obligatur per quemlibet bonū modorū dūmodo nil fiat in fraudem: vel per metū vel per deſperationem. ſ. non rehabendi: ſȝ libere ſpōte gratis et ſciēter. Si enim fraudulēter coacte: vl' hu9i fieret tal' deobligatio locum hēt qđ dicit et non aliter. ꝙ non poſſit tolli tal' obligatio ꝑ uiam remiſſionis niſi reſtituatur ꝓbat ſic. null9 eſt capax remiſſionis niſi a peccato prius deſiſtat: ſȝ habens rē male ablatam q̄ȝ diu remanet obligatus ad reddendū non dicitur deſiſtere a peccato. ergo non eſt capax remiſſionis. et ꝑ conſequens obligatio illa tolli non poteſt ꝑ uiā remiſſionis. ad quod facit regl'a. ꝑctū ȝ. de re. iu. l. vj. Reſtitutio enim ꝑ quam obligatio tollitur eſt preuia remiſſioni. unde non uidetur remiſſio fieri niſi ꝑ reſtitutionem tollatur prius obligatio. Sed ad hoc reſpondet. Maior

poteſt intelligi dupliciter. Uno modo ut intelligatur de remiſſione debiti rei ablate et ſic uidetur falſa. nam poteſt alicui remitti debitum ſi vult ſm Egid. Secundo modo ut intelligas de remiſſione peccati. et tunc eſt uera maior et minor falſa. nam habens male ablata ſi nō poteſt reſtituere ullomodo. remanet obligatꝰ ad reſtitutionem cū poterit. extra de ſolu. c. Odoardꝰ. et tamē deſiſtit a peccato ſi penitet et ꝓponit reſtituere in futurū. Sꝫ ſi poteſt reſtituere ſed male: et hoc intēdit facere. ſi creditor non remittat talis etiā adhuc remanet obligatus ad reſtituendū. et tamen deſiſtit a peccato penitendo: et qđ pendet ex regula Augeri peccatū: ꝙ reſtitutio eſt preuia remiſſionis. verū eſt de reſtitutiōe nō ſolum actuali ſed etiam mentali: et in propoſito et in equiualēti. Et ꝙ nō tollatur per viam ſatiſfactionis probat ſic. Satiſfacere eſt peccatorū cauſas excidere et eorū ſuggeſtionibus aditū non indulgere de pe. di. iij. circa principium. Cū ergo ablatio et detentio rei. ſ. peccati qđ fit per oppoſitum ſuū. ſ. reſtitutionē. igitur niſi reſtituatur non videtur poſſe ſatiſfacere: q̄ntūcūq̄ acceptet creditor. Inſuper cum per ſatiſfactionem non ſolum reparetur amicitia: ſed etiam equalitas iuſtitie que ablata erant per vſurpationem: et detentionē alienorū niſi tollat cauſa īiuſtitie et inequalitatis que fit per reſtitutionē ſubtractorū dū creditori redditur qđ minꝰ habebat q̄ꝫ debebat ab ipſo vſurpatore q plꝰ habebat q̄ꝫ debebat: nō reparabitur iuſtitie equalitas: et ſic nō fiet ſatiſfactio niſi reddat ablata. Satiſfactio enī fieri debet per ipſum debitorem qui violauit iuſtitiam vſurpando aliena non per creditorem. Ad hoc reſpōderi poteſt ꝙ utiq̄ peccati cauſa excidi non poteſt niſi per reſtitutionem: ſed reſtitutio nō ſolum fieri poteſt actu: ſꝫ etiā mēte et ꝓpoſito alꝰ q non pōt reſtituere cū nil hēat. ſequeret ꝙ nō poſſet ſatiſfacere ꝓ peccatis qđ eſt falſū.

Similiter etiam equalitas iuſtitie reparari poteſt non ſolum ꝑ actualem reſtitutionem: ſꝫ etiam ꝑ alium modum: ꝑ quem ſibi creditor: uꝉ iniuriam paſſus reputat ſibi ſatiſfactum. fit quoq̄ in huiuſmodi remiſſione ſatiſfactio per debitorē qui uiolauit iuſtitiam dū habet animum paratum et ſe offert ad reſtituendum ſi nō remittit. Tertio ꝓbat ꝙ nō tollatur ꝑ uiā liberationis ſic Chriſo. dicit. extra de reg. iuris. c. Oīs res ꝑ quaſcunq̄ cauſas naſcitur ꝑ eaſdem diſſoluitur. Sed obligatio talis iniuſti detentoris naſcitur ꝑ ſolam eius deprauatam uoluntatem. ſ. rapiendo uel tollendo: uel detinendo rem alienam ergo diſſolui nō poterit niſi ꝑ uoluntatē. ſ. rectificatam. ſ. in reſtituendo ablata. et ſic uidetur ꝙ non ſufficiat uoluntas eius cui fieri debet reſtitutio ad tollendam obligationem cum nō fuerit cauſa ipſiꝰ. Ad qđ reſponderi poteſt ꝙ uoluntas deprauata uſurpationis rectificari poteſt: non ſolum ꝑ actualē reſtitutionem: ſed ꝑ intentionem uoluntariam reſtituēdi ſi ille ſpōte noluerit remittere et ſic non ſolum uolūtas creditoris: ſed et debitoris uoluntas que fuit cauſa obligationis concurrit ad liberandum obligatorem dum ſe offert ad ſatiſfaciēdū creditori ad placitum

Quātum ad quartum. ſ. ꝑ uiā trāſlationis et acquiſitionis dominii ꝓbat ꝙ non poſſit tolli obligatio ſic. ꝓſuppoſito ꝙ in uſura nō transferatur dominium ſecūdum quoſdam tunc aſſumit talis regula. Nullus poteſt in re detinenda iniuſtuꝫ tituluꝫ aduenire: niſi prius iuſtꝰ auferatur titulus. nā īiuſtus titulus auferri non poteſt abſq̄ hoc ꝙ iuſtꝰ titulus acquiratur et econuerſo et idcirco erit alia actio ꝑ quam īiuſtus titulus tollitur et ꝑ quam iuſtus titulus acquiritur. Nullꝰ ergo aduenire poterit iuſtꝰ titulus ꝑ aliquā actionem niſi ei auferatur iniuſtus titulus per aliam actionē. Sed illis qui acquirūt

dominium in re detinenda aduenit iuſt9 titulus per dominii acquiſitionē.ergo ſi prius habuit iiuſtum titulū p rei aliene uſurpationem et detentionē:opꝫ ꝙ dictus titulus iniuſtus auferatur p eiuſdē rei reſtitutionem aut dominii acquiſitionē:et ſic nō eſt capax dominii ante reſtitutionē:et multo fortius in furtis et rapinis in quibus ſecundum omnes non transfertur dominium Sꝫ ad hoc reſpondetur ꝙ ad hoc ut dictū eſt:reſtitutio per quam auferť iniuſtus titulus in foro conſcientie fieri pōt: non ſolum manualiter: ſed etiam mētaliter dum ſ.eſt paratus reddere realiter ſi non uult dimittere: et ſic ablata iiuſto titulo per ſpontaneam et liberam remiſſionem creditoris acquiritur dominiū.

Quantum ad quītum

ꝙ nō poſſit tolli per uiam donationis probat ſic per has probationes. Ille cui reſtitutio fieri debet donare nō pōt priuſ q̄ꝫ ſit reſtitutus:et ipſe iniuſte detinens aliena āteq̄ꝫ reſtituat ablata certificari nō pōt de tali donatione: utrū ſit vera donatio. primā ſic probat. Donatio niſi ſit libera non eſt donatio vera. ff. de adimen. lega.l. Rem legatam Iſte aūt qui taliter donat.ſ.anteq̄ꝫ ſit reſtitutus nō libere donat.quia non libere illud habet: cum non actualiter habeat. et ſi dicatur ꝙ libere reſtituendus poteſt habere: et per conſequens libere poteſt donare quia detentor bonorū ſuorū paratus eſt reddere.talis inſtantia nihil valet: quia reſtituendus certificari non poteſt ꝙ talis habens ſua male ablata ſit paratus ad ea reſtituenda: niſi ea ſtatī cū poteſt reddat vł pro eis reddendis ſufficientem cautionem faciat: qđ pertinet ad ſcdam propoſitionem. Nam et ſi videantur aliq̄ ſigna quibus ſe paratum ad ſatiſfaciendū oſtēdat non probatur eſſe ſufficientia cū illis uti poſſit. Ita ille q non habet intentionem reſtituendi ſicut ille qui habet: et talis alienorū detentor iniuſtus cui donatio fit ante reſtitutionē non poteſt eam ut veram donationē acceptare: vel accipere cum bona conſcientia. Ad qđ reſpondetur ꝙ donari poſſunt non ſolum res habite: ſed etiam iura et actiones et que ſperātur haberi. nec propterea poteſt dici ꝙ non ſit donatio libera quia res actu non habetur. Et cum hoc negociū agatur et diſcutiatur ſcdm forum conſcientie ubi credendū eſt cuilibet pro ſe et contra ſe. et nemo ſit arbitrandus imemor ꝓprie ſalutis ut dicitur.i.q.vij.Sanci9.ex quo debitor offert ſe paratū ad reſtituendū ſi uult.rogat tamen ut donet nō coact9 non deceptus: ſed ſpontaneus pōt ſibi perſuadere et credere libere donaſſe.precipue cū nō egeat multū nec .n.preſumitur de facili quis proiicere ſua et donare.

Quantū ad ſextū

ꝙ non poſſit tolli per uiam renunciationis ſed āteq̄ꝫ fiat male ablatorū reſtitutio nō poteſt ille cui reſtitutio fieri dꝫ renunciare.ergo non poteſt tolli obligatio detinentis aliena iniuſte p uiā renūciationis. Maior ē nota. Minor ꝓbať. nam renūciatio illa que fit a ſpoliato anteq̄ꝫ reſtituatur ipſa decerniť eſſe nulla. ſicut pꝫ.iij.q.i.c. Epiſcopis.et extra de reſti.ſpo.c. Solicite. et ideo quia preſumitur non libere fieri qa non eſt ueriſimile ꝙ ſponte iuri ſuo renunciauerit qui renunciat ſpoliatus. Sic ī propoſito uidetur dicendum ꝙ creditor renuncians non reſtitutus non uidetur ſpōte renūciare ſed ut coactus et hui9i. Ad qđ reſpōdeť ꝙ ea que continentur ī dictis capitulis habent locum in foro contentioſo vbi ꝓceditur p preſūptionem. Sꝫ in foro conſcientie etiam ſpoliatus poteſt renunciare iuri ſuo ut ī ꝓpoſito. ꝓterea eo ipſo ꝙ offert ſe ad reſtitutionem: ſi vult iā reueſtit et reſtituit eum iuri ſuo.

Quātum ad ſeptimum

ꝙ non poſſit tolli per uiam conueni

entie: et diſcretionis probat ſic. Suppoſi to dicte regule. Peccatū. li. vj. Obligatio illa qua iniuſtus detentor alienorū eſt obligatus ad reſtitutionē neceſſe eſt ꝙ tollat per viam reſtitutionis: vel aliam equipolentem: et querendo que ſit via equipolēs reſtitutioni. Si dicatur ꝙ ſit remiſſionis via vel donationis: ſequit inter alia iſtud inconueniēs ꝙ pōt dici reſtitutio: et tamē in poſſeſſione minime poſit9 qd pȝ eſſe fſȝ p illud qd habet. ff. de vbo ſigni. l. Pl9 ē dicit. n. ibi ꝙ reſtituere ē nō ſolū penitē/ tiā rei pbere: ſȝ etiā poſſeſſorē facere fructuſqȝ reddere: q̄ ppter nl9 pōt dici reſtitut9. Si ergo remiſſio q̄ fit āte reſtitutionē eqpolet reſtitutioni ipſi ſequitur hoc ī conueniens ꝙ etiā non poſitus in poſſeſſione dicetur reſtitutus. Sȝ ad hoc reſpōdet ꝙ in foro conſcientie: et ab auguſtino. non ſumitur ita ſtricte reſtitutio ſicut in foro contentioſo ſȝ iura. Nā quomodocūqȝ impleatur uoluntas creditoris a debitore dicitur reſtitutio facta. Et cū quis cedit bonis etiam āteqȝ ponat eos in poſſeſſionem reſtituit quo ad conſcientiam. Queritur vtrum uſurario: ul' cuicunqȝ alteri qui habȝ aliena ſufficiat in foro cōſcientie remiſſio ſibi facta ab his a quibus extorſit uſuras uel alias q̄cunqȝ male ablata.

Hanc queſtionem/ de vſuris Laurentius in tractatu formans prius recitat opinionem doctorū. dicit ergo glo. et in regula peccatū. tenet ꝙ ſic. Sed dicimus ibidem contra. ſ. ꝙ non ſufficit niſi pecunia ſit reſtitutioni parata. Aliquorū vero theologorū opinio fuit. ꝙ etiam non ſufficit ꝙ res ſit parata reſtitutioni: ſed etiam opȝ ꝙ offerat. Jo. An. ibidem ſuper glo. demū aſſumit viam mediam dicens. ꝙ aut gerit in mente vſurarius reſtituere: et remiſſio ſufficiat aut non. et tunc ſecus. Sed Fede. de ſenis in opere ſuo format īdiſtincte opinionem dicte glo. ſic dicens. Si is cui debēt reſtitui pecunie: vl' male ablata non coactus: vel deceptus nō remittit et oī dolo et vi et calliditate: et metu ceſſantibus etiam precibus: vel ſeruitiorū exhibitione īductus debitam ſibi pecuniam non oblatam nec reſtitutioni paratā vſurario dimittat: liberatus ē vſurarius a reſtitutione non tamē a peccato qd contraxit exercendo vſuras: niſi et de illo peccato penitentiam agat. Pōt etiam dici ꝙ plus eſt ꝙ ſi vſurario perſeuerāte in crimine et non diſpoſito ad aliquā reſtitutionem is qui debȝ recipere vſuras remit/ tat illas proprio motu: vel ad petitionem vſurarii liberatus eſt vſurarius a reſtitu/ tione rei: et ſi non a peccato. quia de hoc opȝ ſatiſfacere deo per penitentiam. hec ille.

Hanc opinionem/ uidetur firmare Hoſti. ī ſūma. et Archi. ī. c. ij. de uſur. li. vj. ſuper uerbo ſatiſfactū dicens. ſatiſfactū accipim9 quomodocūqȝ uolūtati creditoris ſatiſfiat. Idem lapp9 Idem autem laurēti9 ſic concludit. ut tollatur omnis dubitatio an ſit uel non ſit liber animus remittentis. et p conſequens clara cōſcientia uſurarii. Et ut facili9 īducātur homines ad cōtritionem: et decetero a talibus abſtineant: cautū eſt predicare ꝙ nō ſufficit remiſſio facta q̄ȝuis ſe diſpōat ad ſatiſfaciendum: ſi non remittit et creditor et cauti9 ꝙ oportet ꝙ pecunia ſit reſtitutioni pata: et cautiſſime ꝙ offerat pecunia: uel qd pl9 ē ꝙ ponatur ī manibus creditoris. Sȝ de iure. Et ī foro cōſcientie puto illam glo. cui9 opinionē ſequit Fede. ut dictum eſt eſſe ueriſſimā et ad hoc inducit Fede. plres rationes. Et prima eſt talis. In maioribus criminibus ſicut eſt in crimine furti: vel rapine: vel violentie: re furtiua vel rapta remanente apud furem: vel raptorē de voluntate domini purgatur viti/ um furti: vel rapine ſine aliqua reſtitutio

ne.vt'.l.Si fur.de vſur.in principio et.ff. de precario .l.Si certe.ergo purgatur vi/ tiũ vſure remanente vſura apud vſurariũ de voluntate domini:et ꝙ illa ſint maiora crimina patet ex maioritate pene: ſiue a gatur ciuiliter: ſiue criminaliter. Gra/ uius autem eſt pccatum quod grauius/ punitur.ut.xxiiij.q.iij.c. Non offeramus Secunda rõ eſt quia in crimine uſurarum et in aliis maioribꝰ ſufficit facere cõdignam ſatiſfactionem uel emendationem.extra de rapto.c.i.ut ſit qs liberatus a peccato.c. Quanto extra de uſur.Sed ſatiſfactum in telligit quocũqз deſiderium creditoris im pleatur.etiam ſi nõ ſoluat.ff.q. ſatiſdare cog.l.i.Tertia rõ eſt que uidetur ſm eum inſolubl.Sunt quidã ſpãles caſ9 ĩ quibꝰ obligatis ad reſtitutionẽ nõ ſufficit remiſ ſio.ut.c.Exigit.de.cẽſi.li.vj.et ibi de hoc ergo in aliis caſibꝰ ſtabit regla ꝙ ſufficit remiſſio.Idem tenet.Pe.de pal.i.iiij.di. xv.q dicit ꝙ obligatus reſtitutioni excu ſat ꝑpter remiſſionẽ creditoris.quia per acceptationẽ tollit:et hoc niſi ſit tal ꝑſo na q̃ nõ habeat adminiſtrationẽ:vl q̃ non põt donare:nec ꝑ cõſequẽs remittere.qa remittere ẽ dare.Itẽ quando in iure ẽ cau tũ ꝙ remiſſio non valeat tunc non excuſat ſicut in iudice delegato qui munera: et ex penſas recipiens:vel extorq̃ns tenet red/ dere nulla ptiũ remiſſione ſibi ꝓfutura. extra de reſcrip.c.Statutũ.li.vj.Et de ui ſitante iure ordinario recipiẽte munus ad cuius duplum reſtituendum tenetur. ex/ tra de cenſi.c. Exigit.hec Petrus. ꝙ ſi/ quis obiiceret regulam. Non remittitur peccatum et cetera quod eſt verbũ Aug. et reſtituere eſt rem in priſtinum ſtatum reponere.vnde non videtur ſatiſfacere re miſſio.ad quod reſpondent predicti. pe. Laurẽ.poſt Fed.:ꝙ Aug.in dicta regla non habuit reſpectum ad ſtrictã ſignifica tionem verbi ſꝫ eiꝰ mens eſt uerbis ꝑferen da.extra de uerbo.ſigni.c.Intelligẽda fu

it.ꝙ ſi offẽdiſti ꝓximum tuum: rapiendo furando uſuras extorquendo reconcilies te cũ ipo:et coĩter qa hoĩes non iactant pe/ cunias ſuas:ſed uolunt ſibi reſtitui red ab latas:ꝓpterea Aug.ſe retulit ad uerbum reſtituatur.ꝙ autem ſic intellexerit Aug. oſtendit mltiplíciter.hec ille.Quod autẽ dicit Laurẽ.ſupra.ſ.eſſe ꝑdicãdũ nõ ſuffi cere remiſſionem niſi fiat ea que dicunt di uerſi non uidetur tutum:ul' cautum. nã ex tali predicatione ita poteſt ſequi ꝑiculum animarum ſicut cautela:ſicut enim predi cator debet ſibi cauere a predicãdo ea que habent homines inducere ad malum et ab allegando mala ita debet cauere a predicã do ſcrupuloſa:et ardua quando cõmunis o pinio eſt in contrarium.hoc enim eſſet inii cere laqueum animabus quod fieri non de/ bet.xxvij.q.i.c.Viduas.Audiendo enim talia et non ſeruando cum ex audit's for/ mat ſibi conſcientiam.hoc ſibi neceſſario fiendum qui habet huiuſmodi remiſſionẽ et ex difficultate nolit ponere ſe ad facien dum:erit in malo ſtatu: ratione conſcien tie ſibi facte ſuper eo in quo bene poterat tranſire cum bona conſcientia. Preterea ſi predicator hoc dicat in predicatione.ſ. ſibi non ſufficere remiſſionem niſi et cete/ ra.et poſtea in audientia confeſſionis fa/ ciat contrarium et dicat illi ſufficere:non ne ex hoc poteſt ſequi magnum ſcandalum contra doctrinam predicationis. Ex hoc enim poterunt credere homines ſic eſſe de multis aliis que predicatores dicunt.ſ.ꝙ non ſunt ſimpliciter vera.ſed ad terrorẽ dicta:et ſic periclitabit fidei doctrina: non video etiam cum bona conſcientia ꝙ abſqз ſui magno peccato poſſit hoc dicere in predicatione ſi ſentiat cõtrarium.quia hoc cõmuniter tenent doctores. Sed et ſi teneret aliquam aliam opinionem cum ille ſint ſcrupuloſe. non debet velle inducere homines ad ſuos ſcrupulos: non ergo/ predicando dicat ꝙ ſufficiat remiſſio: ne

inducat occaſionē mali: et apiaſ via vſu ris: neq3 dicat q non ſufficit ne dicat mē dacius: uel ſcrupulos: et laqueos iniiciat auditoribus. Sed dicat qd dicit Aug. q op3 q reſtituat ſi poteſt. xiiij. q. vi. c. Si res. et in reſtitutione includitur remiſ ſio. Ho. in Sūma. ti. de vſu. dicit q ſi fe/ nerator partē pecunie fenebris reſtituat ei a quo habuerat: uel heredi ſuo: et de uo luntate eius partē retineat: dicunt theo logi indiſtincte q non eſt liberatus niſi totu3 offerat. tu dicas q ſi ex pacto fit nō eſt liberatus. ar. c. veniens. extra de ſi monia. Si aūt vſurarius partē ſine pec/ cato liberaliter ſoluat ut offerat: et de al tera parte miſericordiā petat: et credi/ tor liberaliter remittat: liberatus eſt de bitor. nec tenetur vlterius ad reſtitutio/ ne3 ſicut nec tenetur ſi gratis accepiſſet gratis oblatum ſm. Goff. Hic tamē bo/ nus iudex ex certis coniecturis motū ſui animi informabit. Nā ſi creditor eſt pau per: et inops: et vſurari9 diues et potēs nō preſumo q creditor ipſum vſurariu3 ſpōte ex corde liberet: ſed hoc faciat qa vltra recuperare nō poteſt. ut illud tan/ tillum quod offert recuperaret et non a mitteret. Si uero creditor ſit diues et potens qui etiā cōſueuit hiſtrionibus et ioculatoribus tātūde3 de ſuo donare: uel plus frequēter preſumi poteſt q ex corde hoc facit. Hec ille.

Itē in quada3 ſummula dicitur q ſi vſu/ rarius offert libere totā ſumma3 pecunie creditori oſtēdens plenariā voluntatem cum nō habeat. quia ſi crederet q aliqd acciperet nō offerret. creditor nihil pe/ nitus vult accipere ſ3 liberalr dimittere totum iſte plenarie ſatiſfecit pximo: ſed nō deo. et ido poſtea ſufficit ſibi ſola con/ tritio ut ſatiſfaciat deo. Unde cōſulendū eſt nō cōtritis ut haud minus hāc liberā ſatiſfactionē faciant pximo. Ite3 ſunt aliqui vſurarii qui nituntur decipere deū qui numeratā pecuniā et accepta3 tūc ex ponunt creditoribus credentes q illā nō accipiāt qa ſi crederent q illa3 reciperēt nō illa3 repreſentarēt. at ille timore: uel verecūdia ductus: nihil uel parū recipit reſiduu3 dans: et ſic iſti tales dicerentur ſe ſatiſfeciſſe quod nō eſt verum. Itē no ta ſm quoſdā q ſunt quinq3 modi ſatiſ/ faciendi. Primus mōus eſt cu3 pecunia li bere offertur. Scds mōus eſt cum pecu nia3 nō habet et offert pignora. Terti/ us mō9 eſt cū pecuniā non habet: nec pig nora cōgruentia facit tamē cu3 inſtrumē tis ut heredes cōpellantur ad ſatiſfactio nem: et etiā ipſemet. Quartus mod9 eſt cū mediante ſacerdote: uel aliquo alio re ligioſo fit voluntaria: et libera cōcordia iſtē tamē mod9 d3 ſemper oſtendere credi tori velle: et poſſe liberū debitoris. Qui tus mod9 ē cū cōſenſu et miſericordia cre ditoris ponit debitor aliquā poſſeſſione3 in manu alicuius honeſti viri ex cui9 fruc tibus ſoluantur per tpus debita. de inde poſſeſſio ad heredes reuertaſ: uel ita d3 permanere p incertis. Hec ibi.

Itē archidyaco/ nus in roſario. xiiij. q. v. c. Nō ſane. dicit q Hoſti. dicebat q in his in quib9 ē pec catu3 mortale ſm legē diuinā ut in furto vel rapina diſpenſare nō poteſt epus imo nec etiā3 papa ut aliqui dicunt: quomin9 penitentiā agat et reſtitutio fiat ſi pōt. extra de vſur. c. Cū tu. In his vero i qb9 eſt peccatu3 mortale ſm ius poſitiuu3 et cum epis ſeu inferiorib9 pape interdctā eſt diſpenſatio. Nullus diſpēſare: uel vila tione3 pſtare pōt niſi ſol9 papa. iij. q. i. c. Reintegranda. uel hi quibus ſpecialiter cōmiſerit. Si vero nō eſt interdicta po/ terit. hec ibi. Sed quod dicitur papā nō poſſe diſpenſare i his reſtitutionib9 ubi eſt peccatū mortale ppetratu3 in vſur/ patione contra lege3 diuinā facta ut fur to: rapina: vſura et h9i quominus reſtitu tio fiat ſi poteſt videtur intelligēdū quo

ad reſtitutionē certorū ſi ſciunt̄ perſone vel quo ad incerta: cū diſpenſaret abſq̄ cauſa rationabili: uel ſaltē dubia ꝑ libito volūtatis. Non enī poteſt tollere que ſunt ꝓpria hoīnum et dare aliis ſine cā. ſed cū cauſa rationabili poteſt. puta per modū pene. ut cū aufert regnū uł imperium alicui ꝓpter demerita ſua. quia eſſet inimicus ecclīe hereticus: uł ſciſmaticus nec ſe vellet corrigere: uel cū faceret mouere bellum cōtra aliquē dominū: uł ciuitatem pſequentē ecclīam: uł fauentē hereticis: uł detinentē bona eccleſie: et traderet aliis dignitatē iura: et bona illoꝝ ſicut factū eſt pl̄ies. Nec poteſt papa cū bona cōſcientia q̄ pauperibꝰ deberet diſpēſare dare diuitibus ſine cā rationabili: ſed cū cauſa rationabili poteſt talibus obligatis remittere ſeu ut pauperibꝰ dare ea que acquiſierūt per furta: rapinas et vſuras cū ſunt incerta ſm oēs ał cū ſit ſupmus et uł̄is pater pauperū magiſq̄ epiſcopi q̄ hꝰi ſolēt diſpēſare. ut. lxxxvij. di. c. Epiſcopus extra de.

Quia habet etiam plenitudinē poteſtatis in diſpenſatione bonorū ecclīaſticorū: et plenam iuriſdictionem in terris ecclīe forte de hꝰi bonis ſcilicet ecclīarū: et borū qui habitāt in terris eccleſie poſſet remittere debita ex furtis rapina et vſura ēt cū ſciuntur perſone ſine eorū cōſenſu: et ex aliqua cā rationabili. nā quotidie hoc fit ut iura uniꝰ ecclīe et fructus auferat et det alteri q̄ curato illius ecclīe cū cā tamē ut credit rationabili et ſic mł̄tomagis ī hꝰi pōt dare dilationē. quia pl̄s eſt remittere debitum q̄ dilationē dare ad ſoluendū.

Queritur vtrū ſuper incertis cū epo qui eſt pater paupū poſſit fieri cōpoſitio: uel tranſactio. Reſpodet Laurentiꝰ. Sciendū ꝙ Pau. in cle. de pe. et rēi. hūc paſſum examinat: et finał̄r determinat ꝙ nō per illū tex. et ꝑ. c. fi. de offi. uica. li. vi. Vult enim ꝙ ſine mandato apl̄ico id facere nequeant epi: niſi cōponerent de tāta q̄titate quāta ē illa ad quā aſcendūt: et nō de minori. Cōtrariū ſeruatur licet facta tacita cōpoſitione feratur demū ſententia taxatiua ipſorū incertorū: et ſi vera ſunt que fatꝰ eſt Pau. quod videtur de iure. nec videt̄ cōtraria conſuetudo valere. ał mł̄torum anime illaquearentur. Textus tamē illi videre meo nō probāt ita clare. Unde forte poſſet reſpōderi qđ non eſt credendum ꝙ papa q̄ pficit epos patres pauperū indiſtincte nō conceſſiſſet eis ī ſpecie ꝙ ex cā poſſent cū talibꝰ tranſigere. et iſti habent maiorē poteſtatem q̄ illi q̄bus libera adminiſtratio conceſſa eſt. Itē non ſimpł̄r donant. Itē papa ſcit hāc conſuetudinē: et diu tolerauit. Fiunt tamē taxationes ꝑ ſententiam. hec Laur. Forte poſſet dici ꝙ ex quo ad ecclīam militantem val; dictū Laur. et etiā quo ad deū et ecclīam triūphantē cū ex cā rationabili facit cōpoſitionē de minori q̄titate q̄ ſit īcerta. puta quia reſiduū dimittit ei vt pauperi: cū ał nō poſſet viuere ſine indecētia ſui ſtatꝰ notabił̄r. Sed vbi abſq̄ cauſa epꝰ ſciēter cōponat de minori q̄titate notabił̄r valet dictum Pau. in foro dei. Nō enī credēdū eſt papā feciſſe epiſcopos diſpēſatores bonorū pauperū. ut poſſent pro libito voluntatis remittere: vel cōponere ſup incertis. ut de his poſt modū pōpoſe viuant. Nec ipe papa poſſet cū bona cōſcientia abſq̄ aliqua cā rationabili facere hꝰi taxationes lōgeminus q̄ ſit debitū incertorū: et reſiduū ſcienter illis debitoribus dare: cū oīa bene et plene poſſit reſtituere. Secus cū dubitatur vtrū ſit debitor ꝑ incertis. nam in dubio eſt ſemper interptandū factum pape permaxime in bonū. ut di. xxxx. c. Nō nos. cū glo. Papa. n. et ſi habeat plenitudinē poteſtatis errare poteſt ut hō.

et iter cetera ſue poteſtatis nõ auffertur ſibi cõditio iſta cõmunis hominũ qn poſſit peccare mortal'r: et deſcendere ad infe ros grauius ceteris puniendus ſi deliq̃rit vt dicitur di. xxxx. c. Si papa. et in glo. Inſuper cũ reſtitutio certorũ debeat p̄cedere reſtitutionẽ incertorũ ꝙ epi circa vſurarios publicos. ut licentiẽt ad ſacramenta eccl'ie et ſepulturã prius cõponãt ſuper certa q̃ntitate ꝑ incertis q̃ȝ ſibi ſolent imburſari magiſq̃ȝ pauperibus dare et de certis non ꝓuideant ſufficienter ut reddatur integral'r minus bene faciunt. q̃nimo ſi nõ ſufficeret bona que remanẽt vſurariis: uel heredibus eorũ tenetur q̃ accepũt ꝑ icertis cõtribuere ꝑ reſtitutõne certorũ. al' fures ſunt et latrones auȝ ferentes que debentur certis ꝑſonis. ex/ tra de uſu. c. Cũ tu. xiiij. q. vi. Si res. S/ cõſuetudo in hoc nõ excuſat. que potius dicẽda ẽ corruptela. quia cõtra ius diuinũ. di. viij. c. Que contra mores. xxxij. q. vij. c. Flagitia.

Quãtum ad ſepti

muȝ. ſ. de modo reſtituendi ſeu ordine circa qd conſiderãda ſunt tria. Primũ eſt ꝙ reſtitutio certorũ preponẽda eſt reſtitutioni incertorũ. Sciendũ igitur ꝙ certa oĩa obligata reſtitutioni. i. cũ ſciuntur ꝑſone q̃bus eſt facienda prius integraliter ſoluẽda ſũt q̃ȝ ſoluãt icerta quãdo. ſ. ſcit. vel dubitatur bona reſtituẽtis nõ ſufficere ad vtrũq̃ȝ. nã tũc reſtituenda ſunt plene prius et integraliter certa et hoc tri/ plici ratione. Prĩo rõe ſucceſſionis. Se/ cũdo rõe obligationis. Tertio rõe ſimilitudinis. Quãtuȝ ad primã rõnem. ſ. ſuc/ ceſſionis aduertẽdum diligẽter ꝙ nõ ſuccedit in pauperibꝫ ipſe xp̃s: nõ quãdo nõ reperiunt̃ perſone certe q̃bus reſtitui debent certa. ut quaſi ꝑ ſubſtitutionẽ ſuc/ cedere videãtur: ac ſi diceret teſtator dimitto meos heredes tales et tales q̃bus debeo ul' ẽt ſi nõ debeo. ſȝ ſi eos nõ repiri cõtingat ſubſtituo mihi xp̃uȝ cũ paupibꝫ ſuis. quãtũ ad ſ'ã rõnẽ obligatõis ꝓbat̃ hoc ſic. nã pauperibꝫ nõ tenent̃ heredes dare. ſ. ꝑ reſtitutione dictorũ incertorũ niſi vnica rõne. ſ. ĩ foro dei: ſȝ creditori/ bus certis tenent̃ duplici rõe. ſ. in foro dei: et foro mundi. quia heredes poſſunt a creditoribꝫ in iudicio cõueniri. Quan/ tũ ad tertiã rõneȝ. ſ. ſi'ltudinis probat̃ idẽ a ſimili de voto ſimplici et ſolẽni. Nã votũ ſimplex nõ ita obligat ſic id qd eſt ſolẽne nã quo ad deũ ſimplex obligat: et ſolẽne quo ad deũ: et mũduȝ. i. forũ mundi. Vnde ſimplex votũ impedit matrimoniũ cõtrahẽduȝ: ſȝ nõ dirimit cõtractuȝ. Solẽne aũt et impedit cõtrahendũ: et cõtractuȝ dirimit. ut pȝ di. xxvij. ꝑ totũ et rõ huius eſt q̃a in uoto ſimplici ẽ vnuȝ vinculuȝ ligans: in ſolẽni duplex.

De reſtitutione /

vero certorũ ſciendũ ꝙ reſtitutio etiam fieri dȝ cũ quodam ordine ꝑ cuius declaratione ſciendũ ꝙ ſ'm triplicẽ volunta/ tem creditoris cõtingit debitorẽ habere ſubſtantiã eius. Prĩa eſt violenta. Secũda eſt conditionata. Tertia cõformata. Prima reperit̃ in furto et ſi'libus. Sc'da in vſura. Tertia in cõtractibus licitis ſiue iuſtis. et ſ'm hãc tripliceȝ voluntatis gradum varie prius et poſterius hõ reſtituere obligatur. Cũ igitur prima volun/ tate. ſ. violentate debitor tenet̃ ut puta quia abſtulit ꝑ furtũ: et rapinas et ſ'ri violentias: talia prius reſtituẽda ſunt q̃ȝ vſura et alia debita. et hoc ꝓpter tria. ſ. Propter offenſionẽ. Propter expropriationẽ. Et ꝓpter cõpulſionẽ. Propter offenſionẽ q̃dem nam maior in eis fertur iniuria. quia illa penitus ſunt inuolũtaria. ſ. rapina: furtum et ſ'ri. Vſura uero ali/ quo modo eſt voluntaria. ſ. volũtate conditionata. ꝓpterea de ſui natura minorẽ iniuriã in proximũ ſapit alia vero debi/ ta ſine iniuria fiunt quia ſunt volũtaria

puta ĩo qđ debetur rõe emptionis facte
alicuius rei: uel rõe mutui liciti et hm̃i: et
ĩo rapina et furtũ prius reſtitui debẽt q̃ȝ
ĩpa uſura et alia debita licito modo con/
tracta: et eadẽȝ rõe pri9 rapina. quia gra
uior in ea fit uiolẽtia et iniuria q̃ȝ in fur
to. Sc̃do dȝ ſeruari talis ordo ꝑꝑ expro
priationẽ. Nãȝ in rapina et furto ſm oẽs
dominiũ nõ transfertur. et ĩo talia nũq̃ȝ
totalr̃ fiũt poſſidẽtiũ. In vſ̃a uero domi
nium transferri videt̃. Tertio ſuadus ẽ
talis ordo ꝓpter cõpulſionẽ. magis. n. de
bitor cõpellitur et artatur a iure reſtitu
ere que extorſit ꝑ furtũ et rapinam q̃ȝ q̃
habuit ꝑ vſuraȝ. nã ad reſtitutioneȝ uſu/
re cõpellitur diuino et eccl̃iaſtico iure: ſȝ
ad reſtituẽdũ rapinam cõpellitur: uel ar
tatur iure diuino eccl̃iaſtico et ciuili. Ex
quibus ſequit̃ ꝙ debitor ſi nõ poteſt inſo
lidũ reſtituere qđ extorſit ꝑ rapinam et
furtũ: et ẽt quod habuit ꝑ vſurã: et hoc
cũ rõne voluntatis cõcurrentis. quia in
ſoluente vſurã aliquo mõ volũtas ei9 cõ/
currit ad illã expoliationẽ vſure. Sȝ ex
poliatis ꝑ furtũ ſeu rapinam contra oẽȝ
ſuam voluntatẽ expoliatur. tum ẽt rõne
iuris coartantis. nã a iure ciuili hõ cõpel
litur ad reſtitutionẽ rapine et furti inſo
lidũ: ẽt ſi non habeat ad reſtituendũ uſu
ras: huius ſententie. c. Girar. or. heremi
tarum q̃ dicentur rõnabilr̃ dicta. hoc ex
cepto. ſ. ꝙ debent prius reſtitui rapina
furtũ et vſura q̃ȝ alia debita modo licito
cõtracta. hoc. n. eſſet offerre holocauſtũ
de rapina. Sicut. n. iniuſte accipetur ab
aliquo diuite ut daretur elemoſina pau/
peri ut dicit. Aug. xiiij. q. v. c. Forte. jta
et iniuſtũ videtur ut de eo qđ iuſte debe/
tur alteri puta honeſti mutui: uel emptio
nis: uel alicuius liciti cõtractus reſtitu/
at aliena. hoc enĩ eſſet rapere alienum. ut
reddat alienum. et nõ ſunt facienda mala
vt ueniãt bona ait Apl̃s ad Ro. Ad hec
. xiiij. q. v. c. Neq̃ȝ enĩȝ.

Quantũ ad ſecun
dam voluntatẽ que dicit̃ conditionata q̃
. ſ. cadit in vſura dicit. Alexã. lõbardus
ꝙ pri9 tenet̃ qs reſtituere q̃ habuit per
vſ̃ã q̃ȝ q̃ habuit ꝑ alios cõtract9 factos
volũtarie. et hm̃i rõ ẽ q̃a ĩ reſtitutõe debi
torũ ſolum ſeruatur iuſtitia: ſȝ in reſtitu
tione vſure et male ablatorũ nõ ſolũ iuſti
tia ſeruatur: ſȝ ẽt iniuria deo facta et pro
ximo admouetur. et ĩo reſtitutio vſ̃e pre
ferenda eſt. Si tamẽ cõtrariũ obſeruat̃
quia. ſ. ta ia iuſta debita in ſatiſfactione
ꝑponentur male ablatis: aduertendum ꝙ
duplici caſu hoc fieri poteſt. ſ. quando de
bita ſunt clare manifeſta: et reſtitutio
male ablatorũ nõ ſic: ſed obſcure ſic inq̃/
rendo. Sc̃do quando res q̃ debetur eſt de
terminata. nã clarũ ſemꝑ precedit obſcu
rum in iure. et determinata rõ indetermi/
natam. ſȝ illud coiter nõ obſeruatur etiã
in ꝑdictos duos cãus: quod ẽt videtur ra
tionabilr̃ fieri quia indecens videt̃ vſu/
ram debere reſtitui de re iuſte alteri obli
gata. Nã per hoc nõ tollitur iniuria fac
ta ꝓximo et deo: ſed additur noua q̃a ali
enum aufertur nec enĩ tenetur deo et pro/
ximo rõne vſ̃e ꝑpetrate: uł alteri9 male
ablati niſi inq̃ȝtũ poteſt de iure. ar. extra
de reg. iur. Nemo ad impoſſibile obligat̃
Si ergo non poteſt reſtituere vſurã niſi
ſubtrahendo ius alterius ꝓ tũc excuſatur
a reſtitutõe. ꝓpterea hoc magis erit vio
lentũ ſeu cõtra voluntatẽ eius cui debet̃
aliquid rõne cõtractus iuſti ſiue liciti. ſ.
ſubtrahere ſuuȝ creditũ q̃ȝ fuerit recipe/
re uſuram ab alio ꝓpterea nõ videtur ra
tionabile ut de iuſto obſequo quod fecit
ꝓximo. ſ. ei mutuando ſeu expectãdo pre
cium rei vendite reportet incõmoduȝ et
dãnum qđ cõtingeret hoc ſeruando: cuȝ
qui dedit vſ̃ã receperit iã cõmodũ mag
num ex mutuo ſibi facto. et ĩo debet ſibi
ſufficere ut vſurari9 reſtituat ſibi vſurã

cū poterit de ſuo:et non alieno.qa ſm re
gl'a3 nemo d3 locupletari cū alteri9 iactu
ra vel dāno.de reg.iu.li.vi.et hoc niſi iu
ra coīa uel mūicipl'ia al'r diſponerent.qa
in h9i ſeruāda ſunt.nā iure humano poſ/
ſeſſiones et alia ut ꝓpria poſſidentur.ut
patet di.viij.c.Quo iure.

Quātuz ad tertiā

voluntatē que dicitur cōformata hoc re/
peritur in cōtractib9 licitis ubi volūtas
cōtrahentiū cōformatur inſiml'.Jn reſti
tutione ēt taliū aliqua prius reſtituēda
ſunt.nā prius reſtitui debent dīcunq3 cer
ta debita q̄3 q̄cunq3 ad pias cās relicta
atq3 donata.cuius rō eſt quia donatio et
ad pias cās largitio ſunt ex ſup erogan/
tis conſilio: uel ſunt forte bona incerta
Reſtitutio aūt male ablatorū ſeu aliorū
debitorū certorū ſunt ex obligationis pre
cepto.Pri9.n.reſtitui debet q̄ ſunt ſ3 ne
ceſſitatē precepti q̄3 que ſunt ſup eroga
tionem conſilii.huic ſententie concordat
Archi.in.c.Non ſane.xiiij.q.v.Hinc ēt
Ray.ait ꝙ ſi creditores ul' legatores ſil'
venerant ad herede3 pzimo ſatiſfaciendū
eſt creditoribus:ſ3 ſi veniunt ſeparati li/
berabitur heres:ſoluendo ꝑ ordinē cuili
bet venietī ſiue creditozibus ſiue legata
rio du3 tamē nil in dolo uel in fraude ope
tur.Verūtamē ſi legatarii ꝑueniūnt cre/
ditores et accipiūt uel poſteriores credi
tores:priozes et potiores in iure preueni
unt.Creditozes poſtmōdu3 venientes here
dem inq̄etare nō debent ſi tamē de heredi
tate remāſerit ei vnde poſſit adhuc ſatiſ
facere illis: ſ3 habet tanq̄3 potiores ius
ſuū ſaluū cōtra legatarios qui primo ac
ceperūt.Sil'r et creditores anteriores
cōtra poſteriores qui acceperunt.Jdem
quoq3 vul'.ait et addit ꝙ ſi heres ſcit ul'
credit hereditatē vltra debita nō exten
di ſiue ex contractu uel quaſi ſeu ex male
ficio vel quaſi nihil legatariis debet da/
re.Si uero quantitatem debitorū neſcit
debet creditoribus ſatiſfacere primo.et
ſi legatarii prius uel ſimul cum credito/
ribus legata petant etiā creditorib9 po
tiorib9 primo ſoluendū eſt.Si aūt de he
reditate nihil remanet primo ſolutis de/
bitis legatariis nō tenetur.Si uero huc
ordinem mutauerit heres primo.ſ.ſoluen
do legatariis ſeu ſecūdariis creditor ib9
prioribus in foro cōſcientie minime libe
ratur niſi hoc faciat ignorāter reputans
.ſ.hereditatē ſufficere ad oīa ſoluenda.
vel neſciens huc creditorē eſſe potiorem
his aūt concordat Hoſti.

Item nota

ꝙ ceteris pi/
bus ſeruāda ē
regula.Qui prior ē tempore potior ē in
iure de.reg.iur.li.vi.Vbi aūt ſunt priui
legia paria.ſ.pſonarum et actionū inſi/
mul:et equal'r ſatiſfaciendū eſt.niſi de a
liquo illorum ꝓbetur ꝙ alteri p̄ferend9
ſit ſm lege3 pacti ul' ſcripti ul' vſ9 ꝓbati
Hec aūt notari ſolent.c.de autoritate iu
di.poſſi.l.Pro debito.Cum ergo merca/
tor ul' alius fraugit:uel ut vulgariter di
citur:fallit nō ſufficiens ſatiſfacere cre
ditoribus oībus ex integro venientibus
cōtractis ut ſibi ſatiſfaciat.hic ordo ſer
uatur ſ3 Bal.in.l.Pro debito.c.de bonis
autoritate iudi.poſſi.Prio deb3 ſatiſfi/
eri dominis rerū.verbi gratia deponētī
bus ſi depoſita erant ſibi facta:ut.ff.de
priui.credi.l.ſi.et.l.veteri.Scdo ſatiſ/
fit mercium venditori ſi extant merces
hoc ē ipē merces reſtituūtur tanq̄3 ſingu
lariter ꝓ precio obligate.Si autē plus
valerent id pl9 redditur ad cōmodū cre
ditorū.ut.ff.de actō.ven.l.Julian9.

Si aūt ipſe merces

nō extāt ſ3 vendite ſunt et loco earū alie
ſurrogate tales ſurrogate nō reddūtur
loco earū.quia nō ſunt pro precio obliga
te.ut.ff.de in re3 verſo.l.Quidā.Hui9
ratō aſſignatuz qa preciū ex illa re redac
tu3 obligatū nō erat.ergo nec ēt res que

emitur et habetur ex eo. Idem quoq; in pmutatione dictū eſt quia vbi ſpecies in obligatione eſt nō ſuccedit loco alterius altera. ut notat. ff. de verbo. ſignificati. l. Labeo. Tertio ceteris parib9 preferť vxor quia ypotecā habere cēſetur. et io prefertur: nedū pretendētib9 pſonalem obligationē: ſ; ēt pretēdentib9 tacitam ypotecā ut. l. Aſſiduis. c. Qui potiores i pigno. habeantur: nō tamē prefertur cre ditoribus habentibus ypotecas exp̄ſſas Fiſcus quoq; ſimile habet priuilegiū cu; muliere. c. de priuile. fiſci. l. Quamuis. et de hoc ēt habes extra de pigno. c. Ex litte ris i glo. quoniā. Quarto poſt ypotecas veniunt deponentes. ſ. ſi nō extat depoſi tu. ff. depoſiti. l. Si hoīs. § . fi. hoc. n. pri uilegium datur cāe depoſiti: ppter fre quentiā cōtractuū depoſitorū. tamen ſi cut in. l. predicta pat;. tali priuilegio nō gaudent q ſub noīe depoſiti mutuāt ad vſuram. ypoteca aūt eſt potior quia per tinet ad ipam rē: ff. de pactis. l. Reſcrip tum. Quinto veniunt ſimplices priuilegi ati. i. habentes priuilegia pſonalia non realia. Sexto et vltimo veniunt cirogra pharii pro rata nō attenta prioritate cō tractuū quia licitū eſt debitori p cumu lo creditorū facere deteriore; cām credi torum priorū nō habentium dominiū nec ypotecam nec priuilegium habentium. ut. ff. de ſeparatione bonorū. l. i. § . con trario. Et iſta ē rō quia i cirographariis creditoribus nō attēditur tempus. hec il le. Verum ubi lex mūicipalis ſeu ſtatutū ciuitatis alr diſponeret: illi eſt ſtandū ēt in foro cōſcientie ſi nō ſit expreſſe cōtra deum. qđ non de facili iudicādum eſt. qa nemo ē arbitrādus immemor diuini timo ris et ſue ſalutis. i. q. vij. c. Sancimus ni hil euidenter apperet cōtrariu;. Unde in aliquibus ciuitatibus ut Florentie fallē te mercatore p ſindicos inſtitutos a cōi tate ſuper b9i ubi nō ſufficiunt bona debi toris fallentis ad plene reſtituendū oīb9 ſatiſfacit vnicuiq; p rata ſm facultate; bonoru; illius et nō prius vni q; alteri ni ſi aliquibus pſonis priuilegiatis in hoc ut in mulieribus p dotib9 rehabendis et b9i quibus plene ſatiſfacit anteq; cuiq; aliorum. Ite; prio nota q hi qui tenenť reſtituere ſi oīo nō poſſunt ſoluere uľ re ſtituere ſufficit cōtritio et ppoſitū reſti tuendi quando et cōmode poterunt. xiiij. q. vi. c. Si res. qđ verum eſt cū nota ſit pauptas. talis. n. nō debet excōmunica ri ut dicitur extra de ſolu. c. Odoard9 nec aliqua pena mľtari. extra de vſur. c. Cum tu. et dicitur nota pauptas quādo cedit bonis. ideoq; tali deb; cōſulere ſacerdos. ſi de pauptate dubitat: q cedat bonis. Nota tamē q non ſufficit hec ceſſio ita q non ſit ei aliq̄ penitentia iniungenda. qa nec ſolo nec ſatiſfactō plenaria ſuffi ceret. Nam licet ceſſio ſeu ſolo quo ad ſa tiſfactionē hoī ſufficit. adhuc tamē non eſt eccľie ſatiſfactū. ergo iudex eccľiaſti cus ſeu ſacerdos p uſurpatione rei aliene iniungat ſibi penitentiā. et in hoc oſten dūt plurimi peccatores delinquētes qui putant ſufficere q ſatiſfaciant: nec trāſ greſſione; quā fecerunt poſtmō; confiten tur. hec Hoſti. in ſumma titulo de peni. et remiſſionibus.

Secundo nota

q ſi talis peruenerit poſt ad pinguiore; fortunam tenetur ſatiſfacere etiam ſi ceſ ſaret bonis. quia per hoc nō ſunt liberati ſ; taľ ceſſio ad hoc eis pdeſt ne iudicati trahantur in carcerē. c. Qui bonis cedere poſſunt. vbi ēt dicit glo. q ceſſio in hoc etiā pdeſt q poſtea nō poterunt cōueni ri niſi inq̄tum facere poſſunt et ſic habe tur rō ne egeat et p̄terea conueniri nō d; niſi tantū ſit id qđ acquiſiuit q merito videatur debere cōueniri. hec in glo. S; qui habēt reſtituere ſi cōueniātur ex ma leficio ſi nō ſunt ſoluendo verberādi ſunt pro debito. S; ſi non cōueniūtur ex male

ficio nō debent tales verberari: ſʒ ſufficit ꝙ cedant bonis. Archi. xiiij. q. c. .iiij. Si res.

Nota tertio ꝙ ſi is qui aliena abſtulit poteſt reſtituere et nō reſtituit nō eſt in ſtatu ſalutis. xiiij. q. vi. c. Si res. Dicit aūt Ray. ī ſumma ſua ꝙ dominꝰ alicuius terre tenetur reſtituere indebite exacta a ſe uel a ſuis directe uel indirecte glo. ſup indirecte ut quando denegat eis iuſtitiā uel non defendit eos ut dʒ. et ſic extorquet aliq̄. Si tali domino ex aliq̄bꝰ circūſtantiis appet multuʒ difficile uel īpoſſibile talis reſtitutō ſatis videtur ꝙ poſſit conſuli hꝰi ꝙ in cōpenſatione uel remittat eis coīter cum eorū cōſenſu et libera voluntate aliq̄ʒ ſuitutem uel annuā preſtantiā imppetuū uel ad tempꝰ ita ꝙ pleniſſime videatur eis ſatiſfactuʒ: uel et faciat in remiſſionē peccatorū illorū quibus tenetur aliqđ hoſpitale uel aliquod ſimile opus pietatis cū cōſenſu tamē eorum dʒ ſi poteſt reqri. hec ibi.

Quarto nota ꝙ is q habet aliena reſtituere et certis perſonis. ſi poteſt in totū uel in partē ſʒ non cōmode: ſʒ cū multa ſui incōmoditate: tūc cōponat uel cōueniat cū ipſo leſo uel ſpoliato amicabiliter de redditibꝰ ſuis moderate ita ꝙ victus ſibi remaneat aſſignādo ſibi quouſq̄ʒ fuerit plenarie ſatiſfactū uel paulatī ſingulis annis: uel menſibus: uel aliis tporibus emendet qđ poteſt. et hoc cuʒ voluntate illius cui dʒ ſatiſfacere. quia ſi nullā inueniret materiā apud eū abſq̄ʒ dilatione tenetur ſatiſfacere uel bonis cedere qa talr peccator ſemp eſt in mora. Hoſti. et Ray. Sed hoc melius declarabit̄ ī ultio §. ſequenti. Si aūt predictus inueniat gratiā apud creditores ſuos facientes ſibi remiſſionē uel dilatōem: tūc poteſt ea uti et eſt in bono ſtatu anime ſi tamē habet in ꝓpoſito faciendi qđ debuiſſet ſi nō potuiſſet obtinere ipam remiſſionem ue dilationem.

Quinto nota ꝙ vbi eſſent plures creditores alicuius et debitori petenti dilationeʒ: aliqui creditores volunt dare aliq nō ſʒ ꝙ cedat bonis ſtabitur maiori pti creditoruʒ: et intellige maiorem ptem. vbi eſt maius et fortius debitū: et ſi vnus eſſet cui plus q̄ʒ omībꝰ debeatur. Si vero par ſit debitū ſtandū eſt maiori numero creditorum. Si vero ſunt paria eligēda eſt clementior ſententia. ſ. dilatio danda. c. de ceſſione bonorum. l. fi. Ray.

Nota hic ꝙ Johānes An. ſuper. c. Quanq̄ʒ de uſur. li. vi. mouet q̄ſtionem an heres vſurarii quando hereditas nō ſufficit omnibꝰ debet ſatiſfacere prio venientibus et refert ſe dixiſſe ꝙ nō imo fiet eis et aliis ſatiſfactio ꝓ rata vnumqueq̄ʒ cōtingente. ar. ſupra de teſta. c. Relatū in fi. Sʒ dicit ipſe ſatis uidet̄ hoc caſu haberi debere cōſiderato temporis: ut ille qui priꝰ ſoluit vſas recipiat qđ ſuuʒ eſt integralr. et ſic de ſinglis ſm reglam. ſ. de reg. iur. Qui prior. cū iſtorū ps ſit cā ut dixi ibi: et in ypoteca hoc cōſideramus. c. Qui potiores in pigno. habeant. l. Sʒ ſi ſudus et bona vſurarii videntur eſſe ypoteca. de vſu. c. Cū tu. Multi tamē doctores tenēt cōtrariū in hoc. ſ. ꝙ bona vſariorū ſint ypotecata. ut hoſti. archi. ffederi. Goff. et Johā. ēt dicit ꝙ de hac ypoteca nō habemꝰ textū expſſuʒ.

Sexto nota ꝙ ubi aliqs eſt inſtitutꝰ heres et non ſufficit hereditas ad ſoluēdū oīa legata et debita dicit Ray. ꝙ credit in iudicio aīe ꝙ non teneatur: niſi inq̄ʒtū hereditas ſe extendit uel ſufficit etiā ſi nō fecit inuentariū. Idem Johā. et ffederi. ſecus in iudicio cōtētioſo: ſi nō feciſſet inuētariū: ſʒ ſi nō feciſſʒ

nō tenereť nſi durāte hereditate. Diſtiguit tamē inter legata et debita ſine diminutōe deb3 perſoluere durāte. ſ. ad hoc hereditate. De legatis uero ſi tot ſunt ꝙ nō remaneat legitimus poteſt detrahere ſuā legitimā: et iterum quartā ſm quoſdam ſi fuit inſtitutus heres. Et nota ꝙ heres poteſt deducere ante oīa expenſas funeris et alias neceſſarias quas fecit cā hereditatis ut ī teſtamēto et h9i. Expenſas tamē quas feciſſet ſupfluas ad bonorem et pompa3 mūdi: nō poſſet cum tuta cōſcientia trahere de ere alieno. ſ3 facere intelligereť de ſuo. Pet. de pal. ī quarto Si aūt ſunt plures heredes ad debita uel legata reguľr teneť qlib3 ꝓ hereditaria ꝑte. c. l. iij. S3 d3. Ray. Excipiūť qnq3 caūs ſm ipm Ray. Primus eſt ſi aliquod indiuiduū eſt in obligatione: faciēdi uľ nō faciēdi. tūc eni ql3 teneť inſol3. ff. de ver. ob. l. In executōib9. § . ij. glo. ponit hic extra ut ſi teſtator promittit ſe aliquod opus facturu3: et ꝓmiſit per ſe uel heredem ſuu3 non fieri quo minus per fundū ſuum tibi ire liceat. hic quilibet heredum erit inſolidū obligatus. Secūdus caūs eſt ſi res que debet reſtitui ab vno inſolidum poſſideať. c. de acquirēda hereditate. l. ij. § . Nemo. Tertius eſt in alimētis legatis que ꝓ voluntate defuncti uel iudicis uel ab vno inſolidū uľ a pluribus pro ꝑtibus deſignatis petunť. ff. de alimē. lega. l. iij. Quartus ē ſi teſtator ab vno heredum legauerit creditori hereditario aīo cōpenſandi: tūc eni heres ille uſq3 ad q̄ntitate3 legati onus illius debiti ſuſtinebit. ff. d lega. iij. l. Cū ab vno Quītus in expenſis funeris vxoris nō tamē aſtrinxit heredes pro hereditariis portionibus ſ3 ēt virum ꝓ portione que puenit ad eum de dote vxoris ſue: puta ſi ad eum peruenerit centū. et in hereditate ſint ducenti ipſe vir tenebitur ꝓ tertia et heredes pro duabus ꝑtibus. ff. de religio. et ſumptibus funerum. l. Quotiens. et. l. Veluti. hec oīa etiā hoſti.

Quomodo debeat fieri reſtitutio vxoris cōcipientis per adulteriū quem vir reputat ſuu3 de his q̄ cōſumit ipe filius ſpurius de bonis patris putatiui: et hereditate tota uľ parte ad eum perueniente.

Primo videndū eſt de ipſa vxore adultera quō teneatur: et ad quod. Secūdo de ipſo filio ſpurio ſi tenetur et quō. Tertio uero de ipſo patre qui ex adulterio tale3 filium habuit quō et ad q̄ntū tenetur. Similis caūs videtur q ponitur extra de peni. et rei. c. Officii. ſ. de muliere ſupponente ſibi alienu3 partū quē vir ei9 reputās ſuū nutriri et heredē inſtituit. Vnde idem videť dicendu3 q̄3tū ad reſtitutōe3 de ipſa muliere et filio ſuppoſito et huic fraudi dantib9 opam efficacem. et de muliere adultera queritur primo ſi debeat reuelare marito. Ad hoc dicendū ꝙ aliq̄ndo nō aliq̄ndo ſic. Nam vbi imineat aliquod eorū ꝑiculoru3 non debet reuelare marito. Primū ꝑiculum eſt infamie. ſ. mulieris quia hoc taliter reuelando cū eſſet antea bone fame ſeipa3 peſſime ac turpiſſime diffamaret qđ quidem magnū periculu3 eſt mulieri. Na3 qđ puer. xxij. ſcriptum eſt. Melius eſt bonū nomē q̄3 diuitie multe: l3 intelligatur de viris. tamen et periculoſi9 in honeſtis infamia mulierib9 ingerit nota3. Secūdum eſt ꝑiculu3 ſcandali. ſ. viri et cōſanguineorum et aīcorū eius ſi illis hoc innoteſceret malum. nā nō ſolū apud ſe turbaretur ex eo: ſed vix ex tūc poſſet cum ea amicitiam et pace3 ac cōcordiam et ſocietate3 habere imo forte ea3 maritus dimitteret et ideo non valentes forſitan continere vterq3 adulteriū ꝑpetraret. et ſic īnumerabilia et irrecuperabilia inter eos orirētur mala. Tertium eſt periculum mortis. ſ. et vxoris et ſue ſpurie ꝓlis atq3 adulterii ſui. nam probabiliter timere poſſet ꝙ eius maritus ſeu quicunq3 alius dum

occidere alium q̄reret necaretur ſm Sco.
in.iiij. Concurrentibus predictis pericu
lis q̄ videnᷓ valde ꝓbabilia: et i pluribꝰ
euenientia nō debet talis mulier ſuo con/
iugi reuelare ꝓpter bonum incertū reſti
tuendi hereditatē talibus periculis ſe ex
ponere manifeſte. Quartū ꝑꝑ periculū
imꝓbabilitatis. nā nec vir: nec filius
nec etiā publicus iudex hec mulieri reue/
lanti credere obligantur: niſi ꝓbet dicta
ſua ꝑ infallibilia ſigna aut per violētas
probationes ſiue per teſtes idoneos. Nā
ex ſolo eius dictu non poteſt exheredare
talē filiū maxime in terris in quibus pri
mogenita ex conſuetudine in toto uel in
parte ſuccedūt. Inſuper ſm Sco. in tali
bus terris ſi pater crederet vxori ſue in
hoc nō poſſet tamen a ſpurio auferre he/
reditatē: niſi in publico foro: cum proba
ret talem: et tūc oporteret mulierē non
tantū apud maritū ſed apud totā patri
am diffamari: et iſto preſuppoſito. ſ. ꝙ
nō debeat reuelare rōne malorū grauio/
rum exinde cōtingentiū. Quō debeat ta
lis mulier ſatiſfacere dicetur infra ubi ta
men nō imineret aliud periculū uel malū
niſi infamie ipſiꝰ adultere uel mortis ſue
videtur ꝙ ſi ꝓmoriatur viro ſuo debeat
ante mortem ordinare cum cōfeſſore uel
alia perſona matura ꝙ ſi moriatur poſtea
reuelet ex parte ſua viro quādo. ſ. ex hoc
poteſt obuiari ne putatiuꝰ filius habeat
hereditatē totam uel partē. Aliquādo
vero hoc marito uel aliis perſonis extra
cōfeſſionem tenetur mulier reuelare vide
licet ſi hec tria concurrant ſimul. Primo ſi
apud maritum et alios fortis et grauis
ſuſpitio impreſſa eſſet et occaſio ſuſpicā
di taliter. Secūdo ſi ex certis et ſufficiē
tibus cauſis poteſt et debet vehementer
et valde ꝓbabiliter credi ꝙ nihil de pri
mis periculis ſupradictis hic ſubſequere
tur: aut creſceret ſꝫ potius minueretur.
Tertio ſi firmiter ꝓſumatur ꝙ filius bo
nis mariti voluntarie cedet. ſꝫ ſi ꝑuulus
eſt filius ceſſat iſta rō quia mittere pōt
illum ad hoſpitale cū non teneatur alere
alienos: niſi in extrema neceſſitate cum
alii deſunt qui ꝓuideant. His aūt tribus
cōcurrentibus reuelari deberet et poſſet
Sꝫ vix iſta cōcurrunt et rariſſime ꝓſumē
dum eſt ꝙ cōcurrant. Inſuper dici poſſet
ſm dul. ꝙ etiā reuelare poſſet ſi nō time
ret maritum uel aliud imineret periculū
Sunt quidā vtiqꝫ viri ſcienter vxorum
adulteriū ſuſtinentes uel etiā cōſentien/
tes imo quādoqꝫ vxores ſuas ad hoc hor
tātes uel quia proprios filios nō poſſunt
habere uel alia q̄cunqꝫ pudenda occaſio/
ne. Facta etiā hac notificatōe anteq̄ vir
eius pro educatione talis filii expendat
videtur deobligari a reſtitutione aliqua
fienda. quia fecit qd̄ i ſe fuit ut dānum
euitaret viri expenſarū i educādo: et he
reditationis quo ad alios. Ar. extra de
iniuri. et dā. da. c. Si culpa. Nec tamen
debet manifeſtare adulteriū ꝓpter ꝑicu
lum perſone et infamie detrimentū et odi
um ad eū euitandū: et ſi ante manifeſta/
tionem iam aliqua cōſumpſiſſet hꝰi puta
tiuꝰ filiꝰ tenebitur ipa mater inq̄tū po
teſt ſatiſfacere ſi aliquid ut ſuū poſſidet
et ſi magnus exiſtens quādo notificatur
nolet ipe filius credere hoc. nec cedere bo
nis putatiui patris petens ſaltē legitimā
q̄ ſine cauſis expreſſis a iure auferri nō
debet ut legitimus filius. nec cōtrarium
poteſt ꝓbari. tenebitur nihilominꝰ ipſa
mulier heredibus de portione illa ablata
ſibi de eo tamen quod poteſt et non plus.
extra de reg. iur. li. vi. c. Nemo. et hoc qa
fuit in mora notificādi quando potuit ꝓ
uideri. Sed nunquid mulier talis debet
reuelare crimen ſuum filio ſuo ſpurio: et
inducere eum ad dimittendum heredita/
tem vero heredi. Ad hoc dicendum ſm
Sco. vbi ſupra. ꝙ aut filius crederet ma
tri aut non. Si autē crederet: non autē ꝓ
babile eſt ꝙ propter hoc dictam dimit/
teret hereditatē. Nam paucos reperire

cōtingit. ꝙ ita perfecti ſint ꝙ ꝓpter cō
ſeruandam iuſtitiā in foro dei dimittant
magnas poſſeſſiones q̄s retinere poſſunt
iure exteriori. et vellent ſpurii reputari
nec hoc mater ꝑſumere pōt niſi antea mul
tum fuiſſet experta de bona voluntate fi
lii ſui. Non ergo debet ſe exponere peri/
culo certo diffamationis apud filium ꝓp
incertam correptionē illius. Si vero nō
crederet. tūc ſequeret̄ inde duplex malū
Primū quia ipſa diffamaretur. Secūduꝫ
quia ab illo ſicut antea hereditas poſſi/
deretur. Si quis aūt obſtet ꝙ tali filio
debeat reuelari. ne ſi ignoranter forte co
pularetur ꝑ matrimoniū ſue ſorori aut al
teri ſue ꝓpinque: ſeu alia faceret que a
iure ſpuriis prohibita ſunt. dicendum ꝙ
talis ignorantia dū perſeuerat oīno excu
ſat cū ſit ignorantia facti. Si quando ta
men factum veniret ad lucem tale matri/
moniuꝫ dirimendū eſſet. Si vero q̄ratur
an dato ꝙ talis filius ex verbis matris ſe
ſpuriū credat. teneatur ſatiſfacere bona
que habuit a marito matris ceteris filiis
atqꝫ heredibus aliis predicti mariti dicē
dum ꝙ ſi hoc indubitanter credit et rōeꝫ
illud credendi habet. tenetur ſm deuꝫ nō
tamen humano iure. Si tamen non habet
ſufficienteꝫ cāꝫ et rōnem credendi illud.
tūc reddere nō tenetur. ex quo per ſe uel
per alteruꝫ ſibi claret ꝙ nō habet ſuffici
entem cāꝫ ſeu cōdignaꝫ rōnem credendi.
Sunt aūt inter cetera quatuor ſigna que
reddunt̄ ſuſpectam talē matrem ita ꝙ ei
de facili nō debet credi. Primuꝫ eſt amor
.i. ſi prediligit aliam proleꝫ viri ſui. Se
cūdum eſt odiuꝫ vꝫ ſi preſumit matrē ipꝫ
vel eius vxorem odire. Tertium eſt ſtul/
titia quia mulier fatua et leuis eſt et per
tinacis ſenſus. Quartū eſt icertitudo cū
nō conſtat ipſaꝫ eſſe uel fuiſſe certam ꝙ
hūc concepit de adulterio uel de viro. nō
enī hoc poteſt oī adultere eſſe certuꝫ. Sꝫ
quod remediū tali mulieri debet adhibe/
ri. Dicendum ꝙ ei ſm Sco. vbi ſupra
triplex remedium dari poteſt.

Primuꝫ eſt ꝙ īducat filiū
intrare religionē. et tamen taleꝫ ꝙ poſſit
ꝓfeſſioneꝫ ſuam ſeruare: ne. ſ. incidat in/
ſillam volens vitare caribdim. Secūduꝫ
eſt ꝙ clericus fiat. vnde valet tamen ſm
deum eccleſiaſtica beneficia acceptare et
his quaſi ſufficiētibus merito iam contē
tus dimittat hereditatē alteri fratri lai
co in ſeculo remanenti. Si tamen per nul
lam ꝑſuaſioneꝫ honeſtā cor talis filii ma
ter flectere nō poteſt ut hereditatem di
mittat: nō videtur ꝙ debeat ſe ꝓdere illi
cum certa non ſit ꝙ talis ab ea impſuaſi
bilis in aliis tam licitis et honeſtis fle/
cteretur ex illo. imo forte tenaci⁹ retine
ret: ne ſpurius putaretur. cū talem notā
multi caueant malenati. Tunc demum ter
tium remedium addendū eſt. ſ. ꝙ ſaluo iu
re humano: et abſqꝫ īfamia ſua: poteſt et
debet de ſua dote: cū eam habebit in po/
teſtate. vel de parafernalib⁹ ſi habet: et
certis bonis et laborib⁹ et ſudorib⁹ ſuis
indemnē facere virum: et legitimaꝫ eius
ꝓlem. Obligatur enī ſatiſfacere viro de
conſumptis ab illegitimo filio. Sꝫ talis
filius nō tenetur ſatiſfacere q̄ cōſumpſit
q̄ꝫ diu bone fidei fuit. De hereditate au
tē mulier obligatur heredibus viri abin
teſtato uel heredibus ſcriptis: uel quib⁹
veriſimiliter creditur ꝙ relinquiſſet he/
reditateꝫ quod ſi neſcitur debet paupe
ribus erogari. tenetur inqꝫ ſm correſpon
dentiam iuſtitie. non enī dico ꝙ teneatur
ad reſtituendū equiualens hereditati. qa
ſuperius dictum eſt. Plurimuꝫ quideꝫ dif
fert inter habere et proprie eſſe. Sed qa
iſte legitimus heres vtranqꝫ habuit here
ditatem: licet ſecundum iuſtitiam fuerit
proprie. propterea minus q̄ꝫ equiualens
hereditati ſufficit ſibi pro hereditate fi
enda. illud autē minus determinetur ſecū
dum arbitrium boni viri. ꝙ ſi nec hoc fie
ri poteſt pro tunc nō obligatur. tenebit̄

tamen cum peruenerit ad pinguiorem for
tunam extra de ſolu.c.Odoardus.Si uero
talis mulier nunq̄m habet unde poſſit re/
ſtituere: tunc ex impotentia excuſatur: ſi
habeat ſatiſfaciendi propoſitum.xiiij.q.
.vi.Si res.

De adulterio aūt
cuius eſt filius: dicendum videtur ſi ſcit
vel credit veriſimiliter illū eſſe ſuum ubi
mater ipſa ſatiſfacere nō valeat: videt̃
ꝙ teneat̃ de expenſis patri putatiuo .qa
cām efficacem dedit tali damno extra de
iniuri.et dā.da.c.Si culpa.ſm tamen poſ
ſibilitatem ſuam.et ſi mitteret ipſa adul
tera ad hoſpitale.vel quia finxit mortuū
peperiſſe.uel quia notificauit ſine ſui pe
riculo nō eſſe filium ſuum tenebitur hoſpi
tali de nutrimēto et aliis expenſis niſi no
tabilis paupertas excuſet eam: cum de iu
re naturali ad hoc teneatur. di.i.c. Ius
naturale.et hoſpitalia propter pauperes
nutriendos ſint facta nō propter diuites
Sꝫ et de hereditate vel dote ſi dotaretur
a patre putatiuo: teneri videtur ad arbi
trium boni viri: attenta ſua facultate.q̄
tamen ſatiſfactio occulte fieri debet cuꝫ
ſine periculo manifeſtari nō poſſit.ar.ij.
.q.i.c. Si peccauerit.Si aūt dubitat a/
dulter ex eo ꝙ mulier leuis eſt: et cū aliis
adulteratur.vel etiā quia ipſa adultera
dubitat vtrum ſit eius uel mariti: relin/
quatur iudicio dei cui oīa nuda ſunt et a
perta.et grauari nō videtur de reſtituti
one. Innocens eſt eni ut in re dubia certa
detur ſententia ait Gregorius.xi.q.iij.et
di.xxxiiij.habuiſſe. In nullo tamen caſu
ad obuiandum h9i periculis uł malis dꝫ
adultera uel adulter querere aborſum uł
mortem puuli.xxij.q.iij.c.faciant.

Capitulum ſeptimū .ſ.quādo debeat fie/
ri reſtitutio quod continet in ſe magnam
difficultatem.

Quātū ad octauū
.ſ.quando debet fieri reſtitutio. Dicit.
Tho.ſecunda.ſecunde.q.lxij.ꝙ ſtatim qa
ſicut accipere rem alienaꝫ eſt contra iuſti
tiam: ita et retinere eam .qa per hoc ꝙ
aliquis detinet rem alienam inuito domi/
no īpedit eum ab uſu rei ſue et ſic facit
ei iniuriam. Manifeſtum ē aūt ꝙ nec per
modicum tempus licet alicui in peccato
morari.ſed qlibet tenetur ſtatim pecca/
tum dimittere uel deſerere. Unde dicitur
q̄ſi a facie colubri fuge peccatuꝫ.
Et ideo qlibet tenetur ſtatim reſtituere.
uel dilationem petere ab eo q poteſt uſū
rei concedere.et ſi quidem teneantur de ī
certis cum illud eſſet erogandum in pias
cauſas cum cōſilio eccleſie: ſi h9i perſo/
ne habentes reſtituere remaneāt ita pau
peres cum filiis et familia ꝙ nō habeant
vnde viuant.fiat dicit Ray.ut dixi ī ca
ſu ſimili ſupra ī titulo de decimis. Ibi au
tem ſic dicit. Si quis retinuit decimas
longo tempore: et nunc veniat ad ſatiſ/
factionē: et poſtulat intuitu dei et eccłie
et qa habꝫ puā ſubſtātiā ſibi remitti qd
accepit tēpore preterito: cū aliter opor
teret cum ſua familia mendicare. q̄ꝫuis
eccleſia omnes decimas poſſet petere. ſi
viderit iſtum contritum et preces eius
initi veritati: debet ei tāqꝫ pauperi di/
mittere vnde viuat: cū hoc eſſet ei datu
ra poſtea.xvi.q.i.c.Quoniā. hec Ray.
quod intelligendū videtur vbi dantur de
cime de more ꝓut eſt de iure cōmuni. Nā
ſecus vbi de more non dātur uel valde di/
minute videnł excuſari.de hoc tamen ple
ne habes in prima parte titulo primo. Et
dicit ibi glo.vuł.ꝙ illi qui reſignant in
manu penitentiarii qui hoc nō facerent
niſi penitētiarii reſtituerent eis pro par
te uel pro toto quando neſcitur cui faci/
enda eſt reſtitutio ꝙ non credit eos eſſe
in ſtatu ſalutis. Dicit etiam paulopoſt
ꝙ nō ē neceſſe ꝙ fiat huiuſmodi reſtitu

tio in manu penitentiarii: dū modo tamē ſit paratus ad arbitrium eius uel alteri⁹ boni viri ſatiſfacere. Dicit etiā ꝙ in hoc caſu epūs qui eſt diſpenſator pauperum poteſt dilationem dare uel partem dimit tere uel etiā totum ſi viderit ei expedire ad neceſſariā ſuſtentationē illius tāq̄ alicuius alterius pauperis .ita tamen ꝙ quāto vtilius poteſt gerat negotiū illi⁹ cui facienda eſſet reſtitutio : ſi perſona eius eſſet nota .vꝫ exponendo illa que eſ/ ſent reſtituenda in uſus tales qui magis ei poſſent proficere quo ad deū. hec ibi. Si tenetur certis perſonis que nolūt da re dilationē debet ad petitionē ipſorū abſq̄ dilatiōe ſatiſfacere uel cedere bo/ nis quia fur et raptor ſemꝑ eſt in mora: et iō ſemꝑ augēt peccatū. ff. de cōditio. fur. l. In re furtia. vbi leſi egent et fame pereunt ne interueniente paululum mora inueniri nō ualeāt qui redimantur. di. v. Semper enī eſt uitāda mora vbi eſt peri culū. di. xxviij. c. De ſiracuſana et hoc ēt ſi oportet ipm̄ mendicare. vnde non dico habito reſpectu ne egeat .nam cōtra hoc nota extra de uſ. c. Cū tu. tamen vul. ad dit ſine culpa poteſt accipe uite neceſſa ria. ſ. extreme. Ray. moderate ſibi uita re tēta quo uſq̄ ſibi plene ſatiſfaciat. hoſti. vero ſic dicit. Sed quid ſi non immineat talis piculum neceſſitatis: et is qui tene tur reſtituere non poteſt induci ad reſti/ tutionē ſtatī faciendā puto ꝙ diſcretus ſacerdos poteſt conſcientiā ſuā informa re ex eo ꝙ intendit vtiliter gerere nego tiū creditoris. Nam ſi videt ꝙ aliter nō poteſt recuperare imppetuū uel nō ita ci to: uel ita cōmode. poteſt recepto iuramē to uel alia ſufficienti cautōe ſi habere po teſt dilationē concedere .et ſub hac con/ ditione. ſi hec adimpleuerit in talē diē peccatorē abſoluere : et ſic creditor qđ ei debetur recuperet et peccator nō rece dat apreſbitero deſperatus. hoc ille. Sed qđ i fine huius . §. ſ. ꝙ abſoluat ſub con ditione cōtrarium aſſerit vul. dicens ꝙ abſolutio a peccatis nūq̄ debet fieri ſub conditione: et io poteſt dici ꝙ abſoluat ſimpliciter ſi eſt ſoluendo ſed declaret ꝙ non valebit abſolutio niſi adimpleat pro miſſum vul.

Archidyaconus/ vero ſuper. c. Si res. xiiij. q. vi. q̄rit vtrū habēti reſtituere debeat haberi reſpect⁹ ne egeat. Et dicit videt ꝙ ſic. ff. de reg. iur. l. Incōdēnati. ff. d ceſſi. bo. l. ij. et ſic nota per B. de ſolu. c. Odoardus .et facit ad hoc quod habetur. xvi. q. ij. Quicūq̄ Sed Inno. per notata in. c. Cū tu. extra de uſur. ſecus credit ſm canones . vbi ibi notant. Ala. B. et Hoſti. ꝙ inſolidum te nentur detentores uſurarum et nō ſolum i quātū facere poſſunt. Qui Hoſti. i ſum ma dicit ꝙ qui habent reſtituere paula/ tim ſingulis menſibus ſoluāt creditorib⁹ ſi aliter non poſſunt ſine magno ſui detri mento prout poterunt: uel cōponāt ſe cū expoliatis . ꝙ ſi nullam poſſunt inuenire miſericordiā apud eos abſq̄ dilatōe : tūc tenentur ſatiſfacere uel bonis cedere . qa peccator ſemꝑ eſt in mora . ff. de conditi. fur. l. In re furtiua. extra de ſimo. c. Cum in eccleſia . Multi tenēt dictum precedēs tanq̄ equū . ſ. ꝙ tenentur ſoluere q̄ntum poſſunt retenta ſibi vita cōoda. ar. de cō. di. v. c. Diſcipulos . extra de furtis. c. Si quis . Sed ar . contra ſup verbo reddere . eiuſdem capituli . et ibi dicit ꝙ ſtatim dꝫ reddere totum quod poteſt allās Tho. ſe/ cūda ſecūde. q. lxij. qui dicit ꝙ ſtatim eſt fienda reſtitutio. Dictū tamen Tho. po/ teſt dici non eſſe contra ſi ſane intelligat vt infra dicetur.

Sed in quadam/ ſumma dicitur ꝙ q̄ habent reſtituere uſu ras et male ablata et proponunt firmiter reddere et non poſſunt ſtatim. quia nolūt cum familia egere uel mendicare: et tamē

incipiunt iuxta poſſe ſatiſfacere: vtrum
tales poſſunt abſolui et cōmunicare. Re/
ſꝫ vndeo aut ſciunt perſonas certas aut nō
et ſi ſciunt ipſi habentes male ablata: et
ipſi etiam quibus debentur huiuſmodi no/
lunt: tutū eſt ꝙ de cōſcientia eorū ſtent
ad terminū ipoꝝ et voluntatē. Si vero
tales neſciunt dāna ſibi data et reuelatio
poſſet eſſe periculoſa illis qui volūt reſti
tuere tūc nō ē reuelandū illis. ſꝫ pſumen/
dū ꝙ cōfeſſor caꝫ illorū vtiliter agat et
cōfitēs itēdat et pmittat q̄ꝫcito ſatiſfa
cere pōt. quia habet locuꝫ ratihabitio de
bono et equo et tūc confitens abſolui et
cōmunicare poteſt quia eſt in uia ſalutis
Si uero oīo neſciantur perſone quibus ē
reſtitutio fienda tūc eſt libere in poteſta
te prelati uel diſcreti confeſſoris dare et
conſtituere terminuꝫ cōfitenti ſicut uide
rit neceſſitatem et cōtritionē eius et vo
luntateꝫ promptam reſtituendi: et infra
iſtū terminū talis pōt abſolui et coīcari
Item ubi maior eſt cōtritio ibi maior mi
ſericordia et venia eſt fienda et remiſſio
et quia totus mundus fere eſt inuolutus
in rapinis: ſic p poſſe tuo curre p medi/
um ne nimia ſecuritas uel remiſſio perire
faciat quos diſcreta eqtas poterat reuo
care. Itē ſemp iniurians et ſpolias ul' cō
plices eorū debēt humilr poſtulare veni
am ab eis quos offenderūt ne illi remane
ant in rācore et mala voluntate.

Quid aūt debeat

facere uxor et familia raptoris et uſura/
rii et huiuſmodi qui non habent niſi de
obligatis reſtitutioni. habes ſupra in. c.
de rapina. §. xij. in fine.
Nota ꝙ Ray. et Hoſti. circa iſtaꝫ mate/
riam reſtitutionis dicunt. Hoc notent
ſacerdotes et retineāt: ꝙ ſm ꝙ maior ul'
minor fuerit fraus uel dolus uel uiolētia
maior uel minor debet eſſe diſcretio iudi/
cantis et ſm hoc in uſuris q̄ fiunt i depo/
ſitis ut dictum eſt ſupra in. c. de uſura. q̄
omnino ſunt reſtituende: tamen ibi qa mi
nor uiolētia q̄ꝫ i ceteris poterit cōfeſſor
etiam cum ſcitur perſona cui fienda eſt re
ſtitutio magis moderare tempus reſtitu/
ēdi retenta ſibi uita cōmoda et familie
ſue.

Quidā circa mate

riā iſtaꝫ dicūt et meo iuditio ſatis ratio
nabilr ꝙ i certis caſibus non tenetur qs
ad ſtatim reſtituendū actualiter etiam
ſi hēt modum aliqualē ad reſtituendū et
ab eo cui tenetur iuenire nō poſſit nec di
lationē nec remiſſionē: ſed ſubitam velit
fieri ſibi reſtitutionē. quādo vꝫ ex reſti/
tutis ſtatī ul' ſtatī reſtituēdo ſeqret inde
euidēs ul' pbabile dānū ſpūale vel tēpo
rale notabile ipſius reſtituētis ul' alioꝝ
qđ pponderaret dāno eius qui dꝫ habere
ex carētia illius rei. Poteſt autē tale dā
num eſſe triplex ſeu ſcandalū notabile ul'
damnum.
Periculū mortis. Infamia grauis. Peri
culum notabile mortal' culpe. Ratio au/
tem hmodi eſt ꝙ. ſ. tal' reſtitutio poſſit
differri. quia ſecundū Sco. Creditor q
debet habere magis debet uelle in hmo
di caſibus ut maximū incōmodū ſeu dam
num eius qui habet reſtituere euitetur i
modica reſtitutionis dilatiōe: q̄ꝫ ſuū mo
dicum incōmodū uel dānum ex carentia
ad tēpus ſue rei. Et ſi obiiciatur ꝙ reſti
tuere eſt actus negatiui precepti. quia
reducitur ſeu explicatur p hoc qđ eſt nō
retinere alienum. Sed preceptum negati
uū obligat ſemper et ad ſemper. Reſpon
detur ſm Sco. ꝙ alienum iniuſte et inui/
to domino retinere ſimpliciter prohibe/
tur ppterea ſemper et ad ſemper iſto mo
do neceſſe eſt ſaluti alienum non retinere
Sed quando qs habet uoluntatem et pro
poſitum reſtituendi alienum pro tempore
oportuno ex tunc tenetur domino rei uo/
lente. i. uelle debente. Vult autem hoc do
minus rei et ſi non actu elicito tamē actu

debito et honeſto quia velle debet ꝙ qui ſuum habet retineat quouſq3 potuerit o/portune .Et ſi dicat domin9 rei hoc agit inuite .et quia nō vult ꝙ per q̄ʒtūcunq3 tēpus ſuū retineatur .Dicēdu3 ſm Sco. ꝙ domino ēt inordinate volente ſtati3 re habere ſuum :et percōſequens contra re cta3 rōnem nolente ꝓximum retinere ſuū tūc tenens nō eſt detentor iniuſtus .nā et depoſitum debet redditōne ſtrictiſſima reddi cum repetitur .ut.c. Depoſitu3 .l. fi.et tamen inuito domino voluntate in ordinata cum repetit ut cū eo malum fa/ciat ſibi uel alteri pōt retineri.Et Aug. dicit ꝙ multa bona ſunt preſtanda inuitis dū eorum potius utilitati q̄3 volunta ti conſulitur.di.xxxxv.c. Et qui emēdat Et exēplum ponit .xxiij.q.iiij.c.Ipſa pi etas .de eo.ſ.qui cōtra voluntatē ſuam extrahitur de domo ruitura quod lauda/biliter fit.

Eſt ergo vnus ca/ſus cū iminet ex eius reſtitutione ſubita piculum dāni incōparabil̄r preualentis dāno quod inde habet creditor ex caren tia rei ſue :puta cū ipſe creditor īpugna ret bonum cōe .et habendo illa3 rem ſeu pecuniā quam quis de ſuo retinet magis poſſet īpugnare et preualere .Nam tunc ſ3 Ricar.in.iiij.nō tenetu2 illud reſtitue re illi ſ3 fideliter reſeruare ut reſtituat ſi bi ul̄ heredibus ſuis quādo hoc fieri po/terit ſine p̄iudito boni cōis. vel depoſita re illud ordinādo et ꝓuidēdo ꝙ t̄pre ſuo reſtituaꝛ .ꝫoē videꝛ dicēdū cū qs vtereꝛ re ſua rehabita. puta gladio ad occidendū ſe uel aliu vel h9i.ꝫde3 videꝛ dicendū cū ex ſubita reſtitutōne ille qui reſtitue ret rem ablatā pe2 furtu3 uel aliud uitiū detegeretur et inde īfamaretur .cū fama ſit quid notabili9 ſbā tēporali .vnde gra uius reputatur peccatu3 detractionis q̄3 furti ceteris paribus ſm Tho.ſecūda ſe cūde.q.lxxiij.et.v.q.i.c.Deteriores.Cū ergo q̄libet debeat ꝓuidere conſeruatōni fame ſue.a2.xij.q.i.c.Nolo.Poteſt talis differre reſtitutōnem uſq3 ad tēpus quo nō dep̄hendatur in crimine et infameꝛ ſi aliter ꝓuideri nō poteſt .Jtem dicendu3 eſt cū id quod d3 reſtitui nō poſſit reſti/tui niſi faciendo magnas exp̄ēſas ad mit tendū ſibi .quia in remotis eſt creditor. Tūc enī qd agēdū habes ſupra ēt eo ti. .c.iij.Et ide3 dicendū quando mulier ha/bet filium p adulteriū neſciente viro:ul̄ ſuppoſuit ſibi alienū partum q nutriꝛ de bonis viri:uel ēt heres dimittiꝛ ut pro/prius fili9 cū teneaꝛ mater talis de oīb9 que percipit talis filius bonis .ſ.putati/ui patris .nō tamē debet reuelare factū quādo ex hoc ſequereꝛ uel ſequi probabi liter poſſet mors ſua uel ꝓlis talis:ul̄ ēt notabilis infamia ſeu alia grauia ſcanda la ſm Ray.et Jo.neapol.in quol3 de quo habes ſupra plene eo .li.ti.i .c. de furto. ibi vide.

Alius caſus quando ex huiuſmodi reſtitutione poſſet ſeq mors ſubita ſpiritual̄ ſeu peccatum mor/tale ꝓbabiliter in reſtitutione uel fami lia eius.puta reſtituendo q̄ habet aliena ad tantam uenit pauptatem uel miſiam ꝙ non poteſt uiuere uel ꝓuidere filiis ſu is de uictu et veſtitu et cū ſint alicui9 no tabilis cōditionis mēdicare nimis erube ſcunt:ab amicis ad ſufficientiā nō īueni/unt:laborare neſciunt ul̄ nō poſſūt:quia ꝓuli ul̄ īfirmi.et ſic reſtituendo exponi tur piculo ipſe cū familia ſua furandi:ul̄ ꝓſtituēdi filias:uel deſperationis ubi re tinēdo qd habet alienu3 cum ipſo et indu ſtria ſua prouidet parce ſibi et familie ſue:et diſponitu2 ad ſatiſfaciendū paula ti3.Hoc ſentire uideꝛ.Sco.i.iiij.Henri. i quol3.vi.q.xxiiij.et idē videꝛ dicendū cū qs h3 īſtrumēta artis ſue vnde ex labo re ſuo gubernat ſe et ſuos:et vendēdo ul̄ tradēdo ea ut reſtituat ſuis creditorib9

nō poterit laborare et inde lucrari. puta libros quo ad iuriſperitos et medicos: fer ramēta quo ad artifices. Laborando aūt cū p̄dictis vltra ſuſtentationem ſuā poterit in futurū paulati ſatiſfacere. Nec credo eē cōtra hoc qd dicit Tho. ſcda ſecūde. q. lxij. ſ. q̄ ſtati reſtituendū eſt alienū ſimplr. Nō. n. ita amare uerba accipienda ſunt. dicit lex ſed ciuilr. et in ſacra ſcriptura ſtatim dicit̄ fieri qd in p̄mo tēpore ut patet Malachie. iij. Stati veni et ad tēplū et cetera. et p̄cipue cū ex cā ita urgenti differt̄ ut dictū ē. Pōt etiā multiplr capi in iure et nō ſolum p̄ potentia facti ſ; iuris et cōmoditatis ut patet xxij. q. iij. c. Faciat. in glo. Hec tamē nō ſunt p̄dicanda ne aperiretur via detentioni alienorū ad qd nimis pſone ſunt inclinate. ſ; cū magna diſcretione in cōfeſſione et cōſiliis tractanda. et cū multis circūſtantiis cōſideranda q̄ honeſtent factū Ad hoc ēt facit qd dicit Jo. neapol. in quolib;. ix. q. xxij. et Ricar. in. iiij. et pe. de pat.

Item potenti reſtituere male ablata ſtatim utrum ſufficiat relinquere in teſtamento uel in iſtrumēto q̄ heredes reſtituant. Reſpondet ad hoc Jo. neapol. i. viiij. quolib;. q. xxij. q̄ hoc ſufficit in duobus caſibus tantū.

Primus ē quādo habens male ablata credit uere et p̄ certo uel q̄ſi pro certo q̄ talis retentio nō ſit cōtra voluntatē domini. tal̄ enī retentio nō eſt iniurioſa uel iniuſta. null9 enī patitur iniuſtitiam volens. vt dicitur. v. ethicorum.

Secūdus caſus quādo talis retentio rei aliene ē contra volūtatē domini ſ; inordinatā puta cū non reddit̄ gladius furioſo cū repetit ipſū in furia. hoc enī iuſte fit vt. xxij. q. ij. c. Ne. qs. Et ſimilr hoc eſt quādo vult re; ſuā ſtati; habere quā retinens nō poteſt dare ſine notabili dāno ſuo. et ecōtra ille cui9 ē poteſt ſine dāno et incōmodo carere ad tēp9. Extra iſtos caſus nō ſufficit ad ſalutē niſi ſtati; reſtituat. Ratio eſt. qa de neceſſitate ſalutis eſt vitare peccatū mortale. ſ; nō ſolū auferre alienū ſ; ēt detentio rei aliene extra p̄dictos caſus ē mortale. qa contra iuſtitiā. qa cū faciat iniuriā p̄ximo et hoc cū poteſt reſtituere. vnde nō ſufficit ad ſalutē tali relinqre in inſtrumento ul̄ p̄ teſtamētū q̄ heredes reſtituant. S; de neceſſitate ſalutis ē ſtatim reſtituere ſi poteſt. S; ſi ille cuius ē res ul̄ cui obligatur nō poteſt illa re carere ſine incōmodo ſuo ēt ad tēpus: op; q̄ reſtituat ēt cū magno īcōmodo ſuo. nec ſufficeret dimittere per teſtamentum.

Terti9 caſ9 excuſās a reſtitutōe ſubita ē cū ex hoc īmineret piculū mortis corporalis. et nota ſ; Ricar. i. iiij. di. xv. q̄ ſi ille qui dānū intulit habet aliqd vltra neceſſitatē ſuſtentationis nature q̄;uis ſibi neceſſariū ad victū ſm decētiā ſue pſone reſtituere tenet̄. Nō enī licitū eſt de alieno viuere cū ſeculari honore. Si aūt nō habet niſi neceſſaria ad ſuſtentatōne; nature: tūc ſubdiſtigendum ē. quia aut iſte qui ē paſſus dānū nō indig; ad ſuſtentatōe; nature eo qd ab eo ablatū ē. et ille q abſtulit pōt retinere: et reſtituere nō tenetur. qa ex iure nature licit9 ē unicuiq; uſus poſſeſſionis neceſſarie ad ſuſtentatōnē nature. Extrema. n. neceſſitas facit oīa coīa. ff. ad legem rodiā. de iactu. l. ij. §. Cū in eadē. in textu et glo. Aut indiget ad ſuſtentatōne; nature eo q̄ ablatū ē et tūc ſubdiſtigo. quia aut prim9 . ſ. domin9 ipſi9 rei indiget iſta re ad ſuſtētationē ſue nature priuſq; fuit neceſſaria ad ſuſtentatonē nature illius q abſtulit: aut eode; tēpore uterq; indigēs factus ē iſta re ad ſuſtētatione; ſue nature Aut iſte q abſtulit fact9 ē īdigēs re iſta ad ſuſtētatione; ſue nature priuſq; iſte a quo ablata ē. Prio mō et ſecūdo pōt dici ſine p̄iuditio q̄ iſte q abſtulit rē iſta; teneat̄ reſtituere illi a quo abſtulit. qa nū q̄; facta fuit res illi9 qui eā abſtulit: ſed

ſemꝑ remãſit illius de iure. poſtq̄ȝ .n. ſuȝ
in ſtatu in quo res mea neceſſaria ē mihi
ad ſuſtētatōnē nature: nō pōt fieri alteri
us me cōtradicēte. Si tertio modo. tūc il
le qui abſtulit reſtituere nō teneť. q̄a ab
iſto tēpore quo facta ē neceſſaria ſibi acq
ſitum fuit ius in illa re illi q̄ abſtulit. Et
io q̄ȝuis damnū paſſus veniat poſtea ad
ſtatuȝ in quo res ſibi ablata eſſet ſibi ne
ceſſaria ad ſuſtentatōnē nature nō ꝓpter
hoc habet maius ius in iſta re q̄ȝ iſte q̄ eā
abſtulit niſi iſte qui eā abſtulit deueniſſȝ
ad ſtatū in quo āplius res iſta nō eſſȝ ſibi
neceſſaria ad ſuſtentatōnē nature. Idē ꝑ
totū Pe. de pal. i. iiij. et Sco. Ex p̄dictis
horū patȝ ꝙ tales q̄ habēt reſtituere. et
ſi retineāt ſibi quodāmodo neceſſaria ad
ſuſtētatōnē ſui et familie ad vitadū mul
ta pericula aīe et corporis q̄ veriſimilr
ſeq̄ poſſēt bonis ſuis cedendo et ōnibus ſe
expoliādo ꝑ reſtitutione fienda. qd for
te tutius eſſet reſtituere et in deo cōfide/
re ēt ſi oporteret mēdicare ſm Ray. Ad
hoc nō videnť teneri de neceſſitate ſalu/
tis tamē nō debent tales laute uiuere et
pōpoſe veſtiri cū familiis: et filias ſuas
cū magnis dotibus nuptui tradere ſicut ſi
nō eſſent obligati reſtitutōni ſȝ parce vi
uere et ꝑuas dotes tradere. et ſi nō poſ/
ſunt nobili uel mercatori nuptui dare de/
bent artifici et plebeo tradere et alia ſu
perflua reſecare. Cū multa ergo prudētia
hoc negotium agendū ē: cū efficaciter vi
denť facere qd poſſunt ad reſtituendū et
ī aliis ſe bene habere et cū timore dei cre
do ꝙ poſſunt abſolui et cōmunicari. Qui
aūt et de eo qd poſſunt ſemꝑ ꝓcraſtināt
et ānuatī repiunť ꝓmittere cōfeſſoribꝰ
reſtitutōneȝ facere et poſtea nō faciunt
nō videnť abſoluēdi niſi priꝰ faciant uľ
diſponant efficaciter negotiū ut habeat
executionē. et multominus ei ꝑmitti de/
bet cōio ſumi: q̄ȝtū dico ſpectat ad conſi
liū confeſſoris. Nā q̄ȝtuȝ ad ſacerdotē q̄
habet coīcare: cum ille ſe in manifeſto ad
hoc īgerit. qd iuris hēs in. iij. ꝑte. ti. eo.

De uſurariis aūt/
manifeſtis quō ſit agenduȝ cū eis in reſti
tutione et collatōe ſacramentoruȝ habes
ſupra eo. c. de uſuris. Poſſent ēt tales pe
tere remiſſionē a creditoribus quā ſi ſine
fraude et ſponte obtinēt nō ipſis āplius
obliganť nec ēt paupibus illa remiſſa eis
dare tenenť. Nō tamē decēs eſſȝ ut diues
a paupere et indigens parū a multū indi
gente peteret remiſſionem.

Queritur vtrum/
ep̄us elapſis tribꝰ uľ. iiij. xxx. uľ. xxxx.
ānis poſſit agere cōtra heredes uľ poſſeſ
ſores bonorū quondā illius q̄ in teſtamē
to reliq̄t mille libras ſoluēdas noīe uſu
rarū īcertarū cū de extorſiōe dctārū uſu
rarū nō appareat niſi ꝑ confeſſionē dicti
teſtatoris. Reſpōdet Laur. poſt Federi.
ꝙ cū actio q̄ cōpetit ex teſtamēto uľ con
ditio q̄ cōpetit ep̄o ꝑ. l. Nulli. ſit perſo/
nalr et ſpatio. xxx. annorū claudať ꝑ con
ſequēs. c. de preſcri. xxx. uľ. xxxx. annorū
ideo cōtra heredes bona fide poſſidentes
que ſemꝑ preſumiť non cōpetit actio ad
dictas mille libras niſi probareť heredeȝ
malā fideȝ habuiſſe et ſciuiſſe vitiū et cri
men defuncti quo caſu dȝ intelligi. c. Tua
nos. cū ſi. Et idem ſi de extorſione appare
at per aliud q̄ȝ ꝑ teſtamentuȝ. Quo aūt
ad poſſeſſores bonoruȝ in quos ꝑ teſtato
reȝ uľ eius heredeȝ bona ſunt alienata: nō
eſt aliquod dubium ſi poſſederunt ſpatio
deceȝ annorum. quia actio perſonalis non
competit contra ſucceſſorem ſingularem
vt. l. i. §. heres. ff. ad trebel. Nec obſtāt
primo dicta. ſ. ꝙ actiones epiſcopo com/
petentes durāt quadraginta annis. quia
intelligiť hoc de actionibꝰ competētibꝰ
epiſcopatui uľ eccľiis collegiatis. ſed hic
non competit actio epiſcopo ut epiſcopo
ſed ut iconomo et adminiſtratori bono/
rum pauperum.

Queritur quod ſi/

premiſſo generali edicto ꝙ quicunqꝫ dede
rit uſurarum nomine aliquid tali veniat
īfra tot dies et cetera. Si nemo veniat:
nec etiam aliquas vſuras certas vſurariꝰ
aſſignauerit īfra terminum ſibi ad id ſta
tutum lataqꝫ eſt ſentētia per epiſcopū de
clarans illas eſſe certas: utrum uſurarius
ſit tutus ſi poſtea appareant perſone cer
te quibus eſt reſtitutio fienda. Fedricꝰ
de ſenis ſentit ꝙ ſic: etiā quo ad illos qui
tunc erant extra dioceſim. fatetur tamen
ꝙ talibus competit remediū cōtra epiſco
pum vel pauperes.
Sed cogita dicit Laur. an ſit verū et con
trarium praticatur quādo nō eſt determi
natum ꝙ omnia veniant ſub nomine incer
torum: hoc ē quando non fit taxatio vere
et ſm quātitatē ad quam aſcendūt ſed mi
nor et ſm ꝙ inter eos cōuentū eſt de hoc
iudici pro cuius ſententia alio nō dato
preſumitur ꝙ ſtat legitime. An autē ta
lis pratica ſit iuri conſona tu ipſe vide.
Prompti ſunt tamen epiſcopi ad eius ob
ſeruationē qꝛ ꝓ ſe ipſis incerta imburſant
nec ad illorum volunt reſtitutionem veni
re vł teneri. ſed ſit certa taxatio ſecundū
conuentionem ſecundum ꝙ moris eſt. que
tamen an poſſit de iure fieri videndum
eſt.

Querit etiā Archi.

ꝙ ſi quis decedens relinquat ſibi heredem
ex teſtamento vel abinteſtato: et ordina
uit quendam executorem tantum ad emen
dam ſuorum foriſfactorum qui decedens
tempore mortis ſue creditoribus teneba
tur et iam termini ſolutionis fluxerant.
Dicit reſpondendo ꝙ iſte executor debita
huiuſmodi ſoluere tenetur: et poteſt con/
ueniri. quia elapſis terminis ſolutionis ce
pit iniuriari creditoribus in non ſoluendo
defunctis. Ex precepto autem domini
eſt ſolutio facienda. ar. xj. q. i. Capitulo.
Magnum. xxiij. q. ultimo. c. Tributum. qꝛ
peccat in termino non ſoluendo: tum quia
frāgit ꝑmiſſum extra de pact. c. i. et. ij. tū
quia illo elapſo inuito domino detinet ali/
enum. ff. de. except. doli. l. ii. §. Circa. et/
hoc tenent quidam. ſ. ut nomine foriſfac/
torum. hoc caſu ueniant debita quorum
terminus ſolutionis tempore mortis elapſꝰ
erat et pro illis agi poſſet. Secus de debi/
tis quorum terminus non aduenerat. Et
ita notat Spec. ī rubrica. Qualiter ſcripta
in iuditio proferri. §. nunc uero.

De eo vero demū

cui datum eſt aliquid per errorem. dicit
Jo. de rip. in tractatu de contractibus.
ꝙ in tali datōe aut eſt error perſone vel
fortune vel alterius conditionis appoīte.
Si primo modo: puta intendo dare Petro
et do Martino. tunc Martinus tenetur ac
ceptum reſtituere vel danti vel illi cui in
tendebat dare. ar. xxviiij. q. i. §. i. Si ue
ro error fortune: puta intendo tibi dare
ut pauperi et tu es diues dicitur ꝙ ſic ac
ceptum tenetur reſtituere danti vel alicui
pauperi niſi recipiens iterim effectus fuiſ
ſet pauper. Si vero ſit error alicuius al
terius conditionis: puta credo te ſanctum
cum tu non ſis: et ideo dono tibi: vł credo
te celebraturum miſſas: ideo do tibi. Dici
tur ꝙ ſi receptori conſtat de preciſa inten
tione dantis. ſ. quia ał non daret niſi iſta
conditio ſubeſſet tał error obligat ad re
ſtituendū receptum aut ad ſufficiēter ſup
plendum per ſe vel alium intentione dan/
tis. Quorum ratio eſt quia cum res in
iſtum non tranſeat niſi eo modo quo vult
dans transferre ſi non exiſtat conditio in
ipſum res non transfertur. Alii autem di
cunt ꝙ ad talem reſtitutionem tał error
non obligat niſi ipſa conditio circa quam
erratur eſſet cauſa motiua et finalis talis
dationis quod probant per ſimile. Do
tibi libras centum. quia credo te eſſe ami
cum meum: dato ꝙ accipiens non ſit ami/

m

cus meus non obligatur ad reſtitutionē.
Si autem amicitia ſit cauſa ꝑꝑ quam do
tibi centum libras.ſ.ſi ſis amicus meus.
et non amicus fueris obligaris ad reſtitu
tionem. Ex his pȝ ꝙ queſtores ſancti An
tonii vel alii quicunqȝ nullomodo poſſunt
ſibi retinere ea que illis pauperibus vel
locis pro quibus petunt dantur.qa hic ē
error ꝑſone. Verumtamen qa nullus te
netur ꝓpriis ſtipēdiis militare nec cauſas
aliorum agere ad ſuas expēſas. dico ꝙ ta
les poſſunt viuere ſuꝑ q̄ſtus quos faciunt
et poteſt eis moderatū ſalariū dari.hec il
le. Illa vero q̄ dantur eis ex mendatiis eo
rum queſtorum vȝ quia aſſerunt ꝙ dicen
tur multe miſſe pro dantibus: vel hēbunt
talem indl'gentiam: vel abſoluentur a vo/
tis eorum: vel a caſibus reſeruatis: vel ꝙ
fient lectiſternia in hoſpitali de huiuſmo
di ꝓ quibus illi dant al' non daturi: cum
nec talia fiunt: vel vera ſunt. totū eſt ra
pina: et reſtitui debent dātibus ea vl' pau
peribꝰ erogari. Ar. xiiij.q.v.c.nō ſane.

.finis.

Explicit Titulus de reſtitutionibus fra/
tris Antonini Archiepiſcopi Florentini
in quo diffuſe tractatur de hac materia.

R. ACADEMIA DE LA HISTORIA
BIBLIOTECA
SAN ROMAN

i **Ncipit tabula** materierum que in hoc libro con
tinentur.

Tractatus de cōfeſſore q̄ hic primo poni
tur diuiditur in .iij. ptes: q̄rum prima ē de
poteſtate ſeu autoritate cōfeſſoris: et hʒ
qndecim capitula.

De ptāte ſeu autoritate confeſſoris: et
quis poſſit vl' nō poſſit audire cōfeſſiōes.
Capitulum .i.
De ordinario confeſſore quo ad eccleſia/
ſticas pſonas et cl'icos .C.ij.
De Cardinalibus
De Patriarchis et aliis
Abbatiſſa quid poſſit in ſpūalibus
Cui debeant laici ordinarie confiteri.
.C.iij.
Caſus.viij.i quibus poteſt q̄s alteri con/
fiteri q̄ʒ proprio ſacerdoti ſine eius licen
tia .C.iiij.
Quis poſſit cōmittere et q̄s nō audientiā
confeſſionum .C.v.
Quomodo et quando curatus vel preſbi/
ter parrochialis poſſit dare: vel denegare
licentiam alteri confitendi ſubdito ſi pe
tat illam .C.vj.
De religioſis qui non poſſunt audire cō
feſſiōes ſine licētia prelati ſui .C.vij.
De poteſtate audiēdi cōfeſſiones attri/
buta fratribꝰ p̄dicatoribꝰ et mīoribꝰ a iu
re per textū.cle. Dudū. § .ij. de ſepl'.quō
fieri poſſit: et quō expoīt .C.viij.
De effectibus q̄ ſequitur ex cōiſſione au
dietie ꝯfeſſiōis alteri facte .C.viiij.
Differentia inter fratres preſentatos ſe
cūdū formā.cle. Dudū.et differētia iter
ſacerdotes curatos .C.x.
De caſibus m'tiplicibus epiſcopo reſua/
tis de quibus agitur ī fine Clementine.
Dudū.de ſepul. .C.xj.
De ſacerdote qui abſoluit aliq̄m a caſu a
quo nō pōt abſoluere .C.xij.
An in generali conceſſione contineantur
ſpecialis .C.xiij.
Quid poſſint penitentiarij curie Roma
ne .C.xiiij.
Quid fiendum quando confeſſor nō itelli
git penitentem .C.xv.

e **xpliciunt capi/**
tula prime partis huius operis.

Incipit tabula ſecunde partis huius ope
ris que erit de ſcientia confeſſoris.et ha/
bet. § .v.

Q8 duplex ē clauis ordinis.ſ.ſcientie: et
potentie § .i.
Quanta ſcientia requiratur in confeſſo/
re § .ij.
An confeſſor teneatur ſcire an peccata
in confeſſione audita ſint mortalia: vel
ne § .iij.
Q8 iterāda ē cōfeſſio ī.vj.caībꝰ. § .iiij.
An valeat confeſſio ab incontrito fact a
ut eā iterare nō oporteat § .v.
De attritione: et cōtritione
Sexdecim cōditiōes que reqrūt' in oī bo
na confeſſione fienda

e **xpliciunt para.**
ſecunde partis huius operis.

Incipit tabula tertie partis huius ope/
ris: que erit de bonitate confeſſoris et ha
bet. § . Decem

Qualiter confeſſor debet habere duo.ſ.ti
morem dei: et zelum animarū § i.
Duo dʒ hēre cōfeſſor bonus.
Quomodo ſe hēre debeat confeſſor erga
penitentē: et de q̄bus iterrogandū.et ibi
verſus decē p̄ceptorū decalogi.et verſus
ſeptē pctōrū mortaliū § .ij.
Quo ordine fieri debeant iterrogationes
et de quibus
In iterrogatiōibus fiendis tria debēt ob
ſeruari.
De circumſtantiis peccatorum: et ibi ver
ſus earum § .iij.
Circūſtātie peccatorū cōfitende ſunt in
m'tiplici genere
Circumſtantie q̄ trahūt peccatū ad aliud

genus ſunt cõfitende
Pctũʒ cõmiſſum die feſto trahitur ad cir
cumſtantiam aliam
Pctũm diuiditur in tria
Regule qnqʒ ad cognoſcendum pctũʒ mor
tale a veniali
Que debeat ſeruare et ſcire confeſſor uti
lia et neceſſaria in ipſo exercitio confeſ/
ſionis .§ .iiij.
Quomodo ſe hẽre debeat confeſſoꝛ audiẽ
do mulieres
Qualis et quanta debeat iniungi ſatiſfa
ctio: ſeu penitentia a confeſſore peniten/
ti .§ .v.
Qualr ſe hẽre debeat confeſſor peniten
tias iniũgendo penitẽtibus
Contraria penitẽtia dʒ impoĩ delicto
Memoriale dicẽdum penitenti circa peni
tentiã faciẽdam
Quid fiendũ quãdo penitens nõ cõfiteꝛ
aliqd peccatũ mortale qd cõfeſſor nouit
eſſe in eo
Sacerdos dicitur ſoluere vel ligare tri/
pliciter: et de modo et forma abſoluen/
di .§ .vj.
Forma verborum abſoluendi penitentem
Forma et uis verborum que requiruntur
in abſolutione
Forma abſolutionis ab omnibus cenſu/
ris: et penis tam a iure qʒ ab homine la
tis
Quid fiendũ quãdo cõfeſſor abſoluit pe
nitentẽ de quo nõ debuit
Quid de confeſſore qui nõ intelligit peni
tentem
An penitens teneatur iterare peniten/
tiam ei iniunctam in peccato mortali fa
ctam in toto vel in parte: et an dicta peni
tentia taliter facta ei valeat in foro mi
litantis eccleſie .§ .vij.
De celatiõe cõfeſſionis .§ .viij.
Penitentia confeſſoris confeſſionem re/
uelantis
Qui teneantur ad ſigillum confeſſionis
.§ .viiij.
Ad que ſe extendat ſigillum confeſſio/
nis .§ .fi.
Quid fiendũ quãdo confeſſor indiget cõ
ſilio ſup aliquo caſu

Expliciunt para.
Tertie partis et per conſeqns tra
ctatus iſte de cõfeſſore.

Incipiunt Excõmunicationes ſedi aplice
reſeruate: tã a iure qʒ per proceſſum ſiue
per extrauagantes breuiter recollecte ꝑ
ordinem
Excõmunicationes papales cõcernẽtes re
ligioſos et religioſas
Excommunicationes epiſcopis ex iure re/
ſeruate

Incipit tabula ſup ĩterrogatorio.

Interrogatoriũ qd eſt ſecundus liber hu
ius operis in ordine diſtingitur in tres
partes principales. quarũ prima eſt de in
terrogationibus fiendis a cõfeſſore ſm
ordinẽ decem preceptorũ decalogi. et ha/
bet Capitula .xxiiij.
Primum preceptum continet tria Capi/
tula
De votis .C .i.
De voti trãſgreſſione
De ſupſtitionibus .C .ij.
De incantationibus
De adoratione creaturarũ
De diuinationibus
De arte notoria
De conſtellationibus
De ſortibus
De incãtationibus
De breuibus
De obſeruatione tẽporũ
De ſomniis
De blaſfemia dei et ſanctorum mulplici.
.C .iij.
Secundum preceptum habet. Capl'a .ij.
De periurio .C .i.
De adiuratione .C .ij.
Tertiũ preceptũ habet. Capl'a duo.

De obſeruatione feſtorū .C.i.
De auditione miſſe diebus dominicis et feſtiuis
De obſuatione ieiuniorum .C.ij.
Quartū pceptū continet duo Capitula.
De honore parentū .C.i.
De gubernatione familie .C.ij.
Quintū preceptū hēt vnicū Capitulū.
De homicidio triplici.ſ. corde: ore: et opere .C.i.
Sextum preceptum hēt vnicum Caplm.
De Luxuria actuali: et eius ſpēb9 .C.i.
Nonum preceptum hēt vnum Capitulū.
De Luxuria mentali: et eius ſpeciebus .C.i.
Septimum pceptum hēt Capl'a octo.
De vſurpatione rei aliene mltiplici.C.i.
Circa vſuram
De ſociedis aīalium
De venditōe ad terminū
De cambiis
De mutuātibus ſub ſpe
De accipiētibus ad vſurā
De facientibus ſtatuta in fauorem vſurariorum
De emptione impreſtitorum locorum et montium .C.ij.
De fraudulentia que multis modis committitur .C.iij.
De falſificatione. .C.iiij.
De iniuſtitia que fit in iudltio .C.v.
De furto .C.vj.
De ſacrilegio quod cōmittitur circa res ſacras. C.vij.
De rapina violenta. C.viij.
Decimū preceptū hēt caplz unum.
De deſiderio habendi res alienas .C.i.
Octauum pceptum hēt Capl'a duo
De mendatio. C.i.
De detractione. C.ij.

Explicit tabula super prima parte interrogatorii.

Incipit tabula ſecunde partis interrogatorii que eſt de ſeptem uitiis capitalibus et diſtingitur in octo titulos.

De Auaritia titulus primus et habet Capitula. .viiij.
De Simonia. C.i.
De Proditione. C.ij.
De acceptione pſonarū. .C.iij.
De turpi lucro. .C.iiij.
De Ludo mltiplici. C.v.
De Inquietudine. C.vj.
De Inhumanitate retinendi tenaciter. Capitulum .vij.
De Auaritia amādi res iordiate.C.viij.
De Prodigalitate contraria Auaritie. Capitulum .viiij.
De Inuidia titulus ſecundus et hēt Capitula quatuor.
De Inuidia ipſa. C.i.
De Odio et filiabus īuidie. C.ij.
De ſuſurratione. C.iij.
De exultatione in aduerſis. C.iiij.
De triſtitia ī pſperis
De Ira titulus.iij.et hēt Capl'a .ij.
De Ira ipſa. C.i.
De filiabus Ire.ſ.indignatione .C.ij.
De Clamore.
De tumore mētis.
De contumelia.
De blaſfemia et maledictione creaturarum.
De Rixa.
De Seditione.
De Bello.
De Accidia titulus quart9 et hēt Capitula qnq3.
De Accidia ipſa. C.i.
De filiabns Accidie. C.ij.
De deſperatione.
De Malitia.
De Puſillanimitate.
De Rancore.
De Ocioſitate que procedit ex tedio.
De Tempore ſeu pigritia bene operandi.
De euagatione mentis.
De negl'ia ſeu tepiditate. C.iij.

De neglīa cōfeſſionis. C.iiij.
De neglīa circa cōioez. C.v.
De Inani gloria titulus quint⁹ et habet tria Capitula.
De Inani gloria ipſa. C.i.
De imodeſtia ornatus. C.ij.
De filiabus inanis glorie: et primo de ypocriſi. .C.iij.
De iactantia.
De ironia.
De cōtētione.
De diſcordia.
De pertinatia.
De ſinglaritate nouitatū.
De inobediētia.
De Gula titulus ſextus. et habet Capitula tria.
De Gula ipſa. .C.i.
De ebrietate. .C.ij.
De inſenſibilitate.
De filiabus Gule et primo de Ebitudine. .C.iij.
De loquacitate.
De ſcurrilitate.
De inepta letitia.
De choreis.
De immunditia ſeu pollutione procurata.
De Luxuria titulus ſeptimus et hēt Capitula duo.
De Luxuria et pertinentibus ad ipſam. .C.i.
De delectatione moroſa.
De filiabus Luxurie. .C.ij.
De cecitate mētis.
De precipitatione.
De icōſideratione.
De icōſtantia.
De amore ſui.
De odio dei.
De amore vite preſentis.
De horrore futuri ſeculi.
De Superbia titulus octauus et hēt Capitula duo.
De Supbia ipſa. .C.i.
De filiabus Superbie et primo de deriſione. .C.ij.
De ambitione.
De preſumptione.
De temeraria iudicatione.
De curioſitate.
De ingratitudine.
De ſcandalo.
De adulatione.
De blaſſemia in ſpūm ſctūʒ.
De ſciſmate.
De infidelitate paganorum et hereticorum.

e **xplicit tabula** ſecunde partis Interrogatorii.

Incipit tabula tertie partis Interrogatorii que eſt de ſtatibus que continet Capitula. .xvij.

Ad coniugatos Capitulum primum et habet .§ .xxiij.
De actu matrimonii et peccatis commiſſis in eo.
Interrogationes fiende circa coniugatos.
De principibus rectoribus et baronibus. .C.ij. et hʒ. § .lv.
De Iudicibus ſeu quibuſcunque habentibus autēʒ. C.iij. et hʒ. § .xviij.
De aduocatis: procuratoribus et notariis. .C.iiij. et hʒ. § .xxij.
De doctoribus et ſcolaribus .C.v. et habet. .§ .xv.
De medicis et aromatariis .C.vj. et habet. .§ .x.
De mercatoribus cāpſoribus et proſonetis. .C.vij. et habet. § .xviij.
De artificibus et mecanicis .C.viij. et habet .§ .xvj.
De lanificibus.
De ſetaiolo.
De tabernario et hoſpite.
De macellario.
De piſtore.

De ſutore pannorum.
De aurificibus.
De cerdonibus.
De fabris.
De locatoribus equorū.
De hiſtrionibus.
De citharizantibus.
De fuitoribus et laboratoribus.
De ruſticis et agricolis.C.viiij. et habet. .§.xj.
De pueris et puellis. .C.x.
De clericis in communi.C.xj. et habet .§.xxvj.
De beneficiatis et canonicis.C.xij.et habet. .§.xxxxij.
De religioſis maſculīis et feminis.C.xiij et habet. .§.xxxv.
De voto pauptatis.
De voto caſtitatis.
De voto obedientie.
De offitio diuino.
De exercitio.
De oratione et confeſſione.
De amore parentū.
De prelatis in communi.C.xiiij. et habet. .§.xv.
De epiſcopis et p̄latis ſupioribus.C.xv. et habet. .§.xxij.
In iudicādo in foro cōtentioſo.
De abſolutione et penitentie iniunctione. .C.xvj.
De penitentia iniungenda penitenti.
De infirmis et quid agendum ſit erga eos. .C.xvij.
Forma abſolutionis in articulo mortis.
Forma abſolutionis ab excōmunicatione minori.
Forma abſolutionis a peccatis mīoris excōmunicationis.
Forma ſacramenti baptiſmatis.
Forma conſecrationis ſeu chriſmatis.
Forma abſoluēdi a peccatis.
Forma extreme unctionis
Forma conſecrationis corporis Chriſti.
Forma conſecrationis ſanguinis Chriſti.
Forma ordinum minorum.ſ. Forma hoſtiarii.
Forma lectoratus.
Forma exorciſtatus.
Forma accolitatus.
Forma ſubdyaconatus.
Forma dyaconatus.
Forma preſbiteratus.
Forma ſacramenti matrimonii.

Explicit tabula ſuper tertia parte Interrogatorii.

Incipit tabula ſup tractatu de reſtitutionibus qui in hoc libro ſeu ope tertio loco ponit̄.ut p3 ī ſecūda pte ſumme de vitiis capitalibus eiuſdem fratris Antonini.

Capitulum primū de reſtitutionibus ī genere in quo ponūtur.xx. manus rapientiū quarum quelibꝫ habet quinqꝫ digitos ſeu modos et ſic ſunt centum modi in quibus fit reſtitutio vel erogatio.
Prima manus feneratoria.
Scda manus raptoria.
Tertia manus furatoria.
Quarta manus bellatoria.
Quinta manus dānificatoria.
Sexta manus participatoria.
Septima manus ſacrilega.
Octaua manus iniuſte iudicatoria.
Nona manus in iuditio iniuſte aſſiſtoria
Decima manus fraudatoria.
Vndecima manus falſificatoria.
Duodecima manus proditoria.
Tertiadecima manus ſimoniaca.
Quartadecima manus impeditoria.
Quintadecima manus luſoria.
Sextadecima manus locationis et conductionis viciatoria.
Deciaſeptima manus turpiter lucratoria.
Decimaoctaua manus detractoria.
Decimanona manus perſone leſoria.
Vigeſima manus animarum predatoria.

Incipit .C. ſecundū de reſtitutionibus in quo oſtenditur quid: quantū: quibus: et quo ordine ſit reſtituendum.

Primum capl'z eſt de damno quod infer/tur homini quo ad animā auferēdo ei vir tutes īfuſas et morales qđ cōtingit fieri quatuor modis.

Secundum capl'z eſt de damno quod infer tur homini quo ad corpus inferendo ei le ſiones corporales quod etiam contingit fieri quatuor modis.

Tertium capitulum eſt de damno quod in fertur homini quo ad famam et honorem per vituperationes verbales quod etiam fit quatuor modis.

Quartum eſt de dāno qđ infertur homini quo ad ſubſtantiam temporalem prout ꝑ tīet ad reſtitutionem male ablatorum cer torum et incertorum.

An clerici teneātur reſtituere fructus uo luptuoſe conſumptos.

Quantum ad tertium principale ubi fien da eſt reſtitutio.

An fideiuſſor poſſit repetere a debitore vſuras pro eo ſolutas.

Quantū ad quartum pricipale. ſ. ꝑ quos fieri debeat reſtitutio incertorum.

Quantum ad ſecundum per quos fieri de bet reſtitutio certorum.

De damnis datis tempore guerrarum.

De tutorum et curatorum vel negotiorū geſtorum reſtitutione.

Quantum ad quintum. ſ. cui fienda eſt re ſtitutio.

De illicite acquiſitis ſecundo modo.

De illicite acquiſitis per ludum.

Quantum ad ſextum cur ſit fienda reſti tutio.

Quantum ad ſeptimum de modo reſtituen di ſeu ordine.

De reſtitutione certorum.

Quomodo fieri debeat reſtitutio vxoris concipientis per adulterium.

Quantum ad octauum. ſ. quando fieri de/bet reſtitutio.

finis.

Milleſimo quadrin genteſimo Septuageſimo ſeptimo: regnante Sereniſſimo domino Johāne Aragonū Rege pacifico: optimo: et pleno dierum: impreſſum fuit hoc opus: inceptum: finitunq; feliciter valentie: auxilium diuina preſtante miſeri/cordia. Fuit operis predicti magiſter: Alfō ſus fernandez de Corduba de Regno hiſpanie